

LOTTA HÄKKÄNEN

Huvilan paluu

SUOMALAISEN MÖKIN KEHITYSKAARI

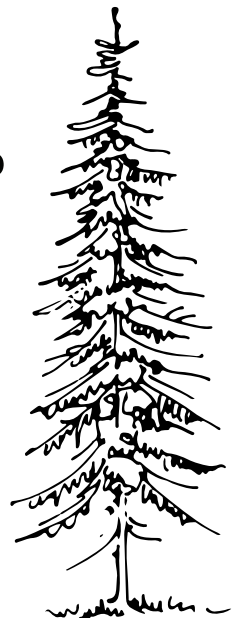
RAKENNETUN YMPÄRISTÖN TIEDEKUNTA
DIPLOMITYÖ KEVÄT 2020

HUVILAN PALUU – SUOMALAISEN MÖKIN
KEHITYSKAARI

LOTTA HÄKKÄNEN
DIPLOMITYÖ
TAMPEREEN YLIOPISTO
RAKENNETUN YMPÄRISTÖN TIEDEKUNTA
ARKKITEHTUURIN YKSIKKÖ
TARKASTAJA: ASSOCIATE PROFESSOR
MARKKU KARJALAINEN
HUHTIKUU 2020

TIIVISTELMÄ

LOTTA HÄKKÄNEN
HUVILAN PALUU – SUOMALAISEN MÖKIN KEHITYSKAARI

DIPLOMITYÖ
TAMPEREEN YLIOPISTO
ARKKITEHTUURI
TARKASTAJA: ASSOCIATE PROFESSOR
MARKKU KARJALAINEN
HUHTIKUU 2020
SIVUMÄÄRÄ: 129

Suomessa on yli puoli miljoonaa mökkiä, jotka vaihtelevat vaatimattomista lautamökeistä huppeisiin hirsihuviloihin. Tässä diplomityössä käsitellään suomalaisen mökkeilyn menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaisuutta, jotka yhdessä muodostavat kokonaiskuvan mökkeilyn kehityskaaresta. Työssä tunnistetaan suomalaisten vapaa-ajan asuntojen arkkitehtuuriin ja käyttötapoihin vaikuttavia muutossuuntia, pohditaan mökkeilyn mahdollisia tulevaisuuden näkymiä ja näiden vaikutuksia mökkirakentamiseen sekä mökkien arkkitehtuuriin. Diplomityön tarkoituksena on edistää suomalaisen mökkikulttuurin jatkuvuutta, joka tukee mökkirikkaiden kuntien elinvoimaisuutta, maan tasapainoista alueellista kehitystä ja kulttuurin sekä ihmisten hyvinvoinnin kannalta tärkeän osan säilymistä.

Työn pääasialliset lähteet koostuvat kansallisista aiheeseen liittyvistä kyselyistä, artikkeleista ja Tilastokeskuksen vapaa-ajan asuntojen tilastoista. Tutkimusta täydennetään mökkirikkaiden kuntien kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisten, kiinteistönvälittäjien sekä mökkivalmistajien asiantuntijahaastattelulla.

Kerätyn aineiston perusteella modernit, kattavasti varustellut ja ympärivuotiseen käyttöön suunnitellut vapaa-ajan asunnot muodostavat tulevaisuudessa yhä suuremman osan Suomen mökkikannasta. Vapaa-ajan asunnon ja vakituisen asunnon välinen kontrastisuus on yhä tärkeää, mutta se perustuu yhä vähemmän eroon asuntojen varustelutasossa. Lisäksi mökkien omistajien sukupolven vaihdos, rakentamisen kiristynyt sääntely ja globaalit megatrendit kuten kasvava ympäristötietoisuus liittyvät oleellisesti mökkikulttuurissa tapahtuvaan murrokseen. Maaseudun autioituneet kuivanmaan rakennukset saattavat muodostua entistä varteentettavimmiksi mökkityypeiksi, kun sopivien rantatonttien tarjonta vähenee. Erityisesti nuoret ovat osoittaneet kiinnostusta perinteisestä poikkeaviin mökkeilytyyleihin. Vuokramökkien ja muiden vähemmän sitovien loma-asumisen muotojen suosio tulee todennäköisesti jatkossa kasvamaan.

Suomalaisten kiinnostus mökkeilyyn ei näytä hiipuvan, mutta tavat sen toteuttamiseen ovat muuttumassa. Suomelle kulttuurisesti ja taloudellisesti tärkeän mökki-ilmion säilyttämiseksi on kehitettävä kestäviä ratkaisuja vastaamaan nykymökkeilijöiden toiveita ja vaatimuksia. Diplomityön perusteella ratkaisujen vaivattomuus ja mökin helppohoitoisuus sekä käytön joustavuus ovat tärkeitä mökkeilijöille. Jatkossa olisi tarvetta muuttuvaa mökkeilyä palvelevia konkreettisia suunnitteluratkaisuja esitteleviin tutkimuksiin.

Avainsanat: mökki, vapaa-ajan asuminen, kakkosasunto, arkkitehtuuri, hirsirakentaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

LOTTA HÄKKÄNEN
MODERN-DAY VILLA - THE EVOLUTION OF THE FINNISH COTTAGE

MASTER'S THESIS
TAMPERE UNIVERSITY
ARCHITECTURE
EXAMINER: ASSOCIATE PROFESSOR
MARKKU KARJALAINEN
APRIL 2020
PAGES: 129

The over half a million cottages of Finland vary from simple cabins to luxurious log villas. This thesis assesses the past, present and future of the diverse Finnish cottage in order to establish a complete overview of its evolution. The objective is to recognize the key changes affecting the architecture and use of cottages. Moreover, the prospective future perspectives of these changes, as well as their effects, are assessed in the light of future architecture and construction of cottages. This thesis aims to support the continuity of Finland's cottage culture, which is essential for the vitality of rural municipalities, regional development, national culture and the well-being of individuals.

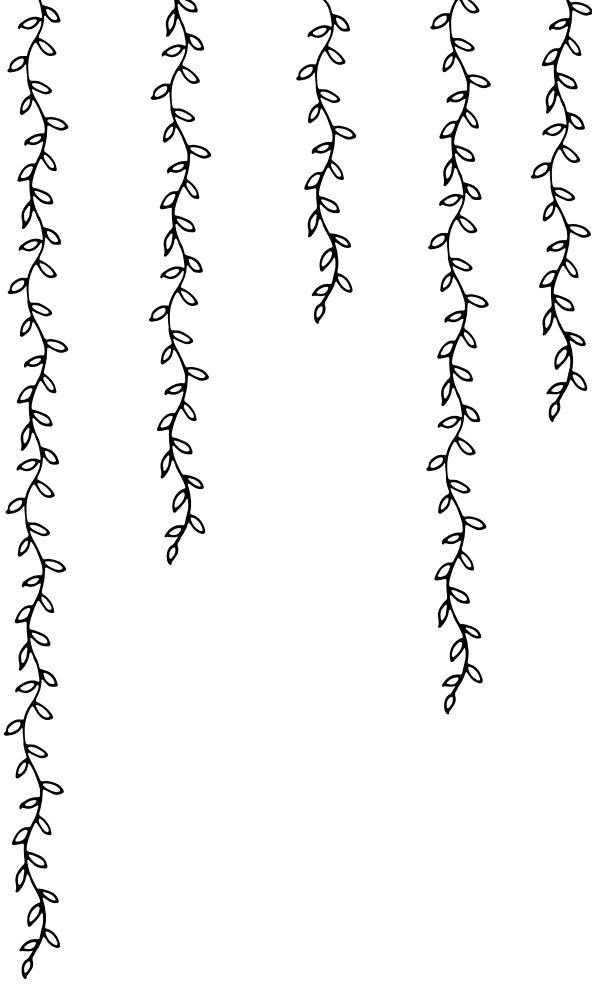
The sources used in this thesis are national surveys and statistics, as well as earlier research papers on the topic. Furthermore, professionals such as urban planners and building officials of popular municipalities for second home tourism as well as real estate agents and holiday home manufacturers were interviewed in order to gain a current perspective on the matter.

The research concludes that the number of contemporary, well-equipped holiday homes fit for year-round use will continue to grow in Finland. In addition, the contrast between permanent urban residences and holiday homes is still the core reason why Finns escape to cottages, but the contrast is nowadays not so much based on the number of amenities as it is on other features. The change from traditional summer cottage life to weekend getaways in spacious holiday homes is closely linked to the generational shift in second home ownership, the growing restrictions concerning building holiday houses and global megatrends such as increasing environmental awareness. Due to the limited selection of affordable and suitable waterfront properties, the many desolate inland countryside houses may become an alternative for future holiday homes. Especially young generations have shown an interest toward such second homes that differ from the traditional lakeside cottage. Also, rental cottages and other less binding forms of holiday homes will likely continue to gain popularity.

Though cottage life resembles less and less the traditional concept of spending long summer weeks in a humble cabin, it still holds an important place in the hearts of Finns. Therefore, to secure the continuation of the culturally and economically important Finnish cottage phenomenon, sustainable solutions that answer the modern-day demands and wishes of cottage-goers are needed. Based on the results of this thesis, the effortlessness of these solutions as well as the easy maintenance and adaptivity of second homes is especially important. Finally, the research indicates that due to the challenges posed by the evolution of the Finnish cottage, concrete design solutions will be needed in the future.

Keywords: cottage, holiday house, second home tourism, architecture, log building, Finland

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Kiitokset

Rohkaisevalle ohjaajalleni Markku Karjalaiselle
Kaikille haastatteluihin osallistuneille
Leolle oikolukemisesta ja loputtomasta kannustuksesta
Perheelle ja ystäville etätuesta ja Fazerin sinisen postittamisesta
Koiralleni ulkoiluttamisestani

ALKUSANAT

Arkkitehtuuriopintojeni aikana pakenin useita kertoja mökille keskittymään suunnittelutehtäviin ja nauttimaan luonnon rauhoittavasta voimasta. Samalla olen vuosia seurannut vierestä, kuinka mökkimme varustelua on nostettu vastaamaan sekä isovanhempieni että vanhempieni toivomuksia, omia ehdotuksiani unohtamatta. 60-luvun lopun pyöröhirsimökki on upeasti laajentunut ja muovautunut perheemme arjen pakopaikaksi, metsäretkien tukikohdaksi ja kesäjuhlien näyttämöksi. Talvella mökiltä lähtiessäni kuitenkin kiroilen astianpesukoneen letkua tyhjentäessä samalla kun yritän muistaa mihin asentoon kaikki sähkökaapin katkaisijat pitää jättää ja miten etäohjaus kytkettiin päälle. Erityisen tärkeää on muistaa myös kantaa Moccamaster pakkaselta turvaan suihkuhuoneeseen pyykinpesukoneen päälle. Näinä hetkinä havahdun miettimään, millaiseksi mökkeilymme onkaan muuttunut.

Kiinnostuksesta mökkeilyn muuttumiseen ja arvostuksesta ainutlaatuista koti- maista ilmiötä kohtaan heräsi ajatus diplomityön aiheesta. Professori Markku Karjalainen osasi heti tulkita ajatuksen kulkuani ja ohjata minua oikeaan suuntaan. Uppouduin suomalaisen mökin historiaan, kehitykseen ja nykytilaan. Heränneisiin kysymyksiin, joihin tutkimani kirjalliset lähteet eivät ottaneet kantaa, päätin ohjaajani kannustuksesta etsiä vastauksia asiantuntijoita haastatteleamalla. Erityiskiitos vielä kaikille haastatteluihin osallistuneille. Toivon, että tämä työ muistuttaa vaatimattomina pidettyjen mökkien tärkeydestä, pysäyttää pohtimaan omaa mökkeilyä ja innostaa mökkien huoltamiseen sekä kehittämiseen.

Mökki on sisukas altavastaaaja arkkitehtuurin maailmassa, joka on monelle usein merkityksekkäämpi paikka, ja rakennus, kuin edes oma koti. Kirjoittaessani näitä alkusanoja pandemian rajoittaessa elämäni neljän seinän sisälle voin vain haikaiilla istuvani laiturilla, järvimaisema edessä ja mökki takana.

Leidenissä, Alankomaissa, 14.4.2020

Lotta Häkkänen

KÄSITTEET

VAPAA-AJAN ASUMINEN

Asumista vakituisesta asunnosta eroavassa vapaa-ajan asunnossa, jossa vietetään vapaa-aikaa tai asutaan osa-aikaisesti. Tässä työssä käytetään vapaa-ajan asumises-ta synonyymisesti kansankielistä termiä ”mökkeily”.

RAKENNUKSEN KÄYTTÖTARKOITUS

Rakennuksen käyttötarkoitus määräytyy sen mukaan, mihin suurinta osaa rakennuksen kerrosalasta käytetään (SVT 2020) ja määritetään rakennusluvan myöntämisen yhteydessä. Käytetyistä pääryhmistä oleellisia tämän työn kannalta ovat erityisesti vapaa-ajan rakennukset ja asuinrakennukset.

POIKKEAMISPÄÄTÖS TAI POIKKEAMISLUPA

Rakennuslainsäädännössä olevien kieltojen ja rajoitusten sivuuttamiseksi myönnettävissä oleva viranomaisen päätös, aikaisemmin poikkeuslupa (Tieteen termipankki 2020).

VAKITUINEN ASUNTO

Verotuksen kannalta asuminen määritellään vakituiseksi silloin, kun rakennus tai huoneisto, joka on pääosin asumiskäyttöön tarkoitettu, ilmoitetaan Digi- ja väestötietovirastoon (ent. Maistraatti) vakituiseksi asunnoksesi (Verohallinto 2017). Vakituinen asunto ymmärretään yleensä tarkoittamaan kotia, jossa viettää suurimman osan ajasta vuodessa ja josta käsin käy esimerkiksi töissä.

SUURET IKÄLUOKAT

Suurilla ikäluokilla tarkoitetaan Suomessa toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina 1946–1950 (aikahaarukka vaihtelee hieman tutkijasta riippuen, joskus myös 1945) syntyneitä ikäluokkia. Syntyvyys oli tällöin erityisen korkealla. (Nieminen 2004)

ENERGIATEHOKKUUS

Yksinkertaisimmillaan energia-
tehokkuudella tarkoitetaan aikai-
sempaa vastaavan vaikutuksen
aikaansaamista vähemmällä ener-
giamäärällä (Energy Efficiency
2020).

PERUSLÄMPÖ

Tässä työssä peruslämmöllä tar-
koitetaan rakennuksessa tai sen
osassa ylläpidettävää lämpötilaa,
kun rakennus jää tyhjilleen. Pe-
ruslämpötilat vaihtelevat 5–15
asteen välillä (Rytkönen & Kirk-
kari 2010). Ympärivuotiseen pe-
ruslämmitykseen johtavat usein
varustelutason noston myötä lait-
teet kuten astianpesukone, pak-
kaselle herkät vesijärjestelmät ja
pelko rakenteiden kosteusvauri-
oista (Sahari & Perrels 2009).

ETÄTYÖ

Etätyöllä tarkoitetaan ansiotyötä,
jota tehdään varsinaisen työpai-
kan ulkopuolella niin, että siitä on
sovittu työnantajan kanssa. Etä-
työhön liittyy yleensä tietotekni-
ikan käyttö. (Tilastokeskus 2020)

VAKIOTEHOINEN LÄMMITYS

TAI KUIVANAPITOLÄMMITYS

Rakennuksen rakenteita suojel-
laan kosteudelta käyttöaikojen
ulkopuolella pitämällä sisä- ja
ulkolämpötilan välinen erotus
vakiona, joka on yleensä noin
3–5 °C. Sisälämpötila voi siis las-
kea myös pakkasen puolelle, josta
seuraa vaatimuksia vesijärjestel-
mille. (Sahari & Perrels 2009)

PAKKASEN KESTÄVÄ VESIHUOLTO (PAVE)

Pakkasen kestäväällä vesihuollolla
tarkoitetaan tapaa toteuttaa raken-
nuksen, yleensä loma-asunnon tai
muun ajoittain käyttämättömän
rakennuksen, vesihuoltojärjes-
telmä, joka kestää sisälämpötilan
laskun pakkasen puolelle. Järjes-
telmän on oltava joko vedestä tyh-
jennettävä tai varustettava siten,
että jäätymisestä ei aiheudu vauri-
oita. (Rytkönen & Kirkkari 2010)

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	2
2.	SUOMALAISEN MÖKIN TARINA	6
	2.1 Mökin määritelmä ja lyhyt historia	7
	2.2 Satojen tuhansien mökkien maa	11
	2.3 Mökkeilyn tarkoitus ja luonne	13
	2.4 Suomalainen mökkiarkkitehtuuri	18
	2.4.1 Mökkiarkkitehtuurin historiaa	19
	2.4.2 Päämökin seuralaiset	20
	2.4.3 Puu rakennusmateriaalina	23
	2.4.4 Katalogista tontille	25
	2.4.5 Mökin muodonmuutos	27
	2.5 Yhteenveto	28
3.	MÖKKEILYN UUDET TRENDIT JA MUUTOSSUUNNAT	30
	3.1 Mökkeilyn suosion tulevaisuuden näkymiä	31
	3.2 Mökkikulttuurin säilyminen muuttuvassa maailmassa	33
	3.3 Vapaa-ajan asumisen monipuolistuminen	38
	3.4 Ajankäyttö mökillä	45
	3.5 Mökkeilijöiden muuttuvat toiveet ja vaatimukset	52
	3.6 Seuraavat sukupolvet mökkien omistajiksi	59
	3.7 Lisääntyvä sääntely – vihollinen vai ystävä?	63
	3.7.1 Rantarakentaminen ja laiturille pitenevä matka	64
	3.7.2 Uudistunut jätevesiasetus	67
	3.7.3 Vapaa-ajan asunnosta vakituiseksi asunnoksi	68
	3.8 Kasvava ympäristötietoisuus	70
	3.9 Yhteenveto	76

4.	ASiantuntijahaastattelut	80
4.1	Haastattelujen toteutus	81
4.2	Haastattelujen tulokset	84
4.2.1	Mökinostajat	84
4.2.2	Toivemökin ominaisuudet	89
4.2.3	Monipuolistuva mökkeily	96
4.2.4	Vapaa-ajan asumisen sääntely kunnissa	98
4.2.5	Haasteet vapaa-ajan asumisen sääntelyssä	101
4.3	Yhteenveto	106

5.

JOHTOPÄÄTÖKSET	110
----------------	-----

LÄHTEET

KUVALÄHTEET

LIITE 1: Asiantuntijoille esitetyt kysymykset

JOHDANTO

Suuren ja näyttävän puuhuvilan verannalla kesäaurin-gossa kahvittelevat 1800-luvun lopun varakkaat kaupunkilaiset tuskin osasivat kuvitella osallistuvansa suomalaisen mökki-ilmion muotoutumiseen. Eliitin jalanjäljissä muu kansa suuntasi luonnon ääreen teol- listumisen aikoihin, mutta heille riittivät rantojen vaa- timattomat pienet lautamökit. Elintason nousun myötä nousivat kuitenkin myös suomalaisten vaatimukset, ja nykyajan tilavat hirsimökit kaikilla mukavuuksilla muistuttavat monella tapaa näitä entisajan hulppeita hu- viloita. Aikamme mökkikansana siis jatkuu, mutta mil- lainen on unelmien mökki tulevaisuudessa?

Vapaa-ajan asuminen on tärkeä osa suomalaista historiaa, yhteiskuntaa ja identiteettiä. Suomessa on yli puoli miljoonaa vapaa-ajan asuntoa, ja mökkeilyllä on monen kunnan talouden ja elinvoimaisuuden lisäksi tärkeä asema suomalaisten hyvinvoinnin ja luontosuhteen ylläpidossa. Mielikuva perinteisestä suomalaisesta mökki-idyllistä rantasaunoineen, puutöineen ja ahtaine tupineen ei kuitenkaan enää kaikilta osin vastaa todellisuutta. Kiinteinä osina suomalaista kulttuuria mökkeily ja mökkiarkkitehtuuri nähdään helposti muuttumattomina, mutta nykypäivän muutossuunnat ja trendit ulottuvat myös mökille asti.

Mökkien koko, varustelutaso ja talvikäytön suosio ovat nousussa ja mökkien omistajuus on vaihtumassa uudelle sukupolvelle suurten ikäluokkien väistyessä. Lisäksi maailmanlaajuiset megatrendit koskettavat myös Suomen mökkikulttuuria, kuten globaali jakamistalous, joustava työnteko ja ilmastonmuutoksen myötä kasvava ympäristötietoisuus. Samalla vaihtoehtoiset vapaa-ajan viettotavat lisääntyvät. Vapaa-ajan rakentamista koskee lukuisat määräykset, joista rantarakentamisen rajoittaminen ja uusi jätevesiasetus puhuttavat tällä hetkellä suomalaisia mökkeilijöitä. Kiinnostus mökkeilyyn ei kuitenkaan näytä hiipuvan, mutta tavat sen toteuttamiseen ovat muokkautumassa muutossuuntien ja uusien sukupolvien myötä. Ilman näiden muuttuvien vaatimusten ja toiveiden huomioimista, riskinä on erityisesti perittyjen mökkien hoitamattomuus ja rapistuminen Suomen metsissä.

Vapaa-ajan asumiseen liittyviä raportteja on tehty useiden eri tahojen toimesta viime vuosina, joka osaltaan kertoo aiheen ajankohtaisuudesta ja tarpeesta saada vastauksia mökkeilyn tulevaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Näitä ovat esimerkiksi Tilastokeskuksen vuosittain ilmestyvä Kesämökkit -tilasto (SVT 2018), mökkeilyn kehitystä seuraava maa- ja metsätalousministeriön Mökkibarometri (2016, edelliset julkaistu 2003 ja 2009), Saaristoasiain neuvottelukunnan Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvitys (2017) ja Suomen ympäristökeskuksen raportti Vapaa-ajan asuminen Suomessa (Adamiak et al. 2015). Eri kyselytutkimukset antavat oletettavasti hieman vaihtelevia lukuarvoja vastaavista aiheista, mutta pääpiirteittäin ne heijastavat samoja mökkeilyssä tapahtuvia muutoksia. Tässä työssä hyödynnetään erityisesti myös muun muassa Ahlqvistin (2009) artikkelia mökkeilyn muotoutumisesta osana kulutuskulttuuria sekä Pitkäsen ja Kokin (2005) pääkaupunkilaisten vapaa-ajan asumista Järvi-Suomessa käsittelevää teosta.

Aiheesta ei kuitenkaan ole tehty Suomessa arkkitehtuurin viitekehyksessä juurikaan aikaisempaa tutkimusta. Mökkitutkimuksen vähyyteen voi osittain olla syynä se, että intiimiä ja arkista kesämökkiä pidetään jo tavallaan itsestään selvyytenä (Julkunen & Kuusamo 2003, Peräinen 2006 mukaan). Mökkeilystä ja sen kehitysnäkymistä kuitenkin tarvitaan tietoa, sillä mökkeilyn taloudelliset ja kulttuuriset vaikutukset ovat merkittävät. Mökkien arkkitehtuuri ja tekniset rat-

kaisut vaikuttavat myös suuresti vapaa-ajan asumisen kestävyYTEEN sekä Suomen mökkikannan kuntoon ja säilymiseen. Tässä mökkeilyn kehityskaarta kuvaavassa työssä tunnistetaan erityisesti suomalaisten vapaa-ajan asuntojen arkkitehtuuriin ja käyttötapoihin vaikuttavia muutossuuntia, pohditaan mökkeilyn mahdollisia tulevaisuuden näkymiä ja näiden vaikutuksia mökkirakentamiseen sekä mökkien arkkitehtuuriin.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mikä on vapaa-ajan asumisen nykytila Suomessa, ja millaisia muutoksia mökkikulttuuri on kohtaamassa. Nämä tavoitteet sisältävät oletuksen, että mökkeilyä voidaan kehittää huomioimalla nämä muuttuvat odotukset vapaa-ajan asuntoja kohtaan uusia mökkejä rakennettaessa ja vanhoja kunnostaessa. Diplomityön tarkoituksena on edistää suomalaisen mökkikulttuurin jatkuvuutta, joka tukee mökkirikkkaiden kuntien elinvoimaisuutta, maan tasapainoista alueellista kehitystä ja kulttuurin sekä ihmisten hyvinvoinnin kannalta tärkeän osan säilymistä. Lisäksi työllä halutaan kiinnittää huomiota vapaa-ajan asumiseen osana ajankohtaista arkkitehtuurikeskustelua, jonka ulkopuolelle vaatimaton mökkirakentaminen usein jää. Työtä ei ole rajattu koskemaan ainoastaan mökkirakennuksia, vaan myös mökin laajempaa pihapiiriä ja ympäristöä. Työn pääasialliset lähteet koostuvat lähivuosina tehdyistä kansallisista aiheeseen liittyvistä tutkimuksista ja Tilastokeskuksen tilastoista vapaa-ajan asunnoista, joilla perustellaan työssä tehtyjä havaintoja. Tutkimusmenetelmänä käytetään myös haastattelua.

Työssä käsitellään suomalaisen mökkeilyn menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaisuutta, jotka yhdessä muodostavat kokonais kuvan mökkeilyn kehityskaaresta (ks. kuva 1). Työn osat on myös ajallisesti toteutettu siinä järjestyksessä, kun ne esitetään. Luvussa 2 syvennytään suomalaisen mökkikulttuurin ja -arkkitehtuurin historiaan ja kehitykseen nykypäivään saakka. Luvussa 3 katse käännetään kohti tulevaisuutta, ja käsitellään vapaa-ajan asumisen kohtaamia muutoksia samalla täydentäen kokonaiskuvaa mökkeilyn nykytilasta. Tähän asti tilastoihin ja kirjallisuuteen pohjautuvaa tutkimusta syvennetään luvussa 4 asiantuntijahaastatteluilta. Mökkirikkkaiden kuntien kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisten, kiinteistönvälittäjien sekä mökkivalmistajien haastattelut tarjoavat ajankohtaisia näkökulmia työn aiheeseen ja lisäävät tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2008). Viimeisessä luvussa 5 esitetään kerätyn aineiston pohjalta ajatuksia mökkikulttuurin tulevaisuuden näkymistä ja näiden mahdollisista vaikutuksista mökkirakentamiseen ja mökkien arkkitehtuuriin.

2.

SUOMALAISEN MÖKIN TARINA

- YHTEENVETO •

3.

MÖKKEILYN UUDET TRENDIT JA MUUTOS- SUUNNAT

- YHTEENVETO •

4.

ASiantuntija- HAASTATTELUT

- YHTEENVETO •

5.

JOHTOPÄÄTÖKSET

2.

SUOMALAISEN MÖKIN TARINA

Metsä, mökki ja sauna – onko mitään suomalaisempaa? Näissä seuraavissa kappaleissa pohditaan mökkeinä tunnettujen vapaa-ajan asuntojen määritelmää ja perehdytään lyhyesti suomalaisen mökkikulttuurin alkuperään ja keskeisiin vaiheisiin nykyhetkeen saakka. Mökkeilyn tarkoitusta ja luonnetta käsitellään sekä arkkitehtuurin että sosiologian kannalta. Lisäksi tarkastellaan mökin historiaa ja kehitystä arkkitehtuurin näkökulmasta. Tarkoituksena on luoda kokonaiskuva suomalaisen mökin matkasta nykyhetkeen.

1800-l loppu
HUVILAILMIÖ SYNTYY
Porvaristo rakentaa
kesähuviloita

1920

1939–44
SOTAVUODET

1950-l
MÖKKEILY
KOKO KANSAN
AJANVIETTOTA-
VAKSI
Mökit
vaatimattomia

1900

Ensimmäiset
siirtolapuutarhat
1916–

1940

Mökkeily
keskiluokkaistuu
TEOLLISTUMINEN KIIHTYY
1920–30

Suomessa yli
20 000
huvilaa
1940-l

2.1 MÖKIN MÄÄRITELMÄ JA LYHYT HISTORIA

Ruotsalaisilla on *stuga*, norjalaisilla *hytte*, venäläisillä *datša* ja kanadalaisilla *cottage*. Meillä suomalaisilla on mökki. Suomi on suhteellisesti Euroopan suurin mökkeilymaa (Mökkibarometri 2016). Noin 2,4 miljoonaa suomalaista käy säännöllisesti mökillä (Mökkibarometri 2016), johon liitetään mielikuvia rantatonteista, saunoista, harjakatoista ja huusseista. Mökki voi olla kaikkea tätä, mutta se voi myös olla jotain aivan muuta. Mökki koetaan ainutlaatuisiksi yhdistelmäksi rakennusta, mahdollisia apurakennuksia ja ympäröivää luontoa. Nykyinen mökkikirjo onkin niin laaja, että käsitettä on haastava rajata yksiselitteisesti.

↑ Kuva 2
Suomalaisen mökkeilyn
kehitys.
Perustuu lähteisiin:
Tilastokeskus 2007;
Huusko 2018

Määritelmä

Yleensä suomalainen sanoo menevänsä *mökille*, oli kyse sitten hulppeasta talvi-käytettävästä hirsihuvilasta tai vaatimattomasta ja ahtaasta lautamajasta. Tilastokeskuksen (2016) määritelmän mukaan kesämökillä tarkoitetaan ”kiinteästi sijaintipaikalleen rakennettua vapaa-ajan asuinrakennusta tai asuinrakennusta, jota käytetään loma- tai vapaa-ajan asuntona”. Tähän eivät sisälly liiketoimintaa palvelevat lomamökit, lomakyläien rakennukset tai siirtolapuutarhamökit. Kesämökki-termi on yleinen suomen kielessä ja ymmärretään usein laajasti, vaikka tarkkaan ottaen se viittaa kausiasumiseen juuri kesäisin ja yhdistetään usein vaatimattomaan asumistasoon. Erityisesti virallisemmissä konteksteissa käytetään termejä kuten vapaa-ajan asunto ja loma-asunto. Nämä termit eivät ole toimintojen suhteen neutraaleja käsitteitä, vaan viittaavat niiden käyttöön vapaa-aikana ja lomilla.

Kunnan rakennusvalvonta määrittelee rakennuksen käyttötarkoituksen, ja esimerkiksi Verohallinto (2017) määrittelee rakennuksen tämän sille annetun käyttötarkoituksen perusteella. Pääsääntönä on, ettei vapaa-ajan asunto ole va-

1960

1962

100 000 HUVILAN
RAJA RIKKIHalutaan
väljyyttä
& parempaa
varustelua

1980-l

MÖKKIRAKENTAMISEN
HUIPPUVUODETYli 100 000
uutta mökkiä

2000-l

Trendinä tyylikäs
mökki kaikilla
mukavuuksilla

2000

Lauantai
vapaapäiväksi
1960-lHarjakattoinen
pyöröhirsimökki
trendikkäinENSIMMÄINEN
MÖKKITILASTO 1970

1970-l

1980

Vapaa-ajan asuntojen
rakennusvauhti alkaa
hidastua

1990-l

kituinen asuinpaikka. Tämä määritelmä kuitenkin sisältää vapaa-ajan asuntoja, joihin harvoin liitetään käsite mökistä, esimerkiksi kaupungeissa sijaitsevat kerrostaloasunnot. Kuitenkin määritelmä käyttötarkoituksen perusteella on ajattomampi, kuin esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjan (2019) antama määritelmä mökille pienenä kevytrakenteisena asumuksena tai muuna pienenä rakennuksena.

Kakkosasunto on yleistyvä ja ajankohtainen käsite, joka ei rajaa asunnon käyttöä vapaa-aikaan tai tiettyyn vuodenaikaan. Kakkosasumista käytetään yhä useammin rinnakkaisena terminä mökkeilylle. Kakkosasunnoista ja kakkosasumisesta kirjoitetaan vaihtelevin merkityksin vapaa-ajan asumiseen liittyvissä tutkimuksissa ja artikkeleissa, sekä yleisesti mediassa (ks. esim. Aho & Ilola 2006; Komulainen 2007). Kakkosasunto voidaan yksinkertaisesti ymmärtää varsinaisen, ehkä tärkeämpänä mielletävän kodin rinnalla pidettäväksi toiseksi asunnoksi. Tässä työssä kakkosasumisen ja -asunnon termeillä viitataan kuitenkin vapaa-ajan asuntoihin, joissa korostuu mökkikulttuurissa tapahtuva muutos kohti vakituista asumista muistuttavaa mökkeilyä. Kakkosasuminen kuvaa tätä perinteisestä kesämökkeilystä poikkeavaa vapaa-ajan asumista, ja kakkosasunnolla tarkoitetaan ympärivuotiseen käyttöön soveltuvaa asuntoa, joka on usein perinteistä kesämökkiä paremmin varusteltu. Tämän tyyppisiä nykyaikaisia kakkosasuntoja kutsutaan erityisesti mainoskielessä usein huviloiksi, joka on merkitysvarahteeltaan hienostuneempi kuin mökki ja muistuttaa 1800-luvun huvilakulttuurista (Aho & Ilola 2006, s. 11).

Kuva 3
Linnunlaulun Villa Kivi
(1890) ja Sininen huvila
(1896) Töölönlahden
rannalla.
Juha-Pekka Järvenpää
2010

Tässä työssä kansanomaisesti mökeistä puhuttaessa tarkoitetaan ensisijaisen kodin lisäksi olevaa erillistä rakennusta, joka on pääasiassa tarkoitettu vapaa-ajan viettoon ja sijaitsee tiiviin kaupunkirakenteen ulkopuolella, ellei muuta erikseen mainita. Usein mökki on virkistyskäyttöön tarkoitettu rakennus rantatontilla metsämaisemassa. Suomessa mökit yleensä sijaitsevat kylä- ja maaseutukeskitymien ulkopuolella eivätkä muodosta yhtenäistä asuinalueita (Hiltunen & Reihnen 2014). Termejä vapaa-ajan asunto, loma-asunto ja mökki käytetään työssä synonyymisesti, kuten vapaa-ajan asumista ja mökkeilyä. Termit eivät ota kantaa muun muassa rakennuksen kokoon, varustelutasoon tai käytön laajuuteen eri vuodenaikoina, eivätkä rajaa asunnon käyttöä lomailuun tai vapaa-aikaan.

Lyhyt historia

Suomalainen mökkikulttuuri on vahvoista perinteistä huolimatta suhteellisen tuore ilmiö. 1800-luvun loppupuolella alkoi Suomessa kesähuviloiden rakentaminen suurien kaupunkien lähiympäristöön, esimerkiksi Helsingin Töölöön (ks. kuva 3 edellisellä sivulla) ja Turun Ruissaloon, ja niissä maamme varakas porvaristo vietti kesiään. (Tilastokeskus 2007) Toisaalta kahdessa paikassa asuminen voi ajatella juontavan juurensa jo ennen huvila-aikakautta suomalaisiin eräpirtteihin sekä kala- ja karjamajoihin, joissa olemista rytmittivät vuodenajat vapaa-ajan sijaan. Toisin kuin eräpirtteihin, 1800-luvun suuriin ja koristeellisiin

Kuva 4
Uutisotsikoita vuosilta
1984–1993.

Helsingin Sanomat
←

Kuva 5 (vas. alhaalla)
Herttoniemen siirtola-
puutarhan asemapiirros.
Helsingin kaupunginmuseo

↓ Kuva 6
Siirtolapuutarhoissa kasva-
tettiin ruokaa ja vietettiin
vapaapäiviä. Herttoniemen
siirtolapuutarhan palsta 98
1940-luvulla.
Vainö Kannisto, Helsingin
kaupunginmuseo

Viimeisiä rantojamme rakennetaan kohta

HS 16.3.1989

Joka toinen suomalainen viettää osan lomastaan vapaa-ajanasunnossa

HS 8.7.1993

**RANNAT
LYÖDÄÄN
RAHOIKSI**

HS 8.4.1984

Kalliit rantatontit nostaneet mummonmökkit arvoonsa

Rannattomat loma-asunnot käyvät kaupaksi
HS 6.9.1987

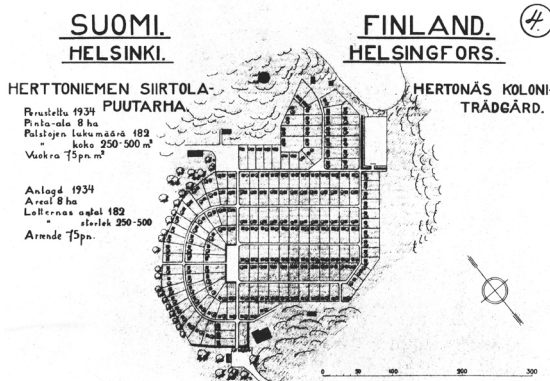
Mökkien meteli ajaa kuikan kotirannasta erämaajärville

Kaikki lintulajit eivät siedä ihmisen tuomaa häiriötä
HS 9.4.1992

Vaunukuumeeseen sairastuu 3 400 joka vuosi

Kun mökkeily ei maita ja mieli tekee maailmallekin

HS 22.5.1985

huviloihin oli mahdollista myös palvelusväki sekä vierailevat sukulaiset (Huusko 2018). Pääasiassa kaupunkilaisten omistamia huviloita oli Suomessa 1900-luvun alkaessa reilu tuhat ja Suomen itsenäistymisen aikoihin luku oli jo kolminkertaistunut (Tilastokeskus 2007). Nykyään huvila-alueet ovat suureksi osaksi sulautuneet osaksi muuta kaupunkia.

Teollistuminen 1920–1930-luvulla toi muutoksia huvilakulttuuriin, kun puhdas ilma ja reipas ulkoileminen alkoivat houkutella myös keskiluokkaa rantatonteille kaupunkien ulkopuolelle (Huusko 2018). 1920-luku toi muitakin muutoksia, kun linja-autoliikenne ja yksityisautot yleistyivät Suomessa (Tilastokeskus 2007). Tähän mennessä huviloilla oli totuttu viettämään pitkiä aikoja kesällä, mutta nyt alkoivat lyhyemmätkin vierailut olla suosittuja (Kurri 2017). Uuteen mökkikulttuuriin sopikin paremmin maltillisesti mitoitettut majat kuin ylelliset ja ylläpito-kustannuksiltaan suuret huvilat (Huusko 2018).

1900-luvun alussa huvilakulttuurin keskiluokkaistuesssa maalta tehtäisiin muuttanut työväki alkoi viettämään vapaa-aikaa myös kaupunkien liepeille perustetuissa siirtolapuutarhoissa, joissa virkistäydettiin ja viljeltiin elintarvikkeita. Ensimmäiset siirtolapuutarha-alueet pienine mökkeineen perustettiin Tampereelle, Ouluun ja Helsingin Ruskeasuolle. (ks. kuvat 5, 6) Ajan lomailun hyöty- ja huviajattelua tukeva toiminta levisi moniin muihinkin kaupunkeihin 1930-luvulta alkaen. (Tilastokeskus 2007; Lounatvuori 2017; Huusko 2018).

Suomen huvilakulttuuri on alun perin alkanut kaupungeista. Maailmansotien välisen ajan taloudellisen kasvun kaksinkertaistaessa kaupunkien väestön, alkoivat myös lähimmät rantatontit täyttyä ja mökkien rakentaminen levitä laajemmin maahan ja saaristoon parantuneiden liikenneyhteyksien myötä. Kaupunkilaisten lisäksi myös maaseututaajamien ja teollisuuskeskusten asukkaat alkoivat innostua mökkeilystä, ja vuonna 1940 Suomessa oli yli 20 000 huvilaa. Sotavuosien jälkeen huvilakannan kasvu jatkui räjähdysmäisesti kaupungistuvassa Suomessa elintason kohotessa ja levisi koko kansan vapaa-ajanviettotavaksi 1950-luvulla. (Tilastokeskus 2007) Rakentuva hyvinvointivaltio korosti tasa-arvoisuutta (Periäinen 2006), ja huvilakulttuurin muuttuessa myös pienituloisilla oli mahdollisuus vaatimattomaan kesämökkiin, johon ei juoksevaa vettä tai sähköä tarvittu (Huusko 2018).

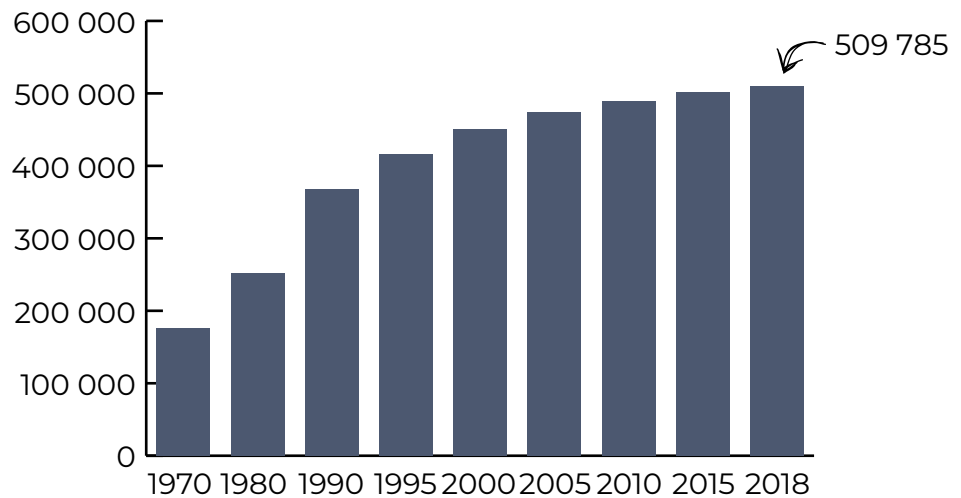
Lauantain muuttuessa vapaapäiväksi 1960-luvulla, suuntasivat suomalaiset myös viikonlopuiksi mökeilleen ja 100 000 huvilakiinteistön raja ylittyikin Suomessa vuonna 1962. Nyt joka 13. asuntokunta omisti mökin. (Vuori 1966) Kaupunkioloihin oli kuitenkin ehditty jo tottua ja osalta kesämökeiltä toivottiin nyt väljyyttä ja korkeaa varustelutasoa (Tilastokeskus 2007). Puutarhan hoidon, nikkaroinnin ja kalastuksen lisäksi korostui halu rentoutua saunassa ja grillin ääressä, ja myös kesäkuukausien ulkopuolella. Näihin aikoihin mökkejä rakennettiin pal-

Kuva 8 (kaavio)
Perustuu lähteeseen:
SVT 2018

Kuva 9 (ylhäältä alas) ↑
Rantasauna Kuusamossa.
Pietinen 1936, Museovirasto
Kuva 10
Huvila-asukkaat saapuneet
Bergarholmenin saareen
Sipoossa.
Pietinen 1936, Museovirasto
Kuva 11
Rantasauna lämpiämässä
Karjalohjalla.
Pietinen 1937, Museovirasto

MÖKKIEN LUKUMÄÄRÄ 1970–2018

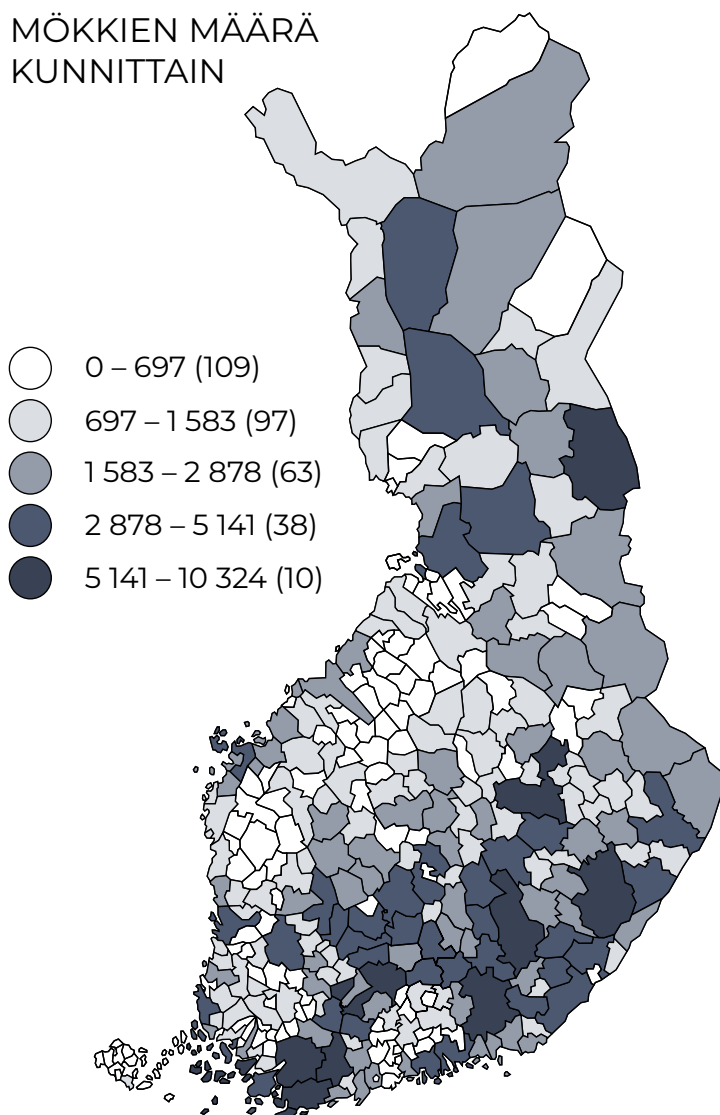
kentämisen hiipumiseen 2000-luvulla (Perrels & Kangas 2007). Vilkkainta mökkirakentaminen on tällä hetkellä Lapissa, Varsinais-Suomessa ja Etelä-Savossa. Maakunnista eniten mökkejä, noin 50 000, oli vuonna 2018 Varsinais-Suomessa. Saman vuoden mökkivaltaisin kunta oli Kuopio, jossa oli 10 800 mökkiä. Muita mökkivaltaisia kuntia ovat Mikkeli, Parainen, Lohja ja Savonlinna. Vapaa-ajan asuntojen suhde kunnan vakituisiin asuntoihin on suuri muun muassa Paraisissa, Mäntyharjussa, Kemiönsaarella ja Pälkäneellä. (SVT 2018)

Itse kesämökkien omistajat ovat vain osa mökkien käyttäjien laajasta piiristä. Esimerkiksi lapset ja lapsenlapset perheineen käyttävät usein isovanhempiensa mökkejä. Kesämökin omistaviin asutokuntiin on arvioitu kuuluvan yhteensä lähes 816 000 henkilöä (SVT 2018). Suomen ympäristökeskuksen mukaan kuitenkin yli puolella suomalaisista on käytettävissään jonkinlainen vapaa-ajan asunto ja Mökkibarometrin (2016) mukaan noin kolme miljoonaa suomalaista käy vähintään kerran vuodessa jollain mökillä. Vapaa-ajan asuntojen määrä ei myöskään aina rajoitu yhteen, sillä monella on käytössään useampia vapaa-ajan asuntoja. (Adamiak et al. 2015, s. 15–16) Mökkien omistajien keski-ikä oli vuonna 2018 63 vuotta ja samana vuonna valmistuneiden uudismökkien omistajat olivat keskimäärin 55-vuotiaita. Melkein puolet mökeistä omistaa kahden aikuisen asutokunta ja 12 %:lla mökinomistajista on alaikäisiä lapsia. (SVT 2018) Vaikka mökkeily on Suomessa koko kansan ilmiö, mökin hankintaa edesauttavat ylempi sosioekonominen asema ja korkea tulotaso (Aho & Ilola 2006, s. 25). Tästä huolimatta lähes joka viides suomalainen suunnittelee mökin hankkimista (Adamiak et al. 2015, s. 17).

Uusien mökkien rakentamistahti on hiljentynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Suomeen rakennetaan kuitenkin yhä tuhansia mökkejä vuosittain, jotka kerryttävät reilua puolen miljoonan mökkikantaamme. Toki myös vanhojen mökkien korvaaminen uusilla kattaa osan vapaa-ajan asuntojen uudistuotannosta

(Berghäll et al. 2009). Suomalainen mökkeilykulttuuri on muotoutunut vuosien saatossa, ja jatkaa muuttumista nyky-yhteiskunnan mukana. Kaupungistumisen myötä syntynyt käsite modernista vapaa-ajasta ja riittävä tulotaso ovat mahdollistaneet mökki-ilmion kehittymisen (Ahlqvist 2009), jonka ydin on kuitenkin mökkeilyyn liitettävissä merkityksissä. Näitä merkityksiä sekä mökkeilyn tarkoituksia käsitellään seuraavassa alaluvussa.

MÖKKIEN MÄÄRÄ KUNNITTAIN

← Kuva 12
Perustuu lähteeseen:
Tilastokeskus, Mökkibarometri 2016 mukaan

2.3 MÖKKEILYN TARKOITUS JA LUONNE

Mökkikulttuuri on laaja ilmiö Suomessa, johon liitettävät mielikuvat juontavat juurensa maan luonnonolosuhteisiin, yhteiskuntakehitykseen sekä yksilöllisiin toiveisiin. Suomi on tuhansien järvien maan lisäksi tuhansien mökkien maa, ja juuri tämä järven- ja merenrantojen paljous on mahdollistanut laajamittaisen mökki-ilmion. Järvimaisema on osa kansallista symboliikkaa ja mielikuvaa perinteisestä suomalaisesta mökkiympäristöstä. 1900-luvun taitteessa Suomen itsenäistyessä kansallistunne kiinnitettiin luonnonmaisemaan, koska maamme rakennettua ympäristöä pidettiin varsin vaatimattomana. Erityisesti järvimaise-

Kuva 13 Erkki Hölttä 1948
 Kuva 14 Anna Kuptsova
 Kuva 15 Helge Mether-Borgström
 Kuva 16 Caravan Studio Designs (ylhäältä alas)

ma nostettiin esille, sillä sitä pidettiin tarpeeksi erilaisena Ruotsiin ja Venäjään verrattuna. Kansallinen maisemaihanne on yhä suomalaisuuden symboli, jota hyödynnetään muun muassa mediassa ja matkailu- ja tuotemarkkinoinnissa (ks. kuvat 13–16). Ajatus järviluonnosta ihanteellisena maisemana kehittyy meille näin jo lapsina. (Pitkänen & Kokki 2005, s. 177) Mökkimaisema mahdollistaa Suomen lyhyestä kesästä nauttimisen täysin rinnoin saunoen, uiden ja terassilla mustikkapiirakkaa syöden.

Miksi mökkeilemme?

Muualla maailmassa vapaa-ajan asunnon omistamiseen liitetään usein elitistisiä lisämerkityksiä, mutta Suomessa kesämökin omistaminen ei ole sidottu tiettyyn sosioekonomiseen yhteiskuntaluokkaan (Aho & Ilola 2006, s. 17). Näin mökkeily on onnistunut kietoutumaan tiukasti suomalaiseen kansallisidentiteettiin. Suomalaisten mieltymys maaseutuun pohjautuu pitkäaikaisen agraarisen yhteiskunnan ihanteisiin ja siitä kehittyneeseen vahvaan luontosuhteeseen. Kesämökki koetaan kuuluvaksi osaksi luontoa, toisin kuin kaupunki. Suomalaiseen mökkikulttuuriin kuuluu olennaisesti kokemus siitä, että ollaan yksin luonnon keskellä, eristäytyneinä muista. Samoin kokevat myös naapurit, jotka ovat 100 metrin päässä omassa mökissään. (Periäinen 2006)

Maatalousyhteiskunnan perinteistä huolimatta kesämökki on myyttinen käsite, joka romantisoi entisajan elämää maaseudulla ja lainaa vaikutteita myös muualta Euroopasta ja jopa kauempaa. Maaseutuelämää piinannut köyhyys on jo unohdettu, ja mökillä voidaan elää nostalgista ihannetta ”vanhoista hyvistä ajoista”. Yksinkertaisuus ja primitiivinen luonnonläheisyys ovat symbolisia elementtejä mökkeilyssä. Mökkielämä ei perustukaan askeettisuudelle uhrautumiselle, vaan päinvastoin nautinnolle ja kokemuksellisuudelle, oli kyse sitten rituaalinomaisesta saunomisesta tai laiturilla nautitusta oluesta. Rakkaus luontoon, kesän vietto mökillä, saunominen ja uiminen järvessä yhdistävät suomalaisia, vaikka se ei meitä fyysisesti välttämättä tuo yhteen, päinvastoin. Mökkeily on rituaali, jota voidaan harjoittaa erillään, ja kokoontua vasta kaupungissa jakamaan kertomuksia mökiltä. (Periäinen 2006)

Yksilölliset motiivit

Suomen yli 300 000 kilometrin (Saaristoasiain neuvottelukunta 2015, s. 6) pituinen rantaviiva¹ tarjoaa ainutlaatuiset mahdollisuudet mökkeilyyn. Loma-asunto lähellä kaupunkia veden äärellä esimerkiksi Keski-Euroopassa on vain rikkaiden etuoikeus, mutta Pohjoismaissa mökin omistamista ei pidetä yhtä elitistisenä (Aho & Ilola 2006, s. 17). Lisäksi Suomen jokamiehenoikeudet mahdollistavat

¹ Rantaviivan laskennassa on huomioitu meren rannikko saarineen, järvet sekä yli 5 metrin levyiset jokien uomat.

luonnosta nauttimisen ja siellä vapaasti liikkumisen. Näiden maantieteellisten ja yhteiskunnallisten syiden lisäksi suomalaisilla on yksilöllisiä motiiveja mökkeilyyn harjoittamiseen. Suomalaisen mökkikulttuurin ytimessä on halu eristäytyä luonnon keskelle ja tämä muuttumaton osa mökkeilyä houkuttelee yhä kaupungistuneita suomalaisia metsään mökille. (Hiltunen & Rehunen 2014) Kaipuu luontoon voi olla lähtöisin halusta palata tuttuun ympäristöön tai takaisin omille juurille. Yhä enemmän mökkeily on kuitenkin lapsuudesta peritty tapa ja jatkettava perinne, johon liittyy vahvoja nostalgisia tunteita (Periäinen 2006). Suomalainen mökkihöperyys peritään usein vanhemmilta tai isovanhemmilta. Ahlqvist (2009) esittää ajatuksen, että perinteisen maalaiselämän kaipuun sijaan mökkeilyssä saattaa olla yhä enemmän kyse kuluttajien vaihtelunhalusta ja elämysten etsimisestä. Vastakohtana mökkeily voi myös edustaa juuri pysyvyyttä muuttuvassa maailmassa, jossa vakituista asuntoa saatetaan vaihtaa tiuhaankin (Aho & Ilola 2006, s. 16). Mökkeilyyn yleisimpiä motiiveja ovat maaseudun nostalgian lisäksi kaupunkiympäristöstä irrottautuminen ja itsensä omaehtoinen toteuttaminen.

Mökiltä haetaan vastakohtia urbaaniin arkielämään. On oltava hiljaista ja kiireetöntä, ja mitä kauempana naapurit sijaitsevat, sitä parempi. Vapaa-ajan asumisella voidaan pyrkiä kompensoimaan kaupungissa koettua stressiä, kiirettä, melua sekä luonnonympäristön ja pihan puuttumista (Adamiak et al. 2015, s. 31). Mökillä on omalla pihalla tilaa loikoilla auringossa, pelata mölkkyä tai hoitaa kasveja ja syksyisin riittää haravoitavia lehtiä. Kuitenkin lähes 60 % (SVT 2018) mökinomistajista asuu vakituisesti omakoti- tai rivitalossa, joten oma piha tuskin on yksinomaan riittävä syy mökillä käymiseen. Mökin pitää olla jollain tavoilla tarpeeksi erilainen vakituisen asuinympäristöön verrattuna ja tarjota arjesta poikkeavia virikkeitä ja mahdollisuuden autonomialle. Mökillä tulee saada olla oman talonsa herra, ja olla vapaa toteuttamaan itseään ilman ympäristön luomia paineita (Periäinen 2006). Vastapainoa arjelle tuo omaehtoinen toiminta, joka usein eroaa arkityöstä. Mökillä on usein siis jokaisella omat harrastuksensa, joihin ei kotona arkena ole aikaa tai mahdollisuutta. Tyypillisiin ajanviettopoihin liitetään kalastus ja veneily, sienestys ja marjastus, puitten teko ja yhdessäolo perheen sekä tuttavien kanssa. Lisäksi suomalaiseen mökkeilyyn liittyy kiinteästi saunominen mieluiten puusaunassa. Laiturilta järveen tai mereen uimaan meneminen tai hyiseen avantoon kastautuminen on oleellinen osa mökkikokemusta, jos on niin onnekas omistaakseen rantatontin, kuten jopa 80 % (Mökkibarometri 2016, s. 19) mökinomistajista onkin.

Edellä mainitut traditiot ovatkin monelle tärkeä osa mökkeilyä ja liittyvät kiinteästi mielikuviin suomalaisesta mökki-idyllistä. Tutkimuksessa ”Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten mökkeilyyn Järvi-Suomessa” (Pitkänen & Kokki 2005, s. 184–185) todetaan, että suomalaiset liittyvät keskenään mökkeilyyn hyvin samankaltaisia mielikuvia johtuen ilmiön kulttuurisesta merkittävydestä Suomessa, kesämökkien luvatussa maassa. Kuitenkin joidenkin

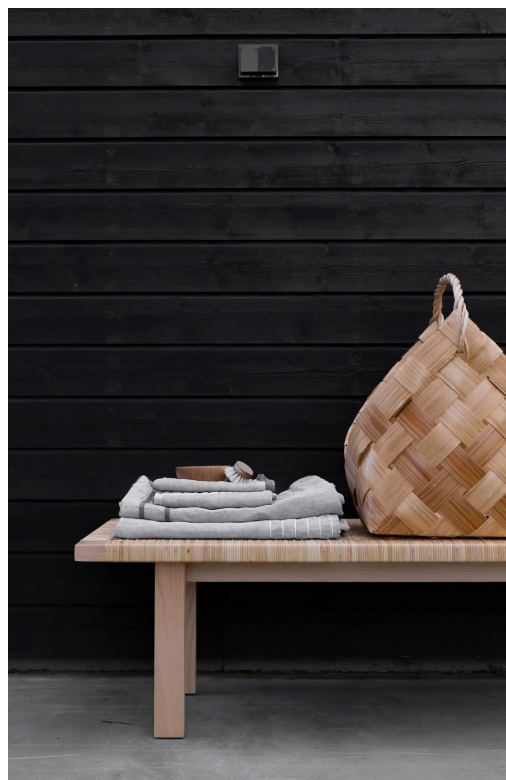
*Kuva 17 →
Pixabay*

*Kuva 18 (vas.) →
Hirsityö Heikkilä*

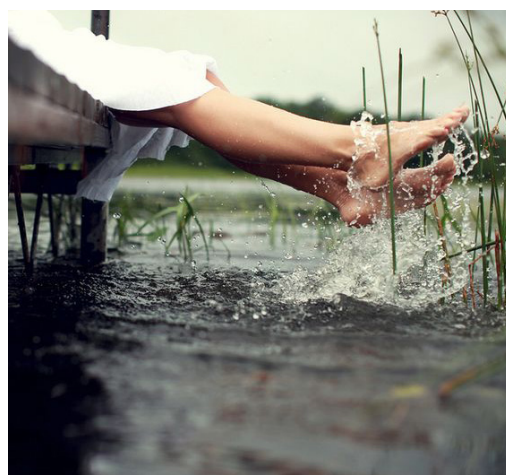
*Kuva 19 (oik.)
Marja Wickman 2018*

*Kuva 20 (vas.) →
Kesähuvilan saunarakennus
Porvoon saaristossa.
Sunhouse*

*Kuva 21 (oik.)
Natalia Klimova 2011*

erojen perusteella mökkeilijät voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Yhtenä ryhmänä ovat mökkeilijät, joiden mielikuvissa mökkeily lähenee matkailua. He kokevat tarvetta ympäristönvaihdokselle ja hakevat mökkielämästä vastapainoa kaupunkiarjelle. Mökillä olemiseen liitetään erityisesti rentoutuminen ja lomailu sekä mökkiympäristön kaupungin vastakkaisista ominaisuuksista nauttiminen.

Toisena ryhmänä ovat mökkeilijät, joiden mökkeilyyn liittämät merkitykset tukevat kakkosasumista tai jopa muuttohalukkuutta. Heille mökkiympäristö tarjoaa kaupunkia paremman mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen, ja mökkeilyllä pyritään korvaamaan vakituksessa asuinympäristössä koettuja puutteita. Rennon lomailun sijaan mökillä puuhastellaan ja mökkiarkea rytmittää erilaiset rutiinit. Näiden yksilöllisten motiivien taakse kätkeytyy kuitenkin osiossa aiemmin mainitut laajemmat historialliset arvot, ja tämän takia uusien nousevien arvojen vakiintuminen osaksi mökkielämää on hidasta. On kuitenkin tunnistettavissa kehityssuuntia, jotka tukevat molempia mökkeilijätyyppisiä. Matkailun suosio on kasvussa ja trendikkäänä pidetty mökkeily sopii yksilöllisyyttä, aitoutta ja elämyksellisyyttä korostavaan lomailuun. Toisaalta vapaa-ajan asuminen on muuttumassa yhä enemmän kakkosasumiseksi, jota käsitellään syvemmin myöhemmin työssä. (Pitkänen & Kokki 2005, s. 184–185)

Miksi siis mökkeilemme? Kulttuurisesti mökkeilyn on katsottu sopivan suomalaisuuteen, jossa arvostetaan luontoa ja maalaiselämää. Mökkeilyn tarkoituksena pidetään sen tarjoamaa vastapainoa kaupunkielämälle, oli kyse sitten mökkiympäristön rentouttavasta vaikutuksesta tai maaseutunostalgiaa. (Pitkänen & Kokki 2005, s. 161) Mökki tarjoaa tilan, jossa on lupa unohtaa työt ja arjen rutiinit ja päättää itse, mitä tekee ja milloin. Monet tulevat mökille olemaan ulkona, ja heille ympäröivä luonto voi olla itse rakennusta tärkeämpi. Arkkitehtuuri kehystää luontoa ja ohjaa käyttäytymistämme, parhaassa tapauksessa tarjoten jokaiselle itselleen mieluisan tavan arjesta irrottautumiseen. Monelle pohjimmaisena syynä mökkeilyyn koettu arjen erilaisuus ei kuitenkaan koostu pelkästään tiskaamisesta, halkojen hakkaamisesta ja veden kantamisesta. Lyhyenä mökkiviikonloppuna aika käytetään ehkä mieluummin perheen kanssa yhdessä samassa tuvassa olemiseen ja rauhassa ruoanlaittoon tilavassa ja hyvin varustellussa keittiössä.

*Kuva 22 (vas.)
Virkeä avantoimilla
on lukuisia terveyshyötyjä.
tikis.fi*

*Kuva 23 (kesk.)
Mustikkapiirakka on mökki-
kesien perinteinen herkku.
Tuulia Talvio 2016*

*Kuva 24 (oik.)
Saaristolaistalo
Raaseporissa.
Sunhouse*

Monet, erityisesti uudemmat mökit heijastavat näitä muuttuvia tapoja nauttia mökillä vietetystä ajasta. Ilmiönä mökkeily ei ole katoamassa (Mökkibarometri 2016), ja lähtökohta arjesta ja kaupunkiympäristöstä irrottautumiseen on sekään tuskin muuttumassa, mutta tavat sen toteuttamiseen ovat muokkautumassa nykyisen mökkeilijäpolven väistyessä. Jokaiselle liittyy erilaista symboliikkaa mökillä olemiseen ja muuttuvien motiivien selvittäminen ja tunteminen ovat lähtökohta onnistuneeseen mökkisuunnitteluun jatkossa. Perinteinen käsitys mökkeilystä kun ei enää riitä kattamaan vapaa-ajan asumisen koko todellista kirjoa.

2.4 SUOMALAINEN MÖKKIARKKITEHTUURI

Suomalainen kesämökkeily on vuosien kuluessa muuttunut muun yhteiskunnan mukana, ja niin on mökkiarkkitehtuurikin. Muutoksista huolimatta kesämökkien arkkitehtuurissa ja tilatyypeissä on säilynyt monia perinteisiä elementtejä, jotka halutaan uutenakin rakennettavaan vapaa-ajan asuntoon. Kesämökkiarkkitehtuuri pyrkii edistämään edellisessä kappaleessa käsiteltyä kaupungin ja mökin kahtiajakoa (Periäinen 2006). Kaupungin on näytettävä kaupungilta (Vilkuna 1997, Periäinen 2006 mukaan), ja mökin on näytettävä mökiltä, joka luonnehditaan tyypillisesti kaupunkiarkkitehtuurista eroavaksi (Löfgren 1999). Suomen itsenäistymisen aikoihin pyrittiin luomaan arkkitehtuuria, jota voitiin pitää ”suomalaisena” (Wäre 1991). Mökkien kohdalla suomalaisuus koostui sijainnista luonnon helmassa, naapurien ja muiden ihmisten puuttuminen lähistöltä, tontin metsämäisyyden säilyttäminen sekä mieltymys paljaisiin hirsipintoihin (Julkuinen & Kuusamo 1983). Tämä ideaali kuvastui jo 1800-luvun lopulla esimerkiksi taitelijoiden kuten Akseli Gallen-Kallelan ja Pekka Halosen ateljeehuiloissa (Periäinen 2006). Mökkiarkkitehtuuri henkii nostalgiaa ja kuvastaa ihannetta alkuperäiseksi koetusta suomalaisesta elämästä ja rakennuksesta, jossa kaikki oli paremmin. Todellisuudessa monet mielestämme perinteiseen suomalaiseen mökkiin kuuluvat elementit on lainattu muista kulttuureista, kuten esimerkiksi rakastettu rantasauna (Periäinen 2006).

*Kuva 25 (vas.) →
Visavuori, kuvanveistäjä Emil Wikströmin koti Valkeakoskella. Rauno Mäntylä 1982*

*Kuva 26 (oik.)
Ruissalon Villa Gustafsbergin alaveranta noin vuonna 1910. gustafsberg.fi*

2.4.1 MÖKKIARKKITEHTUURIN HISTORIAA

1800-luvulla Helsingin yläluokka saattoi siirtyä pääkaupungin vilskettä pakoon vaivattomasti höyrylaivoilla lähisaarten puistojen ympäröimille suurille huviloille. Ajan merkittävimmät huvilayhdyskunnat olivat Helsingin itäisillä saarilla ja Töölössä sekä Turun Ruissalossa (ks. kuva 26 edellisellä sivulla), mutta 1800-luvun lopulta lähtien huvilayhteisöjä syntyi myös muiden rannikkokaupunkien edustalle sekä sisämaan järviolueille. (Lounatvuori 2017) T.P. Chiewitzin 1850-luvulla suunnittelema Villa Roma Ruissalossa edusti koristeellisten huviloiden prototyyppiä (Periäinen 2006). Neljäkymmentä vuotta myöhemmin Ruissaloon rakennettu Arkkitehtihuvila ja esimerkiksi Sebastian Gripenbergin Sorsaniemi Helsingin saaristossa hakivat vastapainoa romanttiselle huvila-arkkitehtuurille muinaisskandinaavisella tyylillään karsituin julkisivuin ja leveine räystäineen. Kansalliseen mökkityyliin etsittiin inspiraatiota siis oman maan kansanrakentamisen lisäksi Itäkarjalasta sekä kauempaa Sveitsin ja jopa Muinaisnorjan puurakennustraditiosta. (Lounatvuori 2017)

1900-luvun puuhuviloiden arkkitehtuurissa näkyi jugend-vaikutteita ja ne olivat usein tilavia sekä hyvin varusteltuja (Huusko 2018). Itsenäistymisen jälkeen huvila-arkkitehtuuri pelkistyi (Kurri 2017) ja vapaa-ajan rakennuksissa korostuivat yksinkertaisuus ja käytännöllisyys koristelun vähetessä (Tilastokeskus 2007), jotka myös kuvastivat ajan moraalisia arvoja (Periäinen 2006). Edullisemmat ja vaatimattomammat kesäasunnot sopivatkin paremmin silloin kasvavalle keski-luokalle (Periäinen 2006). Vapaa-ajan asunnot jäljittelivät esikaupunkien omakotitaloja (Tilastokeskus 2007) ja heijastelivat aikakauden uusia rakennustapoja sekä -materiaaleja. Uusia kesämökkityyppejä kehitettiin myös arkkitehtuurikilpailujen avulla. (Kurri 2017)

Rakennuksen suhdetta maastoon ja ilmansuuntiin pidettiin tärkeänä, oli kyse sitten tilavammasta pulpettikattoisesta mökistä tai ahtaammasta harjakattoisesta viikonloppumajasta. Pienissä mökeissä oli tyypillisesti vain yksi huone, johon mahtui oleskelutilan lisäksi keittiönurkkaus ja verhoilla eroteltu makuusoppi. (Kurri 2017) Erilliset saunarakennukset korvasivat huviloiden uimakopit (Periäinen 2006). Oiva Kallion vuoden 1932 Villa Oivalan saunarakennusta pidetään suomalaisen mökin esikuvana, jossa saunan yhteyteen on liitetty pieni tupa (ks. kuvat 28–30) (Jeskanen 1998). Jonkinlainen mökkiarkkitehtuurin aikaisempi prototyyppi on myös Lars Sonckin vuoden 1895 oma kesähuvila Ahvenanmaalla, jonka romanttisessa tyylissä yhdistyvät sekä karjalaiset että sveitsiläiset vaikutteet (ks. kuva 31) (Jetsonen 2008, s. 20).

Kuva 27 →

Rantojen suunnittelutarpeen laajeneminen lainsäädännössä.

Perustuu lähteisiin: Ympäristöministeriö 2005; Vepsäläinen et al. 2015

2000

Maankäyttö- ja rakennuslaissa lähtökohdaksi asetettiin, ettei ranta-alueille voi rakentaa ilman ranta-asema-, asema- tai yleiskaavaa

2000

1997

Rantojen suunnittelutarvetta laajennettiin uudistuksessa rakennuslaissa

VAPAA-AJAN
RAKENTAMISEN
HUIPPUKAUSI

1980

1969

Rakennuslakiin lisättiin rantakaavoitusta koskevat säädökset

1960

1958

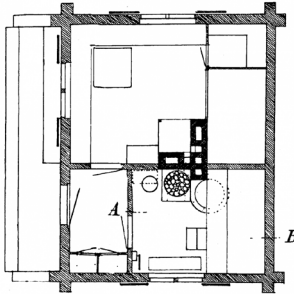
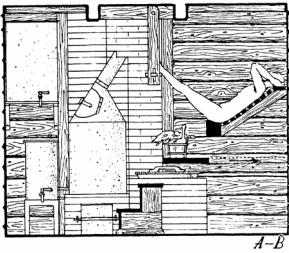
Rakennuslakiin sisältyi ns. taaja-asutuskielto

1949

Koko maaseutu rakentamista ja kaavoittamista koskevien lakien alaiseksi

1940

Kuva 28 (ylhäältä alas)
Moni suomalainen
rantasauna pohjautuu Oiva
Kallion suunnitelmaan
Oivalan pyöröhirsisaunaan
(1929) Villingin saarella.
Museum of Finnish
Architecture

Kuva 29,30 ↑
Piirustuksia Villa Oivalan
saunasta.
Museum of Finnish
Architecture

Kuva 31 →
Lasse's Villa, Lars Sonck,
Finström 1895.
Megan Lubaszka 2013

1940- ja 1950-luvuilla suosituimmat mökkityypit olivat pieni saunamökki sekä yksikerroksiset ja lautaverhoillut viikonloppumajat (Huusko 2018). Rakentamapaikkojen sääntelemättömyys mahdollisti mökkien pystyttämisen kiinni rantaviivaan. Aikakauden mökkiarkkitehtuuri romantisoi perinteistä suomalaista rakennustapaa ja sotien jälkeinen materiaalipula ohjasi hyödyntämään omalla tontilla tai lähimetsässä kasvavaa puuta rakennusmateriaalina. Yhä useammin loma-asuntoa sanottiin huvilan sijaan mökiksi. Maalaiselämän ihannoiti näkyi myös mökkien sisustuksessa hirsi- ja paneelipintoina ja uudestaan muodikkaina seinänvieruspenkkeinä ja pirttikalusteina. (Kurri 2017) Menneitä ihannoivan mökkiarkkitehtuurin lisäksi muotiin tuli 1960-luvulla modernista asuntorakentamisesta vaikutteita saaneet kesäasunnot (Kurri 2017) suurilla maisemaikkunoilla. Mökit olivat kooltaan isompia ja paremmin varusteltuja (Huusko 2018), jotta niissä olisi mukava viettää aikaa myös ympärivuotisesti (Kurri 2017). Trendikkäin mökki 1970-luvulla oli harjakattoinen pyöröhirsimökki, ja 80-luvulle tultaessa toimiva keittiö, sähköt sekä tv olivat mökeillä yhä suosituimpia (Huusko 2018).

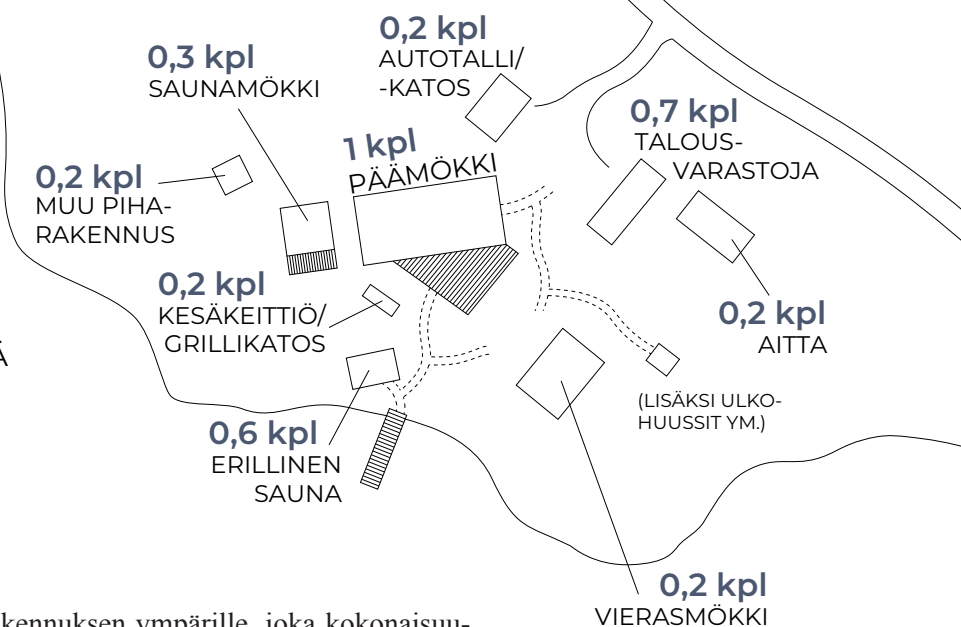
2000-luvulla Suomen mökkiarkkitehtuuri on palannut modernismiin (Huusko 2018) ja mökeistä puhuttaessa tarkoitetaan yhä useammin tyylikästä lomarakennusta kaikilla mukavuuksilla. Uusissa mökeissä trendikkäitä ovat suuret lasipinnat ja kookkaat terassit. Yksinkertaisuus ja käytännöllisyys liitetään yhä vahvemmin suomalaiseen arkkitehtuuriin, jota erityisesti vapaa-ajan asunnoilta haetaan. Vuoraamaton hirsirakennus nähdään suomalaisen kesämökin ajattomana rakennustyyppinä, joka pitää pintansa kasvavan ja monipuolistuvan valmismökkituoannon katalogeissa (Lounatvuori 2017). Vapaa-ajan asuntojen rakentaminen oli aikoinaan hyvinkin vapaata eikä rantarakentamista rajoitettu, mutta määräykset ovat tiukentuneet mökkien määrän räjähdysmäisen kasvun jälkeen (ks. kuva 27).

2.4.2 PÄÄMÖKIN SEURALAISET

Mökkitontilla toiminnot jakautuvat usein eri puolille pihapiiriä ja eri rakennelmiin. Puita säilytetään liiterissä, aamukahvi juodaan itäisellä terassilla ja polku johtaa hieman syrjemmällä puiden välistä pilkottavaan huussiin. Rakennelmat

YHDESSÄ MÖKKIKIINTEISTÖSSÄ
ON KESKIMÄÄRIN **3,6**
RAKENNUSTA

↑ Kuva 32
Perustuu lähteeseen:
Rakennustutkimus
RTS Oy 2019

muodostavat yksityisen pihapiirin päärakennuksen ympärille, joka kokonaisuutena koetaan ”mökiksi”. Monet rakennukset ja rakennelmat ovat vakiinnuttaneet paikkansa suomalaisten mökkitonteilla, kuten rantsauna, erilaiset varastot ja puuvajat, vierasmaja ja ulkokäymälä. Terassit, pergolat ja huvimajat rytmittävät pihaa ja laiturilta pulahdetaan uimaan. Yhdessä mökkikiinteistössä on keskimäärin 3,6 rakennusta² (ks. kuva 32) (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Parhaimmillaan lisärakennukset täydentävät viihtyisästi pihapiiriä ja monipuolistavat mökillä oloa.

Sauna

Mökki ja sauna ovat erottamaton pari, oli kyseessä sitten erillinen rantsauna tai päärakennukseen yhdistetty saunatila. Erillinen saunarakennus valitaan usein samalta toimittajalta kuin päärakennus ja saunan yhteyteen suunnitellaan mielellään myös tilapäismajoitukseen soveltuva pukuhuone tulisijoineen (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Sauna ei kuitenkaan ole suomalaisille ainoastaan lisämajoituspaikka rannalla tai peseytymispaikka, vaan siihen liitetään jopa rituaalisia piirteitä (Pitkänen & Kokki 2005, s. 181). Saunasta tuli oma versiomme ulkomaiden kylpyläkulttuurista kansallisromantiikan inspiroimana. Juuri perinteisten mökkisaunojen ansiosta saunakulttuuri on säilynyt Suomessa vahvana, vaikka suurimmassa osassa Eurooppaa se on hiipunut pois. (Pitkänen & Kokki 2005, s. 187; Periäinen 2006) Perinteisissä talonpoikaistaloissa sauna kuitenkin sijaitti useimmiten lähellä kaivoa, ei erikseen rannassa. Mökkikulttuuri toi saunan rannalle ja muodosti mielikuvan sen ”perinteisyydestä” veden äärellä. Tänaikin päivänä saunan rakentamista rantaan pidetään tärkeänä, sillä saunomiseen kuuluva veteen pulahtaminen on oleellinen osa mökkielämää. Mökkien suuren ja kasvavan määrän takia rantarakentaminen ja sen rajoittaminen ovatkin kuumia puheenaiheita Suomessa, jotka jakavat mielipiteitä. (Periäinen 2006) Vapaa-ajan asuntojen rakentamista koskevia määräyksiä ja niiden vaikutuksia mökkeihin käsitellään tarkemmin alaluvussa 3.7.

² Mökkikiinteistön rakennusten lukumäärän keskiarvossa ei ole huomioitu ulkokuusia.

Muut piharakennukset

Saunan seurana mökin pihapiirissä on usein muitakin päämökkiä tukevia rakennuksia. Ulkokuusi yleistyi Suomessa vasta 1800-luvun lopulla ja oli aluksi kaupungeissa suosittu kuin maaseudulla. Kaupunkien ulkopuolelle ei aluksi koettu erillistä käymälää tarpeelliseksi ja niiden rakentaminen sekä erityisesti käyttö levisi hitaasti, mutta on säilynyt pitkään. 1700-luvun huusimalli on nykyään edelleen käytössä useilla mökeillä ja uusia yhä rakennetaan. (Kuokkanen et al. 2009) Huusuja ja muita piharakennuksia on tarjolla valmiina paketteina, mutta niitä rakennetaan myös usein itse. Erilaisia varistorakennuksia halutaan säilyttämään halkoja, työkaluja ja koneita sekä muuta, mille ei haluta uhrata varastotilaa päämökistä. Kevytrakenteiset piharakennukset vaativat yleensä vähintään toimenpideluvan. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

2/3

uusista mökeistä tehdään jo rakennettuun mökkiympäristöön

Lähde: Rakennustutkimus RTS Oy 2019

Perinteisten talousrakennusten, kuten saunan, puuvajan ja ulkokäymälän lisäksi mökkien pihalla ovat yleistyneet myös kesäkeittiöt (Anttila 2008, s. 180). Ruokalaatto ulkona on olennainen osa suomalaista mökkeilyä ja erilaiset grillikatokset ja kesäkeittiöt laajentavat myös oleskelutilaa ulos pihalle. Nämä ovat usein sivuiltaan avoimia katoksia (Rakennustutkimus RTS Oy 2019), joissa on tilaa grillata ja nauttia ulkona olemisesta. Varustelu voi vaihdella perinteisestä muuratusta grillistä pihakeittiön kaasugrilliin, tiskialtaaseen ja jääkaappiin. Kesäkeittiöiden lisäksi pihojen viimeaikaisempia trendejä ovat paljut ja ulkoporeammeet kylpemisestä nauttiville suomalaisille sekä kasvihuoneet ruoan kasvattamiseen omavaraisuuden hengessä (Nieminen 2019).

Piha

Mökkien pihapiirit ovat keskimäärin noin 700 m² kokoisia (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Pihoihin liittyvä kulutus on kasvanut ja rakennusten ulkotiloja varustellaan ja ”sisustetaan” entistä innokkaammin (Lammi & Timonen 2007). Terrassit, pergolat, huvimajat, leikkimökit ja viherhuoneet ovat löytäneet paikkansa mökkimiljööstä kuten myös pihakiveykset, nurmikot, pensaat ja kasvimaat. Pihaa täydentävät rakennelmat tarjoavat suojaa ja pidentävät pihan vuosittaista käyttöaikaa. 1950-luvulla eräänlaisena lomasääntönä oli, että mökin piha oli pidettävä siistissä kunnossa, mutta se ei saanut kuitenkaan olla lomalaiselle liian suuri rasite. Pihalla oli usein nurmikenttä, jonne puutarhakalusteet sijoitettiin. (Anttila 2008, s. 181) Nurmikko vaatii enemmän hoitoa kuin huoleton ja luonnonmukainen piha, ja onkin mieltymyskysymys, kuinka työlään jokainen pihastaan haluaa (Rakennustutkimus RTS Oy 2019).

Monet kuitenkin nauttivat mökillä puuhastelusta pihan hoidon, kunnostamisen ja rakentamisen merkeissä. Puhtaan ajanvieton lisäksi kyse on mökkimiljöön täy-

dentämisestä lähemmäksi unelmiensa mielikuvaa omasta mökistä. Uusilla istu-
tuksilla ja terasseilla pyritään tehdä mökistä entistäkin viehättävämpi paikka ren-
toutua ja oleskella, vaikka sille harvoin jääkään aikaa näiden lukemattomien eri
parannus- ja rakennusprojektien lomassa. Rakennusprojekteista tulee päätarkoi-
tus niiden lopputuloksista nauttimisen sijaan, ja monet innokkaat mökkipuuhas-
telijat tunnistavatkin tämän koomisen piirteen itsessään. Kaikki eivät tavallaan
toivokaan mökin koskaan valmistuvan, koska mitä he sitten mökillä tekisivät?
(Alasuutari & Alasuutari 2010) Mikael Niemi kuvaa viihdyttävästi romaanissaan
Populaarimusiikkia Vittulanjänkältä (2001) juuri tämän ongelman kohdannutta
suomalaista mökkeilijää.

*”Ja silloin miehen käytös muuttuu hallitsemattomaksi, hän muuttuu happamaksi
kuin etikka, alkaa huutaa lapsille, juo, ei saa unta, hiukset lähtevät, hän potkii
koiraa, kärsii näkö- ja kuulohäiriöistä, ja jällivaaralaislääkäri määrää hänelle
Valiumia, ennen kuin epätoivoinen vaimo perii sattumalta rakentamattoman
vapaa-ajantontin.*

Ja mies pääsee aloittamaan alusta.

*Kesämökki, sauna, huussi, halkovaja, koirankoppi. Ja pienen hengähdystauon
jälkeen kalamaja, maakellari, vierasmökki, liiteri, terassi ja huvimaja lapsille.
Plus kaikki lisärakennukset. Kaikki lomat täydessä työn touhussa, hakattavaa ja
naulattavaa riittää, ja olo on hyvä.*

Mutta vuodet kuluvat, ja lopulta sekin tontti on väijäämättä rakennettu täyteen.

*Rakennuslautakunnan jäsenet istuvat päättäväisinä kunnallistoimistossa
tutkimassa ilmasta käsin otettuja valokuvia. Ja mies muuttuu niin
sietämättömäksi, että se on jo aivan kamalaa, ja vaimo on vähällä jättää
hänet.”*

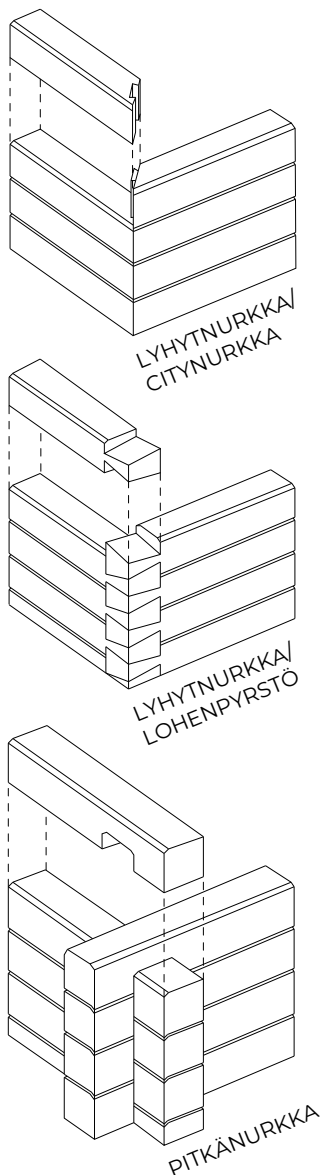
Mökin miljöö syntyy siis aikojen kuluessa, kun uusia rakennuksia ja tiloja teh-
dään tarpeen sekä resurssien mukaan, tai vaan puuhastelun iloksi. Mökkiraken-
taminen on jatkuvaa täydennysrakentamista, ja uusistakin mökeistä noin kaksi
kolmasosaa tehdään jo rakennettuun mökkiympäristöön. (Rakennustutkimus
RTS Oy 2019) Loma-asunnon ympäristön muodostavat rakennukset ovat usein
ajallisesti kerrostuneita, joiden kuitenkin halutaan sopivan toisiinsa. Rakennetta-
vat lisärakennukset myötäilevät tontin alkuperäistä arkkitehtuuria, jolla pyritään
muodostamaan jonkinlainen kokonaisuus. Tästä muun muassa johtuu ajatus mök-
kiarkkitehtuurin jämähtäneisyydestä. Vakituista asuntoa lievemmat vaatimukset
voisi kuvitella kannustavan kokeilevampaan ja ilottelevampaan arkkitehtuuriin.

2.4.3 PUU RAKENNUSMATERIAALINA

Materiaalien kannalta puu on aina ollut kesämökin tärkein rakennusmateriaali
(Huusko 2018) eikä sen suosio näytä laantumisen merkkejä. Vapaa-ajan raken-

Kuva 33 Wonenonline
Kuva 34 Adobe Stock
Kuva 35 Pixabay
Kuva 36 Elisabeth
Dunker (ylhäältä alas)

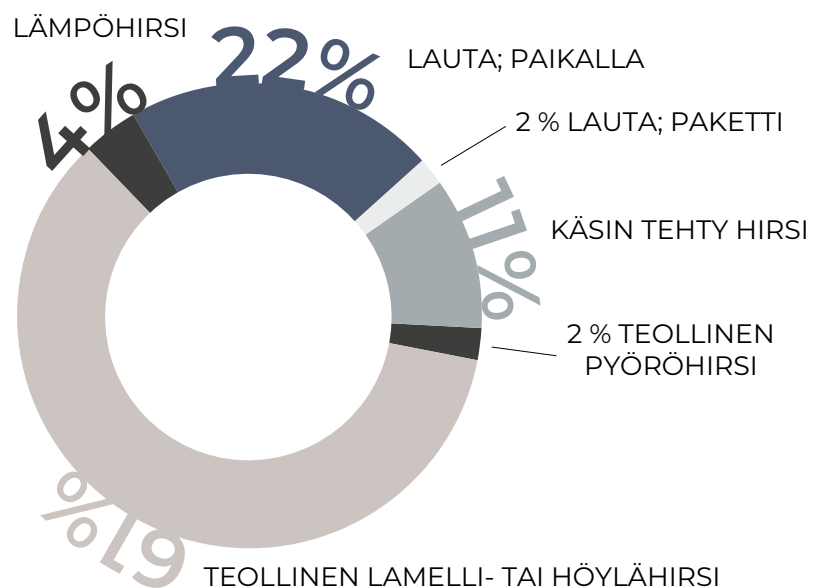

nuksista lähes 99 % on puurakenteisia (Puutieto 2019) ja uusi lomarakentaminen on yhtä lailla käytännössä täysin puurakentamista, josta peräti 70 % on hirsirakennuksia (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Betonia tai esimerkiksi tiiltä näkee harvemmin mökeissä, vaikka rakennusmateriaalille ei yleensä olekaan mitään rajoitteita (Periäinen 2006). Puu mielletään luonnonläheisenä ja lämpimänä materiaalina, joka kauniisti sulautuu suomalaiseen metsämaisemaan luontoa kunnioittavasti. Rauhoittavat puupinnat koetaan myös sisätiloissa lämpiminä ja kodikkaina. Puurakentaminen on ekologista (Puutieto 2019), jonka lisäksi puurakennukset ovat myös osoittautuneet kestäväksi pohjoisessa ilmastossamme. Erittäin hirsirakenteen muina etuina pidetään myös hengittävyyttä, kosteusteknistä turvallisuutta ja allergiaystävällisyyttä, luonnollisen kauniista ulkomuodosta tinkimättä.

Puutuotteet toimivat pitkäaikaisena hiilivarastona puuhun kasvun aikana sitoutuneelle hiilidioksidille ja ovat uusiutuva luonnonvara (Puutieto 2019). Sanotaan, että hirsi hengittää, sillä hirrellä on kyky sitoa ja luovuttaa kosteutta ilman suhteellisen kosteuden mukaan. Näin kosteusvaihtelut pienenevät ja sisäilman laatu paranee. (Tiainen et al. 2017) Kosteusturvallisessa massiivipuurakenteessa ei myöskään ole kerroksia, joihin kosteus voisi tiivistyä seinärakenteen sisällä.

Hirsirakennuksen arkkitehtuurin kannalta hirsiprofilin ja nurkkasalvostyyppin valinta ovat oleellisia (Tiainen et al. 2017). Pitkänurkka edustaa perinteisempää ulkonäköä, kun taas erilaisilla lyhytnurkilla voidaan luoda modernimpi ilme. (ks. kuvat 37, 39) Perinteisten hirsimökkimallien rinnalle ovatkin nousseet modernit ja raikkaan näköiset hirsimokit. Suomi on teollisen hirsirakentamisen johtavia valmistajamaita (Tiainen et al. 2017), ja rakennuttajien mieltymyksiin ja kysyntään vastaava yhä kattavampi ja monipuolisempi teollisuuden tarjonta vahvistaa

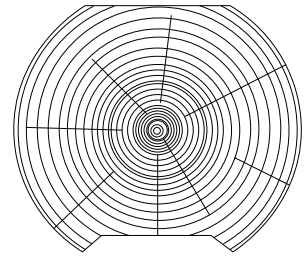
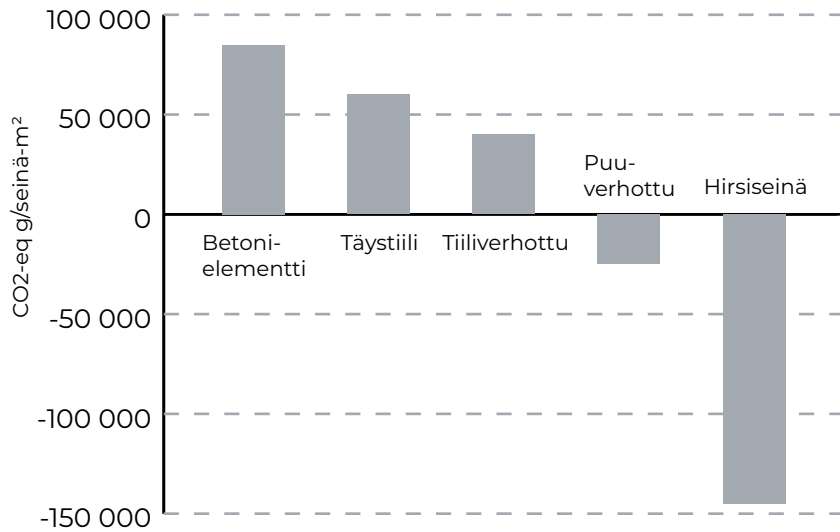
LOMA-ASUNTOJEN ULKOSEINÄRATKAISUT 2018

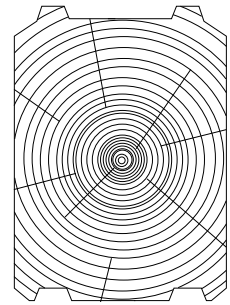
Kuva 37 ↑
Nurkkatyyppejä
Perustuu lähteeseen:
Puutieto

Kuva 38 (oik.) →
Perustuu lähteeseen:
Rakennustutkimus
RTS Oy 2019

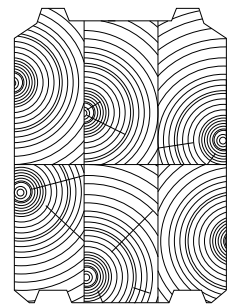
Seinän rakentamisen hiilidioksidipäästöt kun huomioidaan seinään varastoitunut hiili (seinän hiilinielu)

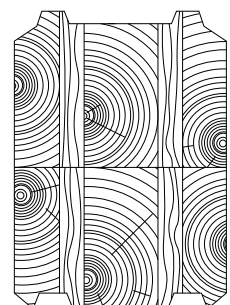
MASSIIVI
PYÖRÖHIRSI

MASSIIVI
HÖYLÄHIRSI

LAMELLIHIRSI
(LIIMAHIRSI)

PAINUMATON
LAMELLIHIRSI
(RISTIINLIIMATTU HIRSI)

puun käytön asemaa vapaa-ajan asuntorakentamisessa (Puuinfo 2011). Teollinen hirsi on erittäin mittatarkka sekä teknisesti ja taloudellisesti kilpailukykyinen. Satoja vuosia vanhoja hirsirakennuksia on käytössä yhä, ja nykyhirttä voidaan pitää yhtä lailla kestäväenä ja ekologisena. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

2.4.4 KATALOGISTA TONTILLE

Pulpettikatto, 134 mm painumaton lamellihirsi ja varaava takka, vai harjakatto, 210 mm pyöröhirsi ja makuuparvi? Suomen valmismökkivalmistajien laajat mallit ja monipuoliset ratkaisut pyrkivät vastaamaan omasta mökistä haaveilevien toiveita. Rakennustutkimus RTS Oy:n Valintaopas lomarakentajalle 2019–2020 mukaan loma-asuntojen rakentajista noin 60 % päätyikin hankkimaan teollisen valmistajan mökin, joka tarkoitti vuonna 2019 melkein 1 900 teollista loma-asuntoa ja 2 200 saunaa. Mökkimerkin valintaan vaikuttivat eniten vuonna 2018 rakennuksen ulkonäkö tai sopivuus ympäristöön sekä tilaratkaisujen sopivuus tai hyvän mallin löytyminen. Lisäksi valintaan painaa valmistajan luotettavuus, toimintavarmuus sekä arvostus. (ks. kuva 41) Suomessa kymmenen suurinta mökkivalmistajaa hallitsee noin kahta kolmasosaa markkinoista. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

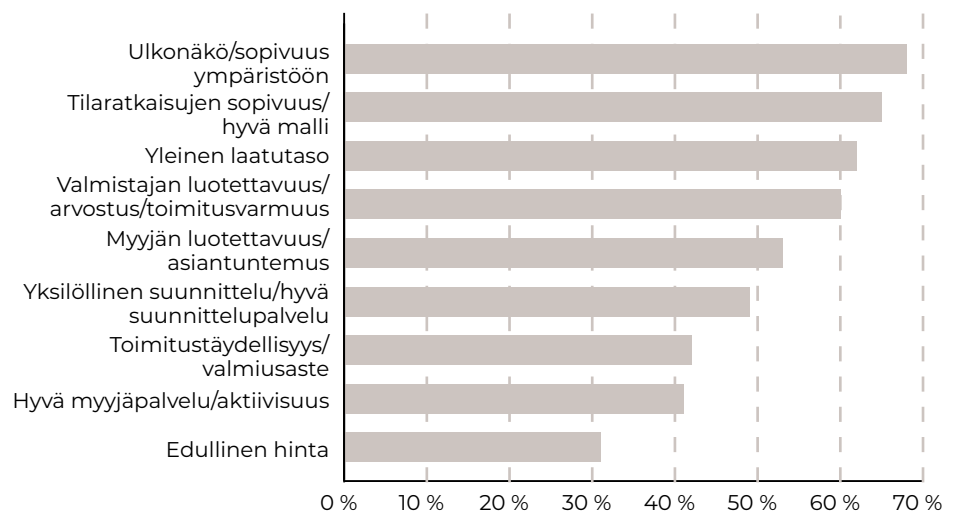
Ammattimaisten valmistajien pyöröhirsi- ja höylähirsihuvilat valloittivat markkinat Suomessa 1960-luvun loppupuolelta alkaen, johon asti keskiluokan kesäpaikat olivat pääasiassa olleet vaatimattomia lautamökkejä. Vasta tässä vaiheessa hirsirakenteisesta mökistä alkoi tulla loma-asunnon standardi Suomessa. (Alasuutari & Alasuutari 2010, s. 133) Tämän päivän teolliset valmismökit voidaan jakaa julkisivutyypin mukaan karkeasti pyöröhirsi-, höylähirsi- ja lautarakentei-

↑ Kuva 39 Hirsiprofililit.
Perustuu lähteeseen:
Tiainen et al. 2017

Kuva 40 (kaavio)
Perustuu lähteeseen:
Alasaarela, M. 2008

Kuva 41 →
Perustuu lähteeseen:
Rakennustutkimus
RTS Oy 2019

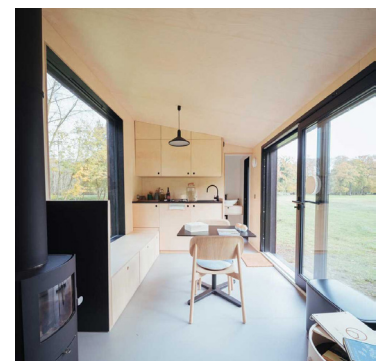
MÖKKIMERKIN VALINTAKRITEERIT 2018

siin. Suurin osa rakennettavista valmismökeistä on hirsirakenteisia, mutta myös puurunkoisia rakennetaan erityisesti talviasuttaviksi. Suomessa höylähirsimarkkinoilla on lukuisia eri valmistajia, mutta asiakkaan päätyessä pyöröhirteen ei valittavia valmistajia ole kuin kymmenkunta. Näiden lisäksi on muutamia yrityksiä, jotka tarjoavat loma-asuntokäyttöön suunniteltuja hirsipaneeli- tai lautajulkisivuisia elementtejä. Valmistajien tarjoamissa palveluissa on myös eroja tuotteiden lisäksi. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Hirsitalovalmistajien mallistot ovat hyvä osoitus siitä, miten ajaton ja monipuolinen materiaali hirsi on, ja miten se taipuu monen tyyliin arkkitehtuuriin.

Valmismökkien etuna on nopeus ja helppous, kun elementit tuodaan valmiina tontille. Myös budjetti on hyvin ennakoitavissa ja asiakkaita houkutellessa erilaisin tarjouksin ja toimitussisällöin. Energiataloudellisuus on myös nouseva myyntivaltti. Mökkivalmistajat ovat vuosien aikana reagoineet alan muutossuuntiin ja nouseviin trendeihin ja ovat osittain jopa mukana niiden luomisessa. Tällä hetkellä valmismökkikatalogien valikoima on niin laaja maalaisromanttisista huviloista modernin selkeälinjaisiin vapaa-ajan asuntoihin, että niistä uskoisi löytyvän ratkaisu jokaisen makuun, tarpeisiin ja toiveisiin. Toisaalta vaikka mallistot ovat laajoja, muuntelumahdollisuudet ovat kuitenkin rajatut. Uudesta mökkirakennuksesta myös puuttuu mökkikulttuuriin kiinteästi liitetyt lapsuuden muistot ja

Kuva 42, 43, 44
Iso-Britannialainen yritys "Koto" valmistaa skandinaavisen tyyliä pieniä asuntoja. Kuvissa Koto X Slow Cabins -yksikkö ja saunamökki. Koto ↓

tunnesiteet. Tosin lomarakentamisesta 74 % on nykyään täydennysrakentamista (Rakennustutkimus RTS Oy 2019), joten monessa tilanteessa kyseessä on tuttu tontti vanhoine rakennuksineen.

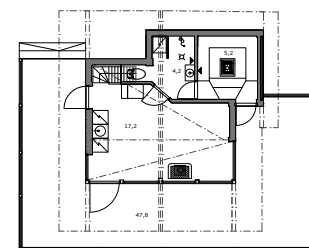
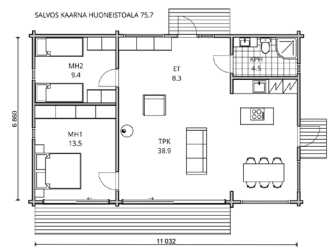
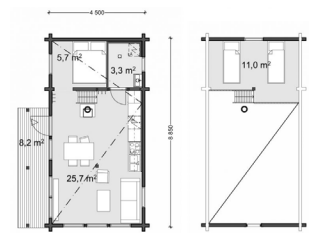
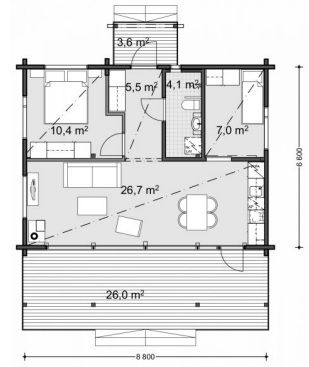
Myös ulkomaisia puurakenteisia valmismökkejä brändätään ”Pohjoismaisella tyyllillä”. Esimerkiksi vuonna 2018 perustettu Iso-Britannialainen Koto kannustaa elämään skandinaaviseen tapaan ja nauttimaan luonnosta esivalmistetuilla pienillä ja minimalistisilla mökeillään, joihin voi tietenkin myös liittää saunan. Mökkimallistosta löytyvät muun muassa vaihtoehdot ”Muutama”, ”Ystava” ja ”Loyly”. (ks. kuvat 42–44 edellisellä sivulla) (Koto 2020)

2.4.5 MÖKIN MUODONMUUTOS

Suomalainen mökki on muuttanut muotoaan elintason noustessa herrasväen pit-sihuvilasta koko kansan pieneksi lautamökiksi ja vielä eteenpäin sähköllä sekä juoksevalla vedellä varustetuksi hirsimökiksi. Mökki voi myös nykyään olla kuivalla maalla hiihtokeskuksen, golfkeskuksen tai kylpylän läheisyyteen rakennettu vapaa-ajan omakotitalo. Mökkirakentamisen tahti on kuitenkin hidastunut kohtuuhintaisten ja siedettävän ajomatkan päässä olevien mökkitonttien vähe-tessä ja vaihtoehtoisten vapaa-ajan viettotapojen lisääntyessä (Perrels & Kangas 2007; Berghäll et al. 2009; Tiihonen 2011). Ne uudet mökit mitä rakennetaan, halutaan koskemattomille rannoille samalla kun maaseudun lukuisat käytöstä poistuneet maatilat jätetään lahoamaan (Periäinen 2006). Uudet käyttötarpeet asettavat uusia vaatimuksia vapaa-ajan asumisen tiloille sekä rakentamisen ratkaisuille. Nykyisen loma-asunnon tulisikin mukautua erilaisiin tarpeisiin, mutta keskimääräiselle mökkeilijälle suunniteltu rakennus tuskin vastaa kenenkään näkemystä unelmamökistä.

Tämän päivän mökkitonteilla on ehdottomasti nähtävillä suomalaisen maaseudun perinteitä, mutta myös selvästi uudempia ja modernimpia piirteitä. Esimerkiksi mökin rakentaminen keskelle metsää ei kuulunut maaseudun perinteisiin, vaan on uudempi, romantisoitu tulkinta entisajan asumisesta. Toki suomalaisilla on aina ollut syvä henkinen yhteys metsään. ”Tyypillinen suomalainen mökki”, joka on yhä suosittu malli, on yksikerroksinen hirsirakennus parvella ja harjakatolla, suunnattu kohti rantaa. Perinteisen näköisellä rakennuksella on todellisuudessa hyvin vähän yhtäläisyyksiä alkuperäisiin suomalaisiin maalaistaloihin. Rakennuksen muoto ja estetiikka ovat perujaan ihan muualta. Lisäksi, kuten aiemmin alaluvussa 2.4.2 todettiin, rantasauna on rakennustyyppinä moderni tulkinta perinteisestä saunasta. (Periäinen 2006)

Vaikka mökkikulttuurimme perustuu romantisoituun mielikuvaan maalais-elämästä, on mökin perusidea säilynyt vuosikymmeniä samanlaisena ja mökkiarkkitehtuurikin on muuttunut hitaasti. Nykypäivän vapaa-ajan asunnot

(ylhäältä alas) ↑
 Kuva 45 Sirius 60. Honkarakenne
 Kuva 46 Kuura 69. Finnlamelli
 Kuva 47 Lintukoto 40 2A. Honkarakenne
 Kuva 48 Kaarna 76. Salvos
 Kuva 49 Polar 33. Honkatalot

muistuttavat kuitenkin yhä enemmän vakituisia asuntoja niin ulkoisesti kuin rakennusteknisesti (Adamiak et al. 2015, s. 49). Jos modernit hyvin varustellut vapaa-ajan asunnot kertovat paluusta mökin juurille huvila-aikoihin, voisiko seuraavaksi pienet ja mutkattomat erämökit tulla takaisin muotiin 1960- ja 70-lukujen mökkihuuman henkeen? Mökiltä kuitenkin usein haetaan juuri vastakohtia arkeen, eivätkä kaikki halua mökille kaikkia kaupunkiasunnon mukavuuksia. Oma vaatimaton mökki koskemattomassa luonnossa on nykymaailmassa monelle todellista luksusta.

2.5 YHTEENVETO

Käsi kädessä kaupungistumisen kanssa kehittynyt mökkeily edustaa kaupunkiarjesta irtautumista, maaseutunostalgiaa, entisajan romantisoituja mielikuvia ja itsensä toteuttamista. Mökkeily liittyy siis ilmiönä monin tavoin enemmän kaupunkielämään kuin maalaiselämään ja onkin tästä syystä suhteellisen tuore ilmiö. Suomen luonnonolosuhteet ja yhteiskuntakehitys ovat yhdessä ihmisten yksilöllisten motiivien kanssa aikaansaaneet pienten puurakennusten ilmestymisen maan joka niemeen, notkoon ja saarelmaan, sivistyksen ulkopuolelle ja arjen yläpuolelle. Yli puolen miljoonan mökin maassamme rakennetaan yhä tuhansittain mökkejä vuosittain. Mökkirakentamisen 1980-luvun huippuvuosien jälkeen uusien mökkien rakentaminen on selvästi hiipunut, mutta mökkikulttuuri on yhä elinvoimainen osa suomalaisten elämää ja identiteettiä.

Suomalaisten vapaa-ajan asuntojen kirjo on yhtä laaja kuin on mökin määritelmäkin. Tähän mennessä työssä esitetyn kirjallisuuden sekä tilastojen perusteella voidaan kuitenkin todeta nykyisen mökkikannan tyypillistä suomalaista mökkiä edustavan yli 60-vuotiaan omistama puurakenteinen rakennus vesistön äärellä, jonka pihapiiriin kuuluu lisäksi kaksi tai kolme lisärakennusta. Viime vuosina rakennetut uudet mökit ovat suurimmaksi osaksi teolliselta valmistajalta tilattuja hirsimökkejä, joiden omistajat ovat hieman nuorempia.

Luku 2 käsitteli suomalaisen mökin taustoja ja katsoi taaksepäin sen historiaan ja kehitykseen nykypäivään saakka. Seuraavassa luvussa 3 katsotaan sen sijaan eteenpäin ja syvennytään suomalaisen vapaa-ajan asumisen kohtaamiin muutoksiin sekä tulevaisuuden näkymiin, täydentäen samalla kokonaiskuvaa mökkeilyn nykytilasta.

*Kuva 50 (vas.)
Moduli 225 on Kristian
Gullichsenin ja Juhani
Pallasmaan 1960-luvulla
kehittämä modulijärjes-
telmä erityisesti esival-
mistettujen kesämökkien
rakentamiseen.
Urbipedia*

*Kuva 51 (kesk.)
Helsinkiläiset huvila-
asukkaat kesänvietossa
Kallvikissa.
Greta Elmgren, Helsingin
kaupungin museo 1912*

*Kuva 52 (oik.)
Yhteiset pihapelit ovat
kuuluuneet mökkeilyyn jo
1920-luvulla.
Helsingin kaupunginmuseo
1928*

3.

MÖKKEILYN UUDET TRENDIT JA MUUTOSSUUNNAT

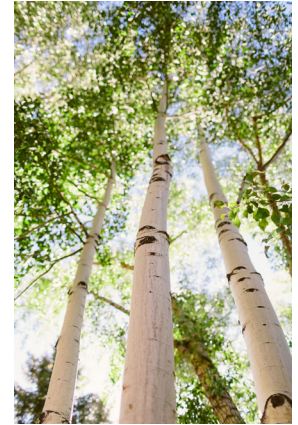
Mielikuva suomalaisesta mökki-idyllistä ei enää kaikilta osin vastaa todellisuutta. Perinteinen mökkeily saatetaan nähdä muuttumattomana osana suomalaista kulttuuria ja elämää, mutta todellisuudessa myös vapaa-ajan asuminen on muuttuva ilmiö. Nykypäivän muutossuunnat ja trendit ulottuvat mökille asti, jossa saatetaan tehdä etätöitä ja laittaa grilliin pelkkiä kasviksia. Tässä osassa syvennetään kuvaa mökkeilyn nykytilasta ja käännetään katse tulevaisuuteen. Maan aihetta koskevien tilastojen ja kyselyiden perusteella voidaan nimetä muutamia selviä kotimaisia ja globaaleja muutossuuntia suomalaisessa mökkeilyssä. Aineistoa on syvennetty asiantuntijahaastatteluilla, joita käsitellään luvussa 4.

3.1 MÖKKEILYN SUOSION TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

1970- ja 1980-lukujen mökkibuumin jälkeen mökkirakentaminen on hidastunut jatkuvasti ja uusia vapaa-ajan asuinrakennuksia on 2000-luvulla rakennettu lähteestä riippuen enää noin 4 000–6 000 rakennusta vuodessa (SVT 2018; Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Määrä on jatkanut laskuaan, mutta Rakennustutkimus RTS Oy:n (2019) mukaan tasaantunut nyt noin 3 200 loma-asunnon vuositasolle. Lisäksi vuosittain rakennetaan tuhansittain saunoja ja piharakennuksia mökkien yhteyteen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on tehnyt vaihtoehtoisia ennusteita vapaa-ajan asuntojen määrän kehityksestä vuodeksi 2025 kansantaloudellisiin ja väestöllisiin ennusteisiin perustuen (Berghäll et al. 2009). Jo tämän hetkisen mökkikannan arviointi on kuitenkin itsessään niin vaikeata, että mökkien lukumäärän kehityksen sijaan on syytä tarkastella mökkeilyn suosioon vaikuttavia tekijöitä ja laadullisia muutoksia.

Mökkikannan kasvua on hillinnyt muun muassa sopivien rantatonttien rajoitettu tarjonta ja tästä johtunut sekä mökkien että tonttien hintojen nousu. Kapeaan tarjontaan on vaikuttanut sopivien rantojen täyteen rakentaminen, kaavoituksen hitaus sekä maanomistajien myyntihaluttomuus. (Perrels & Kangas 2007; Berghäll et al. 2009; Tiihonen 2011) Vapaa-ajan asumisen suosiota on hillinnyt myös lisääntynyt kysyntä muille vapaa-ajan viettotavoille sekä vuokramökkien yleistyminen (Perrels & Kangas 2007; Berghäll et al. 2009; Tiihonen 2011; Hiltunen & Rehunen 2014). Osa suomalaisista uskookin vapaa-ajan asumisen vähenevän tulevina vuosina vaihtoehtoisten sosiaalisempien, vähemmän sitovien ja vähemmän työtä edellyttävien vapaa-ajan viettotapojen takia (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Vuokramökkien yleistyminen on osaltaan lisännyt vapaa-ajan viettovaihtoehtojen tarjontaa sekä alentanut mökkeilyn riskejä. Vuokramökkeily ja mökkien yhteiskäyttö myös nostaa olemassa olevien mökkien käyttöastetta, joka voi näkyä uusien mökkien rakentamisen vähenemisessä. (Berghäll et al. 2009) Mökkeily usein mielletään ihmistä ja luontoa lähentävänä tapana viettää aikaa omassa kotimaassa, mutta ilmiöllä on myös kääntöpuolensa mökkiliikenteen saastuttaessa ja rantojen täytyessä. Kasvavaa ympäristötietoisuutta sekä polttoaineen kallistumista pidetäänkin mökkeilyä rajoittavina tekijöinä (Hiltunen & Rehunen 2014).

Mökköilyn suosiota on usein selitetty suurten ikäluokkien kaipuulla juurilleen maaseudulle. Kaupungeissa kasvaneilla nuorilla sukupolvilla ei ole samanlaista tunnesidettä maaseudulle ja he kasvavat urbaanissa ympäristössä, jossa on yhä vähemmän mahdollisuuksia muodostaa vanhempien sukupolvien kaltaista vahvaa luontosuhdetta. Nämä sukupolvien väliset erot ovat herättäneet ajatuksia, ettei mökkeily enää kiinnostaisi nuoria suomalaisia. (Pitkänen et al. 2014) Nuo-

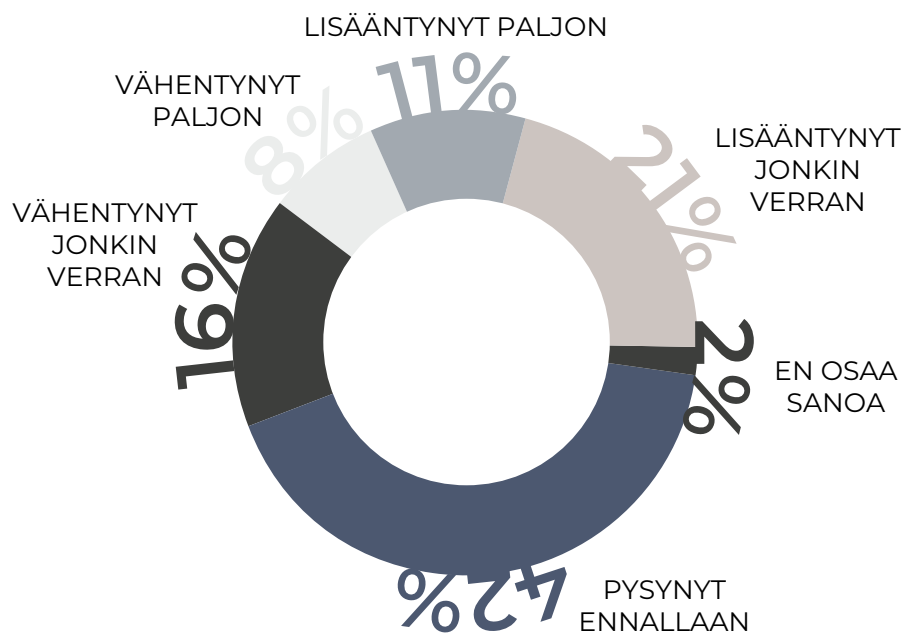

Kuva 53 Chris Ozer 2013
Kuva 54 Pirkka.fi
Kuva 55 Lauren Caris
Kuva 56 A-lehtien kuva-
arkisto (ylhäältä alas) ↑

ret ovat tottuneet mukavuuksiin, ja olemassa olevien mökkien keskimääräisen matalan kunnan ajatellaan myös vähentävän mökkeilyä suosiota (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Nuorten nykyiset vapaa-ajan viettomahdollisuudet ovat loputtomat, eikä mökkielämä ole niistä välttämättä se houkuttelevin.

Suomalaisten, ja erityisesti nuorten, kiinnostus mökkeilyyn ei kuitenkaan vaikuta hiipuvan (Pitkänen et al. 2014). Saaristoasiain neuvottelukunnan ja maa- ja metsätalousministeriön vuosina 2016–2017 teettämän Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvitysraportin mukaan suurin osa nuorista ja mökinomistajista arvioi, että vapaa-ajan asuminen tulee säilyttämään suosionsa tulevaisuudessakin. Selvityksessä nuorille 25–45-vuotiaille aikuisille tehdyssä kyselyssä 70 % vastaajista jopa uskoivat vapaa-ajan asunnoilla vietettävän ajan kasvavan. Muissa vastaavissa selvityksissä on päädytty samansuuntaisiin tuloksiin. Esimerkiksi Mökkibarometrin (2016) mukaan lähes kolmannes mökkiläisistä arvioi mökin käytön lisääntyvän seuraavien kolmen vuoden aikana, ja yli puolet uskoo käyvänsä mökillä saman verran kuin nytkin. Lisäksi mökkien käyttöaste on kasvanut edelliseen vuoden 2008 Mökkibarometriin verrattuna. (ks. myös Pitkänen et al. 2014) Jatkuvan kaupungistumisen, urbaanin elämän hektisyyden ja työelämän vaativuuden vastapainoksi kaivataan yhä enemmän rentoutumista ja arjesta irrottautumista. Aktiivisilla eläkeikäällä lähestyvillä mökkeilijöillä vapaa-aikaa on jatkossa yhä enemmän. Pinta-alan ja varustetason kasvu houkuttelevat myös nuoria viettämään vapaa-ajan asunnoilla pidempiä aikoja. (Hiltunen & Rehunen 2014)

MÖKIN KÄYTÖN MUUTOKSET EDELLISTEN 3 VUODEN AIKANA

Kuva 57 →
Perustuu lähteeseen:
Mökkibarometri 2016

Vapaa-ajan asumista voidaan siis yhä pitää laajana ja merkitykseltään kasvavana yhteiskunnallisena ilmiönä (Mökkibarometri 2016), vaikka mahdollisesti mökin omistaminen ei ole tulevaisuudessa yhtä yleistä kuin nykyisin ja tavat mökkeillä ovat muuttumassa (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Mökkeilyn suosiota tulevaisuudessa on vaikea ennustaa osittain siksi, että se on vahvasti sidottu ihmisten elämänvaiheisiin sekä riippuvainen tulotasosta (Ahlqvist 2009). Useiden tutkimusten mukaan mökkeilyn suosio kuitenkin näyttää jopa vahvistumisen merkkejä, ja tulosten mukaan vapaa-ajan asumisella tulee yhä olemaan tärkeä rooli monen suomalaisen elämässä sukupolvesta riippumatta. Tutkimuksissa on esitetty, että vapaa-ajan asuntojen käyttäjistä eniten kasvavia mökkeilijätyyppejä olisi erotettavissa kahdenlaisia. Työssäkäyvät ”lomailijat” arvostavat vapaa-ajan asuntoa rentoutumispaikkana, jolle mökkilomat ovat jo lapsuudesta tuttuja. Toinen kasvava ryhmä koostuu mökkeilyä enemmän ja myös talvikautena harrastavista, joiden mökit ovat hyvin varusteltuja ja helposti saavutettavia. (Pitkänen & Kokki 2005; Adamiak et al. 2015) Erityisesti näiden mökkeilijäryhmien vaatimukset ja toiveet tulisi huomioida mökkeilyä kehittäessä sen suosion säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi.

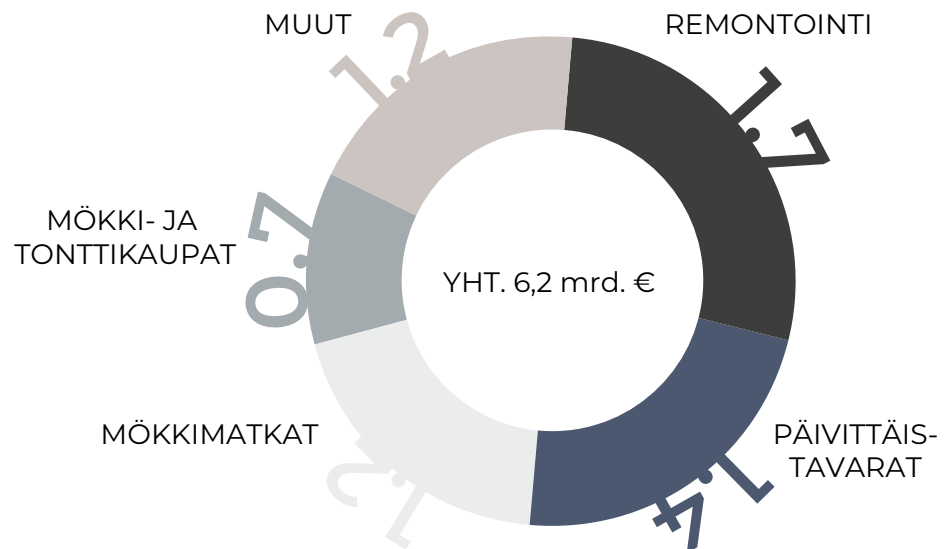
3.2 MÖKKIKULTTUURIN SÄILYMINEN MUUTTUVASSA MAAILMASSA

Kuten edellisessä aluvussa todettiin, mökkeilyn suosion ennustetaan säilyvän myös tulevaisuudessa. Vapaa-ajan asumisen kulttuuri kuitenkin muuttuu jatkuvasti. Mökkeilyn nykyhetkeä tarkastellessa on jo huomattavissa miten globaalit trendit sekä kansalliset muutossuunnat vaikuttavat suomalaiseen mökkikulttuuriin. Mökkeilyn kehittäminen ja sitä koskevien muutosten huomioiminen on tärkeää monestakin syystä. Ensinnäkin mökkien asianmukaisella hoidolla ja kehittämisellä on suuri merkitys mökkikunnille ja koko Suomelle (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Tämän lisäksi on huomioitava mökkeilyn tärkeys suomalaisten hyvinvoinnille sekä suomalaiselle kulttuurille.

*Kuva 58 (vas.)
Ellie Bergeron 2013
Kuva 59 (kesk.)
Hirsityö Heikkilä
Kuva 60 (oik.) ↓
Honkarakenne*

Kuva 61 →
 Rahankäyttö mökkeilyyn
 2014 (mrd. €).
 Perustuu lähteeseen:
 Mökkibarometri 2016

TYÖLLISYYSVAIKUTUS: **60 000** työpaikkaa

Vaikutus kunnille

Suomessa mökkeilyyn käytetään vuosittain noin 6,2 miljardia euroa FCG:n maa- ja metsätalousministeriölle tekemän vuoden 2016 Mökkibarometrin arvon mukaan. Summa koostuu pääasiassa päivittäistavaroista, remonttityöstä ja -tarvikkeista sekä matkakuluista. (ks. kuva 61) Mökkeilyllä on huomattava vaikutus useiden kuntien taloudelle ja yksityiselle palvelukysynnälle, jonka lisäksi vapaa-ajan asukkaat ylläpitävät paikallista rakennuskantaa (Ahlqvist 2009; Vepsäläinen et al. 2015). Saaristoasiain neuvottelukunnan ja maa- ja metsätalousministeriön Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksen (2017) mukaan mökkien omistajat sekä nuoret kannattavat vapaa-ajan asumisen kehityksen tukemista maan tasapainoisen alueellisen kehityksen vahvistamiseksi. Vapaa-ajan asumisen vaikutukset kunnissa eivät tosin ainoastaan ole positiivisia, ja esimerkiksi kiinteistöjen ja tonttien hinnat voivat nousta paikallisten ulottumattomiin suuren kysynnän takia. Mökkeilijät ovat monelle kunnalle merkittävä asiakasryhmä, mutta koska heidän kulutuksensa keskittyy loma-aikoihin, tämä voi aiheuttaa kausivaihtelua talouteen, kausiluontoista hintojen nousua tai haasteita paikallisten palveluiden ja infrastruktuurin ylläpidolle. (Vepsäläinen et al. 2015) Mökki-altaisten kuntien kaupallisten palveluiden taso kuitenkin tuskin olisi sama ilman kesäasukkaita.

Suomessa oli vuonna 2018 kaikkiaan 64 kunnassa enemmän mökkejä kuin vakituisesti asuttuja asuntoja (SVT 2018). Esimerkiksi Mäntyharjussa Etelä-Savossa väkiluku kaksinkertaistuu kesäisin. Mökillä käymisessä on siis samalla kyse maaseutukuntien talouden ja elinvoiman tukemisesta. Mökkeily voisi olla vielä

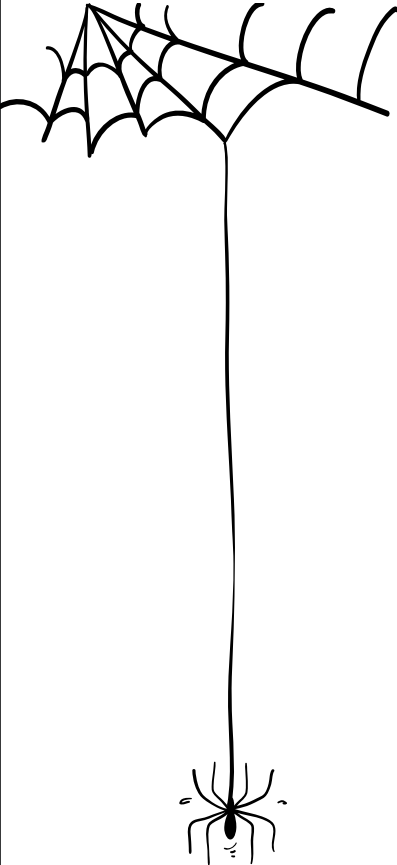
nykyistä huomattavasti suurempi taloudellisen hyvinvoinnin tuottaja maaseutukunnissa. Tulevaisuudessa mökkikunnissa yhä enemmän toimeentulomahdollisuuksia voivat tarjota erilaiset mökkeilijöitä kiinnostavat mökkipalvelut, kuten kiinteistönhuolto ja kauppojen liikkuvat palvelut. Mökkikunnan palveluja käytetään sitä enemmän, mitä pitempään vapaa-ajan asunnoilla viihdytään. Maakuntien ja kuntien kannalta vapaa-ajan asuntojen talviasuttavuuden edistämistä pidetään yhtenä keskeisimmistä vapaa-ajan asumisen kehittämistoimenpiteistä. Tunnistamalla, mitkä tekijät vaikuttavat vapaa-ajan asunnon hankintaan ja siellä vietettävään aikaan, voidaan lisätä kuntien kannalta hyödyllistä mökkeilijöiden ympärivuotista palvelujen käyttöä. (Pitkänen & Kokki 2005)

Kulttuuriset syyt

Mökkeilyn säilyminen Suomessa on näiden edellä mainittujen kansantaloudellisten syiden lisäksi myös kulttuurisista syistä tärkeää. Mökkeily on ilmiönä niin keskeinen osa suomalaista kulttuuria, että sitä voidaan pitää jo perinteisenä tapana viettää vapaa-aikaa (Aho & Ilola 2006, s. 17). Yksilötasolla mökit voivat myös olla henkilön identiteetin kannalta arvokkaita paikkoja. Mökit usein edustavat perhettä, sukua, perinnettä ja kuulumisuuden tunnetta. (Hall & Müller 2004; Åkerlund et al. 2015) Mökki on turvapaikka, jossa jokainen saa olla oma itsensä ilman ulkopuolisen ympäristön aiheuttamia paineita. Paikkana mökkiin liittyy kiintymystä, vahvoja tunteita ja muistoja, ja vapaa-ajan asunto voi tunnetasolla olla jopa vakituista kotia tärkeämpi paikka. Mökillä jotkut voivat vapaammin kokea toteuttavansa itseään tekemällä asioita, jotka eivät ensisijaisessa kodissa olisi mahdollisia (Åkerlund et al. 2015). Vaihtelu ja tunne itsensä toteuttamisesta lisäävät elämän miellekyttä. Yhä globalisoituvassa maailmassa, jossa nuoret lähtevät helpommin Suomesta muualle opiskelemaan, töihin ja asumaan, mökki voi säilyä ainoana tärkeänä tukikohtana kotimaassa. Mökkiin muodostuu kestävä side, jonka takia on aina syy palata Suomeen.

Hyvinvointia metsästä

Mökkeily on hyväksi mökinomistajalle itselleen. Luonnossa ja mökillä olemiseen liitetään usein hyvinvointi ja terveys, ja on olemassa alustavaa tieteellistä tutkimustietoa vapaa-ajan asuntojen positiivisista terveysvaikutuksista (Åkerlund et al. 2015). Luonnonmaisemassa mökkeilyllä on tärkeä rooli suomalaisten hyvinvoinnin kannalta tasapainottaen kaupunkielämää (Pitkänen & Kokki 2005; Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Mökkiympäristö rauhoittaa ja palautuminen stressistä paranee luonnon ympäröimänä (Korhonen & Liski-Markkanen 2013). Mökkeilyllä on myös tärkeä asema ihmisten luontosuhteen ylläpidossa. Luonnon arvostus on noussut kaupungistumisen myötä ja mökit ovat tärkeä keino urbanisoituneille suomalaisille ylläpitää yhteyttä luontoon ja maaseutuun (Pitkänen et al. 2014).

Suomen mökit sijaitsevat pääasiassa luonnossa, joko metsissä tai rannoilla. Luonto vaikuttaa positiivisesti ihmisten psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen. Luonnossa olemisen tuottaa hyvänolon tunnetta, parantaa keskittymiskykyä ja mielialaa sekä rauhoittaa ja virkistää. Luontoympäristö myös motivoi ja aktivoi fyysiseen toimintaan. (Tyrväinen 2008) Luonnosta nautitaan kaikin aistein, iästä riippumatta. Vanhemmat sukupolvet omistavat suurimman osan Suomen vapaa-ajan asunnoista mökinomistajien keski-ikä ollessa yli 60 vuotta (SVT 2018). Ympäristön tärkeys ihmisen hyvinvoinnin kannalta korostuu ikääntyessä, ja tutkimuksissa on todettu metsän merkitys terveyden ja hyvinvoinnin lähteenä erityisesti ikäihmisille. Vuodenaikojen mukaan vaihteleva luonto tarjoaa elämyksellisen ja elvyttävän ympäristön, jossa stressi vähenee ja verenpaine sekä pulssi laskevat. (Tyrväinen 2008; Korhonen & Liski-Markkanen 2013; Åkerlund et al. 2015) Koettu hyvänolon tunne houkuttelee palaamaan virkistävään mökkiympäristöön.

Rapistumisen riski

Yhteiskunnallisten ja kulttuuristen syiden lisäksi on riskinä mökkien käyttämättömyys sekä rapistuminen, jos vapaa-ajan asumista Suomessa ei kehitetä vastamaan käyttäjien toiveita. Mökki tykkää siitä, kun sitä käytetään. Mökin aktiivinen käyttö, johon kuuluu myös vierasmöккеily ja vuokraaminen, on kannattavaa paitsi taloudellisesti, mutta myös ympäristönäkökulmasta. Mökin aktiivinen käyttö ja huolto pidentävät mökin elinkaarta, eikä mökkiä lämmitetä turhaan. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Yli puolen miljoonan mökkikiinteistön maassa voi kuitenkin olla hankalaa löytää jokaiselle mökille aktiivinen käyttäjä. Erittäiseksi haasteeksi voivat muodostua lukuisat vanhat ja vaatimattomat alle 40 m² mökit niiden vapautuessa nykyiseltä, jo varsin iäkkäältä mökkeilijäsukupolvelta. Kiinteä vapaa-ajan viettopaikka tuo vaivaa ja velvoitteita, eikä ilman sähköä ja perusmukavuuksia oleva mökki välttämättä kiinnosta nuorempia sukupolvia. On olemassa riski, että tuhansien järvien Suomesta on kehkeytymässä myös tuhansien hoitamattomien mökkien maa.

*Kuva 62 (vas.)
Viimeiset vieraat
-valokuvanäyttely.
Kai Fagerström*

*Kuva 63 (kesk.)
Autio mökki Lopella.
Auvo Hirsjärvi,
Museovirasto 1954*

*Kuva 64 (oik.)
Pixabay*

Mökkeily osana kestävää kehitystä

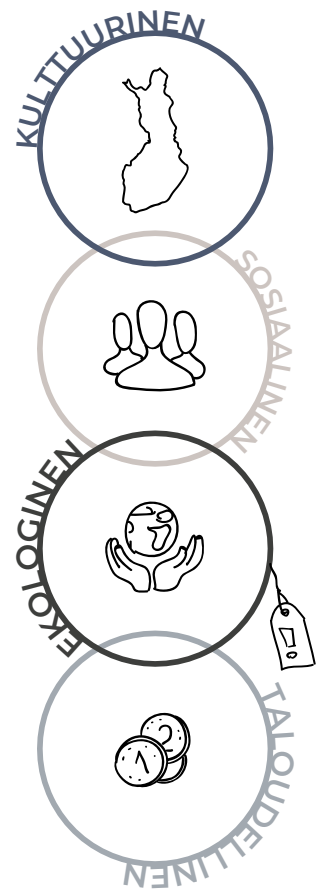
Mökkeilyn säilymisen kannalta on tärkeää nähdä se osana kestävää kehitystä, joka on myös itsessään globaali megatrendi. YK:n Brundtlandin komission vuoden 1987 määritelmän mukaan kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Se on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Pohjautuen tähän määritelmään, kestävä kehitys voidaan jakaa neljään ulottuvuuteen: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys. (Ympäristöministeriö 2017) Myös suomalaisen vapaa-ajan asumisen kestävyyttä voidaan arvioida näiden ulottuvuuksien kautta.

Mökkeilyn sosiaalista kestävyyttä ei voi kieltää. Se merkitsee monelle suomalaiselle henkisesti tärkeää paikkaa ja tarjoaa mahdollisuuden irrottautua arjesta ja levätä toisessa, kuitenkin tutussa, ympäristössä. Hyvinvoinnin edellytykset siirtyvät sukupolvelta toiselle mökkielämän tarjotessa perheelle mahdollisuuden viettää aikaa yhdessä ja kokoamalla sukua yhteen. Vapaa-ajan asuminen edistää myös kaupungin ja maaseudun välistä vuorovaikutusta. Mökkeily on osoittautunut myös kulttuurisesti kestäväksi säilyttämällä asemansa merkittävänä osana suomalaista perinnettä vuosikymmenien ajan. Taloudellisesti kestävää mökkeilyä on erityisesti paikallisten palvelujen tuottamisen kannalta. Vapaa-ajan asumisella on laajana ilmiönä Suomessa merkittävä taloudellinen vaikutus maan mökkikunnille. Vapaa-ajan asuminen on siis sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen kestävyuden näkökulmia tarkastellessa vahvoilla. Ekologinen kestävyys onkin ulottuvuuksista ristiriitaisin. (Pitkänen & Kokki 2005)

Rantarakentaminen ja mökkiliikenne ovat vapaa-ajan asumisen aiheuttamat suurimmat rasitteet ympäristölle. Toisaalta ekologisen kestävyuden kannalta mökkeily ylläpitää suomalaisten vahvaa luontosuhdetta. (Pitkänen & Kokki 2005) Halu säilyttää mökin luonnonympäristö hyvävointisena tulevaisuudessakin voi edesauttaa suomalaisia yhä enemmän sisäistämään luonnon- ja ympäristönsuojelun merkityksen. Vapaa-ajan asuminen on siis monella tapaa kestävää, mutta mökkeilyn suosion säilyessä sen kehittämistyö kannattaa (Pitkänen & Kokki 2005).

Vapaa-ajan asumisen kestävä kehityksen ulottuvuudet ovat yhtä lailla läsnä itse arkkitehtuurissa. Harkitulla suunnittelulla ja materiaalivalinnoilla voidaan vaikuttaa rakennuksen kestävyys osana suomalaista mökkikulttuuria. Erityisesti ekologinen kestävyys puhuttaa mökkeilyssä tällä hetkellä ja ympäristötietoisuuden lisääntymistä voidaankin pitää yhtenä muutossuuntana suomalaisessa va-

KESTÄVÄ KEHITYS

↑ Kuva 65
Kestävän kehityksen neljä ulottuvuutta.
Perustuu lähteeseen:
Ympäristöministeriö 2017

paa-ajan asumisessa. (ks. esim. Ahlqvist 2009; Pitkänen et al. 2014; Adamiak et al. 2015; Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Ympäristökysymyksiä käsitellään työssä enemmän alaluvussa 3.8.

Mökkirakentamisella ja mökkeilyllä on merkittävät taloudelliset ja työllisyysvaikutukset, ja Suomessa vapaa-ajan asumiseen suhtaudutaankin pääasiassa myönteisesti ja pidetään maaseudun elinvoimaisuutta tukevana ilmiönä (Vepsäläinen et al. 2015). Ikääntyville ja väestötappiosta kärsiville maakunnille vapaa-ajan asuminen tuo merkittävän lisän palveluiden käyttäjäpotentiaaliin nyt ja tulevaisuudessa (Pitkänen & Kokki 2005). Lisäksi mökkeilyn säilyminen tulevaisuudessa tukee suomalaisten hyvinvointia sekä kansallista identiteettiä. Vapaa-ajan asumiseen, niin laajana ilmiönä kun se Suomessa on, liittyy kuitenkin väistämättä myös haittapuolia, erityisesti ekologisen kestävyuden kannalta. Nykyisille vapaa-ajan asumisen käytännöille onkin löydettävä uusia vaihtoehtoisia teknologioita ja toimintatapoja (Ahlqvist 2009).

3.3 VAPAA-AJAN ASUMISEN MONIPUOLISTUMINEN

*Kuva 66 (vas.)
Metsässä retkeily
kuuluu monen mökki-
kokemukseen.
Honkarakenne*

*Kuva 67 (kesk.)
Honka Lintukoto
-mallistoon kuuluu
tehokkaita saunamökkejä
sekä parvellisia mökkejä
(pohjapiirros ks. kuva 47).
Honkarakenne*

*Kuva 68 (oik.)
Honkarakenne*

Vapaa-ajan asumisen tulevaisuuden trendinä voidaan pitää sen monipuolistumista. Perinteinen mökkeily suvun kesäpaikalla ainoastaan lomakuukausina kuvaa vain yhdenlaista vapaa-ajan asumista, joka ei riitä kattamaan koko suomalaisen vapaa-ajan asumisen värikästä kirjoa. Yhteiskunnan muutokset mahdollistavat joustavampaa asumista, ja nykypäivän mökkeily voi olla rentouttava lomapaikka, rauhallinen etätyöympäristö tai harrastusmahdollisuuksia ja palveluita tarjoava aktiviteettikohde. (Ahlqvist 2009; Järvensivu 2013) Niin sanottu kakkosasuminen on yleistymässä perinteisen kesämökkeilyn rinnalle, jonka lisäksi on nousut esiin erilaisia mökkeilytapoja, kuten mökkien vuokraaminen ja yhteisomistus sekä palveluita tarjoavat mökkikylät. Nämä uudet mökkeilytyylit heijastuvat edelleen mökkien ulkonäköön, varustetason ja sijaintiin.

← Kuva 69 (vas.)
Hanne Manelius

Kuva 70 (oik.)
Uusi Kuu by Emilia

← Kuva 71 (vas.)
Hedda Hytter

Kuva 72 (oik.)
Stylizimo

← Kuva 73
Allie Provost 2019

SUIHKU

44%

KYLPY-
TYNNYRI

18%

16%

MURTO-
HÄLYTYS-
JÄRJESTELMÄ

KOMPOSTORI

13%

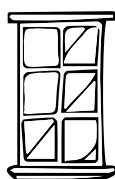

39%

VESI-
VESSA

TALOTEKNIIKAN
ETÄKÄYTTÖ

18%

29%

HUONEEN
KORKUISIA
IKKUNOITA

3%

KESKUS-
PÖLYNIMURI

Kakkosasuminen

Nykypäivän vapaa-ajan asunnot sumentavat kodin ja muualla olon, vakituisen ja väliaikaisen sekä arjen ja vapaa-ajan eroja (Åkerlund et al. 2015). Kakkosasunnoista puhuttaessa tarkoitetaan ympärivuotiseen käyttöön soveltuvia vapaa-ajan asuntoja, jotka ovat usein perinteisiä kesämökkejä paremmin varusteltuja. Uusista mökeistä 60 % on rakennettu ympärivuotiseen käyttöön talviasuttaviksi. Kakkosasunnoiksi, tässä tapauksessa omakotitalon varustelutasoa vastaaviksi, varustetaan jo 40 % uusista loma-asunnoista. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

Mökkeilyn monipuolistumisen myötä myös vapaa-ajan asumisen merkitykset monipuolistuvat, ja ainoastaan halu irrottautua kaupunki- ja työarjesta ei riitä esimerkiksi kakkosasumisen motiiviksi. Arkielämän ja vapaa-ajan selkeän erottelun sijaan kakkosasumisessa on tavoitteena viettää mahdollisimman paljon aikaa itselleen mieleisessä ympäristössä. (Ahlqvist 2009) Vakituinen ja ensisijainen koti on usein kaupungissa, jossa pyörii arki töineen ja kouluineen. Toinen koti sijaitsee maalla, joka usein pyhitetään vapaa-ajalle, mutta hyvin varusteltuna soveltuu myös työntekoon ja arkimaiseen elämään. Ilmiöön liitetäänkin osa- ja ympärivuotisen käytön rajan hämärtyminen. (Aho & Ilola 2006, s. 7) Mökkien arkkitehtuurissa kakkosasuminen heijastuu korkeassa varustetasossa ja talviasuttavuudessa. Kakkosasunto saattaa jopa olla mukavuuksiltaan ykkösasuntoa parempi ja pinta-alaltaan suurempi.

Kakkosasumisen myötä huomio kääntyykin myös vapaa-ajan asunnon omistajien vakituisiin ykkösasuntoihin. Noiin 60 % vapaa-ajan asunnon omistavista kotitalouksista asuu omakotitalossa tai muussa pientalossa (SVT 2018). Olisiko esimerkiksi helppohoitaisempi kaupunkiasunto kerrostalossa vakituisena asuntona sopivampi näiden asumismuotojen sijaan (Ahlqvist 2009)? Joka tapauksessa yleistyvän monipaikkainen asuminen haastaa valtion nykyiset käytännöt esimerkiksi verotuksen, tilastoinnin sekä äänestämisen ja muiden oikeuksien suhteen, jotka pakottavat määrittelemään vain yhden vakituisen asuinpaikan (Hall & Müller 2004). Ulkopaikkakuntalaisen mökinomistajan vaikuttamismahdollisuudet mökkikuntansa asioihin ovat rajalliset ja myös vaihtelevat kunnittain. Lisääntyvän vapaa-ajan asumisen myötä on herännyt ajatus kaksoiskuntalaisuudesta, joka mahdollistaisi osallistumisen muun kuin kotikuntansa päätöksentekoon ja oikeuden kunnallisten palveluiden käyttöön. (Mökkibarometri 2016)

Suomessa useiden palvelujen, järjestelmien ja tilastojen perustana on henkilön sidonnaisuus yhteen kotikuntaan, ja kunta järjestää palvelut vain asukkailleen. On myös palveluja, jotka eivät vaadi kunnan jäsenyyttä. (Valtiovarainministeriö 2018, s. 9, 65). Mökkibarometrin (2016) kyselyn mukaan 39 % ulkokuntalaisista mökkeilijöistä kannatti kaksoiskuntalaisuutta ja 24 % vastusti. Mielipidettä

Kuva 74 ↑
Uuden vapaa-ajan
asunnon varustelu.
Perustuu lähteeseen:
Rakennustutkimus RTS
Oy 2019

aiheesta ei ollut kolmasosalla vastaajista. Mökkiä paljon käyttävien keskuudessa kannatus oli suurinta. Tässä tapauksessa kaksoiskuntalaisuudella tarkoitettiin mallia, jossa ulkokuntalaiselle kuuluisi mökkikunnassaan samat palvelujen saanti-, ääni- ja vaalikelpoisuus oikeudet sekä verovelvollisuus kuin vakinaisilla asukkailla. Valtiovarainministeriön selvityksen (2018) mukaan kaksoiskuntalaisuus kuitenkin aiheuttaisi perustuslaillisia muutoksia, ja selvitys kannustaa monipaikkaisuuden huomioimiseen kunnissa muilla keinoilla. Erityisesti mökkirikkkaiden kuntien on syytä huomioida vapaa-ajan asukkaat ilman lakiakin.

Kakkosasumisen yleistymisen nähdään alueellisen kehityksen kannalta usein tasapainottavana tekijänä (Aho & Ilola 2006, s. 7), mutta ilmiöllä on myös kääntöpuolensa. Kakkosasumisen lisääntyminen aiheuttaa kunnille paineita päätöksentekojärjestelmien lisäksi palvelurakenteen kehittämiseksi, ja vapaa-ajan tulevaisuutta tulisikin arvioida osana laajempaa asumisen mallien kokonaisuutta (Ahlqvist 2009). Lisäksi joillakin alueilla kasvava määrä kakkosasujia ja suuri kysyntä voivat nostaa kiinteistöjen hintatason paikallisten ulottumattomiin. On myös mahdollista, että kakkosasuntojen yleistymisen vähentää perinteisten kesämökkien kysyntää.

Kakkosasunnosta ykkösasunnoksi

Missä vaiheessa kakkosasunto muuttuu sitten ykkösasunnoksi? Ykkösasunnon määritelmästä riippuen luokittelu ei välttämättä perustu asumiskäytön määrään. Omakotitaloa vastaavalla mökillä voidaan oleskella suurin osa vuodesta, mutta virallisesti se on silti kakkosasunto, jos vakituiseksi asunnoksi on määritetty joku muu. Viettävä aika tai kokemus ”kodista” eivät ratkaise useampien asuntojen keskinäistä hierarkiaa. Ihminen voi Suomessa virallisesti asua vain yhdessä paikassa. Vapaa-ajan asunnon muuttaminen vakituiseksi asunnoksi kuitenkin harvoin onnistuu pelkällä ilmoituksella, vaan vaatii usein erityistoimia. Kaavan vastaiseen käyttötarkoituksen muutokseen tai kaavan puuttuessa vaaditaan poikkeamis päätös, ja kunnat suhtautuvat vaihtelevasti näiden myöntämisiin. Kakkosasunnon muuttuessa ykkösasunnoksi on sen myös täytettävä vakituisen asunnon vaatimukset muun muassa eristysten suhteen. (Aho & Ilola 2006, s. 40–41) Ihan yksinkertaista vapaa-ajan asunnon muuttaminen vakituiseksi kodiksi siis harvoin on.

Kakkosasumisen lisääntymisestä huolimatta vakituiseen asunnosta luopuminen ja mökille muutto ei monia houkuttele. Moni kokee mökin väliaikaisena asuinpaikkana, ja pitkään jatkuneeseen oleskeluun hirsimökissä metsässä liitetään jopa negatiivisia eristäytymisen tuntemuksia, ajatuksia ”mökkihöperyydestä” (Komulainen 2007, s. 84). Mökkibarometrin (2016) mukaan muuttoa mökkikuntaan harmitsevien osuus on pysynyt lähellä kahdeksaa prosenttia koko 2000-luvun ajan.

Käyttöaste
talvivarustelluissa
mökeissä on
vuodessa yli

100 vrk

Lähde: Mökkibarometri 2016

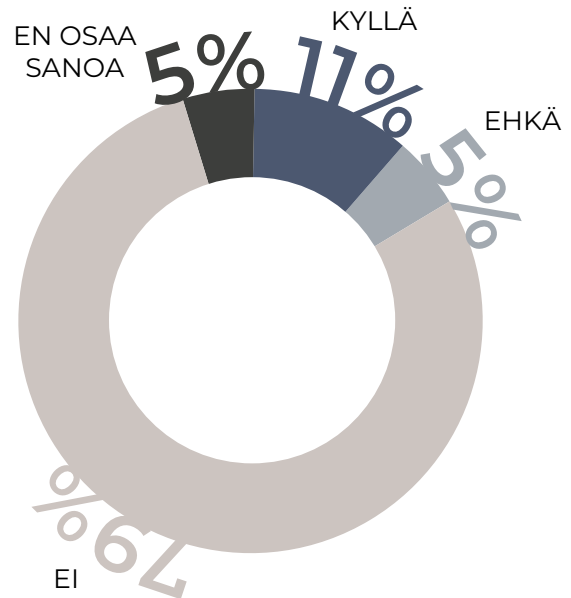
Ympäristökeskuksen tutkimuksen vastaajista vain 2 % harkitsee muuttamista vapaa-ajan asunnolle (Adamiak et al. 2015). Toisaalta Suomen suuressa mökkikannassa jo pienenkin osuuden toteutuminen voi tarkoittaa tuhansien kakkosasuntojen muuttumista ykkösasunnoiksi.

Kuva 75 →
Perustuu lähteeseen:
Mökkibarometri 2016

“Oletteko valmis vuokraamaan vapaa-ajan asuntoanne seuraavan kolmen vuoden aikana?” N=2 518

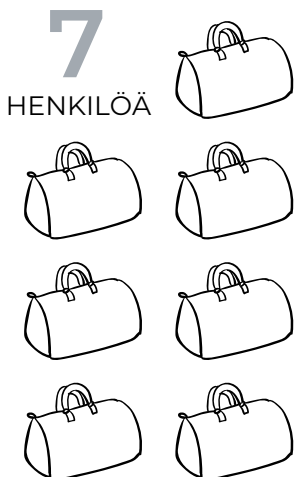
1/6

mökeistä ollaan valmiita mahdollisesti vuokraamaan

Mökkien vuokraus ja yhteiskäyttö

MÖKIN JA LISÄRAKENNUSTEN MAJOITUSKAPASITEETTI KESÄLLÄ ON KESKIMÄÄRIN

Vapaa-ajan asumisen monipuolistumisen myötä kiinnostus mökkien vuokraukseen ja yhteiskäyttöön on noussut ja näiden uskotaankin olevan uusia kasvavia trendejä mökkeilyn saralla, erityisesti nuorten keskuudessa. Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksessä (2017) nuoret arvioivat suosituimmiksi ja todennäköisimmiksi omiksi mökkeilyn muodoiksi juuri vuokramökin tai yhteisomistuksen mökin. Mökkien yhteisomistus ja -käyttö eivät sinänsä ole suomalaisille vieraita asioita, sillä perhemökkiä on usein jo totuttu jakamaan muiden sukulaisten kanssa (Aho & Ilola 2006, s. 155). Lisäksi jakamistalouden kasvavaan suosioon voi vaikuttaa potentiaalisten mökkeilijöiden taloudellinen tilanne. Asuminen on yhä kalliimpaa kasvukeskuksissa ja työsuhteet entistä enemmän lyhytaikaisia. (Hammarsten 2017) Myös nuorten keskuudessa autojen ja ajokorttien väheneminen voi edistää mökkien yhteiskäyttöä ja -omistamista (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017, s. 51). S-Pankin Suuren mökkikyselyn mukaan (2019) suomalaiset kuitenkin yhä mieluiten omistavat mökkinsä joko oman puolisonsa kanssa tai yksin. Vapaa-ajan asuntojen yhteisomistus ja lomaosakkeiden suosio on nousussa, mutta kyseessä on vasta nouseva trendi.

Kuva 76 ↑
Mökkien majoituskapasiteetti.
Perustuu lähteeseen:
Mökkibarometri 2016

Useille traditiot, yksityisyys ja pysyvyys ovat tärkeitä mökkeilyssä, mutta kaikille mökkielämästä nauttiminen ei ole paikkasidonnaista. Vapaa-aika halutaan myös mahdollisesti jakaa useamman paikan kesken. Nuoret ovat vanhempaa

sukupolvea liikkuvaisempia eikä oman mökin omistaminen välttämättä tunnu siltä kaikkein houkuttelevimmalta ratkaisulta. Jo nyt monia vapaa-ajan asuntoja ympäri Suomea vuokrataan muun muassa Airbnb-palvelun kautta. Yksinomaan vuokramökkien seassa on myös tavallisia perhemökkejä, joiden muuten käyttämättömäksi jääviä kesäviikkoja tarjotaan vuokralle halukkaille. Erityisesti hyvin saavutettava mökki on vuokrauksen kannalta ihanteellinen. Myös hyvä varustetaso voi lisätä vuokraajien kiinnostusta, jotka haluavat viettää aikaa mökillä pääasiassa lomailen. Vuokraamiseen liittyvää vaivaa suurempana esteenä vieraiden ihmisten majoittamiseen mökillä voivat olla asenteet ja tunteet. Mökki on monelle henkilökohtainen pakopaikka, johon liittyy vahvoja muistoja ja kiintymystä. Tuntemattomien toivottaminen tervetulleiksi omaan valtakuntaan voi tuntua vaikealta ja johtaa siihen, että mökki pidetään mieluummin tyhjänä kuin että siellä saisi olla joku muu. (ks. kuva 75 edellisellä sivulla) (Aho & Ilola 2006, s. 43)

Mökillä yöpyy
keskimäärin noin
10 eri henkilöä
vuodessa

*Lähde: Mökkibarometri
2016*

Mökkejä joka makuun

Mökin vuokraaminen madaltaa kynnystä mökkilomailun harrastamiseen, ja ratkaisu voi olla järkevä erityisesti harvoin mökkeilevälle, joka ei muutenkaan suuremmin välitä kunnostus- ja huoltohommista. Näin uudenlaiset mökkeilyn muodot saavuttavat myös sellaisia ihmisiä, jotka eivät koe itseään ”mökki-ihmisiksi”. Suomeen on rakennettu keskitettyjä vapaa-ajan asumisen palvelukokonaisuuksia, joiden vetovoima perustuu ensisijaisesti kauniisiin luonnonmaisemiin. Ne liittyvät mökkeilyn muita vapaa-ajan asumisen muotoja vahvemmin matkailuun ja harrastuksiin. Ahvenanmaalla kallioille meren rannalle rakennettu vuonna 1990 avattu HavsVidden koostuu hotellihuoneiden ja -palveluiden lisäksi vuokrattavista yksityisomistetuista huviloista, ”kalliotaloista” (HavsVidden 2019). Toisena esimerkkinä on Saimaan rannalla sijaitseva vapaa-ajan keskus Saimaa Gardens, joka vuokraa korkeatasoisia lomahuoneistoja sekä lyhyt että pidempiaikaiseen käyttöön ja tarjoaa erilaisia aktiviteettejä (Saimaa Gardens 2019).

Vapaa-ajan asumisen keskittymät sijoittuvat usein matkailukeskuksiin, joissa vapaa-ajan asunnon tyhjillään olon minimointiin soveltuu mökin osa- tai tuotto-omistus. Mökin osaomistajilla on jokaisella tietty vuosittainen käyttöoikeus mökkiin, kun taas tuotto-omistajia on vain yksi, joka voi käyttää vapaa-ajan asuntoaan määrätyn ajan ja on muuten velvollinen antamaan sen vuokrattavaksi tähän erikoistuneelle yritykselle. (Aho & Ilola 2006, s. 43) Matkailukeskusmökkeilyn suosio kertoo myös se, että vapaa-ajan asuntojen määrän kasvu on ollut 2000-luvulla suurinta Lapissa (Adamiak et al. 2015). Pohjoiseen on rakennettu runsaasti mökkikyliä, lomaosakkeita ja vuokrauskäytössä olevia yksityisten omistamia mökkejä hiihtokeskusten läheisyyteen (Berghäll et al. 2009). Esimerkiksi Levin, Saariselän ja Rovaniemen lasi-iglut houkuttelevat asiakkaita ulkomailta asti luontoa ihaillemaan (ks. kuva 78). Mökin korkeaa varustelutasoa

Kuva 77 →
Arctic TreeHouse Hotel
(2016), Rovaniemi. Studio
Puiston suunnitteleminen
majoitusyksiköiden arkkite-
tuurin taustalla on ajatus
luonnossa kuljeskelevista
käpylehmistä.
Riikka Kantinkoski

Kuva 78 (vas.) →
Levin Iglut – Golden Crown,
24 lasi-iglua tunturin rinteessä.
Marjut Keskikorpi 2017

Kuva 79 (oik.)
Arctic TreeHouse yksiköt
asetettiin sisätiloja myöten
valmiina tilaelementeinä
paikoilleen rinteeseen.
Riikka Kantinkoski

Kuva 80 (vas.) →
Omistajan lapsuusmaisemiin
rakennettu iglukylä
Kuusamossa.
Magical Pond

Kuva 81 (oik.)
Levin Iglujen varusteluun
kuuluu minikeittiö.
Levin Iglut

ja kaunista ympäristöä voidaan pitää vaatimuksina mukavuuksiin tottuneille turisteille (Berghäll et al. 2009).

Eristäytymisen ja laiturilla makoilun sijaan uutena trendinä on nousemassa mökkeilijät, jotka kaipaavat muiden ihmisten seuraa ja lähialueilta virkistyskohteita sekä aktiviteetteja. Lomakeskuksista hankittu vapaa-ajan asunto ei kuitenkaan vielä saanut paljoa kannatusta Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksen mukaan (2017). Luonnon kannalta mökkeilyn tiivistyminen on positiivinen ilmiö siinä mielessä, että yhä suurempia alueita jää luonnontilaan ja kulkumatkat lyhenevät (Järvensivu 2013). Myös rantarakentamisen ja kaavoittamisen kannalta mökkikylät ovat tehokkaita, mutta katoaako modernin aktiviteettimökkeilyn myötä tärkeitä suomalaisia kesämökkiperinteitä?

Vapaa-ajan asumisen monipuolistumiseen liittyy myös kansainvälistyminen, ja kakkosasunnon omistaminen ulkomailla voidaan yhä enemmän nähdä mahdollisena vaihtoehtona, tai lisänä, suomalaiseen mökkeilyyn. Ulkomaisten loma-asuntojen, kakkosasumisen ja muiden vaihtoehtoisten mökkeilymuotojen yleistymisestä huolimatta perinteinen mökkeily on yhä suosittua. Kaikki eivät halua luopua mökkeilyn vaatimattomuudesta ja askeettisuudesta, joka juuri erottaa vapaa-ajan asumisen ja kaupunkiarjen. Vaatimattomasti varusteltu perinteinen kesämökki on kakkosasuntoihin verrattuna vaivattomampi ja edullisempi ylläpitää sekä huoltaa, joka voi jarrutella varustetason nostamista joidenkin mökinomistajien kohdalla. Perinteisenä koetun kesämökkeilyn rinnalle on joka tapauksessa noussut vapaa-ajan ja varallisuuden lisääntyessä uudenlaisia vapaa-ajan asumisen muotoja. (Ahlqvist 2009)

3.4 AJANKÄYTTÖ MÖKILLÄ

Suomalaiset mökkeilevät eri tavoin, jotkut viettävät kesällä viikkoja peräkkäin mökin rauhassa, kun toiset kiiruhtavat perjantaina töiden jälkeen viikonlopuksi mökille saunaan ja ulkoilemaan. Yleisenä trendinä on nähtävissä mökkien käyttöasteen lisääntyminen lomakausien ulkopuolella syksyisin, talvisin ja keväisin. Eniten kuitenkin yhä mökkeillään lämpiminä kesäkuukausina. Vuodenaikojen lisäksi mökillä vietettävässä ajassa on eroja eri ikäluokissa. Eläkeläiset ja eläkeikää lähestyvät ovat kaikkein ahkerimpia mökkeilijöitä, kun taas nuoremmat sukupolvet viettävät mökillä vähemmän aikaa. Tässä alaluvussa käsitellään mökkien käyttöasteeseen liittyviä muutoksia ja tulevaisuuden näkymiä.

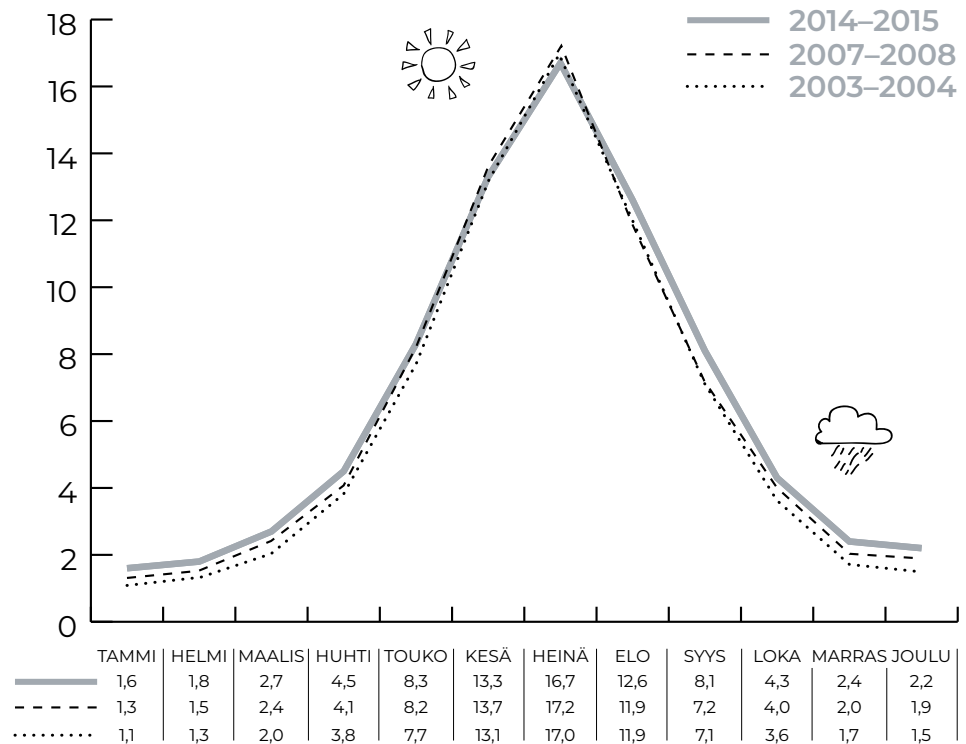
Käyttöaste

Arviot mökkien vuotuisesta käyttöasteesta vaihtelevat tutkimusten ja laskutapojen mukaan. Mökkibarometrin (2016) mukaan vapaa-ajan asuntojen vuosittai-

MÖKILLÄ VIETETÄÄN
79 KESKIMÄÄRIN
VUOROKAUTTA
VUODESSA

Lähde: Mökkibarometri 2016

Kuva 82 →
Mökin käyttöaste eri
kuukausina.
Perustuu lähteeseen:
Mökkibarometri 2016

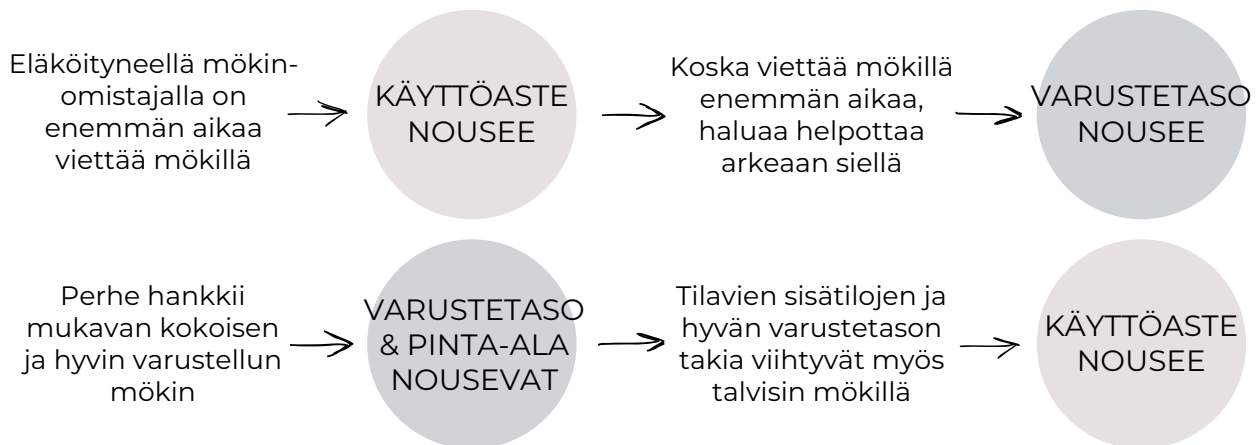
nen käyttöaste on noussut 79 vuorokauteen aiemmasta 75 vuorokaudesta vuonna 2008. Käyttövuorokaudeksi on määritelty joko oman kotitalouden henkilön tai jonkun muun vähintään puoli vuorokautta kestävä oleskelu mökillä. Eniten käyttö on lisääntynyt kevät-, syys- ja talvikuukausina (ks. kuva 82), jonka voi olettaa liittyvän mökkien varustetason nousuun. Mökit ovat yhä enemmän ympärivuotisessa käytössä ja talviasuttavilla mökeillä käyttöaste onkin selvästi korkein. Suomen ympäristökeskuksen raportin mukaan vapaa-ajan asunnolla vietetään vuosittain keskimäärin vain 48 vuorokautta, ja puolet vastaajista vietti mökillä vuodessa kuukauden tai alle. Mökillä vierailaan keskimäärin 24 kertaa vuodessa, mutta lukua suurentavat vapaa-ajan asuntoa hyvin aktiivisesti käyttävät mökkeilijät. Kaupungeissa asuvat käyttävät vapaa-ajan asuntoja huomattavasti enemmän kuin maaseudulla asuvat. (Adamiak et al. 2015)

Olemassa olevan mökkikannan käyttöasteen nousu on mökkeilyyn liittyvänä muutostrendinä monella tapaa positiivinen ja kestävä kehitystä tukeva ilmiö, kuten todettiin jo aiemmin alaluvussa 3.2. Säännöllisellä mökkeilyllä on etuja sekä ihmisen että itse rakennuksen hyvinvoinnin kannalta. Aktiivinen mökkeily takaa sen, ettei kiinteistö pääse rapistumaan (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Varustetason nostaminen voi myös korreloida vapaa-ajan asunnon käyttöasteen nousuun, mutta näin ei kuitenkaan aina ole. Jotkut talvikäyttöön soveltuvista mökeistä ovat tyhjiillään kesäkauden ulkopuolella, jolloin mahdollisesti ympärivuotisessa lämmityksessä olevat mökit ovat ainoastaan energia- ja rahasyöppöinä suuren osan aikaa vuodesta. Vapaa-ajan asunnolla vietettävä aika on vahvasti elämänvaiheisiin sidottua ja voi vaihdella suuresti esimerkiksi vallitsevien säiden

tai muiden menojen takia. Näistä syistä mökin muunneltavuudesta sekä kyvystä kestää ennakoimattomia pidempiä käyttökatoja olisi etua.

Mökillä on viihdyttävä, jotta siellä tulee käytyä. Mökillä vietettävän ajan lisääntymiseen liittyy tiiviisti mökkien varustetason paraneminen, tosin syy-seuraussuhdetta on vaikea arvioida. Mökillä enemmän aikaa viettävät todennäköisesti haluavat myös varustella mökkiään paremmin, ja toisaalta paremmin varusteltu mökki houkuttelee sen suurempaan käyttöön, myös kesäkauden ulkopuolella. (ks. kuva 83) Suurempia ja paremmin varustettuja vapaa-ajan asuntoja käytetään suhteellisesti enemmän kuin muita (Adamiak et al. 2015). Varustelutason nosto voi siis lisätä käyttöastetta, mutta toisaalta onko vähäisellä käytöllä olevaa mökkiä syytä paljoo varustella? Mökkikuntien taloudelle oleskeluajan pituus vapaa-ajan asunnoilla on kuitenkin merkittävä tekijä. Edellä mainittujen mökin koon ja varustetason lisäksi JET Järvi Suomi -tutkimuksessa (Pitkänen & Kokki 2005) kiinnitettiin huomiota vapaa-ajan asunnon hankintatavan vaikutukseen mökillä vietettyyn aikaan. Tuloksista on pääteltävissä, että mökkivuorokausien määrä lisääntyi mitä enemmän mökin hankintaan oli itse panostettu.

↓ Kuva 83
Mökin käyttöasteen ja varustetason yhteys.

Sukupolvien väliset erot mökin käytössä

Eläkeläiset viettävät mökillä eniten aikaa (Pitkänen et al. 2014; Mökkibarometri 2016), ja on oletettavaa, että eläkeläiset tai lähellä eläkeikää olevat muuttavat lähivuosina yhä enemmän vapaa-ajan asuntoja vakituksiksi kodeiksi (Kietäväinen et al. 2014, s. 20). Vaikka mökinomistus alle 40-vuotiaiden keskuudessa on harvinaista (SVT 2018), on nuorilla mökki yhtä usein käytössä kuin muillakin ikäluokilla. He kuitenkin käyttävät mökillä vanhempia sukupolvia vähemmän aikaa. (Pitkänen et al. 2014; Mökkibarometri 2016) Vapaa-ajan asunnon omistus sekä käyttöaste ovatkin vahvasti elämänvaiheisiin sidottuja, ja alle 40-vuotiaat pääasiassa vierailevat suvun sekä ystävien mökeillä. Myös mökillä vietetty aika kasvaa iän myötä. Toisin kuin vanhemmilla sukupolvilla, nuorilla ei välttämättä ole tarvittavaa aikaa ja omaisuutta, jota sijoittaa vapaa-ajan asunnon hankkimi-

70%

nuorista piti todennäköisenä ja tavoitteena, että heidän vapaa-ajan asunnoilla viettämänsä aika on kasvanut vuonna 2030

Lähde: Saaristoasiain neuvottelukunta 2017

Kuva 84 (ylhäältä alas) ↑
Little Upside Down Cake
 Kuva 85
Juhannuskokko Kuopiossa.
 Pekka Kyytinen 1953,
 Museovirasto
 Kuva 86 Yossy Arefi
 Kuva 87
Pirtti Nilsin Lehtomäellä.
 Pekka Kyytinen 1953,
 Museovirasto

seen, ylläpitämiseen ja käyttöön. Näistä elämänvaiheisiin liittyvistä syistä nuorempien sukupolvien vähäisempi mökkien käyttö saattaa olla ohimenevä ilmiö. Tähän viittaa myös se, että nuoret ovat kaikkein kiinnostuneimpia hankkimaan mökin tulevaisuudessa. (Pitkänen et al. 2014) Saaristoasiain neuvottelukunnan selvityksen (2017, s. 17, 14) mukaan nuorista 70 % piti sekä todennäköisenä että tavoitteena, että heidän vapaa-ajan asunnoilla viettämänsä aika on kasvanut vuonna 2030. Samaan aikaan ikääntyvien eläkeläisten aktiivinen mökkeily alkaa hiipua. Seuraavat eläkkeelle jäävät ikäluokat ovat nykyisiä pienempiä, joka tulee vaikuttamaan mökkeilyn kokonaismäärään.

Eläkeläisille mökkeilyn voisi kuvitella tuovan mielekästä sisältöä elämään ja kannustaa pysymään aktiivisina kauniissa luonnossa tai mökkiaskareiden parissa. Varustetason nousu on osittain varmasti seurausta mökinomistajien vanhenemisesta, jolloin usein halutaan hieman helpottaa mökkiarkea. Varustetason nousu puolestaan tukee iäkkäiden sukupolvien mökkeilyä, joilla on usein eläkkeen myötä mahdollisuus pyhittää yhä enemmän aikaa vapaa-ajan asunnolla oleskeluun. Juuri ajanpuute on usein tutkimuksissa noussut nuorempien sukupolvien mökkeilyä rajoittavaksi tekijäksi varallisuuden lisäksi. Toisaalta on myös mahdollista, että joissain tapauksissa vanhempien sukulaisten lisääntyvä ajanvietto perheen mökillä vähentää suvun nuorempien mökkeilyä. Monet mökit ovat pieniä ja yhdessäolo sisätiloissa voi olla liiankin tiivistä. Nuorempien vapaa-ajan viettotavat voivat myös suuresti erota vanhemmista perheen jäsenistä, vaikka rauhallinen ja luonnonläheinen mökkiympäristö olisi kaikille yhtä mieluinen. Eri sukupolvien yhtäaikaista mökkeilyä huomioiminen mökkisuunnittelussa voisi entisestään lisätä vapaa-ajan asunnon käyttöastetta, kuten myös aiemmin mökkeilyn monipuolistumisen yhteydessä alaluvussa 3.3 käsitelty vuokraus ja yhteiskäyttö.

Pitkistä kesistä lyhyisiin viikonloppuvierailuihin

Suomen huvilakulttuurin ajoista vielä 1950- ja 60-luvuille asti oli yleistä viettää koko kesä vapaa-ajan asunnolla, mutta autoilun ja viisipäiväisen työviikon myötä monet näistä ovat muuttuneet viikonloppumökeiksi (Löfgren 1999). Nykypäivänä mökkeily koostuu pääasiassa säännöllisestä matkustelusta kodin ja mökin välillä viikonloppuisin ja loma-aikoina. Suomalaiseen tyyliin myös pelkkä houkutus aidosta puusaunasta voi riittää syyksi lähteä lyhyelle iltavierailulle lähimökille. Hiltusen & Rehusen (2014) mukaan mökkien viikonloppuvierailujen määrä on kasvanut huomattavasti 2000-luvulla, kun taas pidemmät yli neljän vuorokauden vierailut ovat lisääntyneet vähitellen. Mökkivierailujen lisääntymisen todetaan johtuvan pääasiassa kahdesta syystä; aktiivisilla 1940- ja 50-lukujen suurten ikäluokkien mökkeilijöillä on enenemissä määrin vapaa-aikaa eläköityessään ja vapaa-ajan asuntojen paraneva taso vaikuttaa niiden käytön lisääntymiseen.

Säännöllinen, vaikka lyhytkestoinen, mökkeily sitoo vapaa-ajan asunnon tiiviimmin osaksi yksilön arkea ja elämää kuin vuosittainen yksittäinen pidempi mökillä vietetty jakso. Huoltotyöt eivät myöskään kerääny, kun mökin kunnosta pidetään tasaisesti vuoden mittaan huolta. Toisaalta pidemmillä yhtenäisillä oleskelujaksoilla mökillä lyhyiden käyntien sijaan voisi olla positiivinen vaikutus liikenteen ja energian kulutuksen kannalta kokonaisuudessa (Sahari & Perrels 2009). Ympäristönäkökulmasta lyhyiden mökkivierailujen lisääntyminen on ekologisesti vähemmän kestävää kuin jos mökkeilijät viettäisivät mökeillään pidempiä aikoja, mutta harvemmin (Lahti 2010).

Mökin käyttöasteen lisääntyminen ei kuitenkaan välttämättä kanavoidu pidempiin oleskelujaksoihin vapaa-ajan asunnoilla, esimerkiksi mökkien ympärivuotisen asuttavuuden on nähty lisäävän mökkiliikennettä (Rytkönen & Kirkkari 2010). Toisaalta, jos esimerkiksi etätyömahdollisuuksia parannetaan, voisi tämä pitkällä tähtäimellä vähentää edestakaista mökille ajoa. Myös kehittyvien valvonta- ja etäohjausjärjestelmien hyödyntäminen voisi vähentää lyhyiden tarkastuskäyntien tekoa mökkikauden ulkopuolella. Vapaa-ajan asumisen kehittäminen ei siis suoranaisesti tarkoita mökkiliikenteen lisäämistä, jos käyttöaikoja pystytään yhtenäistämään ja pidentämään.

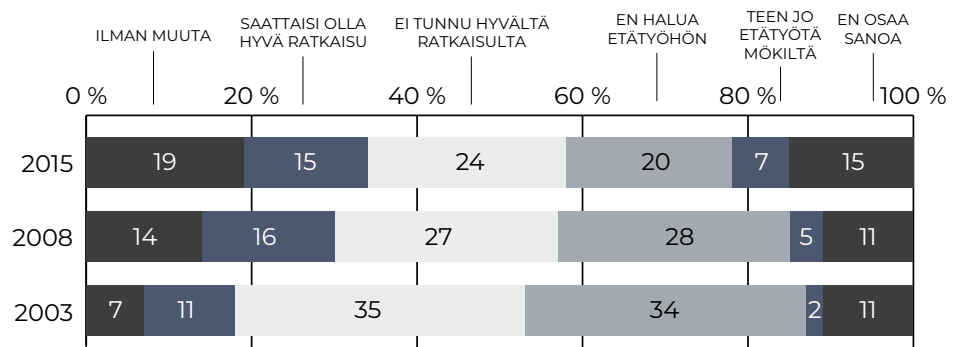
Etätyö hiipii mökille

Etätyön yleistymisen tukee vapaa-ajan asumisen kehittämistä ja on keino pidentää mökillä vietettyä aikaa. Mökkibarometrissa (2016) käy ilmi, että halukkuus etätöiden tekemiseen mökiltä on kasvussa (ks. kuva 88). Tutkimuksen mukaan etätöitä tehdään jo 10 %:lla mökeistä ja keskimäärin 12 työpäivää vuodessa, ja siihen suhtautuu positiivisesti jo kolmannes mökkeilijöistä. Myös Suomen ympäristökeskuksen tutkimuksessa 10 % vastaajista ilmoitti tekevänsä joskus etätöitä vapaa-ajan asunnolla, mutta vain prosentti vastaajista yhdistää ansiotyön tekemi-

Kuva 88 (oik.) →
Halukkuus etätöihin mökiltä.
Perustuu lähteeseen:
Mökkibarometri 2016

Kuva 89 (ylhäältä alas) ↓
Eduardo C.G., Unsplash
Kuva 90
Roberto Nickson, Unsplash
Kuva 91
Hirsitalo Airisto 126.
Pluspuu

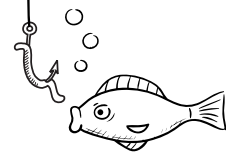
sen ja vapaa-ajan säännöllisesti (Adamiak et al. 2015). Työssäkäynti mökiltä ei ole merkittävästi muuttunut edellisestä vuoden 2008 Mökkibarometristä, ja on noin 18 %:n luokkaa. Suomalaiseen mökkilomaan on aina liitetty fyysistä puurtamista, eikä tästä syystä työnteko mökillä ole täysin vieras käytäntö (Komulainen 2007, s. 80).

Joustavassa tietotyössä vapaa-ajan ja työajan rajat hämärtyvät. Mökkiviikonloppuja voidaan pidentää etätöiden tekemisellä vapaa-ajan asunnolla ja näin viettää enemmän aikaa mieluisassa ympäristössä. Pääkaupunkilaisten näkökulmia vapaa-ajan asumisesta Järvi-Suomessa kartoittaneen Mennäänkö mökille? -tutkimuksen (Pitkänen & Kokki 2005) mukaan etätyöllä ei ollut suurta vaikutusta vapaa-ajan asunnon lomakausien ulkopuoliseen tai talviaikaiseen käyttöön. Pääasiassa etätyöllä pidennettiin mökillä oleskelua sen tyypillisimpänä käyttöaikana. Mökkietätöiden voisi kuitenkin odottaa lisääntyvän myös vuodenaikasta riippumatta vapaa-ajan asuntojen varustetason noustessa ja monipaikkaisen asumisen yleistyessä. Toistaiseksi ansiotyön ja mökkeilyn yhdistäminen on suhteellisen vähäistä.

Etätyö harvoin vaatii internet-yhteyttä ihmeellisempää varustelua vapaa-ajan asunnolta. Virpi Komulaisen tutkimuksen (2007, s. 64, 84) perusteella mökkiä kuitenkin kunnostettiin ja varustelutasoa parannettiin etätöiden ja lisääntyneen oleskelun vuoksi. Vakituista työpistettä sisätiloissa pidettiin tärkeänä. Ympäristöpsykologian tutkimusten mukaan työntekijän hyvinvoinnin kannalta ei ole yhden-tekävää, millainen maisema työtilasta avautuu tai miten tauoilla on mahdollista virkistäytyä. (Komulainen 2007) Varustelun kannalta matkailukeskusten mökit tarjoavat hyvät mahdollisuudet etätöihin ja saattavat sopia siihen omaa mökkiä paremmin muistakin syistä. Matkailukeskuksista vuokrattaviin mökkeihin ei liity yhtä vahvaa merkityssisältöä vapaa-ajan viettämisestä ja ”pyhästä paikasta” kuin omaan mökkiin, ja perinteiset mökkiaskareet eivät ole viemässä aikaa ansiotöiltä tai vapaa-ajalta. (Kietäväinen et al. 2014, s. 45)

Mökiltä tehtävään etätöihin liitetään sekä positiivisia että negatiivisia piirteitä. Etätyö nähdään hyvänä mahdollisena keinona lisätä maaseudun elinvoimaisuutta ja houkuttelevuutta. Mökkietätöillä voidaan myös pyrkiä parantamaan omaa

elämänlaatua. Työrauha luonnonläheisessä ja itselle merkityksellisessä paikassa auttaa jaksamaan. Työympäristö mökillä on vapaampi ja erilaiset mökkiaskareet rytmittävät työpäivää kellon sijaan. (Komulainen 2007) Mökille vetäydytään irtaantumaan työhön, ei työstä (Ahlqvist 2009). Toisaalta monelle mökki on pakopaikka, jonne ei haluta tuoda arkielämän elementtejä, kuten työtä (Pitkänen & Kokki 2005; Komulainen 2007). Työ ja vapaa-aika halutaan pitää erillään, vaikka olisi mahdollisuus etätöiden tekoon mökiltä käsin. Tutkimusten mukaan kiinteä internet-yhteys on noin neljänneksellä mökeistä (Adamiak et al. 2015). Komulaisen tutkimuksessa (2007, s. 43, 84) etätöiden haittoiksi mainittiin ylityöt sekä mökillä ollessa että ennen tai jälkeen etätöiden järjestelyiden takia, tiedonkulun haasteet ja työn teon tehokkuuden lasku teknisten puutteiden ja erilaisten ympäristön houkutusten takia. Lisäksi mökki on kohtuullisen vaikeasti saavutettava paikka, eivätkä kaikki edes omista sellaista. Tästä seuraa, että suurin potentiaali mökillä työskentelyyn on todennäköisesti hyväosaisilla tietotyöntekijöillä.

Mökit eivät ole muuttumassa toimistoiksi etätöiden nousevasta kiinnostuksesta ja teknologian kehittymisestä huolimatta. Myös vapaa-ajan asunnolla etätöitä harrastaville mökki on usein ensisijaisesti lomapaikka, jonka merkitystä ajoittainen ansiotyö ei vähennä. (Komulainen 2007, s. 81) Monipaikkainen ja joustava elämäntyyli kuitenkin edistää ansiotyön ja mökkeilyn yhdistymistä, joka tulee todennäköisesti yleistymään myös kasvavan kiinnostuksen myötä (Kietäväinen et al. 2014, s. 157). Etätömahdollisuuksien parantaminen voi myös auttaa mökkeilyn suurimman ympäristöhaitan, mökkiliikenteen, vähentämiseen pidentämällä mökkivierailuiden kestoja. Etätö vaikuttaa modernisoivasti vapaa-ajan asuntojen olosuhteisiin ja perinteiseen mökki-ihanteeseen murtaen, ylläpitäen ja uudistaen kesämökkikulttuuria (Komulainen 2007, s. 80–81).

Ajankäytön lisääntyminen vapaa-ajan asunnoilla on osa suomalaisen mökkikulttuurin käynnissä olevaa muutosvaihetta. Tiivistetysti mökkien käyttöasteen kasvuun vaikuttavat vapaa-ajan lisääntyminen, mökkien korjaus ja varustelutason nousu sekä eläkeläisväestön yhä kasvava määrä. Mökkien käytön lisääntymistä tukee myös yhä joustavampi työelämä etätömahdollisuuksineen sekä liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien kehittyminen. Mökkibarometrin (2016) mukaan yli puolet vastaajista arvioi kesämökin käyttönsä pysyvän ennallaan seuraavien kolmen vuoden aikana. Lähes kolmannes kuitenkin arvioi mökkikäyttönsä lisääntyvän, ja erityisesti talviasuttavien mökkien käyttöä aiotaan lisätä. Muut vapaa-ajan asumista koskevat selvitykset antavat samansuuntaisia arvioita mökkien käytön tulevaisuuden näkymistä (Adamiak et al. 2015; ks. myös Hiltunen & Rehunen 2014; Suomalaisen työn liitto 2016). Pitkät mökkikesät ovat saaneet rinnalleen lyhyet viikonloppuvierailut, ja nykyään mökistä puhuttaessa tarkoitetaan yhä useammin kakkosasuntoa, jolla halutaan viettää mahdollisimman paljon aikaa vuoden kaikkina kuukausina.

3.5 MÖKKEILIJÖIDEN MUUTTUVAT TOIVEET JA VAATIMUKSET

Mökkeilyn suosio vaikuttaa säilyvän, mutta suomalaisten unelmamökki on saanut uuden muodon. Mökkien koko ja varustelutaso ovat kasvaneet, kun odotukset mökkejä ja mökkielämää kohtaan ovat muuttuneet. Perinteinen kesämökki ei enää vastaa kaikkien odotuksia ja vaatimuksia mökkeilyltä, vaan ollaan siirtymässä yhä enemmän ympärivuotisesti käytettävien loma-asuntojen suuntaan. (Pitkänen & Kokki 2005) Yleinen varallisuuden kasvu ja työelämän muutokset heijastuvat vapaa-ajan asumiseen, jonka yksi näkyvimmistä tekijöistä on kakkoasuminen, jota käsiteltiin alaluvussa 3.3.

Kasvava tilantarve

Uudet mökit ovat pinta-alaltaan entistä suurempia (Berghäll et al. 2009; Mökkibarometri 2016; SVT 2018; Rakennustutkimus RTS Oy 2019). 2010-luvulla rakennettujen vapaa-ajan asuntojen keskimääräinen pinta-ala oli 71 m², joka on 6 m² suurempi kuin vuosina 2000–2009 rakennettujen mökkien. Pääasiassa kesämökit eivät kuitenkaan ole Suomessa kovin suuria, sillä kaikkien mökkien keskimääräinen pinta-ala vuonna 2018 oli vain 49 m² (ks. kuva 92). Tätäkin lukua kasvattaa jonkin verran suuret uudet loma-asunnot, sillä puolet mökeistä ovat yhä pinta-alaltaan 41 m² tai sitä pienempiä. (SVT 2018) Mökkeilyn suosion puhutaan usein perustuvan sen tarjoamaan kontrastiin arki- ja kaupunkielämään. Mökiltä haetaan vastakohtia kaupunkiasunnolle: hiljaisuutta, luonnonläheisyyttä, eristäytyneisyyttä ja persoonallisuutta. Näin voisi myös perustella tilan kaipuuta, jolloin uusien mökkien pinta-alojen kasvu olisi tästä näkökulmasta ymmärrettävä ilmiö kaupunkiasumisen tiivistyessä. Keskeisenä syynä on varmasti myös kasvava kiinnostus ympärivuotisiin vapaa-ajan asuntoihin. Talvisin vietetään luonnollisesti enemmän aikaa mökin sisätiloissa ja samalla kohonnut varustelutaso vie aikaisempaa enemmän tilaa.

USEIMMAT
MÖKIT

20-39 m²

49 m²

KAIKKIEN
MÖKKIEN
KESKIKOKO

71 m²

2010-LUVUN
MÖKKIEN
KESKI-
KOKO

Kuva 92 ↑

Mökkien koko.

Perustuu lähteeseen:
SVT 2018

Toisin kuin itse mökkirakennusten pinta-ala, mökkitoimintien koko ja kehitys on jätetty pääasiassa käsittelemättä vapaa-ajan asumista koskevissa tutkimuksissa ja tilastoissa. Teoksessa Suomalaisen arjen historia (Anttila 2008, s. 179) todetaan, että mökkitoimintien pinta-alat pienenevät, kun pidentyneet lomat ja mökkeilyn yleistyminen kasvattivat mökkien kysyntää 1900-luvun puolivälissä. Voisi olettaa, että tämä suunta on jatkunut mökkien lisääntymisen ja kaavoittamisen myötä. Maanmittauslaitoksen kiinteistökauppatilaston³ mukaan vuonna 2019 myytyjen kaavoitettujen ja rakentamattomien lomakiinteistöjen rantatonttien pinta-alojen keskiarvo oli 6 089 m². (Maanmittauslaitos 2019)

³ Maanmittauslaitoksen kiinteistökauppatilasto sisältää kauppahintojen ja -määrien lisäksi alle kahden hehtaarin myytyjen lomakiinteistöjen pinta-ali tiedot vuodesta 1990 lähtien. Tilasto ei kata sukulaisten välillä tehtyjä kauppia.

VERKKOSÄHKÖ
61%

PUU
63%

LOMA-ASUNNON
ENERGIALÄHTEET

AURINKOPANEELI

11%

MAALÄMPÖ

8%

ILMALÄMPÖ-
PUMPPU

29%

Peruslämpö on talviaikaan **60 %**:lla mökeistä ja on noin **+12 °C**

Varustetaso kohentuu

Pinta-alan lisäksi myös mökkien varustetaso on kasvussa (ks. esim. Berghäll et al. 2009; Adamiak et al. 2015; Mökkibarometri 2016; Saaristoasiain neuvottelukunta 2017; Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Mökkibarometrin (2016) mukaan verkkovirta on jo 91 %:lla mökeistä. Verkkosähkön yleisyys ei ole kummempin noussut vuoden 2008 Mökkibarometrissä, mutta aurinkosähkön suosio sen sijaan on selvässä nousussa. Joka viidenteen uuteen lomarakennukseen asennetaan aurinkopaneelit tai -kerääjät, ja järjestelmät ovat yleisiä sähköttömillä mökeillä tai lisäenergian antajana (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Mökin lämmitysjärjestelmä yleensä riippuu mökin käyttötarkoituksesta ja -tiheydestä (ks. kuva 93). Ainoastaan kesällä käytettäviin mökkeihin riittää usein pelkkä tulisija, joka kuuluu muutenkin mökin perusvarustukseen, mutta ympärivuotiseen käyttöön tarkoitetut mökit vaativat lisälämmitystä. Mökkibarometrin (2016) mukaan suoran

← Kuva 93
Loma-asunnon
energialähteet.
Perustuu lähteeseen:
Rakennustutkimus
RTS Oy 2019

1/3

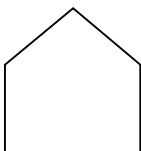
mökeistä on
parannettu
varustetasoa
vuoden aikana

Lähde: Mökkibarometri 2016

VAPAA-AJAN RAKENNUSTEN PÄÄRYHMITTELY JA LÄMMITYSOMINAISUUDET

MÖKKI 1

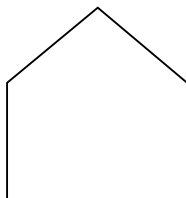
Käyttö viikonloppuisin ja hyvillä ilmoilla kesällä. Talvella hyvin harvoin. Ei aina sähköverkossa. Vesi kantaen sisälle. Vaatimaton ulkokuusi. Vähäiset vaatimukset jäteveden käsittelylle.

- Lämmitysominaisuudet:
- sähkö aurinkopaneleilla, jos ei sähköverkossa
 - lämmitys pääasiassa puilla
 - talvella kylmänä
 - liesi ja jääkaappi voi toimia kaasulla

MÖKKI 2

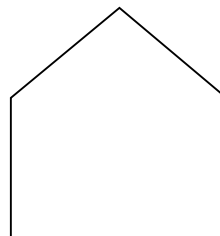
Käyttö viikonloppuisin ja mahdollisesti koko lomakauden. Talvella satunnaisesti. Sähköverkossa. Vesi tulee sisälle. Laadukas kompostikäymälä sisällä tai ulkona.

- Lämmitysominaisuudet:
- sähkölämmitys
 - varaava takka
 - talvella peruslämpö

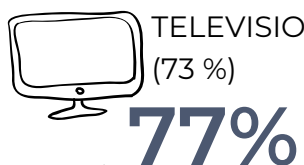
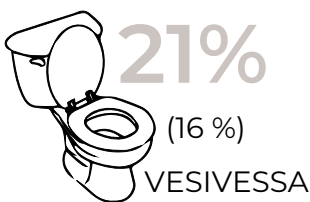
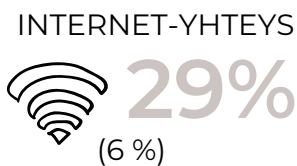
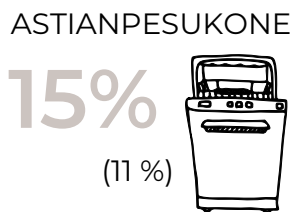
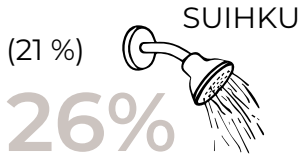
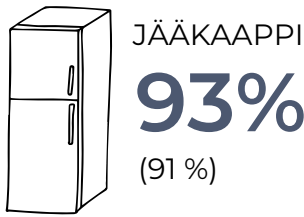
MÖKKI 3

Käyttö mahdollista läpi vuoden. Sähköverkossa. Varustus lähellä omakotitalotasoa. Vesivessa sisällä. Tiukat vaatimukset jäteveden käsittelylle.

- Lämmitysominaisuudet:
- talvella valmiuslämmitys
 - mahdollisesti ilmalämpöpumppu
 - voi olla muukin lämmitystapa kuin sähkölämmitys

← Kuva 94
Perustuu lähteeseen:
Rytönen & Kirkkari
2010

Kuva 95 ↑
Varusteiden yleisyys mökillä vuonna 2015, suluisa vuonna 2008.
Perustuu lähteeseen: Mökkibarometri 2016

sähkölämmityksen yleisyys (56 %) sekä irrallisten lämmityslaitteiden (16 %) on säilynyt samana kuin vuonna 2008, mutta samassa ajassa lämpöpumppujen yleisyys on kasvanut 17 %:iin.

Mukavuudet kuten yhä lisääntyvät kodinkoneet ja juokseva vesi asettavat lisävaatimuksia mökin lämmitykseen, joka näkyy talviaikaisen pysyvän sähkölämmityksen yleistymisessä (Mökkibarometri 2016). Mökkibarometrin (2016) mukaan 32 %:lla mökeistä sähkölämmitys oli ollut pysyvästi päällä edellisenä talvena. Rakennustutkimus RTS Oy:n (2019) mukaan peruslämpö, keskimäärin +12 °C, on talviaikaan jopa 60 %:lla loma-asunnoista. Sekä vihreiden arvojen korostuminen että pelko energian kallistumisesta ovat todennäköisesti vaikuttaneet, ja vaikuttavat tulevaisuudessakin, vapaa-ajan asukkaiden kiinnostuksen kasvuun vaihtoehtoisia lämmitysenergian ja sähkön tuoton tapoja kohtaan. Perinteisiä käytäntöjä yhdistetään mökeillä teknologian tuomiin uusiin ratkaisuihin. Sähkölämmityksen suosio kuitenkin varmasti säilyy sen vaivattomuuden ja alhaisen investointikustannuksen takia. (Ahlqvist 2009; Berghäll et al. 2009)

Vapaa-ajan asunnon vesilähteissä ei ole erotettavissa selvää muutossuuntaa. Suurimmalle osalle mökeistä juomavesi tuodaan muualta tai nostetaan kaivosta. Pesuvesi on yli puolella mökeistä peräisin järvestä, joesta, lähteestä tai merestä. Ulkokäymälät eli perinteiset huussit ovat vähentyneet osana mökin pihapiiriä kompostikäymälöiden suosion hurjassa kasvussa. Sisävevessä on 21 %:lla mökeistä. Jääkaappi on yhä useammalla mökillä ja suihkukin löytyy jo neljäsosalla mökeistä. (Mökkibarometri 2016) Lisääntynyt oleskeleminen vapaa-ajan asunnolla lisää nyt ja tulevaisuudessa myös tarvetta tähän asti harvemmin mökillä nähtäville laitteille, kuten astian- ja pyykinpesukoneille (Ahlqvist 2009).

Eri tutkimusten mukaan voidaan todeta, että enemmän mökillä aikaa viettävien mökit ovat yleensä parhaiten varustellut. Toisaalta, täysin vastakohtana, harvoin mökkeilevien vaatimukset mökin varustelua kohtaan ovat usein korkeimmat. Kun kerrankin mökille mennään, halutaan keskittyä siellä olemiseen ja luonnosta nauttimiseen eikä välttämättä askareisiin, joita voidaan varustelulla helpottaa. Vapaa-ajan varustetason kasvaessa luonnollisesti myös tarjonta kasvaa, ja mökinomistajille on olemassa yhä enemmän vaihtoehtoja mökkinsä viihtyvyyden lisäämiseen.

Nuoret sukupolvet, eroavat vaatimukset?

Nouseva varustetaso ja ympärivuotisten vapaa-ajan asuntojen kasvava kysyntä herättävät ajatuksen, että nuoret vaatisivat vanhempia sukupolvia enemmän mukavuuksia mökille. Tästä on kuitenkin ristiriitaista näyttöä. S-Pankin toimeksiantosta tehdyssä tuoreessa mökkikyselyssä (2019), jossa selvitettiin suomalaisten

Kuva 97 →
Hirsihuila Iniö 100.
Pluspuu

Kuva 98 (vas.) →
Moderni saunarakennus
Turun sisäsaaristossa.
Sunhouse

Kuva 99 (oik.)
Pukuhuone mustavalkoi-
sessa kesäidyllissä
Karjalohjalla.
Krista Keltanen

1/5

talviasuttavan
mökin omistajista
ei käyttänyt
mökkiään ollenkaan
talvikuukausina

Lähde: Pitkänen &
Kokki 2005

Talvikäyttö nousussa

Suurin osa suomalaisista toivoo, että mökkiä voisi käyttää myös kesäkuukausien ulkopuolella (Aho & Ilola 2006, s. 30). Myös edellä käsitellyt mökkien keskikoon kasvu sekä muutos varustetasossa viittaavat kasvaviin vaatimuksiin vapaa-ajan asunnon ympärivuotisuudesta. Uusista loma-asunnoista yli puolet on talviasuttavia (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Arviot Suomen koko mökkikannan talviasuttavuudesta vaihtelevat, sillä Mökkibarometrin (2016) mukaan vain 34 % mökeistä soveltuu ympärivuotiseen käyttöön (ks. kuva 100), kun taas Suomen Ympäristökeskus (Adamiak et al. 2015, s. 26) arvioi osuudeksi 55 %.

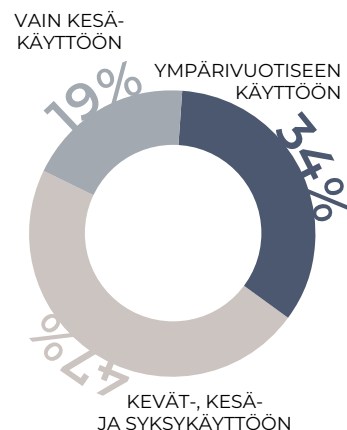
Kesäkuukausien lisäksi mökkien käytössä on piikki joulukuussa, joka kertoo mökin suosiosta joulunviettopaikkana perheen ja ystävien kanssa (Hiltunen & Rehunen 2014). Kaikille mökkijoulu ei kuitenkaan ole vaihtoehto, ja mökin soveltumattomuus talvikäyttöön voi estää mökin käytön lisäämistä, vaikka omistajat olisivatkin muuten innokkaita mökkeilijöitä. Lisäksi kaava- ja muut kunnan rakennusmääräykset voivat rajoittaa loma-asuntojen peruskorjausta ympärivuotiseen käyttöön. Toisaalta osa talvikäyttöisistä mökeistä on ainoastaan lähinnä kesäkäytössä. Käyttötarpeet ja varustelutaso eivät siis täysin kohtaa. (Aho & Ilola 2006, s. 157)

Talviasuttavien vapaa-ajan asuntojen talvikäyttöä ei kuitenkaan voida pitää itsestäänselvyytenä. JET Järvi Suomi -tutkimuksen mukaan jopa viidennes talviasuttavan mökin omistajista ei käyttänyt mökkiään ollenkaan talvikuukausina. Talvimökkeily on vielä kesämökkeilyä enemmän kiinni omistajien motivaatiosta eikä myöskään ole yhtä riippuvainen käytettävissä olevasta vapaa-ajasta. Talvimökkeilyssä erityisesti korostuu mökkiympäristön tarjoaman sisällön tärkeys mökinomistajalle suhteessa muuhun elämään. Mökillä olemisen on tarjottava jotain, jota on vakituksessa asuinympäristössä mahdoton saavuttaa (Hall & Müller 2004; Pitkänen & Kokki 2005). Tarpeeksi motivoitunut mökinomistaja matkustaa mielellään pitkiäkin matkoja mökilleen ja tekee esimerkiksi mahdollisuuksien mukaan etätöitä mökiltä käsin. Joustavuus työn ja vapaa-ajan suhteen kiinnostaa ihmisiä yhä enemmän, ja mökki voi tukea tämän tyyppistä elämäntapaa. Eläkeläiset eivät tutkimuksen mukaan mökkeilleet talvikuukausina yhtään sen enempää kuin työssäkäyvätkään, vaikka heillä voisi olettaa olevan runsaammin vapaa-aikaa. Talvimökkeilyn vaivalloisuus saattaa vähentää erityisesti iäkkäämpien eläkeläisten intoa lähteä mökille kesäkauden ulkopuolella. (Pitkänen & Kokki 2005)

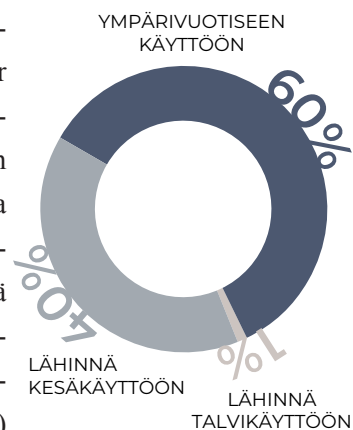
Tarjonta vs. kysyntä

Miten sitten nykyinen kysyntä vaatimuksineen ja toiveineen kohtaa Suomen mökkitarjonnan kanssa? Huoneistokeskuksen ja SKV Kiinteistöväilytyksen liiketoimintajohtaja Anu-Elina Hintsan mukaan mökkikaupoilla on liikkeellä kahdentyyppisiä ostajia (Airaksinen 2019). On kakkosasuntoa etsiviä, jotka haluavat mökille kaikki mukavuudet, ja on perinteisiä sekä edullisempia mökke-

LOMA-ASUNTOJEN SOVELTUVUUS

2018 RAKENNETTUJEN LOMA-ASUNTOJEN SOVELTUVUUS

*Kuva 100 (ylempi kaavio)
Perustuu lähteeseen:
Mökkibarometri 2016*

*Kuva 101 (alempi kaavio)
Perustuu lähteeseen:
Rakennustutkimus RTS
Oy 2019*

↓ *Kuva 102
Sunhouse*

ja etsiviä, jotka kaipaavat puuhastelu- ja korjauskohdetta. Sijainti on kuitenkin suurimmalle osalle potentiaalisia mökinostajia kaikkein tärkein asia, jota ei voi remontilla korjata.

Yhä useampi mökinostaja haluaa myös talvikäyttöön soveltuvan mökin, joka asettaa vaatimuksia myös vapaa-ajan asunnon koolle sekä varustetasolle. Samaan aikaan myynnissä on kuitenkin yhä enemmän rakennusajalleen tyypillisiä 1950–1970-lukujen vaatimattomia ja pieniä talvikäyttöön soveltumattomia mökkejä. Voidaan siis todeta, etteivät uusien mökkeilijäsukupolvien toiveet ja vaatimukset täysin kohtaa nykyisen mökkitarjonnan kanssa. Herää kysymys, mikä vanhojen ja vaatimattomien iäkkäiltä käyttäjiltään vapautuvien mökkien tulevaisuus on? Vapaa-ajan asuntojen kysyntä näyttää jatkuvan, mutta on eriytyneessä tarjolla olevista mökeistä.

Mökki veden äärellä on yhä monen suomalaisen unelma ja jopa vaatimus mökkiä tai tonttia ostettaessa. Kuivanmaan mökit eivät yhtä lailla houkuttele maassa, jossa oma tontti järven tai meren rannalta on ihan mahdollinen vaihtoehto. Nuoret ovat kuitenkin jo joustavampia asian suhteen eikä rantamökkiä välttämättä nähdä ainoana oikeana mökkityyppinä. Tähän asennemuutokseen vaikuttaa osaltaan rantatonttien yhä niukempi tarjonta sekä rantarakentamisen tiukentuvat rajoitukset. (Aho & Ilola 2006, s. 155, 42) Suomen rakennuskannan kannalta kiinnostus myös kuivanmaan vapaa-ajan asuntoihin on toivottavaa, sillä maaseudulla on paljon tyhjillään olevia vanhoja maatiloja ja mummonmökkejä, jotka eivät useinkaan sijaitse veden äärellä. Kunnostettuina nämä tarjoavat erityyppisen vaihtoehdon rantamökkien ja -tonttien rinnalle vapaa-ajan asuntojen monipuolistuvaan tarjontaan. Näiden asuinrakennusten varustetaso on yleensä hyvä verrattuna saman ikäisiin vapaa-ajan asuntoihin (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017, s. 42). Monet näistä tyhjilleen jääneistä vakituiseksi asunnoiksi tarkoitetuista rakennuksista onkin jo mökkikäytössä, mutta näistä ei ole olemassa tarkkaa tilastointia. Mökkibarometri (2016) arvioi määräksi noin 100 000 ja Rakennustutkimus RTS Oy:n (2019) Suomi Asuu -tutkimuksen mukaan määrä on tästä jopa kaksinkertainen.

Kuva 103 (ylhäältä alas) ↑
 oudebouwmaterialen.nl
 Kuva 104
 Krista Keltanen
 Kuva 105
 thetarnishedjewelblog.com

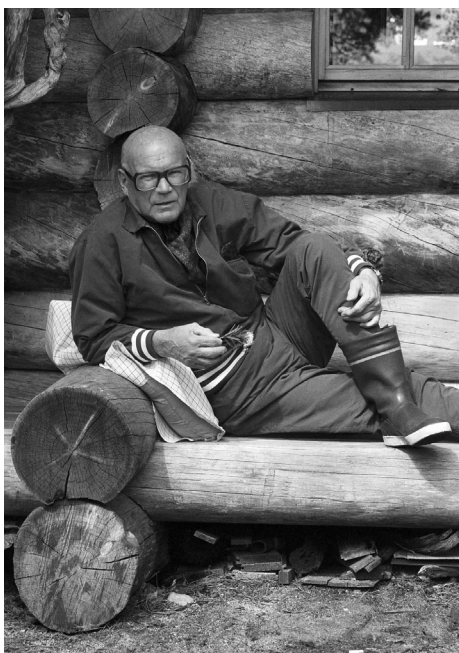
Nykyiset ja uudet mökkeilijäsukupolvet muuttavat suomalaista vapaa-ajan asumista. On odotettavissa, että mökkien keskikoko ja varustelutaso jatkavat kasvuaan nykyisen trendin mukaan. Perinteinen kesämökki joutuu osittain väistymään modernin ja talvikäyttöisen kakkosasunnon tieltä. Jos mökit alkavat yhä enemmän vastaamaan mukavuuksiltaan vakituista kotia, menetetäänkö samalla jotain olennaista suomalaisesta mökkikulttuurista? Satojen tuhansien mökkien maassa on kuitenkin jatkossakin tilaa perinteisen mökkeilyn vaalijoille, eikä moderni mökkeily suoranaisesti tarkoita mökkeilyn syvimmästä olemuksesta luopumista. Mökin perimmäinen luonne arjen vastapainona ja yhteytenä

luontoon säilyy, vaikka mökin ulkoiset puitteet muuttuisivat. (Aho & Ilola 2006, s. 93, 157) Mökiltä halutaan yhä enemmän sellaista mukavaa askeettisuutta, jonka nykyteknologia mahdollistaa.

3.6 SEURAAVAT SUKUPOLVET MÖKKIEN OMISTAJIKSI

Vaikka mökkeily on kummunnut suomalaisten kaipuusta takaisin maaseudulle ja juurilleen, on kaupungeissakin varttuneille sukupolville periytynyt tunneside mökkeilyyn. Ajatus, että mökki-ilmio olisi hiipumassa nuorten kaupungistuneiden sukupolvien myötä ei useiden tutkimusten (Pitkänen et al. 2014; Adamiak et al. 2015; Mökkibarometri 2016; Saaristoasiain neuvottelukunta 2017) mukaan pidä paikkansa. Nuoret ovat lapsuudestaan asti kulkeneet mukana mökeillä ja kerryttäneet kokemustaan vapaa-ajan asumisesta. Näin voisi tulevaisuudessakin uskoa mökkikulttuurin siirtyvän sukupolvelta toiselle. On kuitenkin huomioitava, että nämä uudet sukupolvet ovat ehtineet tottumaan kaupungin mukavuuksiin, eivätkä välttämättä alkuperäiskuntoiset ja ahtaat vapaa-ajan asunnot houkuta heitä. Toisaalta asian voi nähdä niinkin, että yhä enemmän kaivataan vastapainoa moderniin arkeen ja halutaan luonnon rauhaan pois kaupungin vilskeestä.

Kiinnostuksesta huolimatta eri kyselyjen antama kuva nuorten asenteesta mökkeilyyn on hieman ristiriitainen, ainakin tämän hetken mökkitarjontaan nähden. Arvostetaan lapsuudesta tuttua mökkeilyä ja uskotaan ilmiön jatkuvan tulevaisuudessa, jopa kasvavan, mutta samalla vierastetaan mökin omistamisen työläyttä ja pelätään siihen kuluva aikaa. Tästä voisi päätellä, että mökkeilyn jatkuvuuden varmistamiseksi sen tulisi muotoutua uuden sukupolven toiveita vastaavaksi. Nykyisen omistajakunnan rakentamat mökit ovat suurin osa vaatimattomia eivätkä

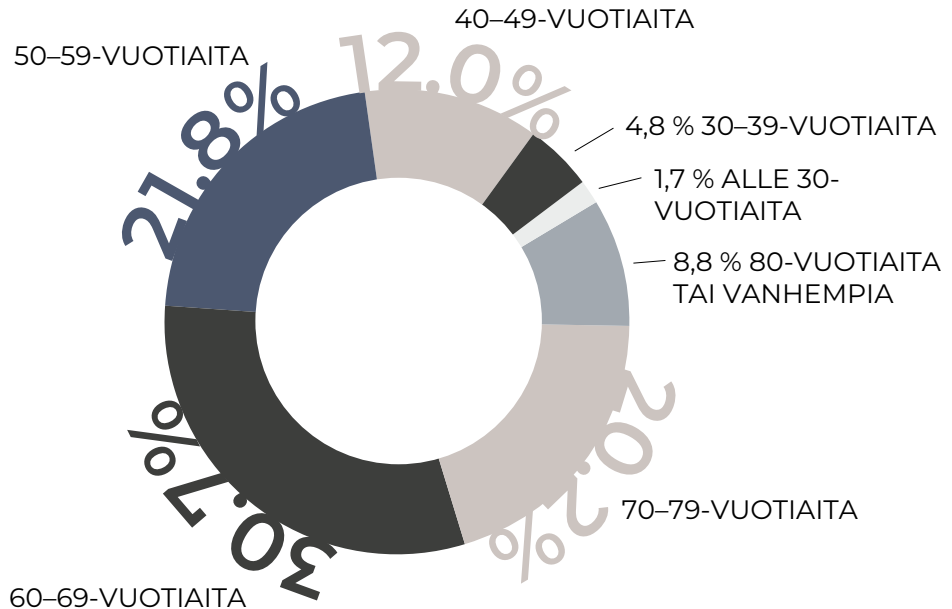
*Kuva 106 (vas.)
Kekkonen omassa
synnyinkodissaan
Lepikon torpassa
kesäkuussa 1975.
Heikki Y. Rissanen 1975*

*← Kuva 107 (oik.)
Tove Jansson vietti
Tuulikki Pietilän kanssa
noin 30 kesää mökillään
Klovharussa Pellingin
saaristossa.
Per Olov Jansson*

kä sovellu ympärivuotiseen käyttöön. Kaunis tontti ja lapsuuden muistot voivat kuitenkin riittää kannustamaan uusia sukupolvia tarttumaan haasteeseen ja kunnostamaan perintömökistä unelmiensa vapaa-ajan asunnon. Seuraavissa kappaleissa käsitellään mökkien siirtymistä uudelle sukupolvelle sekä tähän liittyviä mahdollisia ongelmia ja toisaalta kannustavia tekijöitä.

MÖKINOMISTAJIEN IKÄ

Kuva 108 →
Mökinomistajat 2015.
Perustuu lähteeseen:
Tilastokeskus 2015

Mökin siirtyminen sukupolvelta toiselle

Mökinomistajien keski-ikä Suomessa vuonna 2018 oli 63 vuotta (SVT 2018). Käynnissä oleva mökinomistajien sukupolven vaihdos on mökkikulttuurin murrokseen oleellisesti liittyvä muutossuunta (Pitkänen & Kokki 2005). Usein mökki peritään suvun sisällä, ja mökkeilyn suosion jatkuvuuden kannalta onkin tärkeää, että tämä omistajuuden siirtyminen on sujuvaa. Jos mökki päätetään myydä nykyisten omistajien ikääntyessä, on ajoitus yhtä lailla tärkeää, jotta vältetään katkoksilta, joissa riskinä on mökin kunnan rapistuminen. (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017) Mökkikiinteistön arvo lähtee nopeasti laskuun ilman käyttöä eivätkä käyttökatkot ole myöskään suotavia mökkikuntien elinvoimaisuudelle tai maaseudun kehitykselle. Eläköityneet ja aktiiviset mökinomistajat eivät kuitenkaan yleensä halua luopua mökistään tai vähentää siellä oleskelua ennen kuin se on esimerkiksi terveyden takia välttämätöntä (Aho & Ilola 2006, s. 157), joka vaikeuttaa mökin käytön luontevaa jatkumista.

Peritty mökki – onni vai taakka?

Nuorten ihmisten vapaa-ajan viettotavat eroavat suuresti vanhemmista sukupolvista. Kulutus- ja matkustustottumukset ovat muuttuneet urbanisoituneiden nuorten sukupolvien myötä. (Pitkänen et al. 2014) Vapaa-ajan viettomahdollisuuksien

nykyisessä kirjossa ei voida pitää itsestäänselvyytenä kesämökkikulttuurin siirtymistä tuleville sukupolville, eikä siksi myöskään mökkien vaivatonta siirtymistä nykyisiltä omistajilta seuraavalle sukupolvelle. Kesämökit halutaan usein pitää suvun omistuksessa ja jo ostovaiheessa saatetaan suunnitella mökin jättämistä perheen perinnöksi (Hall & Müller 2004; Aho & Ilola 2006, s. 27). Mökkiseutu on myös yhä harvemmin nuorille entinen kotiseutu kuten vanhemmille. Samalla kuitenkin hektisestä arjesta irrottautumisen merkitys korostuu ja saatetaan kaivata yhä enemmän luonnon rauhaan. Maa- ja metsätalousministeriön Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksessä (2017) on tuotu esille ajatus, etteivät mökkeily ja luontosuhde olisi keskenään selvässä yhteydessä toisiinsa nuorten ajatusmaailmassa, ja tästä syystä mökkeilyn olisi uudistuttava säilyttääkseen suosionsa. Rauhaa ja virkistystä mökiltä kaivataan, mutta perinteiset luontoon liittyvät harrastukset eivät vastaa nuorten mielenkiintoa.

Mökinomistajista vain 6 % on alle 40-vuotiaita (SVT 2018). Jopa joka viides suomalainen odottaa, että hän itse tai joku perheenjäsenistään saa mökin perinnöksi (Adamiak et al. 2015). Alkuperäiskuntoiset ja ahtaat vapaa-ajan asunnot eivät kuitenkaan välttämättä houkuta mukavuuksiin tottuneita uusia sukupolvia. Vanhempien tai isovanhempien mökit sijaitsevat yhä useammin kaukana nuorten vakituksista kodeista ja erityisesti näitä syrjäisiä ja vaatimattomia, jopa huonokuntoisia mökkejä uhkaa autioituminen (Aho & Ilola 2006, s. 27, 30; Pitkänen et al. 2014). Kiinnostusta mökkeilyyn on, kuten aiemmin todettiin, mutta tämä voi tarkoittaa, että nuoret sukupolvet ovat jo ehtineet hankkia itselleen edullisemmalta sijainnilta omannäköisensä vapaa-ajan asunnon ennen perintömökkien vapautumista, erityisesti jos tietävät ettei se muutenkaan vastaa heidän toiveitaan. Tässä tapauksessa perintömökkien kohtaloksi jää myynti tai tyhjiilleen jääminen. (Aho & Ilola 2006, s. 157)

Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksen (2017) mukaan nuoria huolestaa oman mökin omistamisessa korkeat kulut siellä käytettyyn aikaan nähden sekä ylläpitotöihin uppoava aika. Samassa selvityksessä todetaan, että mökeistä noin 75 % on yli 25 vuotta vanhoja ja neljäsosa nykyisistä mökinomistajista uskoo rakennuksen kunnan tai varustetason olevan estävä tai hidastava tekijä seuraavan sukupolven halukkuudelle ostaa mökki itselleen. Mahdollisia syitä perintömökin ostamatta tai lunastamatta jättämiseen saattavat olla ajan puute, mökin ylläpidon työläys, etäisyydet, mökkikiinteistön hinta tai oma ja yleinen taloustilanne (ks. kuva 109). (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017) Sotien jälkeisellä ajalla monet suurten ikäluokkien lapset tottuivat ajatukseen mökistä ”työsiirtolana” (Kurri 2017), ja mielikuva on yhä vahvasti läsnä suomalaisessa mökkeilyssä. Nuoret vieroksuvat työmäärää ja ylläpidon kustannuksia, mutta samalla mökin hyvää kuntoa pidetään tärkeänä mökkeilyn houkuttelevuuden kannalta.

OMA RANTA

OMAT MUISTOT
& SUVUN
PERINTEET

ETÄISYYS &
SIJAINTI

HINTA & OMA
TALOUDELLINEN
TILANNE

MÖKIN
YLLÄPIDON
TYÖLÄYS

AJAN PUUTE,
MUUT
HARRASTUKSET

↑ Kuva 109
Asiat, jotka vaikuttavat 25–45-vuotiaiden nuorten aikuisten mahdolliseen halukkuuteen ostaa tai lunastaa vanhempien tai suvun vapaa-ajan asunto tulevaisuudessa. Perustuu lähteeseen: Saaristoasiain neuvottelukunta 2017

1/5

suomalaisista odottaa, että itse tai joku omista perheenjäsenistä perii mökin

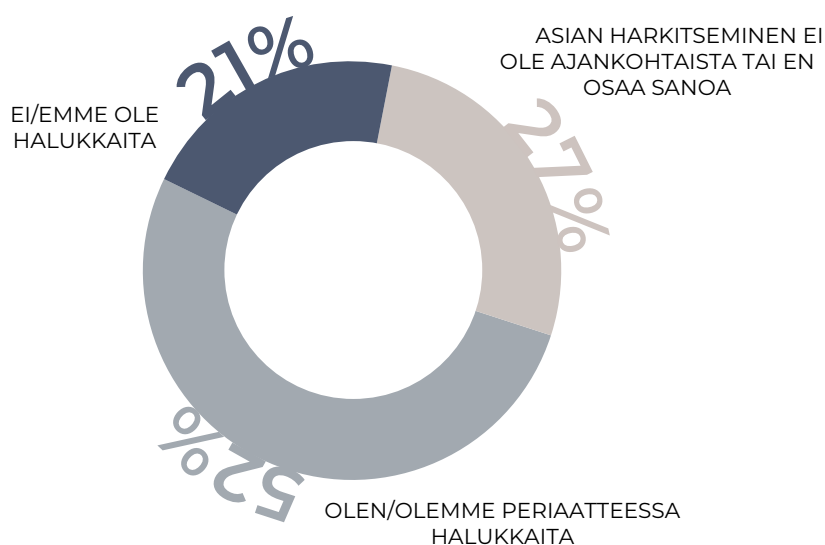
Lähde: Adamiak et al. 2015

Verrattuna nykyisiin mökinomistajiin, nuoret painottavat haittaavana tekijänä hintaa ja taloutta enemmän. Mökkeilyn tulevaisuus nojaa siis myös maan yleiseen taloudelliseen kehitykseen, jonka säilyessä hyvänä lisäisi mökkien ylläpidon ja kunnostuksen mahdollisuuksia. Nuorilla vaikuttaa siis olevan enemmän halua mökkeilyyn kuin realistisia mahdollisuuksia siihen. (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017) Myös mökkien korkeampi varustelutason vaatimus nostaa mökkien hintoja ja mahdollisesti lykkää monien mökkihaavetta. Yksinelämisen ja autottomuuden lisääntyminen saattavat yhtä lailla vähentää innostusta oman mökin omistamiseen. Nuorten kiinnostus vuokramökkeihin ja yhteisomistukseen onkin kasvava ilmiö.

Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksen (2017) yhteydessä tehdyssä kyselyssä tärkeimpänä asiana suvun mökin lunastamiselle nähtiin oma ranta ja heti seuraavaksi nousi tärkeiksi mökkeilyyn liittyvät muistot ja suvun perinteet. Historia ja muistot ovat perintömökin suurimpia etuja. Mökki kuvastaa pysyvyyttä muuten muuttuvassa ja ennalta-arvaamattomassa maailmassa, jossa vakituinen koti voi vaihtua useinkin elämäntilanteen mukaan. Huonosta sijainnista ja puutteellisesta varustelusta huolimatta mökin periminen voidaan nähdä tärkeänä suvun historian ja oman identiteetin kannalta. (Pitkänen et al. 2014) Tutkimusten mukaan (Hiltunen & Rehunen 2014; Pitkänen et al. 2014) tärkeintä nuorille sukupolville mökillä on luonto ja perheen kanssa yhdessä vietetty aika. Perintömökillä omat lapsuuden muistot sekoittuvat uusiin omiin lapsiin liittyviin muistoihin.

Lapsuudenmuistojen täyttämän kesämökin periminen ei kuitenkaan välttämättä ole aina ihanteellinen ratkaisu. Huoltamattoman mökin arvo lähtee heti laskuun,

HALUKKUUS SUVUN MÖKIN LUNASTAMISEEN

Kuva 110 →
Perustuu lähteeseen:
Saaristoasiain
neuvottelukunta 2017

“Mikä on oma periaatteellinen halukkuutenne lunastaa tai ostaa vanhempienne/suvun vapaa-ajan asunto itsellenne, jos sellainen mahdollisuus tarjoutuisi?”
Vastaajina 25–45-vuotiaat aikuiset N=341

jolloin rakkaasta kesäpaikasta on parempi luopua. Nuoret ovat kyllä kiinnostuneita mökkeilystä, mutta riittääkö tämä kiinnostus ottamaan vastuun metsien ja rantojen suurten ikäluokkien jälkeensä jättämistä mökeistä? Mökkien omistussuhteiden muutoksen seurauksena yhdellä henkilöllä tai perheellä voi olla lukuisia perittyjä mökkejä huolehdittavana (Järvensivu 2013). Hätäinen käynti kerran vuodessa perintömökille ei riitä edes paikan kunnossapitoon, eikä rakennusta kannata pitää taakkana vain muistojen takia.

Näiden muutossuuntien perusteella on tarvetta mökkien kunnossapitoa ja hoitoa helpottaville toimille, jotka kannustaisivat nuoriakin sukupolvia huolehtimaan mökkikiinteistöstään. Valmiit mallit mökin huoltoon ohjaisivat mökinomistajia, ja halutessa teettä ulkopuolisia huoltotöitä tai remontointia olisi luotettavien palveluntarjoajien löytäminen helppoa. Mökkien joustavaa siirtymistä sukupolvelta toiselle voisi helpottaa huolehtimalla jo aikaisessa vaiheessa eri sukupolvien toimivasta yhteiselosta samalla mökkitontilla, esimerkiksi päämökin seuraksi rakennetulla rinnakkaismökillä. Mahdollisuus omaan rauhaan vetäytymiseen ja omien mökkirutiinien muodostamiseen lisää mökillä olon mielekkyyttä ja tukee perherauhan säilymistä. Ennakoimalla mökin siirtymistä sukupolvelta toiselle voidaan myös säästää verotuksessa.

Todennäköisesti mökkeily säilyy osana perheen perinteitä ja tapana viettää aikaa niiden elämässä, joille mökkeily on jo lapsuudesta ja nuoruudesta tuttua. Uudet mökkeilijäsukupolvet ovat kuitenkin tuomassa muutoksia mökkielämään (Pitkänen & Kokki 2005) ja heidän mökkeilynsä tulee todennäköisesti olemaan erilaisista kuin heitä edeltäneiden ikäpolvien. Mökkikulttuurin tulevaisuuden kannalta oleellista on, miten mökkien tulevat perijät suhtautuvat mökkeilyyn. Mökkeilyn jatkuvuuteen liittyviin ongelmiin tulisi keksiä ratkaisuja ja uusia sukupolvia miellyttäviä käytäntöjä. Mökkeilyn tulevaisuuteen vaikuttaa toki myös suuriin ikäluokkiin kuuluvien mökinomistajien suunnitelmat (Pitkänen & Kokki 2005). Mökkikulttuurin säilymisen turvaaminen vaatii sen uudistamista.

3.7 LISÄÄNTYVÄ SÄÄNTELY – VIHOLLINEN VAI YSTÄVÄ?

Mökkien rakentamista sääntelevät muun rakentamisen tapaan kaavoitus ja määräykset, joissa tapahtuvat muutokset luonnollisesti heijastuvat mökkirakentamiseen. Viime vuosina vapaa-ajan rakentamista koskevista säädöksistä on puhuttanut erityisesti rantarakentamisen sääntely sekä jätevesiuudistus. Lisäksi mökkien muuttamiseen vakituisiksi asunnoiksi suhtaudutaan kunnissa eri tavalla. Kakkos-asumisen yleistymisen myötä monet mökit alkavat kooltaan ja varustetasoltaan muistuttamaan omakotitaloja, mutta vapaa-ajan asunnon muuttaminen halutesaan vakituisiksi asunnoksi voi silti olla kunnasta riippuen hankalaa.

65%

mökinomistajista haluaisi keventää mökkien ja niiden lisärakennusten rakentamista koskevia säännöstöä ja ohjausta

Lähde: Mökkibarometri 2016

Kuva 111 (ylhäältä alas) ↑
Auvo Veteläinen 2014
Kuva 112
Juliana True, Unsplash
Kuva 113
Kelly Sikkema, Unsplash
Kuva 114
Pixabay

Lainsäädännön ja normien lisäksi vapaa-ajan asumisen hallintaan vaikuttavat väistämättä kuntien omat tulkinnat säädöksistä, vakiintuneet toimintatavat ja käytännöt sekä suhtautuminen vapaa-ajan asumiseen (Vepsäläinen et al. 2015). Viime vuosina on pyritty purkamaan turhaa byrokratiaa tekemällä muutoksia maankäyttö- ja rakennuslakiin. Hieman yllättäenkin mökkirakentaminen on ollut rakennuslain tiukimmin säädeltyjä ja ohjattuja osa-alueita. Valtaa on pari vuotta sitten siirretty kunnille Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (ELY), joka tarkoittaa muun muassa sitä, että pienimuotoista rakentamista vai nyt tehdä luvatta tai toimenpideluvalla ja mökin muuttaminen vakituiseksi asunnoksi on entistä helpompaa. Kunta voi myös myöntää poikkeamisluvan vahvistetusta kaavasta ja myös suuremmalle rakennusoikeudelle kuin mitä asemakaavassa on. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

Mökkeilyssä tapahtuvat muutokset haastavat nykyisiä vapaa-ajan asumisen hallinta- ja ohjauskeinoja, joille ei ole Suomessa omaa erillistä lainsäädäntöä, vaan kuuluvat useiden eri hallinnonalojen alle (Adamiak et al. 2015, s. 48). Kuten aiemmin on todettu, mökkeilyn merkitys Suomen yhteiskunnalle on huomattava. Mökkeilyn edistämisen kannalta mökkirakentamista tulisi vapauttaa tiukoista määräyksistä ja helpottaa sekä joustavoittaa. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Muuan muassa maiseman ja ympäristön kannalta mökkirakentamisen sääntelyllä on toisaalta positiivisia vaikutuksia, mutta vähentääkö se samalla intoa mökkeilyyn tai rajoittaako se liikaa uusien mökkien rakentamista?

3.7.1 RANTARAKENTAMINEN JA LAITURILLE PITENEVÄ MATKA

Mökkimaisemaan liitetään vahvasti laituri, veden liplatus ja kuikkien huuto. Yli 80 % Suomen vapaa-ajan asunnoista sijaitseekin rannoilla (Mökkibarometri 2016, s. 19). Mökkirakentamisen huippuvuosien jälkeen vuonna 1997 uudistetussa rakennuslaissa laajennettiin rantojen suunnittelutarvetta ja vuonna 2000 lähtökohdaksi asetettiin, ettei rannoille voi rakentaa ilman ranta-asema-, asema- tai yleiskaavaa (Vepsäläinen et al. 2015). Kaavamääräysten vaatimukset ovat hankaloittaneet mökin rakentamista vesistöjen äärelle ja samalla niiden hinnat ovat nousseet (Rakennustutkimus RTS Oy 2019).

Luonnonsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelevät rantarakentamista ja rantojen suojelua, tarkoituksena estää liian tiheän ranta-asumisen syntyminen, turvata luonnonsuojelullisten kohteiden ja jokamiehen oikeuden käyttömahdollisuuden säilyminen sekä estää vesien likaantuminen ja muu ympäristön pilaantuminen (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Rantojen lomarakentamista ohjaa pääosin kunnan laatima rantayleiskaava, jonka perusteella voidaan myöntää rakennuslupia. Kaavoitus pyrkii huolehtimaan riittävän vapaan rannan säilymisen

luonnon- ja maisemansuojelun sekä virkistyskäytön kannalta ja takaamaan maanomistajien tasapuolisen kohtelun. Rantarakentamista voidaan myös ohjata ranta-asemakaavalla, jonka yleensä teettää ja maksaa maanomistaja. (Vepsäläinen et al. 2015) Kaavan puuttuessa voidaan rannalle myös rakentaa poikkeamispäätöksellä tiettyjen edellytysten täytyessä (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 171 §). Ympäristöministeriön (Mökkibarometri 2016, s. 19) arvion mukaan nykyään noin 25 % Suomen yli 300 000 kilometrin rantaviivasta on kaavoitettu. Kaavat selkeyttävät rantarakentamisen lupakäsittelyä, ja kaavoitusasteen nousun myötä kaavan ulkopuolista rakentamista koskevien poikkeamislupien määrä on laskeutunut viime vuosina (Mökkibarometri 2016).

Rantarakentamista ohjataan kaavojen lisäksi myös kunnan rakennusjärjestyksellä. Suomen ympäristökeskuksen mukaan yleisimmät määräykset koskevat loma-asunnon etäisyyttä rantaviivasta, rakennuspaikan minimikokoa, maksimikerrosalaa ja jätevesihuoltoa (Adamiak et al. 2015, s. 47). Määräykset mökkien minimietäisyyksistä rannasta ja pinta-alaehdoista vaihtelevat siis kunnittain. Rantaviivan pituuden tulee olla riittävä, yleensä vähintään 40–50 metriä, ja mökkiä saa harvoin rakentaa 20 metriä lähemmäksi rantaa. Yleensä pinta-alaltaan enintään 20–25 m² kokoisen saunamökin saa rakentaa lähemmäksi. Nykyään vapaa-ajan rantarakentamisesta jo noin 90 % perustuu kaavoitukseen. (Mökkibarometri 2016) Tällä on sekä negatiivisia että positiivisia vaikutuksia vapaa-ajan asumiseen. Kaavoitus ja poikkeamislupakäytännöt rajoittavat rantarakentamista ja näin vähentävät mökkirakentamista ja mökkeilyä (Rakennustutkimus RTS Oy 2019), mutta toisaalta luonnonmaiseman säilyminen ja puhtaat järvet ovat mökkeilyn perusta.

Suurimmiksi vapaa-ajan asumisen haitoiksi kunnissa koetaan rantarakentaminen ja rantojen sulkeutuminen. Rantojen loma-asuntorakentaminen haittaa rantaluontoa, vesistöä ja maisemaa ja on kunnalle haastavaa infrastruktuurin rakentamisen ja ylläpidon sekä vesi- ja jätehuollon kannalta (Vepsäläinen et al. 2015). Rakennustutkimus RTS Oy:n Lomarakentajan oppaassa (2019) todetaan kuitenkin

Rakennuksen katetun terassin koko voi olla enintään __ % rakennuksen kerrosalasta.

Rantasaunan harjan enimmäiskorkeuden tulee olla alle __ m.

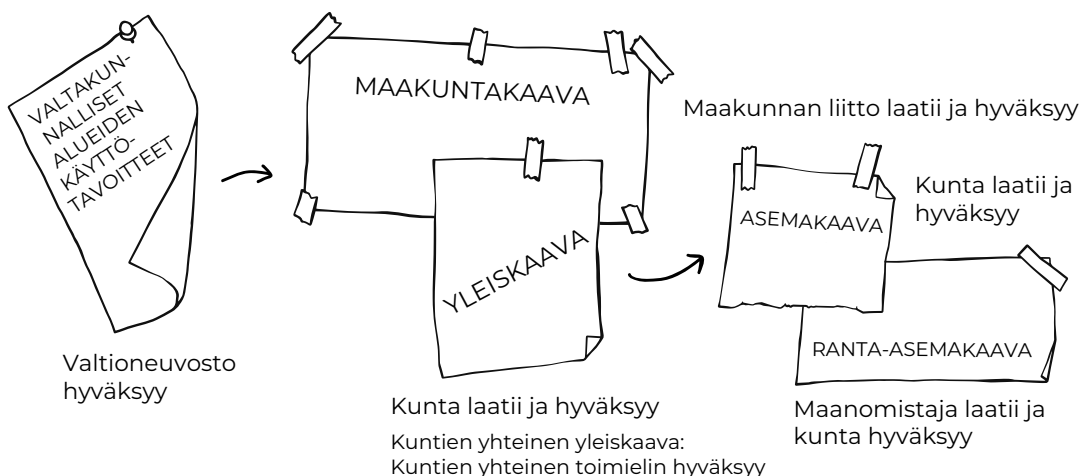
Rantaviivaan rajautuville tai muutoin näkyville avokallioille ei tule sijoittaa rakennusta.

Esimerkkejä kuntien rantarakentamisen määräyksistä.

Lähde: Kuntaliitto 2020

↓ Kuva 115
Perustuu lähteeseen:
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2016

KAVAJÄRJESTELMÄ

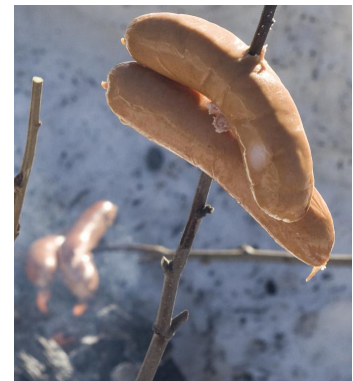
kin kaavoitusvaatimuksen lisäävän ylimääräistä byrokratiaa, rajoitteita ja kustannuksia paikallisista olosuhteista riippumatta. Kaavan ulkopuolelle tapahtuvaan rakentamiseen tarvitaan aina poikkeamispäätös, joka anotaan kunnan rakennusvalvonnalta. Luonnonsuojelun näkökulmasta rakentamaton ranta on aina paras vaihtoehto (Pitkänen & Kokki 2005). Suomen yli 300 000 kilometrin pituisesta rantaviivasta on rakennettu 10–15 %, ja vuosittain uutta rantaviivaa otetaan käyttöön alle 100 kilometriä (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Vaikka määrä ei tunnu suurelta, on hyvällä paikalla mahdollista rakennettavaa rantaa kokonaisuudessaan suhteellisen vähän. Mitä etelämmäs Suomessa mennään, sitä vaikeampaa on löytää monien kriteereitä vastaavaa tasaista mökkitonttia ison järven rannalta ja vielä tarpeeksi läheltä kotia. Maankäyttöpolitiikka vaihtelee kunnittain, ja erityisesti pienemmissä paikoissa ovat usein rannan virkistyskäyttö ja tonttien myynnissä saatavat tulot harkinnassa vastakkain. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

Rantarakentamista koskevat tiukentuvat määräykset voivat vaikuttaa mökkeilyyn tulevaisuuteen monella eri tavalla. Lainsäädäntö rantarakentamiselle on melko tiukka ja esimerkiksi Rakennustutkimus RTS Oy (2019) uskoo kaavoituksen ja poikkeamislupakäytäntöjen rajoittavan merkittävästi rantarakentamista ja samalla vähentävän mökkirakentamista ja mökkeilyä. Rantamökistä tai -saunasta haa-veilevat pyrkivät kiertämään vaatimuksia hyväksikäyttämällä lähellä rantaa olevia vanhoja rakennuksia tai niiden pohjia, sillä uudisrakentamista koskevat aina rantarakentamisen määräykset (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Toisaalta rantarakentamisen kiristyvät vaatimukset voivat helpottaa kesämökin muuttamista vakituiseen asuinkäyttöön myöhemmin, kun mökki rakennetaan jo alun perin usein vakituisen asunnon vaatimusten mukaisen etäisyyden päähän rannasta. Monen vesistön rannat alkavat jo olla täynnä ja hyvät vapaat tontit yhä vaikeampia löytää. Tämä voi osaltaan kannustaa vanhojen mökkien kunnostamiseen. Kaavoituksen ja ympäristön suojelun näkökulmasta tiheä rantarakentaminen voi olla paikoin hyväkin ratkaisu, koska voidaan jättää suuria ja yhtenäisiä ranta-alueita rakentamattomiksi (Rakennustutkimus RTS Oy 2019). Uhkana on tosin silloin perinteiseen mökkeilyyn kuuluvan oman rauhan katoaminen, jos naapureita on liikaa ja liian lähellä. Ranta-alueiden ulkopuolella sijaitsevien mökkien suosion kasvu vähentäisi painetta rantarakentamiselta.

*Kuva 116 (vas.)
Lohenpyrstönurkka.
Raimo Ahonen, RA-Studio*

*Kuva 117 (kesk.)
Tiukentuneita ranta-
rakentamisen määräyksiä
on jopa yritetty kiertää
uivilla kesämökeillä ja
saunoilla.
Yle*

*Kuva 118 (oik.)
Makkarasta tuli koko
kansan kesäherkku, kun
sen hinta laski teollisen
valmistuksen yleistyttyä
(Anttila 2008).
Visit Närpes*

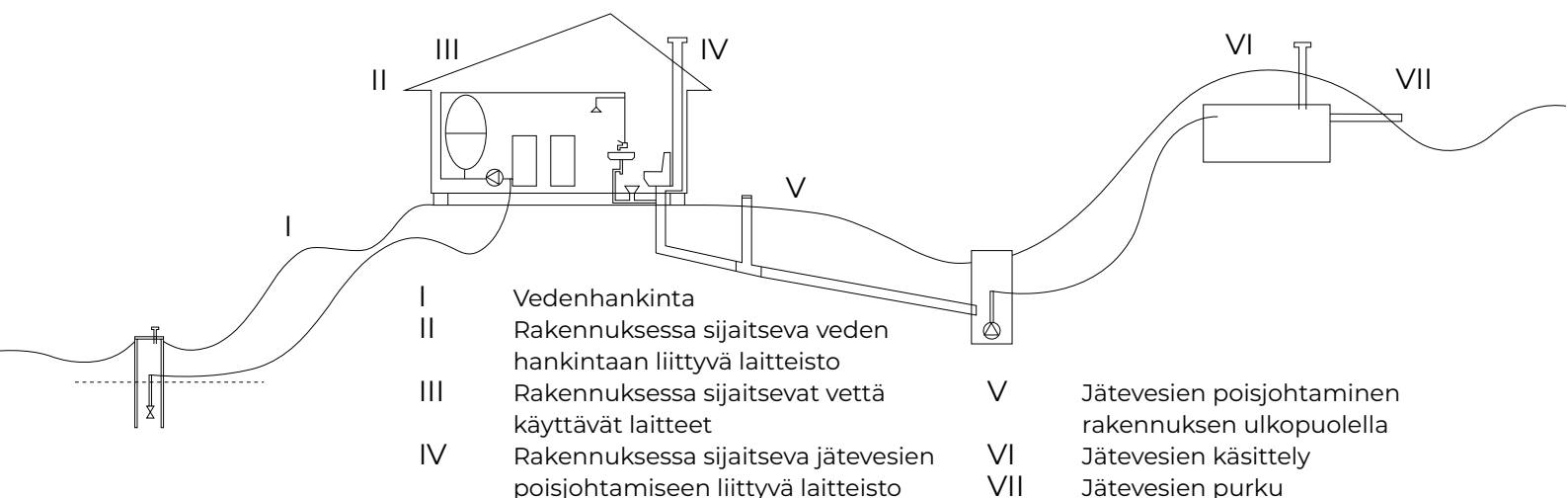
Vapaa-ajan asumisen näkökulmasta kaavoituksessa on vielä kehitettävää. Suomen ympäristökeskuksen mukaan suurimmassa osassa kuntia koetaan tarvetta kaavoituksen uudistamiseen tällä saralla. Syiksi luettiin rantayleiskaavojen puuttuminen paikoittain, tarve vähentää poikkeamislupia ja lisätä rakennusoi-keutta sekä -paikkoja, maanomistajien tasapuolinen kohtelu, vapaa-ajan asunnon muuttaminen vakituiseksi asunnoksi, rakentamattomien rantojen suojelu sekä elinkeinoelämän ja lomarakentamisen edistäminen. (Adamiak et al. 2015, s. 47)

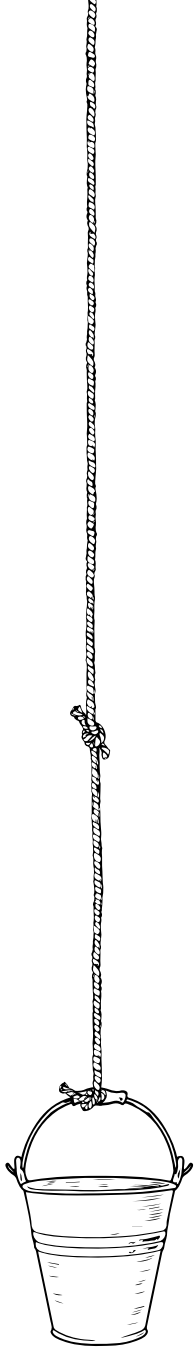
3.7.2 UUDISTUNUT JÄTEVESIASETUS

Haja-asutuksen jätevedenkäsittelyä koskeva lainsäädäntö uudistui keväällä 2017 ja on lievennetty versio aiemmasta kohtuuttomana pidetystä asetuksesta. Uudistus on erityisen ajankohtainen, sillä se vaatii pohjavesi tai ranta-alueilla 100 metriä vesistöistä tai merestä sijaitsevien kiinteistöjen muutettavan jätevesijärjestelmän määräysten mukaiseksi 31.10.2019 mennessä. Asetuksella on tarkoitus edistää vesistöjen suojelua varmistamalla jätevesien asiallinen käsittely loma-asunnois-sa. Uudistus ei koske kiinteistöjä, jotka jo kuuluvat tai ollaan aikeissa liittää vie-märiverkostoon tai niissä on käytössä ainoastaan kantovesi ja ulkokuusi. Myös vuoden 2004 jälkeen rakennetuissa kiinteistöissä jätevesijärjestelmän pitäisi olla jo kunnossa. (Ympäristöopas 2017) Kiistelty asetus vapauttaa jätevesijärjestel-män uusimisesta iäkkäät vakituiseen asumiseen käytettävän kiinteistön omistajat, mutta ei kuitenkaan mökinomistajia.

Mökkien käyttöasteen ollessa keskimäärin noin 80 vuorokautta vuodessa (Mök-kibarometri 2016), ei mökkiläisten jätevesiä kerry kuin noin viidennes vakituisten asuntojen jätevesistä. Haja-asutus alueelta pääsevät jätevedet likaavat enimmäk-seen mökkiläisten omaa lähiympäristöä mahdollisesti pilaamalla pohjaveden, tekemällä kaivoveden käyttökelvottomaksi tai heikentämällä vesistön laatua ja samalla sen käyttökelpoisuutta sekä arvoa (Ympäristöopas 2017). Näiden uhkien uskoisi riittävän kannustamaan mökinomistajia jätevesistä huolehtimiseen ja

↓ Kuva 119
Rakennuksen vesi-
huoltojärjestelmän
periaatekaavio.
Perustuu lähteeseen:
Rytkönen & Kirkkari
2010

määräysten noudattamiseen. Asetus voi myös olla erityisesti iäkkäille omistajille viimeinen sysäys mökkinsä myymiselle. Investointikustannuksia on vaikea arvioida yleisellä tasolla, sillä hajajätevesisääntely on teknologianeutraalia ja ratkaisu riippuu myös jätevesien määrän ja laadun lisäksi olemassa olevasta järjestelmästä (HE 128/2016 vp). Halutessaan kunnat voivat antaa valtakunnallista tasoa tarkempia ja tiukempia paikallisia määräyksiä muun muassa ympäristönsuojelumääräyksissä ja rakennusjärjestyksessä (Jätevedenkäsittelyn lainsäädäntö 2020).

Jätevesiuudistus voi kannustaa vanhan mökin remonttia pitempään harkinneita ryhtymään toimeen ja samalla hoitamaan jätevesiasiat kuntoon. Vanha mökki ei ehkä enää vastaa muidenkaan muutossuuntien ja trendien tuomia vaatimuksia ja toiveita, ja on päivityksen tarpeessa säilyäkseen houkuttelevana vapaa-ajan viettopaikkana. Vuoden 2019 lokakuun aikaraja ei koske haja-asutusalueen kiinteistöjä, jotka eivät sijaitse rannalla tai pohjavesialueella, ja niille riittääkin järjestelmien uusiminen määräykset täyttäväksi juuri oman aikataulun mukaisten korjaus- tai muutostöiden yhteydessä (Ympäristöopas 2017). Toisaalta jätevesijärjestelmien päivittäminen nostaa edelleen remontin kustannuksia, joka voi lykätä projektia entisestään.

On arvioitu, että Suomessa uudistuksen piirissä on noin 70 000 vapaa-ajan asuntoa ja 45 000 vakituudessa käytössä olevaa kiinteistöä (Karvala 2019). On mahdollista, että suosituissa mökkikunnissa lupapalvelut voivat ruuhkautua, jos monet lähtevät nyt hakemaan rakennus- ja toimenpidelupia. Jätevesijärjestelmät vaativat aina luvan. Mökkeilyllä on tärkeä osa vesien suojelussa ja mökkeilijöillä on halua toimia ympäristöystävällisesti. Jätevesiasetus voi myös vähentää innostusta rantamökkeihin, millä voisi olla positiivinen vaikutus kuivanmaan mökkien käyttöönottoon.

3.7.3 VAPAA-AJAN ASUNNOSTA VAKITUISEKSI ASUNNOKSI

Nykyiset elämäntilanteen muutokset, kuten eläköityminen ja työnteosta irtautuminen, liittyvät mökin muuttamiseen ykkösasunnoksi. Tällöin vapaa-ajan asunto ilmoitetaan virallisesti vakituiseksi asuinpaikaksi, jolloin myös asukkaan kotikunta muuttuu. Tämä ei kuitenkaan aina onnistu, jos esimerkiksi mökki sijaitsee kunnan kaavoittamalla alueella, jossa vakituinen asuminen ei ole sallittua tai rakennukselle on alun perin myönnetty lupa vain vapaa-ajan asunnoksi. Näissä tilanteissa vaaditaan poikkeamispäätös. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Poikkeamispäätöksen yhtenä edellytyksenä on, että rakentaminen ei aiheuta haittaa tulevalle kaavoitukselle tai ympäristölle (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Lisäksi vakituiseksi ilmoitettavalle asunnolle asetetaan omakotitalon mukaiset vaatimukset, jotka ovat vapaa-ajan asuntoja tiukempia esimerkiksi eristyksen ja jätevesihuollon suhteen. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019)

Alkukesän 2017 lakimuutoksen myötä kunta voi rakennusjärjestyksessään helpottaa vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoituksen muutoksia kaavoittamattomilla alueilla. Osoitetuilla alueilla riittää rakennuslupa kakkosasunnon ykkösasunnoksi muuttamiseen. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 129 a §) Tämä kuitenkin vaatii kunnalta oma-aloitteisuutta ja koskee muutenkin vain pientä osaa mökeistä, jotka suurimmaksi osaksi sijaitsevat kaava-alueilla. Siitä huolimatta lakimuutos on pieni askel kohti mökkien käyttötarkoituksen joustavoittamista. Lisäksi poikkeamistoimivallan siirtyminen kokonaan kuntien vastuulle on nopeuttanut päätösten tekoa (Ympäristöministeriö 2016).

Toisaalta koetaan, että nykyiset vapaa-ajan asunnot ovat yhtä tasokkaita kuin vakituiset asunnot ja pitäisi voida vapaammin muuttaa vakituisiksi kodeiksi. Tällä hetkellä vapaa-ajan asukkaiden mahdollisuudet kunnallisten peruspalvelujen käyttöön ovat rajalliset mökkikunnassa. Kunnan kannalta tilanne voi olla hankala, kun entiset vapaa-ajan asukkaat vaativat palveluja, joiden tarvetta ei ole otettu huomioon kaavoituksessa tai kunnan palveluja järjestäessä. Tämä voi kärjistettynä johtaa tilanteeseen, jossa mökkitien varteen vaaditaan liikennevaloja ja asfalttipäällystettä sekä koulukyydin järjestämistä. (Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Kyse voi olla kohtuuttomista kustannuksista kunnille. Nykyinen yhden virallisen asuinpaikan malli ei kuitenkaan kaikilta osin vastaa todellisen tilanteen tarpeita.

Suurin osa kunnista haluaa lisätä vapaa-ajan asumista alueellaan, mutta vakituisen asumiseen suhtaudutaan ristiriitaisesti. Väestörekisterikeskuksen tietojen mukaan vuonna 2014 12 900 mökillä asuttiin vakituisesti, eli ne on ilmoitettu vakituisiksi asunnoiksi ilman käyttötarkoituksen muutosta. Mökkibarometrin (2016) mukaan 20 000 mökkiä olisi vakituisessa käytössä. Lukujen ero voi johtua siitä, että aina asuinpaikan muutosilmoitusta ei tehdä, erityisesti jos molemmat asunnot sijaitsevat samassa kunnassa (Valtiovarainministeriö 2018). Käyttötarkoituksen muutoksen edellyttämät investoinnit rakennukseen vähentävät innostusta mökin muuttamiseksi ykkösasunnoksi, ainakaan luvallisesti.

Kesämökin muuttaminen kodiksi vaatii siis paljon sekä mökiltä että mökkiläiseltä. Nykyiset hallintokäytännöt perustuvat vapaa-ajan ja vakituisten asuntojen erottelulle, jota mökkeilyn muutokset haastavat. Jotkut kunnat ovat kaavoittaneet omakotitontteja myös vapaa-ajan asukkaille tai käyttäneet sekä vakituisen että vapaa-ajan asumisen sallivia kaavamerkintöjä. (Vepsäläinen et al. 2015) Esimerkiksi Ruotsissa osissa kunnissa vakituista ja loma-aikaista asuinrakentamista suunnitellaan samoista lähtökohdista eikä erotella kaavoituksessa (Persson 2014). Toisaalta, jos uudet vapaa-ajan asunnot on rakennettava vakituisten

asuntojen standardeilla, menetetään mahdollisuus rakentaa mökkejä edullisemmin ja keveimmin vaatimuksin (Vepsäläinen et al. 2015). Perinteisen yksinkertaisen mökkirakentamisen sijaan rakennetaan varmuuden vuoksi, ja ehkä osittain väkisin, omakotitalon tasoisia vapaa-ajan asuntoja, jos sinne joskus halutaankin muuttaa vakituisesti. Samanaikaisesti isot kakkosasunnot, joita eivät esimerkiksi vakituisten asuntojen korkeat lämmöneristysvaatimukset koske, kuluttavat energiaa epävirallisina omakotitaloina.

Kaavojen sisältö ei siis täysin vastaa nykyaikaisen loma-asumisen tarpeita. Suurimmassa osassa kuntia nähdään olevan tarvetta kaavoituksen uudistamiseen vapaa-ajan asumisen osalta (Adamiak et al. 2015). Monipaikkainen elämäntyyli ja muuttuva vapaa-ajan asuminen haastavat asunnon käyttötarkoitukseen perustuvan jaottelun, jonka takia on tarve uudelleenlaisille työkaluille hallinnon sekä yksityisten palveluntarjoajien tasolla. Esimerkiksi moni maksaa jätehuollosta ja sähköstä ympäri vuoden, vaikka mökkiä käytettäisiin vain osan aikaa vuodesta. Vesistöjen rannat ovat edelleen suosituimpia vapaa-ajan asumisen ympäristöjä, mutta etäisyys mökiltä rantaan kasvaa. Rantarakentamisen ja jätevesien lisäksi mökkeilyyn liitetään paljon muitakin ympäristöhaittoja, joita käsitellään seuraavassa alaluvussa.

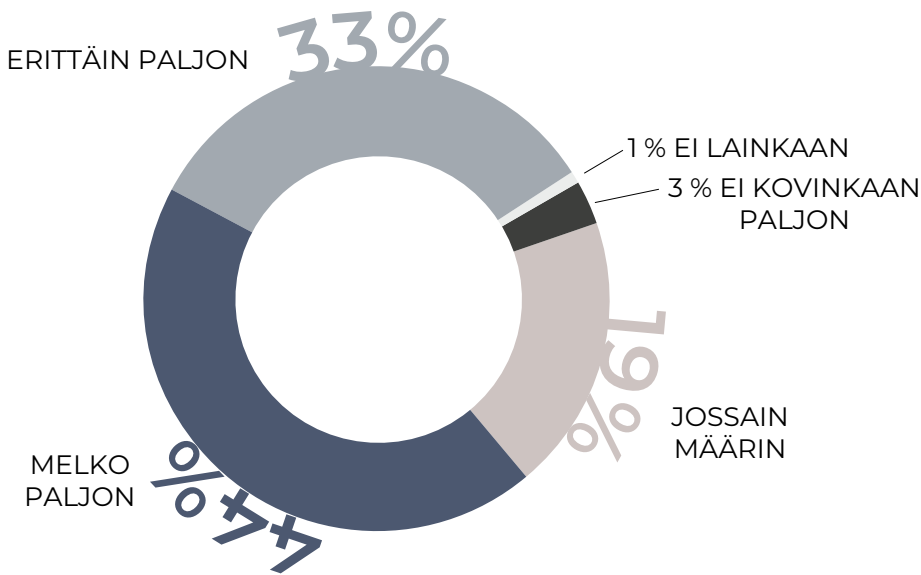
3.8 KASVAVA YMPÄRISTÖTIETOISUUS

Myöskään suomalaisten mökkeily ei ole välttynyt ilmastonmuutosta ja ympäristön suojelua ympäröivästä kiihtyvistä keskustelusta. Ekologisuus puhuttaa kaikessa kuluttamisessa ja ympäristötietoisuuden lisääntyessä on luonnonläheisenä ja askeettisenaakin miellettyä mökkeilyä alettu tarkastelemaan uudesta näkökulmasta. Karkeasti vapaa-ajan asumisen ympäristövaikutukset voidaan jakaa liittymään joko asuntojen käyttöön ja niille matkustamiseen tai mökkien rakentamiseen ja maankäyttöön (Hiltunen 2007). Päästöjä ja luonnonvarojen kulutusta aiheuttaa ylipäänsä useamman kuin yhden asunnon käyttö ja erityisesti edestakainen liikenne kodin ja mökin välillä (Vepsäläinen et al. 2015). Mökkikannan kasvu sekä mökkien varustetason nousu ovat kiinteästi yhteydessä mökkien aiheuttamiin haitallisiin ympäristövaikutuksiin sähkön- ja vedenkulutuksen myötä (Sahari & Perrels 2009). Maankäytön kannalta negatiivisina ympäristövaikutuksina pidetään alueiden, kuten rantojen, sulkeutumista ja rakentamisen aiheuttamia haittoja luonnolle (Vepsäläinen et al. 2015).

Vapaa-ajan asumisen kestävyttä käsiteltiin aiemmin alaluvussa 3.2. Kuten todettiin, kulttuurisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti mökkeily on hyvinkin kestävä. Kestävän kehityksen ekologinen ulottuvuus on mökkeilyn kannalta sen sijaan ongelmallinen. Usein tärkeimpänä lähtökohtana vapaa-ajan asumisen kehittämiseksi on maaseudun elinvoimaisuuden säilyttäminen, eikä haluta keskittyä

NÄKEMYKSET OMAN VAPAA-AJAN ASUMISEN YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISYYDESTÄ

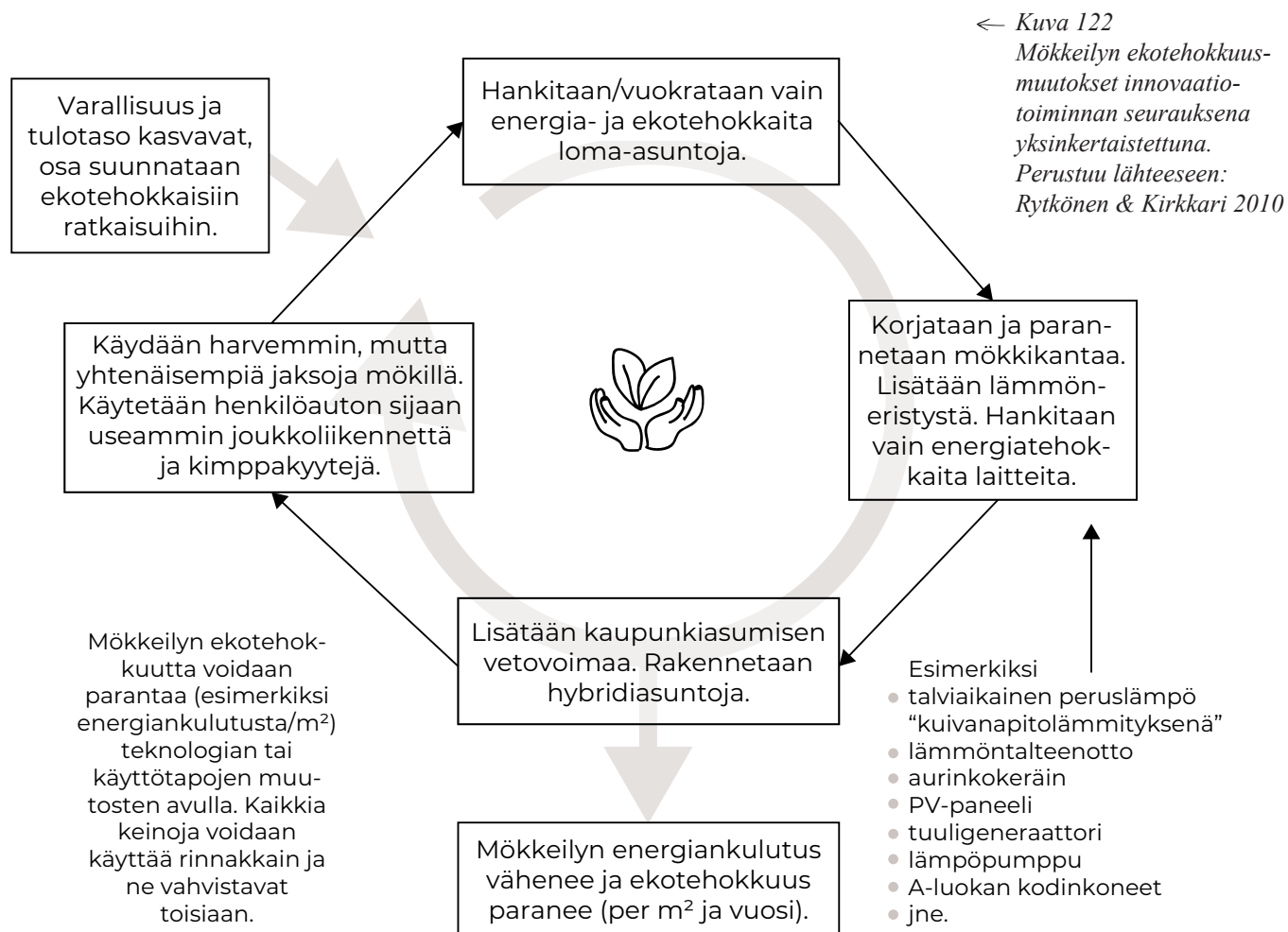
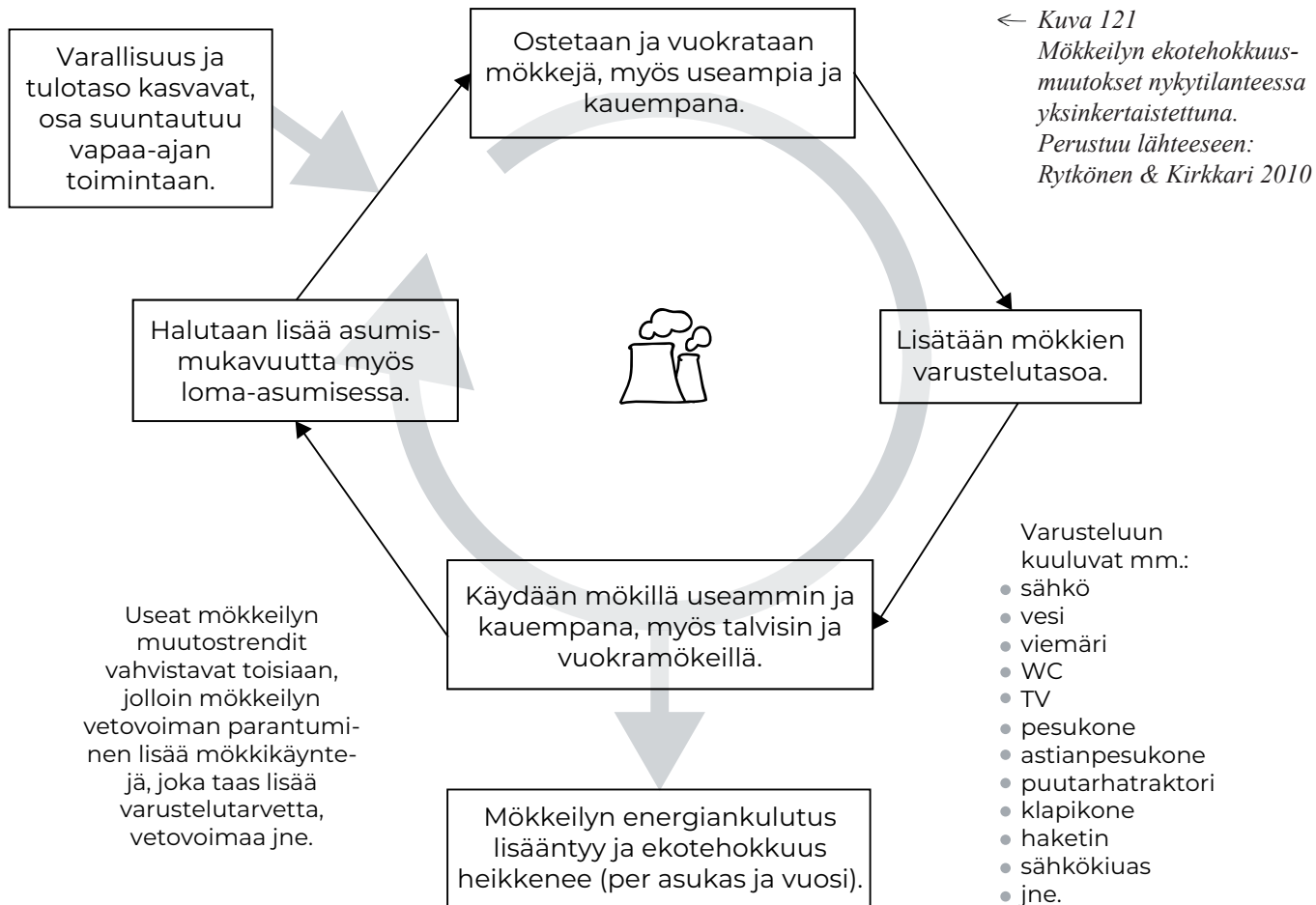
← Kuva 120
Perustuu lähteeseen:
Adamiak et al. 2015

“Kuinka ympäristöystävällisenä pidätte omaa vapaa-ajan
asumistanne?” N=673

mökkeilyn ekologisiin vaikutuksiin. Mökkien ja omakotitalojen tasoisten kakko-
sasuntojen määrä kasvaa yhä, ja pahimmillaan suomalainen mökki voi ollakin
ympäristöä kuormittava energiasyöppö.

Asenteet

Mökkeilyyn liitetään ajatuksia askeettisuudesta ja luonnon kanssa yhdessä toi-
mimisesta. Todellisuudessa kyse voi äärimmillään olla kahden tai useamman
asunnon ympärivuotisesta ylläpidosta. Erityisesti, jos mökkeily liitetään vahvasti
lomailuun, saatetaan mökillä elää ja syödä jopa ylellisemmin kuin arkena kotona.
(Komulainen 2007, s. 60) Kesämökkikulttuuri ajomatkoineen on niin tunnettu ja
hyväksytty osa suomalaista arkea, että sitä harvoin kyseenalaistetaan ympäris-
tönäkökulmasta (ks. kuva 120). Esimerkiksi Komulaisen tutkimuksessa (2007,
s. 58) vain harvat haastateltavat pohtivat kahden talouden energia- ja ylläpito-
kustannuksia. Toisaalta vapaa-ajan asumisen erikoistutkija Kati Pitkäsén mukaan
ympäristöystävällinen mökkeily kiinnostaa yhä useampia suomalaisia (Koivu-
ranta 2018). Yleinen ympäristötietoisuuden kasvu varmasti liittyy tähän, mutta
mökkeilyssä on läsnä myös vahva ajatus siitä, ettei haluta ”liata omaa pesää”.
Jopa ympäristöstä muuten välittämätöntä henkilöä kiinnostaa oman mökkinsä
ympäristö sekä sen vesistön rehevöityminen, jossa käy itse uimassa. Ympäristön
kannalta motiivilla ei ole merkitystä, joten mökkeilijöiden omaa etua tavoitteleva
ympäristön suojeleminen voidaan nähdä positiivisena ilmiönä. Hieman yllättäen,
Pitkäsén ja muiden (2014) mukaan oletus siitä, että nuoria kiinnostaisi ympäristö-
vaikutukset muita enemmän, ei heidän tutkimuksessaan osoittautunut paikkaansa

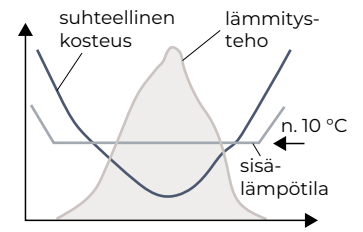
pitäväksi. Nuoret sukupolvet jopa kokivat vapaa-ajan asumisen ekologisuuden vähemmän tärkeäksi kuin muut ikäluokat.

Mökkeilyn ekologisuus

Kaipuu luontoon on aina ollut tärkeimpiä motiiveja vapaa-ajan asumisessa. Valtavasti aiheutamme samalla itse haitallisia ympäristövaikutuksia matkustamalla ja viettämällä aikaa sekä näillä vapaa-ajan asunnoilla että luonnossa. (Adamiak et al. 2015) Ympäristölle aiheutuva kuormitus vaihtelee kuitenkin suuresti vapaa-ajan asumisen ääripäiden välillä. Yksi kaavamääräys käsittää kaiken vaatimattomien pikkumökkien ja pysyvän asumisen vaatimukset täyttävien kakkosasuntojen välillä. Nykypäivän hyvin varustellun vapaa-ajan asunnon hiilijalanjälki on huomattavasti suurempi kuin perinteisen kesämökin. Ympäristötietoisuus on kuitenkin nouseva trendi, joka heijastuu myös mökkeilyyn. Ekologisuus ja ympäristön suojeleminen ovat monelle nykymökkeilijöille tärkeitä, ja tukevat mökkeilyn perusmotiivia, joka on aina ollut luonto.

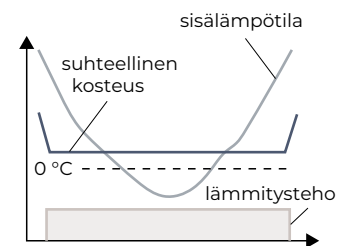
Luonnonsuojelun näkökulmasta rakentamaton ranta on aina paras vaihtoehto. Rantaluonnon ja vesistöjen suojelemiseksi uusia mökkejä tulisi rakentaa ja vanhoja korjata harkiten. Luonnon lisäksi on syytä varjella hiljaisuutta ja ympäröivää äänimaailmaa ja pyrkiä ihmisen ja luonnon kestävään rinnakkaiseloon. (Pitkänen & Kokki 2005) Ekotehokkuuden kannalta vapaa-ajan asumisessa olisi keskeytettävä sähköenergian kulutuksen kasvun hillitsemiseen, jätevesijärjestelmien kehittämiseen ja mökkiliikenteen aiheuttamien päästöjen rajoittamiseen. Näihin ekotehokkuuteen liittyviin haasteisiin voidaan vastata monin tavoin. Monelle mökkeilyssä on muutenkin kyse vapaaehtoisesta vaatimattomasta elämäntavasta, jossa kulutusta tietoisesti rajoitetaan. Erityisesti yleistyvien omakotitalojen taasoisten kakkosasuntojen kohdalla kyse voi kuitenkin enemmänkin olla ekomodernista elämäntavasta, jossa kulutusta ei välttämättä rajoiteta, vaan energiankulutusta pyritään vähentämään tieteellisen ja teknologisen kehityksen keinoin. Mielikuva mökkeilyn luonnonmukaisuudesta ja yksinkertaisuudesta elää kuitenkin vahvana, eikä mökkiin liittyvää teknologiaa tai varustetasoa haluta erityisesti korostaa.

Mökkeilyn ympäristövaikutukset eivät ole ainoastaan negatiivisia. Mökkeilijät haluavat suojella henkilökohtaisesti tärkeitä luontoympäristöjä. Loma-asuminen maaseudulla ylläpitää suomalaisten luontosuhdetta ja ekologisia käytäntöjä kuten kompostointia, kalastusta, marjastusta ja sienestystä (Melasniemi-Uutela 2004, s. 145). Lisäksi kesämökkityöntit välttyvät metsähakkuilta ja harvaan rakennetut mökkialueet jopa runsastuttavat lintulajistoa tarjoamalla sopivia pesäkoloja ja linnunpönttöjä (Willamo 1988). Ympäristöä rasittava kulutus ei ole mökillä läsnä samalla tavoin kuin kaupungissa, kun matkat kauppoihin ovat usein pitkiä ja kynyn mökiltä ostoksille lähtemiseen korkea (Komulainen 2007, s. 57).

Nykyinen peruslämpöratkaisu, jossa vakio peruslämpö noin 10 astetta

- korkeat sähkökustannukset
- korkea sähkön tehopiikki
- suuret CO₂-ekv ominaispäästöt
- suuret kosteuden vaihtelut

Uusi vakio tehoinen kuivanapitolämmitys, jossa vakio lämmitysteho

- pienet sähkökustannukset
- alhainen sähkötalon tarve
- pienet CO₂-ekv ominaispäästöt
- pienet kosteuden vaihtelut
- sisälämpötila laskee välillä pakkasen puolelle

↑ Kuva 123

Vakio tehoisen kuivanapitolämmityksen periaatteen vertailu perinteiseen peruslämpöratkaisuun.

Perustuu lähteeseen:

Rytkönen & Kirkkari 2010

Mökkirakentamisen ekotehokkuus

Mökkeilijät ovat ehkä sisäistäneet vapaa-ajan asumisen aiheuttamat ympäristövaikutukset, mutta se ei vielä konkretisoidu mökkiarkkitehtuurissa. Monelle mökki on kuitenkin varmasti se viimeinen paikka, jossa haluisi kokea kuormittavansa ympäristöä. Mahdollisimman ekologinen mökki tukee rakkautta luontoa kohtaan. Neste Oyj:n Nolla-mökki on kerännyt huomiota viimeisenä kahtena kesänä prototyypinä ekologisesti kestävästä kesämökistä (ks. kuvat 124–126). Helsingin edustan saaristoon rakennettu pieni modernin minimalistinen mökki on muotoilija Robin Falckin suunnittelema ja edustaa vähäpäästöistä mökkiä, joka toimii täysin uusiutuvalla energialla. (Nolla – Journey to Zero -projekti 2019) Nesteen kampanjamökki on esimerkki vapaa-ajan asumiseen liittyvän ympäristötietoisuuden ajankohtaisuudesta ja trendikkyudesta.

Mökkien kasvava varustelutaso on merkittävä tekijä ympäristövaikutusten kannalta. Sähkölaitteet lisäävät itsessään energian kulutusta, mutta varustetason nousuun liittyy myös monien mökkien pitäminen peruslämmityksessä koko talven läpi. (Berghäll et al. 2009) Vakiotehoisella kuivanapitolämmityksellä voidaan vähentää asunnon energiankulutusta käyttöaikojen ulkopuolella (ks. kuva 123). Vapaa-ajan asunnolla pakkasen kestävä vesihuoltojärjestelmän tärkeys korostuu, jotta rakennusta ei tarvitse pitää mukavuuslämpötilassa tyhjinä talvikuukausina. Mahdollisuudet vaihtoehtoisille ja paikallisille energian tuotantotavoille, kuten aurinkopaneelille, ovat yhä kiinnostavampia sähkön kulutuksen kasvaessa ja hinnan noustessa. Myös vapaa-ajan asumisen etäohjattavan talotekniikan voisi uskoa lisääntyvän. Nousevaan ympäristötietoisuuden trendiin sopii hirren kierätyksen pitkä historia, ja kierrätysmateriaalien hyödyntäminen rakentamisessa on yhä ajankohtaista. Esteenä saattaa olla mielikuva kierrätetystä halpana roskana, vaikka lopputulos voi todellisuudessa näyttää samalta tai jopa kauniimmalta kuin uudismateriaalit. Arkkitehtuurin kannalta ekologisuus on kuitenkin paljon muutakin kuin materiaalivalintoja tai talotekniikkaa. Vapaa-ajan asunnon arkkitehtuurin on oltava esteettisesti niin kestävä, että seuraavakin sukupolvi viihtyy siellä.

*Kuva 124, 125, 126
Robin Falckin Nolla-mökki
Helsingin Vallisaarella
edustaa sekä ekologista, että
edullista mökkirakentamista.
Fanny Haga ↓*

Matkailu

Suomen mökit sijaitsevat syrjäisillä paikoilla ja käytännössä edellyttävät auton omistamista. Yksityisautoilua pidetään suurimpana haasteena vapaa-ajan asuntojen kestävyuden ja ympäristöystävällisyyden kannalta. Suomen virallisen tilaston mukaan vuonna 2018 keskimääräinen matka kodin ja mökin välillä oli 92 kilometriä. Mediaani oli kuitenkin vain 38 kilometriä, sillä keskiarvoa nostaa uusmaalaisten mökinomistajien mökkimatkat, joiden keskiarvo on kaksinkertainen koko maahan verrattuna ja joiden mökit sijaitsevat pääosin muualla kuin asuinmaakunnassa. (ks. kuva 127) Silti yleensä kesämökki sijaitsee lähellä asuinpaikkaa ja reilusti yli puolella mökinomistajista samassa asuinmaakunnassa. Auto on kuitenkin kiistämättä joustavin ja kätevin tapa päästä kotiovelta mökkipihalle kaikkien tarvittavien tavaroiden kanssa. Auto koetaan ikään kuin kodin jatkeena, joka luontevasti yhdistää vakituisen asunnon ja vapaa-ajan asunnon (Sheller 2005).

Vaikka autoteollisuus kehittyi nopeasti ja autojen aiheuttamat päästöt saataisiin tulevaisuudessa selvään laskuun uuden teknologian avulla, on syytä pohtia myös mahdollisia tapoja vähentää turhia automatkoja vapaa-ajan asunnoille. Tulevaisuudessa polttoaineiden hintojen nousu voi osaltaan hillitä mökkimatkoja. Tällä hetkellä yksityisautoilu kuitenkin mahdollistaa laajamittaisen mökkeilyn Suomessa. Ehkä jatkossa ajomatkat vapaa-ajan asunnolle voisivat olla ihanteellisia esimerkiksi yhä yleistyville sähköautoille, jotka lautautuisivat rauhassa mökki- viikonlopun ajan pihan latauspisteessä ennen paluumatkaa.

Mökkeilyn ympäristövaikutuksia arvioitaessa on kuitenkin pidettävä mielessä, että mökillä vietetty aika on aina pois muusta vapaa-aikaan käytettävästä ajasta ja vakituisesta asunnosta oleskelusta. Jos muut vaihtoehtoiset vapaa-ajan viettotavat aiheuttaisivat enemmän haitallisia ympäristövaikutuksia, on mökkeily jopa kannustettava tapa viettää aikaa. (Sahari & Perrels 2009) Esimerkiksi Mökki- barometrin (2016) mukaan suomalaisten ulkomaan ja muu kotimaan matkailu lisääntyisi, jos mökkeily ei olisi mahdollista. Vielä tällä hetkellä mökkeily ei korvaa kaukomatkailua, sillä mökkeilijät tekevät ulkomaan lomamatkoja yhtä usein kuin muutkin (Adamiak et al. 2015). Huoli ilmastonmuutoksesta voi toisaalta kasvattaa kiinnostusta kotimaan matkailuun, johon mökkeilykin kuuluu.

Energiankulutuksen ja vesistöjen suojelun kannalta vapaa-ajan asuntojen kasvava varustetaso ja kakkosasuntojen yleistyminen ovat haasteita. Energiankulutus lisääntyy kasvavan mökkikannan mukana. (Berghäll et al. 2009) Mökkeilijät ovat kuitenkin hyvin potentiaalinen ryhmä luonnonarvojen ja mökkien ekologisuuden puolesta puhujina. Vapaa-ajan asumisen ympäristövaikutusten hallinnassa on tärkeää lisätä ymmärrystä mökinomistajien ja -käyttäjien ympäristönäkemyk-

92 km
KESKIARVO

MEDIAANI
38 km

Uudellamaalla
asuvien mökin-
omistajien
mediaani
mökkimatka:
131 kilometriä

*Kuva 127 ↑
Matka vakinaisen kodin
ja mökin välillä.
Perustuu lähteeseen:
SVT 2018*

sistä ja edistää tutkimusta kestävästä mökkeilyvaihtoehdoista (Adamiak et al. 2015). Tällä hetkellä puuttuu vielä selkeitä teknisiä järjestelmäkokonaisuuksia, joilla voitaisiin kontrolloida vapaa-ajan asumisen energiankulutusta. Myöskään vajaakäyttöinen rakennuskanta ei ole hyvä asia ympäristövaikutusten kannalta. Olemassa olevien rakennusten kunnostus vapaa-ajan asunnoiksi tukee mökkeilyn ekologista kestävyttä ja lisäksi olemassa olevan mökkikannan käyttöasteen nousu voisi vähentää uusien mökkien rakentamista. Uusi mökki kun ei ole ekologinen, vaikka se olisi kuinka ekologisesti rakennettu.

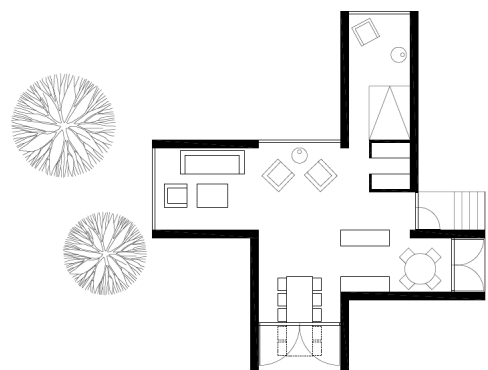
3.9 YHTEENVETO

Tässä osassa käsiteltiin suomalaisen vapaa-ajan asumiseen liittyviä ajankohtaisia muutossuuntia ja trendejä sekä syvennettiin käsitystä mökkeilyn nykytilasta. Yhdessä luvut 2 ja 3 luovat kuvan Suomen vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja siitä, millaisia muutoksia mökkikulttuuri on kohtaamassa. Mökkeily on ilmiönä laaja ja monipuolinen, jossa on samaan aikaan meneillään jopa vastakkaisia kehityssuuntia. Mökkeilyssä tapahtuvat muutokset kytkeytyvät toisiinsa ja syy-seuraussuhteita on vaikea määritellä. Muutossuunnat sekä edistävät että vähentävät mökkeilyn kestävyttä, näkökulmasta riippuen.

Vapaa-ajan asuminen on Suomessa yhä vähintään yhtä suosittua kuin ennenkin. Vaikka uusia mökkejä rakennetaan lukumääräisesti yhä vähemmän, ei mökkeilyn asema merkittävänä osana suomalaista kulttuuria näytä heikentyvän. Mökkeilyn suosion säilyminen on tärkeää kansantalouden, maaseudun elinvoimaisuuden, suomalaisen identiteetin ja kulttuurin sekä ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Tällä hetkellä eläkeläiset viettävät mökeillä eniten aikaa, ja on pohdittu nuorten sukupolven suhtautumista mökkeilyyn. Viime aikaiset tutkimukset eivät kuitenkaan vahvista huolia nuorten vähenevästä kiinnostuksesta mökillä olemiseen, päinvastoin, mutta sen sijaan kertovat muuttuvista mökkeilytavoista ja -toiveista.

Kesämökkikulttuurin siirtymistä nuoremmille sukupolville ei kiinnostuksesta huolimatta voida pitää itsestäänselvyytenä. Nykyisten vapaa-ajan viettomah-

*Kuva 128, 129, 130
Ville Haran ja Anu Puustisen suunnitteleman Neljän tuulen tuvan (2010) taustalla on ajatus elämästä mahdollisimman pienin ympäristövaikutuksin. Puulämmitteisessä mökissä ei ole juoksevaa vettä ja sähkö tuotetaan auringolla. Kuvio, Anders Portman & Martin Sommerschild Pohjapiirustus: Avanto Arkkitehdit Oy ↓*

dollisuuksien meressä mökin työläs ylläpito kustannuksineen ei välttämättä ole se kaikkein houkuttelevin vaihtoehto. Mökinomistajien sukupolven vaihdos on merkittävä muutossuunta, joka herättää kysymyksiä perittyjen mökkien kohtalosta. Vapaa-aikaa halutaan viettää useissa eri paikoissa kotimaassa ja ulkomailla, ja mökin omistaminen voidaan kokea liian sitovaksi. Vapaa-ajan viettotapojen monipuolistuessa on kuitenkin myös mökkeily monipuolistunut. Vähemmän sitovat omistusmuodot ja mökkien vuokraaminen kasvattavat suosiotaan. Mökit ovat yhä enemmän kakkosasuntoja, joissa halutaan voida pikaisesti vieraillla, oli mikä vuodenaika tahansa.

Möккеilyssä on yhä pääasiassa kyse arjesta irtautumisesta, vapaa-ajan viettämisestä ja luonnosta nauttimisesta, mutta muutossuuntana on myös tunnistettavissa mökin ja kodin välisen rajan hämärtyminen. Mökkien varustetason kasvaessa olot mökillä lähenevät kotioloja ja lisääntyneet säännölliset lyhyet viikonloppuvierailut sitovat mökkeilyn tiukemmin osaksi arkea. Kiinnostus etätöihin mökillä on varovaisesti nousussa.

Kyselytutkimusten ja tilastojen perusteella voidaan todeta vapaa-ajan asuntojen käyttöasteen, pinta-alan ja varustetason olevan kasvusuuntaisia. Tästä heijastuu myös talvikäytön lisääntyminen. Suurten ikäluokkien eläköityminen ja siten vapaa-ajan asunnolla käytettävän ajan lisääntyminen ovat vaikuttaneet mökki-vuorokausien kasvuun viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja todennäköisesti myös mökkien varustelun paranemiseen. Muutokset käyttöasteessa, pinta-aloissa ja varustetasossa kulkevat näin käsi kädessä. Varustetason ja pinta-alan kasvusta puhuttaessa on kuitenkin muistettava, että suuri osa Suomen suuresta mökkikannasta koostuu yhä suhteellisen pienistä ja vaatimattomista rakennuksista. Lisäksi vaikka vapaa-ajan asuntojen talviasuttavuus on ehdottomasti selvä trendi, niin suomalainen mökkeily painottuu yhä hyvin vahvasti kesäaikaan. Muutossuunnat näkyvät erityisesti uusissa vapaa-ajan asunnoissa, jotka edustavat vain pientä osaa koko mökkikannasta.

Vapaa-ajan asumisen lisääntyessä on sen sääntely kiristynyt ja nykyään suurin osa loma-asuntojen rakentamisesta perustuu kaavoitukseen. Kaavoitus ja määräykset eivät kaikilta osin vastaa muuttuvia tarpeita. Oma ranta on yhä monelle

↓ Kuva 131, 132, 133
Joarc Architects, Villa
Lulla (2013) Porkkalassa.
Katariina Träskelin

vaatimus mökkitonttia hankkiessa, ja tämä voi johtaa rantarakentamisen sääntelyn tiukentumiseen entisestään. Yksinkertaisena ja luontokeskeisenä pidettyä mökkeilyä on alettu kasvavan ympäristötietoisuuden myötä tarkastelemaan myös ekologisuuden näkökulmasta. Vallitsevat muutossuunnat vievät mökki-ilmiötä yhä vähemmän ympäristöystävälliseen suuntaan. Mökkeilyn voidaan toisaalta myös katsoa tukevan monia vihreitä arvoja ja tarjota ihanteellisen alustan ekologisille ratkaisuille. Todennäköisesti tulevaisuudessa mökkeily modernisoituu vielä entisestään. On kuitenkin myös jotain mökkeilyyn liittyviä tapoja, jotka ovat liian perinteisiä muuttuakseen. Näiden tunnistaminen ja yhdistäminen nykymökkeilijöiden toiveisiin ja vaatimuksiin todennäköisesti edistää mökkien suosion jatkumista.

Tähän mennessä tutkimus on perustunut kirjallisuuskatsaukseen ja tilastoihin. Seuraavassa luvussa aineistoa syvennetään asiantuntijahaastatteluilla.

↙ MÖKKEILYN

MUUTOSSUUNNAT

MÖKKEILY MONIPUOLISTUU ENTISESTÄÄN

- Kiinnostus perinteisen mökin omistamiseen vähenee
- Mökkejä käytetään yhä useammin vuokraukseen
- Lomakeskusten mökit ja vähemmän sitovat omistusmuodot nousevana trendinä

MÖKILLÄ OLEMINEN LÄHENEÉ JOILTAIN OSIN VAKITUISTA ASUMISTA

- Mökkien varustetaso ja keskikoko jatkavat kasvuaan nykyisen trendin mukaan
- Mökit ovat yhä enemmän talviasuttavia
- Halukkuus etätöiden tekemiseen mökiltä lisääntyy hitaasti

MÖKIT PERIYTYVÄT SEURAAVILLE SUKUPOLVILLE NYKYISILTÄ IÄKKÄILTÄ OMISTAJILTA

MÖKIT HALUTAAN YHÄ RANNOILLE, SÄÄNTELY KIRISTYY ENTISESTÄÄN

MÖKKIRAKENTAMINEN JATKAA ERIYTYMISTÄ, HALUTAAN YKSINKERTAISTA JA PIENTÄ TAI TILAVA KAKKOSKOTI KAIKILLA MUKAVUUKSILLA

VIHREÄT ARVOT JATKAVAT KOROSTUMISTA, EKOLOGISUUS PUHUTTAA YHÄ ENEMMÄN MYÖS MÖKKEILYSSÄ

4.

ASIAANTUNTIJA- HAASTATTELUT

Mökkeilyn nykytilaa ja muutossuuntia on tähän asti työssä tutkittu tilastojen ja kirjallisuuden valossa. Kuva mökkeilyn nykytilasta ja edellä mainitut muutossuunnat perustuvat näissä lähteissä esitettyihin tietoihin ja näkemyksiin. Tätä kirjallista ja tilastollista aineistoa mökkeilyn taustoista, nykytilasta ja kehityssuunnista on syvennetty asiantuntijahaastatteluilla, joiden tarkoituksena on tuoda työhön uusia näkökulmia.

Käyttämällä kirjallisuustutkimuksen lisäksi haastattelua tutkimusmenetelmänä voidaan myös lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2008). Tarkoituksena oli verrata tilastojen ja lähdeaineistona käytettyjen kyselyiden tuloksia asiantuntijoiden näkemyksiin ja tutkia miten nämä suhtautuvat toisiinsa. Eri-laisten näkemysten toivossa työn yhteydessä haastateltiin neljän eri mökkeilyyn liittyvän alan edustajia: mökkirikkkaiden kuntien kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisia, kiinteistönvälittäjiä sekä mökkivalmistajia.

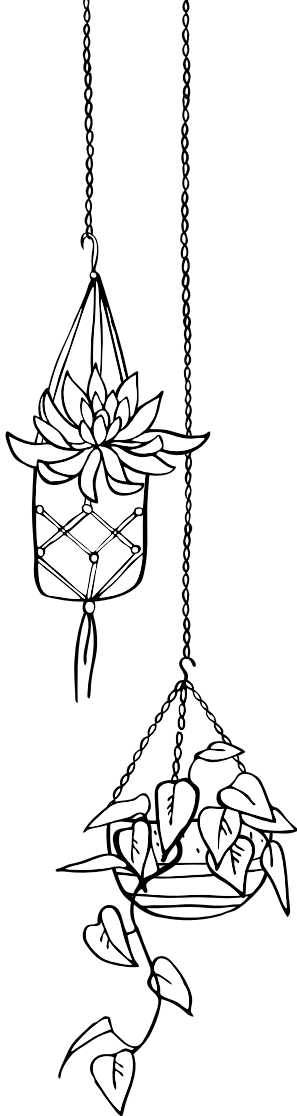
4.1 HAASTATTELUJEN TOTEUTUS

Haastattelumenetelmiksi valikoituivat sähköposti- ja puhelinhaastattelu. Nämä sopivat haastattelutavoiksi, kun tavoitteena oli kerätä kvalitatiivista tietoa ja saada laajemmin lyhyitä vastauksia eri puolilta Suomea mahdollisesti kiireisiltä ammattinsa edustajilta. Sähköpostina lähetetyt kysymykset antoivat haastateltavalle mahdollisuuden vastata joustavasti oman aikataulunsa mukaan. Viestissä myös tarjottiin mahdollisuus vastata kysymyksiin puhelimitse, jos haastateltava koki tämän mieluisampana vaihtoehtona. Tähän tarjoukseen tarttui muutama henkilö. Haastattelujen tulokset käsiteltiin anonymisti ja luottamuksellisesti. Haastattelupyynnöiden vastaanottajat valittiin harkitusti kuntien ja yritysten kotisivuilta. Jossain tapauksissa viestejä oli vastaanottajan päässä lähetetty edelleen sopivammalle henkilölle.

← Kuva 134
Haastattelun lajityypit.
Perustuu lähteeseen:
Saaranen-Kauppinen &
Puusniekka 2006

Sähköpostihaastattelut toteutettiin puolistrukturoimattomina haastatteluina (ks. kuva 134). Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa kysymysten muotoilu ja järjestys ovat lukitut, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ole, vaan haastateltava saa vastata omin sanoin. Tämä haastattelumuoto valittiin juuri siitä syystä, että asiantuntijalla on mahdollisuus nostaa vastauksissaan esille itse määäämiään aiheita. Joissain tapauksissa haastateltavilta pyydettiin tarkennusta johonkin asiaan, joka vei haastattelua strukturoimattomampaan suuntaan. Ruusu vuori et al. (2005) mukaan virtuaalihaastattelun, kuten sähköpostihaastattelun, keskeisiä piirteitä ovat osallistujien välinen fyysinen etäisyys ja viestinnän tekstipohjaisuus. Kirjoitetut vastaukset ovat usein harkitumpia, selvempiä ja organisoidumpia kuin suullisissa haastatteluissa. Sähköpostitse kerätty aineisto ei myöskään vaadi työlästä litterointia, mutta tekstipohjaisuus tarkoittaa, ettei haastattelijalla tai haastateltavalla ole käytössään kaikkia samoja tulkinnan keinoja kuin sanallisessa viestinnässä. Tästä syystä sekä kysymysten että vastausten tarkka muotoilu ja yksiselitteisyys korostuvat. (Ruusu vuori et al. 2005)

Sähköpostihaastattelun haasteena on myös se, että vastaanottajan on helppo olla yksinkertaisesti vastaamatta haastattelupyyntöön. Isoissa yrityksissä on lisäksi vaikeutena saada haastattelupyyntö tavoittamaan oikea henkilö, joka kokee osavansa vastata kysymyksiin.

Puhelinhaastattelujen runkona käytettiin samoja sähköpostitse lähetettyjä kysymyksiä, mutta haastattelut muistuttivat enemmän teemahaastatteluja, joissa käsiteltävien aiheiden tarkka kysymysmuoto ja järjestys eivät olleet sidottuja (Hirsjärvi & Hurme 2008). Puhelinhaastattelut etenivät keskustelun tapaan ja antoivat usein laajempia, mutta myös suurpiirteisempiä vastauksia kysymyksiin sähköposteihin verrattuna.

Haastattelujen runko nojasi työn tutkimuskysymyksiin ja niissä hyödynnettiin tähän asti työssä kertynyttä tietoa. Kysymykset laadittiin erikseen kaavoittajille, rakennusvalvonnalle, kiinteistövälittäjille ja mökkivalmistajille, jokaisen erityisosaamisen mukaan. Näiden ryhmien sisällä kaikkien haastateltavien kysymykset olivat samat. Kysymysten tavoitteena oli olla vastaajaystävällisiä rajaamalla kysymyksen aihetta tarpeeksi, mutta kuitenkin liikaa johdattelematta vastaajaa. Jossain kysymyksissä luettiin vastaajan tueksi pohdittavia teemoja, mutta ne pyrittiin esittämään neutraalisti. Kysymyksiä esitettiin ryhmästä riippuen 4–6 kappaletta (Liite 1). Kysymyksiin saatiin kattavuudeltaan eri mittaisia vastauksia. Haastattelupyynnössä korostettiin lyhyidenkin vastausten tärkeyttä, sillä tutkimuksessa nähtiin vastausten määrä ja lyhytkin vastaus tärkeämpänä kuin harvemman kirjoittama pitkä selostus.

Puolistrukturoidussa haastattelussa oletetaan, että kysymyksillä on kaikille sama merkitys (Eskola & Suoranta 1998). Sähköpostihaastattelussa haastattelija ei pääse välittömästi tarvittaessa tarkentamaan näitä merkityksiä, ja on siksi mahdollista, että osa haastateltavista tulkitsee kysymykset hieman toisin. Tästä esimerkkinä on ympäristöasioita käsittelevä kysymys, josta kerrotaan ensimmäisen teeman yhteydessä. Haastattelukysymyksissä käytettyjä termejä olisi voinut määrittellä tarkemmin vastausten tulkitsemisen helpottamiseksi, mutta silloin myös riski kysymysten liiasta johdattelevuudesta olisi kasvanut.

Eskola ja Suoranta (1998) toteavat, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on vaikeaa, ellei mahdotonta, laskea ennakolta riittävän aineiston kokoa. Toisaalta, haastatteluilla kerätyn aineiston tulisi olla tarpeeksi kattava, että sen pohjalta voidaan luotettavasti tehdä päätelmiä tutkimuksen aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2008, s. 66). Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan voidaan todeta aineiston olevan riittävä, kun uudet tapaukset eivät tuota enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Tällöin puhutaan aineiston *kylläntymisestä* eli saturaatiosta, jolloin lisäaineiston kerääminen ei vaikuta tuottavan kohteesta uutta tietoa ja jopa vas-

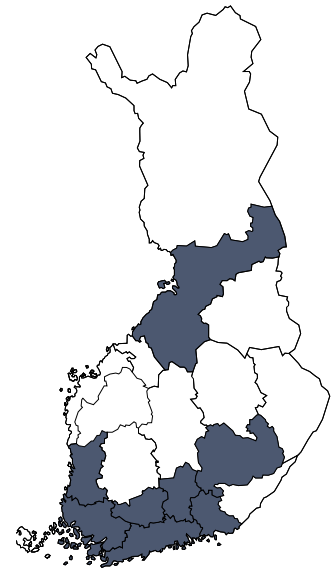
tausten muotoilu alkaa toistua. Vaikka aineiston kylläntymispistettä on mahdotonta varmuudella määrittää, selvän toiston ilmeneminen tämän tutkimuksen haastatteluvaiheen edetessä loi varmuutta aineiston riittävästä koosta valittuun tarkoitukseen. Kylläntyminen on käsitteenä yhteydessä tulosten yleistettävyyteen, jolloin aineistosta on perusteltua tehdä yleisempiä kuin vain kyseistä aineistoa koskevia päätelmiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Tässä tutkimuksessa haastateltavat valittiin edustamaan yritystä tai kuntaa, jolla oletettiin olevan kokemusta ja tietoa mökkeilyyn liittyvistä teemoista. Haastattelupyyntöjä lähetettiin yhteensä 46 kappaletta, 11–13 jokaiselle ryhmälle. Näissä kerrottiin lyhyesti diplomityön aiheesta ja pyydettiin vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. Haastateltavia pyrittiin motivoimaan korostamalla työn hyötyjä heidän alalleen ja heidän näkemystensä tärkeyttä. Ensimmäisiin lähetettyihin haastattelupyyntöihin vastattiin heikosti, mutta kahden viikon päästä tehtiin onnistunut muistutusviestikierros. Toinen muistutus lähetettiin vielä lopuille vastaamatta jättäneille. Vastausprosentiksi saatiin lopulta 67 %, jota voidaan pitää onnistuneena. Yhden kunnan kaavoituksesta vastasi kaksi eri henkilöä, joiden molempien vastauksia hyödynnettiin, mutta ne laskettiin toisiaan täydentäväksi yhdeksi vastaukseksi. Vastauskokonaisuuksia kertyi yhteensä siis 31 kappaletta, joista kuusi olivat puhelinhaastatteluja. Muutamia sähköpostivastauksia oli täydennetty liitetiedostoilla.

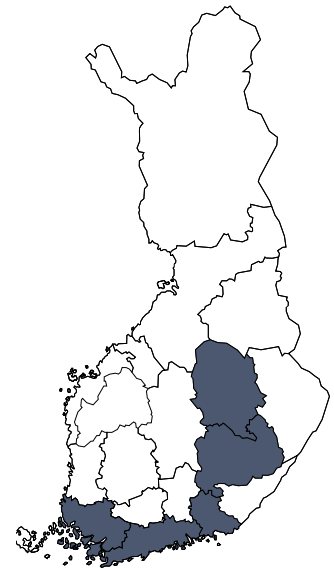
Valitut kunnat kuuluvat Suomen mökkivaltaisimpiin kuntiin, joista pyrittiin valitsemaan kuntia mahdollisimman eri puolilta Suomea (ks. kuva 135). Haastattelupyyntö kysymyksineen lähetettiin valittujen yhdentoista kunnan kaavoitukseen sekä rakennusvalvontaan, ja pääasiassa vastaajat olivat kaavoitusarkkitehtejä ja rakennustarkastajia. Vastauksia saatiin kahdeksan kunnan kaavoitukselta (vastausprosentti 73 %) ja kuuden kunnan rakennusvalvonnalta (55 %). Kiinteistönvälitysyrietykset valittiin mielivaltaisesti Suomessa toimivista alan yrityksistä, jotka välittävät vapaa-ajan asuntoja. Myös näiden valinnassa pyrittiin valitsemaan keskenään eri puolilla Suomea toimivia yrityksiä. Kysymyksiin saatiin vastauksia kymmeneltä eri yrityksen edustajalta (77 %), jotka olivat pääasiassa johtotehtävissä olevia kiinteistönvälittäjiä. Haastateltavat mökkitoimittajat valittiin Suomen suurimmista mökkejä valmistavista ja toimittavista yrityksistä. Vastauksia saatiin seitsemältä eri yrityksen edustajalta (64 %).

Tässä tutkimuksessa haastattelija itse analysoi aineiston. Aineiston luokittelu on olennainen osa analyysia, jolloin tutkimusaihetta jäsennellään vertailemalla aineiston osia (Hirsjärvi & Hurme 2008, s. 147). Koska työn osat toteutettiin ajallisesti siinä järjestyksessä, kun ne on työssä esitetty, on huomioitava kirjallisuuskatsauksen ja tilastojen perusteella tehtyjen tulkintojen vaikutus sekä haastattelukysymysten muotoiluun että tulosten analysointiin. Haastatteluaineistosta

KAAVOITUS

RAKENNUS- VALVONTA

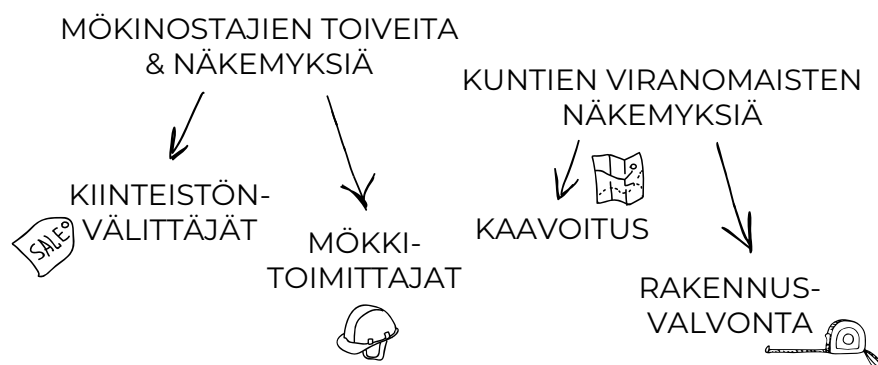
↑ Kuva 135
Haastatteluihin vastanneet kuntien kaavoitukset ja rakennusvalvonnat maakunnittain.

on mahdollisesti voinut kiinnittyä enemmän huomiota jo tehtyjä tulkintoja vahvistaviin näkökulmiin. Analyysissä on kuitenkin pyritty olla perustamatta tulkintoja satunnaisiin poimintoihin aineistosta. Puhelinhaastatteluja ei nauhoitettu, vaan niiden aikana kirjattiin muistiinpanoja. Nauhoituksen puuttuminen muistiapuna ja tulkintojen tarkastamisen välineenä hankaloitti puhelinhaastatteluiden analysointia. Aineiston analysoinnissa ei kuitenkaan ollut tarvetta korostaa haastattelun vuorovaikutusta, joten litteroinnin tarkkuus ei ollut avainasemassa. (Ruusuvuori et al. 2005)

4.2 HAASTATTELUJEN TULOKSET

Haastattelujen tulokset on jaettu teemoihin, jotka syventävät kuvaa vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja muutossuunnista. On selvää, että esitetyt kysymykset ohjasivat haastateltavia tiettyjen teemojen käsittelyyn. Seuraavaksi esitetyt pääteemat nousivat kuitenkin usein esiin myös muissa yhteyksissä haastatteluissa kuin ainoastaan siihen teemaan suoraan liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi ne toistui eri haastatteluryhmien vastauksissa eri näkökulmista. Haastatteluiden tulokset esitellään teemoittain seuraavasti; mökinostajat, toivemökin ominaisuudet, monipuolistuva mökkeily, vapaa-ajan asumisen sääntely kunnissa ja haasteet vapaa-ajan asumisen sääntelyssä. Kolmen ensimmäisen teeman yhteydessä käsitellään pääasiassa kiinteistönvälittäjien ja mökkitoimittajien vastauksia niiden täydentäen toisiaan mökkimarkkinan näkökulmasta. Kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaisten näkemyksiä käsitellään niin ikään rinnakkain erityisesti kahden viimeisen teeman yhteydessä. (ks. kuva 136)

Kuva 136 →
Haastatteluaineiston
analysointi.

4.2.1 MÖKINOSTAJAT

Sekä kiinteistönvälittäjien että mökkitoimittajien haastatteluissa todettiin keskimäärin noin 50-vuotiaat suurimmaksi mökinostajien ryhmäksi. Lisäksi haastatteluista nousi esiin mökinostajien asenteisiin liittyviä teemoja, kuten vaivattomuuden arvostus ja vihreiden arvojen vaikutus valintoihin. Teeman yhteydessä pohditaan myös mökinostajien suhtautumista mökkirakentamisen sääntelyyn.

Ostajaryhmät

Haastateltavien vastauksista erottuivat pääasiassa kaksi pääryhmää sekä vanhojen että uusien mökkien ostajille. Suurimmaksi ryhmäksi kerrottiin noin 50-vuoden molemmin puolin olevat keski-ikäiset aikuiset. Syiksi kerrottiin muun muassa tässä vaiheessa saavutettu vakaa taloudellinen tilanne ja lähestyvän eläkkeen myötä lisääntyvä vapaa-aika. Tulosta vahvistaa Tilastokeskuksen tieto, jonka mukaan vuonna 2018 valmistuneiden mökkien omistajien keski-ikä oli 55 vuotta (SVT 2018). Toisena selkeänä ostajaryhmänä olivat lapsiperheet, joiden aikuiset ovat noin 35–40-vuotiaita. Kahdessa vastauksessa myös todettiin ostajiksi usein perheet, joilla on vanhempia lapsia. Vastausten mukaan mökinostajia yhdistää usein se, että vakituiseen asunnon laina on joko kokonaan tai melkein maksettu. Erityisesti mökkitoimittajien vastauksissa painotettiin asiakkaiden hyvää taloudellista tilannetta. Yksi haastateltava otti puheeksi myös mökin omistamistrendin mahdollisen hiipumisen ja sanoi vuokraamisen olevan nykyajan vaihtoehto monelle.

Mieluiten helppoa ja valmista

Erityisesti kiinteistönvälittäjien haastatteluissa korostui usean eri kysymyksen kohdalla mökinostajien arvostavan vaivattomuutta ja ”heti valmista” ratkaisua. Eniten kysyntää todettiin mökkimarkkinoilla olevan juuri uusiin tai valmiiksi remontoituihin kohteisiin:

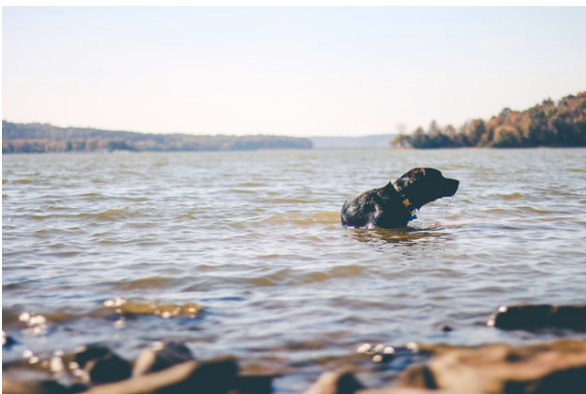
”Pääasiassa haetaan valmiita kohteita, ilman suurempia remonttitarpeita.”

”Mökeissä näkyy sama ilmiö kuin asunnoissakin: ostajat ovat aiempaa vähemmän valmiita tekemään remontteja.”

Remonttia vaativaa kohdetta voidaan tosin harkita, jos sijainti on erityisen mieleinen tai hinta tarpeeksi alhainen, kuten yksi haastateltava kiinteistönvälittäjä totesi:

*Kuva 137 (vas.)
Erik Stine, Unsplash*

↓ *Kuva 138 (oik.)
Perinteisen tyylinen saunamalli Syreeni.
Kontio*

”Tämän päivän ostajat eivät ole halukkaita tekemään remontteja, vaan mökin pitäisi olla kaikin puolin valmis. Tai sen pitää olla tosi halpa, mutta hyvällä paikalla. Isot järvet ja merialueet kiinnostavat, vaikka mökki olisi vähän huonompikin.”

Tämä ilmiö heijastui myös mökin varustustasosta puhuttaessa. Haastateltavien luettelema lista mökinostajien toivomista mukavuuksista kertoo, että loma-asunnolta edellytetään pitkälti vastaavaa varustetasoa kuin vakituiseltakin kodilta. Valmismökkitoimittajien kattavat pakettitoimitukset houkuttelevat erityisesti niitä, jotka haluavat täysin valmista suhteellisen vaivattomasti ja nopeasti. Kysyttäessä kiinteistönvälittäjiltä mitä mahdollisia suunnitelmia ostajilla on vapaa-ajan asunnolleen, ilmeni remonttitoiveiden lisäksi yhtä selvästi useista vastauksista haluttomuus jatkuvaan uudistamiseen ja toive helppohoitoisuudesta.

”[Jatkosuunnitelmat] vaihtelevat paljon. Lähtökohtaisesti moni ei kuitenkaan halua loputonta työleiriä vaan hyvää kuntoa ja mahdollisimman helppoa ylläpitoa.”

Toisaalta haastatteluissa myös esiintyi toisenlaisia mielipiteitä remonti-intoon liittyen. Yksi kiinteistönvälittäjä totesi, että usein nuoret perheet hakevat juuri remointikohdetta, jonka he voivat kunnostaa mieleisekseen pienellä alkupääomalla. Tähän voi myös vaikuttaa ostajien taloudellinen tilanne. Nuoremmat mökinostajat eivät välttämättä ole valmiita maksamaan suuria summia ”valmiista” mökistä, vaan tekevät mieluummin itse.

Yleisesti haastatteluiden perusteella voi todeta, että oli mökinostajan hakema varustelutaso tai käyttö mikä tahansa, toiveena on mahdollisimman valmis vapaa-ajan asunto, joka vastaa näitä toiveita ilman sen suurempia remonttitarpeita. Erityisen edullinen tai sijainniltaan erinomainen kohde voi kuitenkin tehdä tähän poikkeuksen. Lisäksi haastatteluissa korostui mökinostajien toivovan helppohoitoisuutta ja vaivattomuutta. Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksessä (2017) todettiin, että nuorten mökkeilyä pääsääntöisesti rajoittavat lähinnä aika- ja taloudelliset resurssit, jonka lisäksi nuoret vierastavat mökkeilyyn liittyvää työläyttä. Haastatteluaineiston tulokset myötäilivät siis näiltä osin selvityksen tuloksia.

Vihreät arvot

Mökinostajien ajatusmaailman kartoittamiseen sekä kiinteistönvälittäjiltä että mökkitoimittajilta kysyttiin kiinnostavatko ympäristöasiat asiakkaita mökin ostossa. Vastaukset olivat vaihtelevia, jonka syynä voi osittain olla käytetyn termin ”ympäristöasia” monitulkintaisuus. Kiinteistönvälittäjien vastauksista jäi se kuva,

että ympäristöasiat kiinnostavat ostajia, mutta ensisijaisesti mökkiä ympäröivän luonnon puhtauden ja erityisesti vesistön näkökulmasta, eikä suoranaisesti esimerkiksi oma tai mökin energian käyttö. Monissa vastauksissa toistuivat ostajien kiinnostus erityisesti vesistön puhtauteen, mökin jätevesijärjestelmiin ja jätehuoltoon.

”Ympäristöasiat kiinnostavat, monestakin näkökulmasta. Puhdasvetinen järvi on ehdottomasti etu, samoin muu hyvinvoiva lähiympäristö.”

”Käytettävyyden osalta [kiinnostaa ympäristöasiat], kuten järviseden laatu ja levätilanne kiinnostaa kyllä.”

On mahdollista, että kysymyksen tulkinnassa heijastui myös vallitseva ajatusmaailma mökkeilyn ympäristöystävällisyyden itsestään selvyydestä. Sen sijaan mökkitoimittajien haastatteluissa ympäristöasiat ymmärrettiin luonnollisesti tarkoittamaan mökin rakenteisiin ja tekniikkaan liittyviä ratkaisuja. Vastausten mukaan esimerkiksi hirsirakenteen valinta liitetään usein automaattisesti ekologisuuteen.

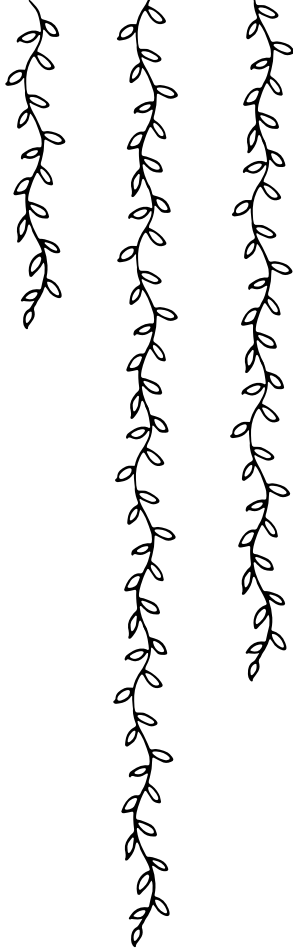
”Hirsi on monille jo sinänsä ympäristövalinta, monissa kohteissa myös aurinkoenergia ja muut tekniset ratkaisut tehdään ympäristöä kunnioittaen.”

Mökit on kuitenkin aina tehty Suomessa pääosin hirrestä. Yhdessä haastattelussa todettiin ympäristöasioista kiinnostumisen näkyvän paremmin asuintalojen ostajien keskuudessa, joille ekologinen hirsitalo on tullut varteenotettavaksi vaihtoehdoksi. Yksi haastateltava myös totesi kiinnostuksen liittyvän ekologisten ratkaisujen myötä mahdollisesti laskeviin ylläpitokustannuksiin. Yleisesti vastausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että ympäristöasiat kiinnostavat erityisesti uusia mökkejä tilaavia asiakkaita.

”Ekologinen, ympäristön huomioiva mökkeily tulee ennen kaikkea uudiskohteisiin tuota pikaa.”

*Kuva 139 (vas.)
Mika Korhonen, Unsplash
Kuva 140 (kesk.)
Krista Keltanen
Kuva 141 (oik.)
Tommi Selander, Unsplash ↓*

Aiemmin työssä ympäristötietoisuudesta kerrottaessa esiteltiin muutamia eri näkemyksiä asiaan. Yleisenä oletuksena oli, että suomalaisten kiinnostus ympäristöystävälliseen mökkeilyyn on kasvussa, mutta on myös tutkimustuloksia, joiden mukaan esimerkiksi nuoret sukupolvet jopa kokevat mökkeilyn ekologisuuden vähemmän tärkeäksi kuin muut ikäluokat (Pitkänen et al. 2014; ks. 3.8). Haastatteluista välittyi sellainen kuva, että ympäristöarvot kyllä kiinnostavat, mutta eivät ole asiakkaiden prioriteettilistan kärjessä tai niitä ei liitetä omaan toimintaan. Kiinteistönvälittäjät tai mökkitoimittajat eivät suoraan maininneet ympäristöystävällisyyttä tai ekologisuutta mökinostajien toiveina mökin suhteen. Näihin liittyvät toiveet tulivat ilmi vasta niihin liittyvissä kysymyksissä. Tähän oli yksi poikkeus, jossa haastateltava totesi ostajien elämäntilanteesta kysyttäessä, että perheellisten vihreät arvot ovat nousussa ja ulkomaanmatkojen sijaan maa-seututunnelmaa haetaan kotimaanmatkailulla. Muutamassa vastauksessa myös esitettiin ajatus, että ympäristöasioista kysyttäessä ostajat toki kertovat näiden kiinnostavan, mutta todellisuudessa mökin ostossa moni muu asia menee edelle.

Ostajien suhtautuminen määräyksiin

Haastatteluiden mukaan mökinostajat suhtautuvat nykyisiin jätevesimääräyksiin pääasiassa myönteisesti, kuten seuraavassa otteessa:

”Jätevesimääräykset tulevat puheeksi käytännössä jokaisen asiakkaan kanssa. Ihmiset ovat lähtökohtaisesti vastuullisia ja haluavat myös omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, että oma lähiympäristö voi hyvin. Muutostöiden kustannukset kuitenkin huolettavat paljon.”

Kaksi haastatelluista kiinteistönvälittäjistä toi esiin asiakkaiden huolen jätevesimääräyksen tuomista kustannuksista, vaikka suhtautuminen asiaan muuten olisi ollut hyvä. Yksi kiinteistönvälittäjä myös totesi, että jätevesimääräysasiaa hieman liioitellaan, sillä kustannukset ovat tuhansia eivätkä kymmeniä tuhansia euroja. Jätevesijärjestelmistä puhuttaessa korostui myös jo aiemmin ilmennyt ostajien arvostama kiinteistön valmius, kuten esimerkiksi seuraavassa otteessa:

”Jonkun verran [ympäristöasiat] kiinnostaa. Tietysti jätevesiasetuksen mukaiset jätevesiratkaisut olisi hyvä olla jo valmiiksi tehtynä.”

Eräässä mökkitoimittajan haastattelussa todettiin lomarakentamisessa tapahtuneen paljonkin muutosta ympäristöystävällisempään suuntaan juuri esimerkiksi jätevesihuoltoon ja energiatehokkuuteen liittyvien rakennusmääräysten takia. Toisaalta myös juuri energiamääräysten takia painoarvo ympäristöasioissa on suurempi omakotitaloissa. Vapaa-ajan asuntoja koskevia energiamääräyksiä käsitellään tarkemmin viranomaishaastatteluissa nousseiden teemojen yhteydessä alaluvussa 4.2.4.

Rantarakentamiseen liittyvää sääntelyä kiinteistönvälittäjien ja mökkitoimittajien haastatteluissa kommentointiin huomattavasti jätevesiasioita vähemmän. Muutama haastateltavista totesi haastavaksi kunnasta toiseen vaihtelevat säännökset ja eriävät tulkinnat. Rantarakentamisen määräykset tulevat muutaman vastauksen mukaan ajankohtaisiksi silloin, kun myynnin kohteena on pelkkä tontti, tai tontilla on mökkirakennus, jonka korvaamista pohditaan.

”Rakennusmääräykset aiheuttavat enemmän harmia [kuin jätevesimääräykset] ja hankaloittaa rakennuskannan uusimista. Jo olemassa olevan rakennuksen korvaaminen uudella on usein todella hankalaa tai mahdotonta. Vanhojen rakennusten helpompi uusiminen olisi iso helpotus loma-asuntojen rakentajille.”

Erään kiinteistönvälittäjän mukaan rakennusvalvonnasta tiedustellaan myös tapoja kiertää tiukentuneita rantarakennusmääräyksiä.

4.2.2 TOIVEMÖKIN OMINAISUUDET

Haastatteluissa käsiteltiin vapaa-ajan asuntojen toivottuja ominaisuuksia erityisesti sijainnin, arkkitehtuurin, varustelun, käytön ja kunnan kannalta. Aineiston analyysin tulokset myötäilivät pitkälti jo kirjallisuusosiossa todettuja mökkeilijöiden toiveita ja vaatimuksia erityisesti varustelutason ja talviasuttavuuden osalta.

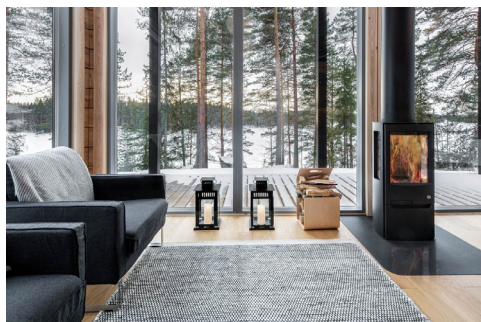
Sijainti

Kysyttäessä kiinteistönvälittäjiltä, millaisille mökeille on eniten kysyntää tällä hetkellä, 80 % vastaajista mainitsi mökin etäisyyden kotoa tai palveluista olevan ratkaiseva tekijä. Palveluiden tuli sijaita noin 30 minuutin päässä ja etäisyydet kotoa vaihtelivat alle tunnista maksimissaan kolmeen tuntiin. Tähän arvioon voidaan olettaa vaikuttaneen vastanneen kiinteistönvälittäjän oma toimialue. Monet haastatelluista edustivat maanlaajuisesti toimivia kiinteistönvälitysyrityksiä, mutta erityisesti pienemmillä suosituilla loma-asumisalueilla toimivat välittäjät määrittelivät toivotun etäisyyden palveluihin eikä mökkimatkaa vakituiseen kohtiin.

80%

kiinteistönvälittäjistä sanoi mökin etäisyyden kotoa tai palveluista ratkaisevan mökin valinnassa

*Kuva 142 (vas.)
Gona Siko, Unsplash
Kuva 143 (kesk.)
Pluspuu
Kuva 144 (oik.)
Bernard Hermant, Unsplash ↓*

Mökin sijaintiin liittyvien etäisyyksien analysointia vaikeutti se, ettei niitä annettu standardoidussa muodossa. Haastateltavia ei esimerkiksi vaadittu määrittämään toivotun mökkimatkan pituuden keskiarvoa kilometreissä. Toisaalta tässä tapauksessa voidaan olettaa, että haastateltava itse mainitsi kohteen etäisyyden vakituisesta kodista ainoastaan, jos koki sen tärkeäksi kriteeriksi mökinostajilla.

”Sijainti on todella tärkeä: alle tunnin ajomatkan päässä kaupungeista sijaitsevat mökit löytyvät ostajakuntaa helpoimmin. Moni haluaa mökin, jonne voi piipahtaa myös arki-iltana. Helppo tavoitettavuus tarkoittaa myös sitä, että saarimökeille on vähemmän kysyntää.”

Muuten sijaintiin liittyen haastatteluissa korostui oman rannan tärkeys ja todettiin, ettei niin sanotuille kuivanmaan mökeille ole yhtä paljon kysyntää kuin vesistön ääressä oleville kohteille. Kiinteistönvälittäjistä 80 % totesi oman rannan olevan edellytys ostajille tai ainakin rantamökeille olevan enemmän kysyntää.

”Oma ranta on tärkeä. Ns. kuivanmaan mökit ei juurikaan enää mene kaupaksi vapaa-ajan asuntoa hakeville.”

Eräs kiinteistönvälittäjä totesi haastattelussaan, että vuosi vuodelta myydään enemmän mökkejä vesistöjen rannoilta rantamökkien myynnin kasvaessa noin yhdellä prosentilla vuosittain. Saman lähteen mukaan kuitenkin yhä noin kolmasosa myytävistä mökeistä sijaitsee kuivalla maalla. Vesistön läheisyyden tärkeys korostui tässä työssä aiemmin muun muassa esitetyn Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksen (2017) tuloksen yhteydessä, jonka mukaan oma ranta nähtiin tärkeimpänä asiana suvun mökin lunastamiselle. Tutkimuksissa on kuitenkin todettu myös rannattomilla mökeillä olevan kysyntää, ja myös tehdyissä haastatteluissa tuotiin esiin näkökulmia mökkeilyn monipuolistumisesta. Näitä tuloksia käsitellään alaluvussa 4.2.3.

Arkkitehtuuri

Arviot siitä, minkä kokoisille mökeille on eniten kysyntää tai minkä kokoisia uusia mökkejä tilataan, vaihtelivat paljon. Kaikki haastateltavat eivät myöskään maininneet mökin kokoon liittyviä tietoja. Yleisesti sekä kiinteistönvälittäjien että mökkitoimittajien arviot ostettujen mökkien pinta-aloista olivat noin 70 m² molemmin puolin. Molemmat korostivat makuuhuoneiden riittävyyttä tärkeänä ostajille. Kaksi valmishirsimökkeihin erikoistunutta mökkitoimittajaa arvioivat heiltä tilattujen mökkien halutun koon selvästi muita pienemmäksi. Toinen totesi ostajien haluavan ”hyvän kaksion kokoisia” eli noin 45–50 m² kokoisia mökkejä, ja toisen mökkitoimittajan suosituimmat mallit olivat vain 25 ja 50 m² kokoisia.

 "MUSTAKSI MAALATTU" "SISÄLTÄ VAALEAA & AVARAA"
 "AVOIN POHJARATKAISU" "MODERNI"
 "ISOJA LINJOJA" "PULPETTIKATTO" "ERILLINEN SAUNA"

← Kuva 145 (vas.)
Haastatteluissa mainittuja mökin toivottuja ominaisuuksia.

Mökkitoimittajien haastatteluiden tulokset ostajien toivomasta vapaa-ajan asunnon koosta siis osittain myötäilivät tilastoja, joiden mukaan 2010-luvulla rakennettujen vapaa-ajan asuntojen keskimääräinen pinta-ala oli 71 m² (SVT 2018; ks. 3.5). Monet markkinoilla olevista mökeistä saatetaan siis kokea liian ahtaaksi, sillä puolet Suomen mökeistä ovat kuitenkin yhä pinta-alaltaan 41 m² tai sitä pienempiä (SVT 2018). Toisaalta haastatteluiden perusteella yhä rakennetaan myös uusia suhteellisen pieniä mökkejä.

Mökkien toivottuina ominaisuuksina arkkitehtuurin näkökulmasta korostuivat mökkitoimittajien haastatteluissa erityisesti moderni-ilme, suuret ikkunat, avarat tilat ja reilut terassit (ks. kuva 145). Yli 40 % vastaajista mainitsi pulpettikatot nykyisten mökinostajien suosimaksi valinnaksi.

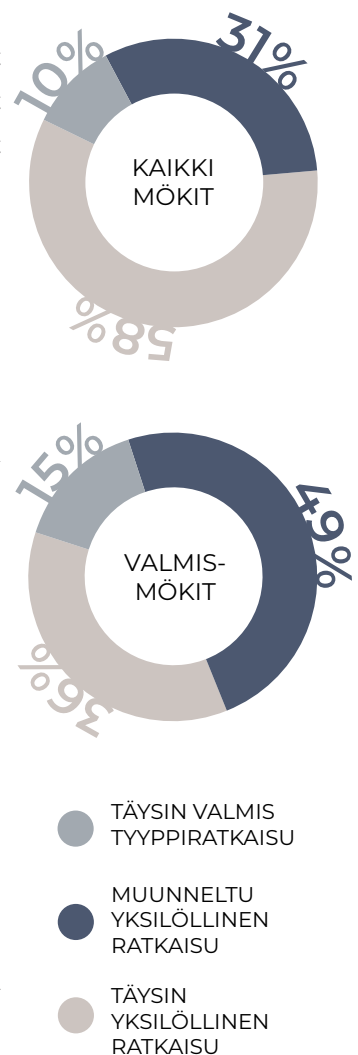
"Suosiota ovat viime vuosina kasvattaneet arkkitehtuurilta modernit ja pelkistetyt mökit, joissa on paljon lasipintaa, isot terassit jne. Tyylisuunnan myötä pulpettikatto ja "city-nurkat" [ks. kuva 37] ovat myös yleistyneet."

Kiinteistönvälittäjien vastauksissa mökin toivottuista ominaisuuksista melkein joka kolmas mainitsi vastaavasti isot ikkunat ja vielä mieluiten järvimaisemilla. Modernien vapaa-ajan asuntojen lisäksi todettiin myös klassisemmilla ja perinteisimmillä mökeillä olevan ostajakuntansa ja paikkansa.

"— [mökkien] ulkonäkö vaihtelee modernista klassiseen. Rakennuksen tyyliin vaikuttaa asiakkaan omat toiveet. Usein valinta uudiskohteelle on moderni ilme, mutta vanhaan olemassa olevaan kohteeseen lisärakentaminen on enemmän klassinen miljööseen sopiva."

Mökkitoimittajilta kysyttiin mitkä ovat heidän yrityksensä suosituimmat mökkimallit. Oletuksena kysymyksen takana oli, että olisi mahdollisesti jotain erityisen usein ostajia miellyttäviä malleja, jota sitten saatettaisiin muunnella omia tarpeita vastaavaksi. Vastaukset kuitenkin heijastivat sitä, kuinka laajat yrityksiensä mökkimallien muuntelumahdollisuudet ovat tai kuinka paljon yritys tekee täysin asiakkaan toiveiden mukaisia ratkaisuja. Tämä tukee Rakennustutkimus RTS Oy:n (2019) tietoa, jonka mukaan vain 15 % vuonna 2018 rakennetuista valmismökeistä oli täysin valmiita tyyppiratkaisuja (ks. kuva 146). Haastatteluihin vastanneet yritykset olivat pääasiassa täysin hirsirakentamiseen erikoistuneita. Jokaiselta näistä yrityksistä löytyy valmiit mallistot, mutta suurin osa tarjoaa myös alusta asti yksilöllisesti suunniteltuja ratkaisuja.

SUUNNITTELUN YKSILÖLLISYYS

Kuva 146 ↑
Vuonna 2018 rakennettujen lomarakennusten suunnittelun yksilöllisyys.
Perustuu lähteeseen:
Rakennustieto RTS Oy 2019

”Ei voi suoraan sanoa mitkä ovat suosituimpia vapaa-ajanjalleja koska useimmat kohteet ovat ”räätälöityjä” joko meidän mallista tai arkkitehdin tai asiakkaan mallista.”

”Pienet saunat ovat useimmiten mallistosta ja isommat mökit ja loma-asunnot toteutetaan asiakkaan toiveiden mukaisesti.”

Kolme neljäsosaa haastatelluista mökkitoimittajista kuitenkin osasi luetella ni-
meltä joitain edustamansa yrityksen suosittuja mökkimalleja. Näitä malleja yh-
distää melkein poikkeuksetta isot katetut tai kattamattomat terassit ja suuret
ikkunat tai jopa lasiseinät. Tyyliltään rakennukset putoavat johonkin perinteisen
ja modernin välimaastoon. Suurimmassa osassa malleista on harjakatot, mutta
erityisesti suosituissa modernimmissa vaihtoehdoissa on pulpettikatto tai muuten
epäsymmetrinen kattoratkaisu (ks. kuva 147). Suosittujen mallien pohjaratkai-
suissa toistui usein avokeittiöt ja keskeinen oleskelutila, johon muut talon toi-
minnot aukeavat. Ulkoarkkitehtuurissa suomalaisia uuden mökin ostajia tuntuu
miellyttävän yksinkertainen skandinaavinen linjakkuus, ripauksella perinteik-
kyyttä esimerkiksi harjakaton tai leveiden ikkunakarmien muodossa. On mahdol-
lista, että modernia ilmettä kaivataan erityisesti uutta mökkiä hankkiessa, mutta
vanhaa mökkiä etsiessä kelpaavat myös selvemmin aikansa mökkiarkkitehtuuria
edustavat vaihtoehdot.

Arkkitehdin näkökulmasta valmismalliratkaisuissa on minua mietityttänyt raken-
nuksen sopiminen ympäristöön ja jokaisen ostajan henkilökohtaisten toiveiden
toteuttaminen samoissa tyyppiratkaisuissa. Minulla avartui katse sille, miten laa-
jat valmismökkien muuntelumahdollisuudet ovat ja kuinka harvoin tehdään kahta
samanlaista mökkiä, vaikka ne valittaisiinkin valmiista mallistoista. Suomessa
valmismökkien tarjonta on laaja ja samakin yritys tarjoaa lukuisia eri tyyliä.
Tästä huolimatta haastatteluissa suosituimmiksi mökkimalleiksi todetut raken-
nukset olivat moni erityisesti ulkoarkkitehtuuriltaan yllättävänkin samankaltai-
sia. Osassa haastatteluista todettiin sopivan valmismallin löytyessä riittävän ai-
noastaan pienet tarkennukset, kuten ikkunoiden ja ovien paikkojen sekä kokojen
muutokset. On pitkälti yritysten suunnittelijoiden asiantuntijuudesta kiinni, miten
onnistuneita ratkaisuja syntyy sekä asiakkaan, että arkkitehtuurin näkökulmasta.
Kuten eräs haastateltava totesikin:

*Kuva 147, 148, 149 ↑
Pulpettikattoinen vapaa-ajan
asunto suurella terassilla
Kirkkonummen saaristossa.
Sunhouse*

”Jokainen asiakas haluaa mallistomalleihin oman kädenjälkensä.”

Varustelutaso

Tässä tutkimuksessa on aiemmin todettu vapaa-ajan asuntojen varustetason ole-
van kasvussa. Haastatteluissa ilmeni selvästi ostajien korkea vaatimustaso mök-

kien varustelun suhteen ja jotkut haastateltavat myös osoittivat vastauksissaan tunnistaneensa vaatimustason noususuuntaisen kehityksen.

”Varusteiden vaatimukset vapaa-ajan asunnoissa ovat nousseet viime vuosina huimasti. Nykyään mökillä voi olla jopa enemmän varusteita kuin esim. kaupunkikodissa. Mökille halutaan tulla nauttimaan, eikä niinkään alentamaan mukavuustasoa.”

Kiinteistönvälittäjät mainitsivat erityisesti juoksevan veden ja sisävessan ostajien vaatimuksina. Myös mökkitoimittajat kuvailivat mökkejä korkeasti varusteluiksi ja lähes omakotitasoisiksi. Muutamissa haastatteluissa jopa todettiin mökkien olevan jopa vakituisia koteja paremmin varusteltuja. Vastausten perusteella sähköliittymää mökillä pidetään melkein itsestään selvyytenä, ja se mainittiin myös usein erikseen ostajien vaatimuksena. Vajaa kolmasosa kiinteistönvälittäjistä totesi sähkön puuttumisen vähentävän kiinnostuneita ostajia tai sähköliittymän asentamisen olevan ostajalla heti suunnitelmissa. Yksi kiinteistönvälittäjä tosin totesi joidenkin tyytyvän aurinkoenergiaan ja generaattoriin, silloin kun tällainen niin sanottu hybridijärjestelmä on edullisempi vaihtoehto kuin sähkön vetäminen kaukaa. Tässäkin kyse on siis enemmänkin kustannuksista kuin puhtaasti ympäristöarvoista. Eräässä haastattelussa kuitenkin todettiin lämmitysmuodon valinnassa vihreiden arvojen painavan. Hankittavaan mökkiin saatetaan jopa suunnitella tehtävän ”ympäristötekoja” esimerkiksi vaihtamalla uusiutuviin energiamuotoihin.

Toimivan keittiön tärkeys mainittiin muutamassa vastauksessa. Hirvosen ja Puustisen (2008) tutkimuksessa mökkeilyn tärkeiksi motiiveiksi nousivat yhdessäolo perheen ja ystävien kanssa sekä erilaiset ruoanlaittoon ja yhdessä syömiseen liit-

tyvät tekijät. Erityisesti vapaa-ajalla halutaan käyttää aikaa ruoan valmistukseen ja itse ruokailuun. Varustelutasoon liittyen haastatteluaineistossa myös mainittiin mökinostajien suunnitelmista lisätä teknologian, kuten etälämmityksen, käyttöä.

”Ei muuten kelpaa nuorisolle” -tyyppinen lausahdus kuultiin useampaan kertaan eri puhelinhaastatteluiden yhteydessä mökin varustetasosta keskustellessa. Tämä voi perustua asiantuntijoiden kokemukseen, mutta on myös mahdollista, erityisesti kun samat henkilöt totesivat ostajien olevan pääasiassa vasta vähintään 40–50-vuotiaita, että näissä toteamuksissa heijastuivat jo aikaisemmin työssä käsitelty mielikuva nuorten sukupolvien korkeista vaatimuksista mökin mukavuuksien suhteen. Esimerkiksi Pitkäsen, Puhakan ja muiden (2014) tutkimus ei tukenut tätä ajatusta.

Talviasuttavuus

Mökkien parantuneen varustetason yhteyttä ympärivuotisen mökkeilyn kasvaan suosioon käsiteltiin aiemmin tässä työssä. Selkeänä teemana haastatteluissa nousikin vapaa-ajan asuntojen talviasuttavuus. Jopa 70 % haastatteluihin vastanneista kiinteistövälittäjistä toi tavalla tai toisella esiin, että juuri talviasuttaville mökeille on eniten kysyntää mökkimarkkinoilla.

”Tänä päivänä halutaan mökin olevan pääsääntöisesti talviasuttava, pelkkä kesällä käytettävä mökki ei oikein tahdo mennä kaupaksi.”

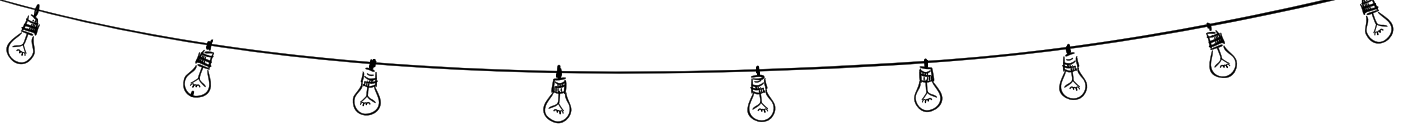

Vaikka haastateltava ei olisi erikseen ottanut kantaa mökkien talviasuttavuuteen, voidaan kuitenkin vastauksissa kuvailtu mökkien korkea varustelutaso tulkita joissain tapauksissa mahdollistavan myös ympärivuotisen käytön. Tämä ei tosin välttämättä aina pidä paikkansa. Mökkitoimittajia edustavilta haastateltavilta kysyttäessä, mitä ostajat toivovat uudelta mökiltään, yli 70 % heistä mainitsi talviasuttavuuden tai ympärivuotisen lämmitysjärjestelmän kriteerinä. Yksi haastateltava totesi talviasuttavuuden sijaan tärkeimmäksi kriteeriksi enemmänkin sen, miten mökki ja asiakkaan toivoma käyttö kohtaavat:

”Mökin hankinta tehdään tämän hetken tarpeisiin. Asiakkaat pohtivat omaa käyttöönsä ja sitä, kuinka paljon talvikäyttöä mökille tulee. Näiden pohjalta tehdään valinta mökin varusteiden ja rakennustekniikan suhteen.”

Kuva 150 (ylhäältä alas) ↑
Pickles & Honey
Kuva 151
Honkarakenne
Kuva 152
Juha Lakaniemi, Unsplash

Toinen haastateltava ei myöskään suoraan kokenut talviasuttavuutta vaatimukseksi, vaan totesi asiakkaiden usein toivovan niin sanottuja kolmen vuodenajan mökkejä. Joka tapauksessa haastatteluiden tulos myötäilee aikaisemmin työssä kirjallisuuslähteiden ja tilastojen antamaa kuvaa mökkeilyn muuttumisesta yhä enemmän ympärivuotiseksi. Vaikka talviasuttavuus melkein poikkeuksetta mai-

nittiin vastauksissa, haastatteluista välittyi myös kuva mökkikysynnän monipuolistumisesta. Tähän haastatteluista nousseeseen teemaan syvennytään alaluvussa 4.3.2.

Mökin kunto

Jokainen haastateltu kiinteistönvälittäjä mainitsi mökin huonon kunnon tai vanhan iän mökin arvoa ja kiinnostuneita ostajia vähentävinä tekijöinä.

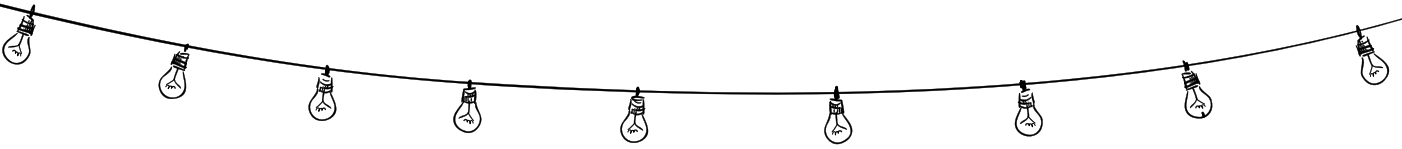
”Jo muutama hoitamaton vuosi näkyy mökissä tavalla, joka vähentää sen houkuttavuutta.”

Melkein kolmasosa vastaajista tarkensi erityisesti noin 70-luvun tienoilla rakennetut mökit ongelmallisiksi myynnin kannalta.

”Repsottavat nurkat ja villiintymään päässyt piha vähentävät houkuttavuutta selvästi. 1970- ja 1980-luvulla rakennettiin paljon mökkejä, joiden omistajat alkavat olla ikäihmisiä. Näitä mökkejä on nyt hyvin tarjolla. Kaupaksi menevät helpoimmin ne, joista on viime vuosiin asti pidetty huolta.”

1960–1980-luvuilla mökkien määrä Suomessa kasvoi räjähdysmäisesti ja mökkirakentaminen oli kirjavaa. Silloin rakennettiin kevyitä lautamökkejä ja pyöröhirsimökkejä, jotka tilattiin talotehtailta tai tehtiin omien piirustusten mukaan. (Kurri 2017; Huusko 2018) Kiinteistönvälittäjien kokemuksen mukaan tämän aikakauden mökkejä on todennäköisesti paljon tarjolla, ja voidaan olettaa useiden olevan hoitamattomia ja alkuperäisessä kunnossa. Yksi haastateltu tarkensi tarkoittavansa 70-luvun mökeillä juuri laudasta rakennettuja loma-asuntoja. Näitä kevyitä ja pieniä lautamökkejä ei lähtökohtaisesti kannata kustannusmielessä lähteä kunnostamaan kesän ulkopuoliseen käyttöön, eivätkä mahdollisesti tästä syystä houkuttele nykyisiä ostajia. 1970-luvulla oli kuitenkin trendinä myös rakentaa harjakattoisia pyöröhirsimökkejä (Huusko 2018), jotka sen sijaan saattavat tarjota kannattavia remonttikohteita talviasuttavasta mökistä unelmoiville.

Kaksi kiinteistönvälittäjää mainitsi vastauksissaan erikseen mökin kuntoon liittyen sisäilman laadun. Homeen haju liitetään mökin hoitamattomuuteen. Rakennuksen huonon kunnon lisäksi remonttia vaativat kohteet mainittiin usein vähentävän kiinnostuneita ostajia. Huonokuntoisia mökkejä ei siis haastatteluiden mukaan olla pääasiassa halukkaita kunnostamaan. Remonttien kustannuksia on mahdollisesti vaikea arvioida tarkasti, jonka lisäksi tämä todennäköisesti kytkeytyy alaluvussa 4.2.1 tunnistettuun teemaan mökinostajien arvostamasta

vaivattomuudesta ja helppoudesta. Muina mökin arvoa tai kiinnostuneita ostajia vähentävinä seikkoina mainitaan erityisesti kohteen sijaintiin ja tonttiin liittyvät asiat, kuten perille asti puuttuva tie, naapurien vaarantama rauhallisuus ja epäsiisti piha. Jo edellä käsitelty rannan puuttuminen vähensi kiinnostuneita, mutta myös saarimökeille todettiin olevan vähemmän kysyntää.

*Kuva 153 →
Haastatteluissa mainittu-
ja mökin arvoa laskevia
tai kiinnostuneita ostajia
vähentäviä tekijöitä.*

“EPÄSIISTEYS”
“NAAPURIT IHAN VIERESSÄ”
“RÄNSISTYNEISYYS”
“VANHANAIKAINEN”
“HOITAMATON PIHAPIIRI”
“HUONOKUNTOINEN”
“KERTYNYT LIIKAA TAVARAA & ROMUA”
“PIENI TONTTI”
“SAARESSA”

4.2.3 MONIPUOLISTUVA MÖKKEILY

Vaikka mökkikulttuurissa voidaan tunnistaa joitain selviä muutossuuntia, esimerkiksi haastatteluissakin vahvistusta saaneen varustelutason nousun, eivät nämä kuvaa koko mökkeilyn laajaa kirjoa. Uusien trendien myötä mökki-ilmiö monipuolistuu entisestään ja tavat mökkeillä eriytyvät. Haastatteluissa tuli selvästi esiin edellisessä alaluvussa käsiteltyjä toivottuja vapaa-ajan asunnon ominaisuuksia, mutta yhtä selvästi erottui ymmärrys vapaa-ajan asumisen monipuolisesta luonteesta. Aiemmin tässä työssä alaluvussa 3.3 käsiteltiin vapaa-ajan monipuolistumista, johon liitettiin niin sanotut kakkosasunnot sekä mökille vakituisesti muuttaminen, mökkien vuokraus ja lomakeskuksiin keskittyvä aktiivimökkeily. Nämä samat teemat sekä mökkeilyn jopa polarisoitunut luonne nousivat esiin myös haastatteluissa.

Haastatellut kiinteistönvälittäjät painottivat talviasuttavuuden suosiota mökkien kysynnästä kysyttäessä, mutta toivat myös esiin muita mökkityyppisiä. Yksi vastaaja totesi kysyntää olevan kolmen vuodenajan mökeillä, jotka jätetään kireimmän talven ajaksi kylmilleen, sekä myös ihan pelkille kesämökeille ilman sen suurempia mukavuuksia, joiden suosijoiksi hän mainitsi esimerkiksi vähemmän varakkaat tai ekologiset mökkeilijät. Toinen suuren kiinteistönvälitysyhtiön johtotehtävissä oleva vastaaja kertoi mökkimarkkinan olevan polarisoitunut, jossa toisessa päässä on kakkosasunnot pesukoneineen ja toisessa niin sanotut mummonmökkit ilman juoksevaa vettä. Kolmas laajasti Suomessa toimivan kiinteistönvälitysyhtiön haastateltava totesi, että sähköjen lisäksi mökkeihin ei välttämättä edes haluta muita mukavuuksia. Eräs vastaaja meni vielä pidemmälle sanoessaan, että jonkinmoisena uutena trendinä ja ekologisempana vaihtoehtona saatetaan jopa etsiä sähköttömiä mökkejä. Ottaen huomioon, miten paljon Suomessa on tarjontaa huonommin varustelluista pienistä mökeistä, on positiivista, että niillekin todettiin olevan vielä kysyntää. Kuten eräs haastateltavista totesikin:

”Muuten toiveet vaihtelevat asiakkailla suuresti, koska kesämökin ostamisessa tunteella on suurempi merkitys kuin vakituista asuntoa ostettaessa.”

Edellä mainituista monipuolistumisen teemoista lomakeskuksiin ja aktiviteetteihin yhdistetyn mökkeilyn suosio tuli esiin haastatteluissa. Rantamökkien jatkuvasta suosiosta huolimatta myös kuivanmaan mökit myyvät lomakeskuksissa, joissa ollaan valmiita tinkimään omarantaisuudesta. Eräs haastateltava totesi tietyn ostajasegmentin hakevan vapaa-ajan asuntoa erityisesti lomakeskuksista, kuten esimerkiksi Vierumäeltä golf-radan läheltä tai Tahkolta laskettelurinteiden juuresta. ”Aktiviteettikylät” tarjoavat koko perheelle jotain tekemistä ja näiden kysyntä on haastatellun asiantuntijan mukaan kasvanut viimeisen vuoden aikana. Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvityksessä (2017) lomakeskuksesta hankittuja vapaa-ajan asuntoja kannatti tosin vain 4 % vastanneista nuorista. Toisissa haastatteluissa teema toistui:

”Ostajat ovat kiinnostuneita palveluista ja nähtävyyksistä (tekemisestä) alueella.”

”Suositut lomakeskukset myyvät kohtuullisesti, samoin kaupunkien läheisyys.”

Lomakeskusten yhteyteen rakennetut mökit eivät sinänsä ole uusi ilmiö (ks. 2.1), mutta niiden suosio monipuolistaa suomalaista mökkitarjontaa ja -kysyntää. Lomakeskusten suosiosta kertoo myös se, että erään haastatellun kiinteistönvälittäjän mukaan osa asiakkaista hakee juuri näiltä paikoilta sijoituskohteita. Tähän liittyy myös näiden kohteiden korkea vuokrausaste. Muuten haastatteluissa ei nostettu esiin mökkien vuokraukseen liittyviä näkökulmia, tosin aiheesta ei myöskään varsinaisesti kysytty. Ainoastaan yksi kiinteistönvälittäjä ja kaksi mökkitoimittajaa toivat esille ostajien toiveet vapaa-ajan asunnon soveltumisesta vakituiseen asumiseen. Tämä teema mökkeihin pysyvästi asumaan muuttamisesta tuli sen sijaan vahvasti esille viranomaisten haastatteluissa, jota käsitellään seuraavissa alaluvuissa. Käyttötarkoitusten muutoksien lisäksi kaksi kaavoittajaa mainitsi kuntansa merkittävänä vapaa-ajan asumiseen liittyvänä suunnittelu- ja kehittämiskysymyksenä matkailun ja turismin, joka liittyy mökkeilyn moni-

*Kuva 154 (vas.)
Tahkon rinteet.
tahko.com*

*Kuva 155 (kesk.)
Barden Barwich,
Unsplash*

*↓ Kuva 156 (oik.)
Marko Peltola 2010*

puolistumiseen. Turismille todettiin olevan kysyntää, mutta sen kehittämiseen liittyy paljon haasteita.

”Toisaalta turismi on elintärkeä elinkeino koko kaupungille mutta taas toisaalta se aiheuttaa helposti vastustusta ”not-in-my-backyard” -hengessä. Varsinkin leirintäalueille on tosi vaikea löytää sopivia paikkoja. Joitain vanhoja vuokramökkikyliä on kyllä olemassa mutta uusien rakentaminen ja jopa olemassa olevien ylläpito alkaa olla mennyttä/kannattamatonta.”

Mielenkiintoisena kehityskohtana eräässä haastattelussa mainittiin myös kaupunkimökkeilyn edistäminen. Hyvien kulkuyhteyksien ja helposti tavoitettavien palveluiden ääressä oleva mökkeilykonsepti myötäilee monia aiemmin työssä esiteltyjä vapaa-ajan asumisen trendejä. (ks. kuvat 157–159)

Yleisesti näkemykset mökkeilyn suosiosta olivat hyvinkin päinvastaisia. Asiaa ei varsinaisesti kysytty haastatteluissa, mutta muutamat asiantuntijat kommentoivat aihetta muissa asiayhteyksissä. Eräs kiinteistönvälittäjä totesi suoraan mökkien kiinnostavuuden olleen jo vuosia laskussa ja toinen vapaa-ajan tonttikaupan suorastaan romahtaneen aiemmista vuosista. Kolmas taas painotti puhelinhaastattelussa, kuinka suomalaiset ovat vahvasti mökkeilykansaa ja loma-asuntojen myynti sen kuin kasvaa, ja viittasi jopa ”mökkeilyn uuteen tulemiseen”. Tämä havainnollisti, kuinka erilaisia näkemyksiä samankin alan asiantuntijoiden keskuudessa voi olla.

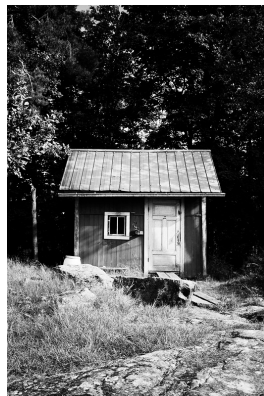
4.2.4 VAPAA-AJAN ASUMISEN SÄÄNTELY KUNNISSA

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rantojen rakentamisen on perustuttava asemakaavaan tai rakentamisen ohjaamiseen tarkoitettuun oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 72 §). Alaluvussa 3.7.1 käsiteltiin tarkemmin rantarakentamisen sääntelyn keinoja. Kuten Vepsäläinen et al. (2015) toteavat, lainsäädännön ohella vapaa-ajan asumisen hallintaan vaikuttavat väistämättä myös kuntien tulkinnat säädöksistä sekä vakiintuneet toimintatavat, käytännöt ja yleinen suhtautuminen vapaa-ajan asumiseen. Suomessa vapaa-ajan

*Kuva 157 (vas.)
Kaupunkimökkien suuri kysyntä tuli selväksi esimerkiksi vuonna 2013, kun Helsingin kaupungin arvontaan Lammasaaren 19 uudesta kesämajapaikasta osallistui yli 10 000 helsinkiläistä.
Janne Karvinen 2019*

*Kuva 158 (kesk.)
Lammasaari.
Maija Kui 2016*

*Kuva 159 (oik.)
Matka kohti Lammasaarta.
Lassi Kurkijärvi 2009*

asumisen kaavoittamista myös erityisesti hankaloittaa se, että mökit ovat usein erillisiä muusta yhdyskuntarakenteesta.

Kysyttäessä kunnan kaavoituksen suhtautumista vapaa-ajan asuntojen rakentamiseen rantojen ääreen, saatiin sekä varovaisia että suurempia vastauksia. Useat kaavoittajat tyytyivät kertomaan rantojen kaavoitusjärjestelmästä ja nykytilasta, ottamatta sen enempää kantaa kunnan suhtautumiseen rantarakentamiseen. Vastauksista usein ilmennyt rantojen korkea kaavoitusaste, jolla pidetään muun muassa huolta mökkitonttien tarjonnasta, kuitenkin viittaa loma-asumisen edistämiseen kunnassa (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Eräs kaavoittaja myös totesi tärkeäksi maanomistajien oikeuden laatia ranta-asemakaavoja, johon kaupungin omat resurssit eivät mitenkään riittäisi. Yhdessä haastattelussa myös kritisoitiin maankäytön suunnittelun hierarkiaa liian monimutkaiseksi.

Alaluvussa 3.7.1 käsiteltiin rantarakentamista ja todettiin rantojen olevan yhä useammin kaavoitettuja, jonka myötä poikkeamislupien määrä on laskenut viime vuosina. Ympäristöministeriön (2014) mukaan rantarakentamisen tulisi perustua pääsääntöisesti kaavaan, joka toteutuukin yhä enemmän. Mökkibarometrin (2016) mukaan 90 % vapaa-ajan rantarakentamisesta perustuu kaavoitukseen. Haastatteluaineistosta ilmeni kuntien rantojen korkea kaavoitusaste, sillä useat kaavoituksesta haastatellut totesivat melkein kaikki rannat kaavoitetuksi joko rantayleiskaavoin tai ranta-asemakaavoin. Melkein 40 % vastanneista kaavoittajista kertoi kunnalla olevan rantarakentamiseen, tietyin ehdoin, myönteinen kanta. Toki on huomioitava, että haastateltaviksi valittiin nimenomaan mökkirikkaita kuntia, joten on oletettavaa, että näissä kunnissa ymmärretään vapaa-ajan asumisen tärkeys muun muassa kunnan taloudelle ja palvelutarjonnalle.

Haastatteluista myös ilmeni rantojen korkeasta kaavoitusasteesta huolimatta painetta näiden jo kaavoitettujen alueiden kehittämiseen ja vapaa-ajan asumisen suunnitteluun myös ranta-alueiden ulkopuolelle rantaviivan täytyessä. Yhdessä kaavoituksen haastattelussa kerrottiin, että vaikka lomarakentamista on kaavoitettu runsaasti, on siitä myös paljon rakentamatta. Tämän todetaan johtuvan maanomistajien myyntihaluttomuudesta, joka tuli esille myös alaluvussa 3.1 syynä rantatonttien rajoitettuun tarjontaan. On mahdollista, että muissakin haastatelluissa kunnissa on vastaavanlainen tilanne, sillä kaavoitusaste ei suoraan kerro rakentamisen määrästä. Eräessä kunnassa kaavoituksesta todettiin, että he eivät tee ollenkaan rantayleiskaavoja niihin tehtävien muutosten työläyden takia. Lomarakentaminen osoitetaan ranta-asemakaavoilla, joita laaditaan yksityisten maanomistajien aktiivisuuden ja tarpeen mukaan. Tässä tapauksessa kunnalla ei siis nähty tarvetta tehostaa loma-asumista.

Haastateltujen rakennustarkastajien mukaan heidän kuntansa rakennusvalvonnasta tiedustellaan vapaa-ajan asumiseen liittyen erityisesti rakennusoikeuteen

90%

vapaa-ajan
rakentamisesta
perustuu nykyään
kaavoitukseen

*Lähde: Mökkibarometri
2016*

40%

kaavoittajista
kertoi kunnalla
olevan ranta-
rakentamiseen,
tietyin ehdoin,
myönteinen
kanta

4/6

JÄTEVESIEN
KÄSITTELY

3/6

RAKENNUSOIKEUS &
RAKENNUSTEN
SALLITTU
LUKUMÄÄRÄ

KÄYTTÖTARKOITUK-
SEN MUUTOS
ASUNNOKSI

2/6

KAAVAMÄÄRÄYKSET

RAKENNUSTEN
SALLITTU ETÄISYYS
RANNASTA

ENERGIA-
MÄÄRÄYKSET

VARUSTETASON
PARANTAMINEN

Kuva 160 ↑

Haastateltujen rakennustarkastajien (6) mainitsemat yleisimmät tiedusteluaiheet vapaa-ajan asumiseen liittyen.

ja rakennusten lukumäärään liittyviä asioita, jätevesien käsittelyn vaatimuksia ja mahdollisuuksia pysyvään asumiseen. Lisäksi vastauksissa toistuivat tiedustelut kaavamääräyksistä, rakennuksen sallitusta etäisyydestä rantaan, energiamääräyksistä sekä varustelutason parantamiseen liittyvistä asioista. (ks. kuva 160) Vaikka rakennusvalvonnalta tiedusteltiin loma-asumiseen liittyen hieman eri asioita kunnasta riippuen, voidaan yleisesti ottaen todeta vastauksissa toistuvien teemojen olleen hyvin samankaltaisia. Tämä voi joltain osin viitata mökinomistajien tämänhetkisiin yhteneviin muutostarpeisiin.

Kolmasosassa rakennusvalvonnan haastatteluissa kerrottiin asiakkaiden tiedustelemaan vapaa-ajan asumista koskevista energiamääräyksistä. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999 117 g §) mukaan rakennuksen energiatehokkuuden vähimmäisvaatimusten täytyminen on osoitettava laskelmilla. Uudet rakentamisen energiamääräykset tulivat voimaan vuoden 2018 alusta, jotka koskevat myös vapaa-ajan asuntoja, joihin asennetaan ympärivuotiseen käyttöön tarkoitettu lämmitysjärjestelmä. Sen sijaan alle 50 m² kokoisia tai alle neljä kuukautta vuodessa käytössä olevia loma-asuntoja määräykset eivät koske. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 117 g §; Rakennustutkimus RTS Oy 2019) Eräs kaavoittaja uskookin vain kesäkäyttöön tarkoitettavien mökkien rakentamisen johtuvan juuri tästä syystä, sillä samalla hän totesi talvien leudontuvan ja jopa saarimökkien käytön olevan yhä enemmän ympärivuotista. Neljää kuukautta enemmän vuodessa käytettäväksi tarkoitettua loma-asuntoa koskevat rakennuksen lämpöhäviön osalta vain rakennuksen vaipan lämpöhäviölle asetetut vaatimukset, jonka lisäksi massiivipuorakennuksille huomioidaan lisähelpotus (Ympäristöministeriön asetus uuden rakennuksen energiatehokkuudesta 1010/2017).

Vain kaksi rakennustarkastajaa totesi vapaa-ajan asuntoihin liittyvien tiedustelujen ja lupahakemusten selvästi vähentyneen 2010-luvulla verrattuna vuosituhannen alkuun. Vain yksi vastaaja kertoi kyselyiden hetkellisesti lisääntyneen:

”Päätösvallan siirryttyä käyttötarkoituksen muutoksen osalta kuntiin, kyselyiden määrä kasvoi runsaasti. Kun ilmeni, ettei päätöksen perustelut ole muuttuneet, hakemuksista luovuttiin.”

Tässä haastateltava todennäköisesti viittaa vuoden 2016 huhtikuun alussa voimaan astuneeseen maankäyttö- ja rakennuslain muutokseen, jonka myötä myös kaikki rantarakentamisen poikkeamis päätökset siirtyivät ELY-keskuksilta kuntien vastuulle (Ympäristöministeriö 2016). Poikkeamis päätöksen edellytykset eivät kuitenkaan muuttuneet, kuten edellisessä otteessa todettiin, mutta käytännössä kunnissa saatetaan esimerkiksi tulkita joitain määräyksiä eri tavalla kuin ELY-keskuksissa. Vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoituksien muutoksia pyrittiin myös helpottamaan toukokuussa 2017 voimaan tulleella lakimuutoksella, jon-

ka mukaan kunnat voivat määrätä kaavoittamattomia alueita, joissa sallitaan automaattisesti vapaa-ajan asunnon muuttaminen pysyväksi asunnoksi (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 129 a §). Tämä kuitenkin vaatii kunnan rakennusjärjestyksen muuttamista ja on huomioitava, että suuri osa loma-asumiseen soveltuvista ranta-alueista on jo kaavoitettu, kuten haastatteluissakin ilmeni. Asiaa käsiteltiin aiemmin työssä alaluvussa 3.7.3. Yleisesti viranomaisten haastatteluissa, sekä rakennusvalvonnan että kaavoituksen osalta, korostui teemana juuri vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoituksen muutokset vakituisiksi asunnoiksi. Tähän liittyviä haastatteluissa esiin nousseita näkemyksiä käsitellään seuraavan teeman yhteydessä.

4.2.5 HAASTEET VAPAA-AJAN ASUMISEN SÄÄNTELYSSÄ

Sekä kaavoittajien että rakennustarkastajien vastauksissa kerrottiin haasteista tämän päivän vapaa-ajan asumisen sääntelyssä. Erityisesti loma-asuntojen käyttötarkoitusten muutoksien sekä rantojen tiukkojen rakennusoikeusmääräyksien todettiin aiheuttavan haasteita.

Käyttötarkoituksen muutokset

Mökkien muuttamista vakituisiksi kodeiksi käsiteltiin jo kirjallisten lähteiden yhteydessä. Aihe nousi vahvasti esille myös viranomaisten haastatteluissa useiden eri kysymysten kohdalla, joka osoitti sen ajankohtaisuuden. Haastateltavien näkemykset syventävät kuntien suhtautumista käyttötarkoituksen muutoksiin ja erityisesti siihen liittyviin haasteisiin.

Suurelta osin kaavoittajien vastaukset kysymykseen kunnan suhtautumisesta mökkien muuttamiseen yhä enemmän vakituisia asuntoja vastaaviksi olivat samaan tapaan kierteleviä kuten rantarakentamisen suhteen. Suorasanaisemmissa vastauksissa kunnan kaavoituksen suhtautuminen oli selvästi joko ”myötäkarvaan” tai ”myönteinen”. Eräs kaavoittaja tarkensi heidän suhtautuvansa myönteisesti mökkien muuttamiseen vakituisiksi asunnoiksi maaseudulla, mutta että siitä on jonkin verran ongelmia aivan asemakaava-alueen liepeillä, sillä vapaa-ajan asukkaan ja pysyvän asutuksen tai kaupungin intressit eivät aina kohtaa. Toisessa haastattelussa todettiin tiukasti, ettei käyttötarkoituksen muutoksia puolleta. Kuitenkin melkein jokaisessa muussa vastauksessa, kuten seuraavassa otteessakin, todetaan vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoituksen muutokset mahdollisiksi tarvittavien ehtojen täytyessä:

”Mikäli kriteerit täyttyy, niin [käyttötarkoituksen muutos] on mahdollista. Ei kuitenkaan ole järkevää mahdollistaa vakituista asumista kauas muusta asutuksesta.”

Kuva 161 (ylhäältä alas) ↑
hannashantverk.blogspot.com

Kuva 162

Delicatissen

Kuva 163

Markus Spiske, Unsplash

Vakituiseksi asunnoksi muutettavan rakennuksen on täytettävä omakotitalon vaatimukset, jotka ovat tiukemmat kuin vapaa-ajan asunnoissa. Haastatteluis- sa mainitaan jotain muita kuntien kriteereitä vapaa-ajan asunnon muuttamiseen pysyväksi kodiksi, jotka liittyivät muun muassa tontin kokoon, jätehuoltoon, tavoitettavuuteen ja kohteen sijoittumiseen suhteessa muuhun yhdyskuntara- kenteeseen. Kunta tekee käyttötarkoituksen muutospäätöksen maankäyttö- ja rakennuslain perusteella (Vepsäläinen et al. 2015). Kunnan laatimilla yleisillä periaatteilla pyritään edistämään hakijoiden yhdenvertaista kohtelua poikkeamis- menettelyssä (Ympäristöministeriö 2005).

Kysymyksen asettelu kuntien suhtautumisesta mökkien muuttumiseen enemmän vakituisia asuntoja vastaaviksi saattoi näin jälkikäteen tarkasteltuna olla hieman epämääräinen. Kysymyksessä ei suoraan kysytty mökkien käyttötarkoituksen muutoksista, sillä asiantuntijoilta haettiin näkökulmia yleisesti ottaen mökkien varustelutason paranemiseen ja ympärivuotisen käytön lisääntymiseen. Kaavoit- tajat kuitenkin tulkitsivat kysymyksen viittamaan käyttötarkoituksen muutoksiin, joka viittaa aiheen olevan pinnalla kaavoituksissa. Yksi puhelinhaastateltava kui- tenkin tulkitsi, että kysymys ei nimenomaan liity käyttötarkoitusten muutoksiin, vaan mökkien muuttuneeseen ulkoarkkitehtuuriin. Tämä oli mielenkiintoinen huomio. Haastateltava totesi rakennustapaohjeiden ja ammattitaitoisten suunnit- telijoiden kuitenkin yleensä varmistavan hyvän lopputuloksen. Syrjäisemmillä ja vähemmän rakennetuilla alueilla hän totesi mökinomistajien omasta tahdostaan haluavan vähäeleisen maastoon sulautuvan rakennuksen. Myöhemmin haastat- telussa käyttötarkoituksen muutokset tulivat kuitenkin esille ja olivat tämänkin kunnan kaavoituksessa ”kuuma peruna”.

Alaluvussa 3.7.3 kerrottiin, että joissain kunnissa on käytetty sekä vakituisen että vapaa-ajan asumisen sallivia kaavamerkintöjä. Tämä aihe nousi esiin eräässä pu- helinhaastattelussa kaavoittajan kanssa, joka painotti erityisesti loma-asumisen ja vakituisen asumisen sekoittamisesta aiheutuvia sosiaalisia ongelmia. Kirjal- lisuudessa on ensisijaisesti käsitelty kunnalle mahdollisesti koituvia velvoitteita ja kustannuksia vakituiseksi asumiseksi muuttuvista mökeistä ja toisaalta niiden potentiaalista lisätä kunnan kuluttajia ja veronmaksajia. Sen sijaan kaavoittaja korosti painokkaasti sitä, ettei sekä vapaa-ajan asumista että vakituista asumista sallivalla alueella asukkaiden elämäntyylit kohtaa. Esimerkkinä mainittiin Ka- lajoen Hiekkasärkille tehdyt uudet kaavat. Hiekkasärkkien kaavoissa on käytet- ty RA/a-merkintää, jolla sallitaan loma-asuntoalueelle myös asuinrakennuksen rakentaminen pysyvään asumiseen. (ks. kuva 164) Kaavaselostuksessa tiedos- tetaan, että ”alueella lomailevien ja siellä asuvien päivärytmin, liikkumisen ja oleilun erilaisuus voi aiheuttaa ristiriitatilanteita”, mutta vakituinen asuminen alueella on haluttu tehdä mahdolliseksi. (Kalajoen kaupunki 2019) Haastateltu kaavoittaja piti tätä kummallisena ja lyhytnäköisenä ratkaisuna, jonka negatii-

viset seuraukset ilmenevät pienellä viiveellä. Kahden eri kaavoittajan puhelinhaastattelussa käyttötarkoitusten muutosten yhteydessä todettiin kaavoituksen olevan menossa ”populistiseen” suuntaan.

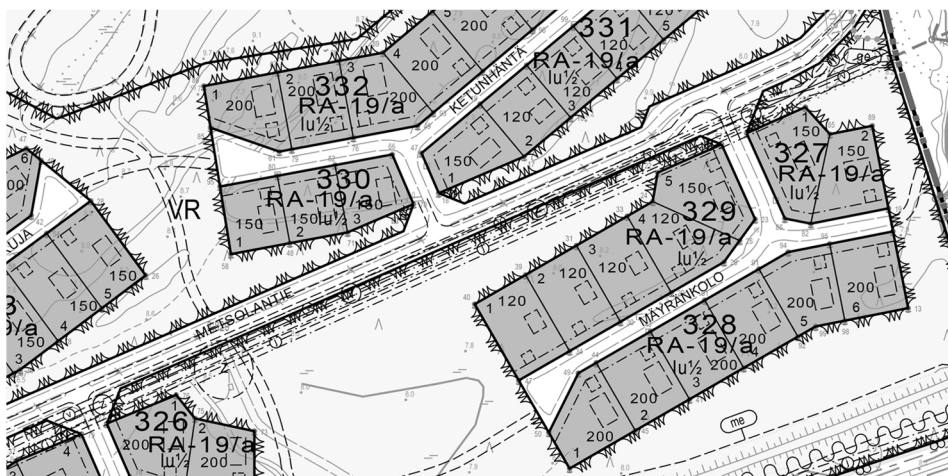

RA-19

LOMA-ASUNTOJEN KORTTELIALUE.
TONTILLE SAA RAKENTAA YHDEN, ENINTÄÄN 2-ASUNTOISEN LOMA-ASUNTORAKENNUKSEN, YHDEN ENINTÄÄN 20 K-M2 SAUNARAKENNUKSEN SEKÄ YHDEN 20 K-M2 TALOUSRAKENNUKSEN. LOMA-ASUNTORAKENNUKSEN TULEE OLLA KOOLTAAN VÄHINTÄÄN 70 % TONTILLE SALLITUSTA RAKENNUSOIKEUDESTA. ALUEELLA NOUDATETAAN RAKENNUSMÄÄRÄYSKOKOELMAN ASUINRAKENTAMISTA KOSKEVIA MÄÄRÄYKSIÄ.

/a

RAKENNUSPAIKALLE SALLITAA ASUINRAKENNUKSEN RAKENTAMINEN PYSYVÄÄN ASUMISEEN. RAKENTAMISESSA TULEE NOUDATTA ALUEELLE OSOITETUN PÄÄKÄYTTÖTARKOITUSMERKINNÄN MUKAISTA MÄÄRÄYSTÄ.

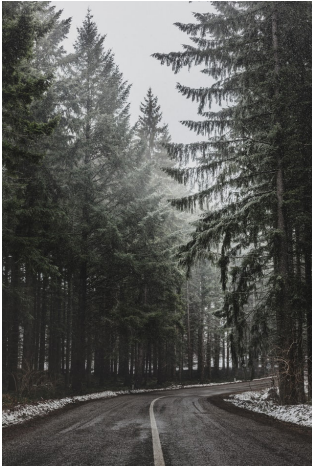

← Kuva 164
Ote Kalajoen Hiekka-
särkkien asemakaavan
vaiheittaisesta
kaavamutoksesta
osa-alueelle 5.
Kalajoen kaupunki 2019

Neljäosa kaavoituksista mainitsi loma-asuntojen käyttötarkoituksen muutokset myös merkittävimpana vapaa-ajan asumiseen liittyvänä suunnittelu- tai kehittämiskysymyksenä kunnassaan. Eräässä haastattelussa todettiin rannoille toivottavan erityisesti pysyvän asumisen lisäämistä. Yhden haastateltavan mukaan käyttötarkoituksen muutoksille haettavien lupien määrä on lisääntynyt maistraattien (nyk. Digi- ja väestötietovirastojen) rekisteröimiskäytäntöjen yhtenäistyttyä vuoden 2014 lopulla. Tästä lähtien kaavassa vapaa-ajan käyttöön merkittyä kiinteistöä ei ole ohjeistuksen mukaan voitu kirjata henkilön vakituiseksi asuinpaikaksi väestötietojärjestelmään. Henkilön kotikunnaksi voidaan kuitenkin hyväksyä vapaa-ajan asunnon sijaintikunta, mutta tällaisissa tapauksissa henkilö kirjataan kuntalaiseksi ”vailla vakinaista asuntoa”, josta voi seurata hankaluuksia arjessa. (Aluehallintovirasto 2015; Vepsäläinen et al. 2015)

Myös rakennusvalvonnassa esiintyviä haasteita vapaa-ajan asumiseen liittyen kysyttäessä mainittiin pääasiassa juuri käyttötarkoituksen muutoksiin liittyvät ongelmat.

”Käyttötarkoituksen muutos pysyvään asumiseen on monen kysymyksen aihe. Jos kaava sen sallii, niin asia hoituu suoraan rakennusluvalla. Mutta jos kaava (ranta-asemakaava tai rantayleiskaava) ei sitä salli, niin silloin tulee

haasteita, koska kaavan muuttaminen on pitkä projekti ja kunta ei ole siihen tapauskohtaisesti aina valmis. Kunta haluaa muuttaa kaavoja myös rannoilla isompina kokonaisuuksina.”

”Mökkejä halutaan muuttaa virallisesti asuinrakennuksiksi. Meillä ei juurikaan kaavoitus mahdollista tuota ja mennään poikkeuslupien kautta mikä aiheuttaa joskus haasteita.”

Rantarakentamisen mitoitus

Kuntien kaavoitusten haastatteluissa melkein kaikki vastaajat kokivat edes jonkinlaisesta tarvetta vapaa-ajan asumista koskevan kaavoituksen päivittämiseen. Syyksi nousi erityisesti vanhempien rantakaavojen liian pienet rakennusoikeudet, jonka mainitsi puolet haastatelluista kaavoittajista.

”Yleiskaavat on laadittu hyvin pitkälle tulevaisuuteen, ne vastaavat pääosin hyvin nykyiseen rantarakentamispaineeseen. Monet vanhemmat (70-80-luvulla laaditut) rantakaavat saattavat joskus olla varsinkin rakennusoikeudeltaan vanhentuneita – muutospaineita niissä on jonkin verran ollut havaittavissa.”

Rantatonteille rakennetaan yhä suurempia vapaa-ajan rakennuksia ja vanhoja pihapiirejä täydennetään uusilla rakennuksilla, joissa tapauksissa erityisesti vanhojen kaavojen rakennusoikeus ja sallittujen rakennuksien lukumäärä saattavat koitua esteeksi. Haastatteluissa todettiin, että koska monet näistä rantakaava-alueista ovat yksityisessä omistuksessa, kunta voi ainoastaan kehottaa maanomistajia kaavojen päivittämiseen ja tiedottaa mahdollisuuksista. Ranta-asemakaavoja ei koske maankäyttö- ja rakennuslain pykälä asemakaavan ajanmukaisuuden arvioinnista (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999 73 §). Myös eräs rakennustarkastaja totesi mökkien kasvavan koon aiheuttavan haasteita:

”Meillä pääsääntöisesti kaavoituksen ja rakennusjärjestyksen mukaan 100 m² lomarakennuksen saa tehdä 25 metriä rantaviivasta, yli 100 m² vähintään 50 metriä rantaviivasta. Tämä aiheuttaa välillä päänvaivaa. Eli lomarakennusten koko kasvaa kokoajan ja nykyisin 100 m² ei tahdo kaikille riittää.”

Kuva 165 (ylhäältä alas) ↑
 Filip Zrnzević, Unsplash
 Kuva 166
 Annie Spratt, Unsplash
 Kuva 167
 Patrick Hendry, Unsplash

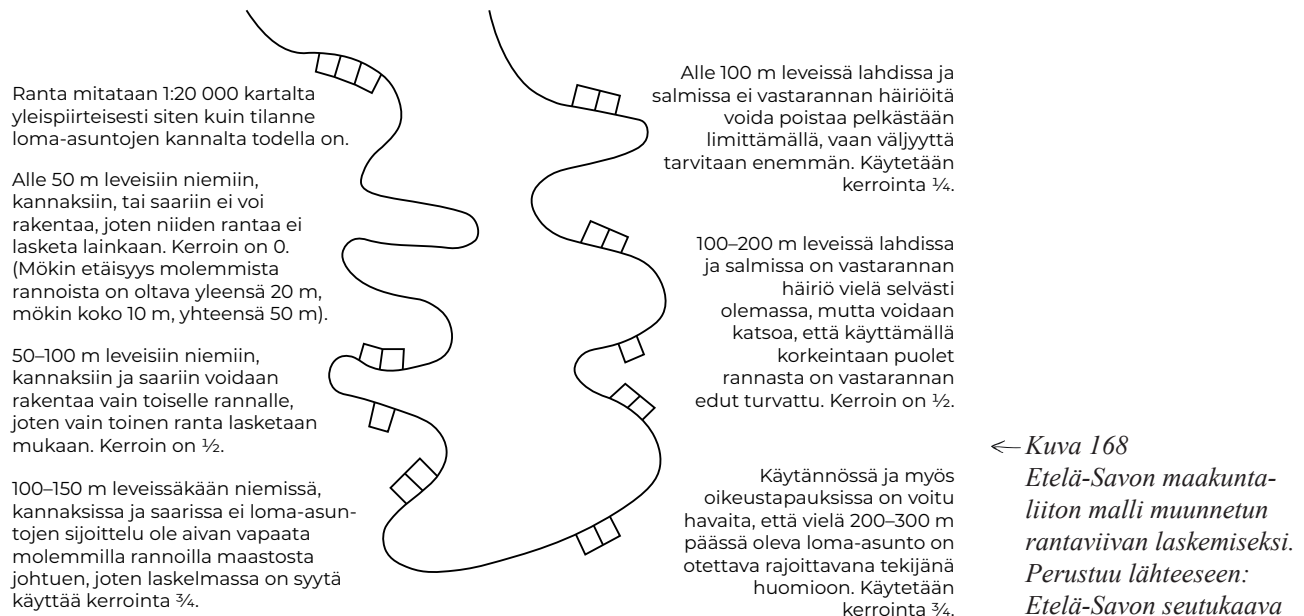

Rantarakentamisen määrää mitoitetaan emätilaperiaatteella (kantatilaperiaate) ja muunnetun rantaviivan menetelmällä. Emätilaperiaatteesta ei ole säännöksiä laissa, mutta se on vakiintunut tapa laskea rantarakennuspaikkojen määriä. Tällöin rakennusoikeus määritellään tietyn poikkileikkausajankohdan mukaisille emätiloille, jonka ajankohdan jälkeen muodostetut rakennuspaikat luetaan käytetyksi rakennusoikeudeksi. (Ympäristöministeriö 2014) Poikkileikkausajankohdanna käytetään usein rakennuslain voimaantulovuotta 1959 tai rantakaavasäännösten voimaantulovuotta 1969 (Ympäristöministeriö 2005). Rakennusoikeus

lasketaan emätilan muunnetulle rantaviivalle, joka huomioi yleensä Etelä-Savon maakunnan mallin mukaan muun muassa lahdet ja niemet kuvan 168 mukaisesti (Ympäristöministeriö 2005). Emätilaselvityksellä pyritään maanomistajien mahdollisimman tasapuoliseen kohteluun, ja sitä hyödynnetään usein rantojen poikkeamisluvissa.

Eräs kaavoittaja totesi, että hänen kuntansa kaavoituksesta kysytään jatkuvasti lupia rakentaa toinen mökki tontille. Koko suku mökkeilee samassa paikassa, eikä nykyinen mökki riitä kaikkien tarpeisiin. Haastateltava kuitenkin totesi, ettei rannoille valitettavasti koskaan sallita varsinaisen päämökkin lisäksi toista mökkiä, joka täyttäisi päärakennuksen määritelmän. Tällä vältetään esimerkiksi houkutusta ryhtyä lohkomaan tontteja. Mökkitontille saa usein päämökkiä tukevaksi rakennukseksi rakentaa muiden talousrakennusten lisäksi yhden vierasmajan tai aitan. Haastateltujen kuntien rakennusjärjestyksissä vierasmaja on usein määritelty päärakennuksen kanssa samaan pihapiiriin kuuluvaksi ja sille alisteiseksi yöpymiseen tarkoitetuksi talousrakennukseksi, jonka maksimi kerrosala on usein noin 30 m². Pääasiassa näissä kunnissa vierasmajaan sallitaan lämmitysjärjestelmä tai tulisija, ja osassa rakennusjärjestyksissä myös mainitaan esimerkiksi pieni keittiövarustus tai saniteetitilat. Toisaalta myös vierasmajan varustaminen vesi- ja viemärilaitteilla tai keittiöllä voi olla kokonaan kielletty.

Edellä mainitun kaavoittajan kanssa pohdittiin puhelinhaastattelun yhteydessä tarvetta keksiä keinoja monen sukupolven yhtäaikaisen mökkeilyn mahdollistamiseen samalla tontilla. Rakennusoikeutta on usein kerrosalallisesti riittävästi, mutta toista varsinaista mökkiä ei kuitenkaan sallita. Esimerkiksi Sipoossa yritettiin rakennusjärjestyksen kautta mahdollistaa kahden rakennuksen rakentaminen yhdelle paikalle asemakaava-alueen ulkopuolisilla rakennuspaikoilla, myös

rannoilla. Tammikuussa 2020 päätökseen tullessa tapauksessa korkein hallinto-oikeus kuitenkin kumosi rakennusjärjestyksen lainvastaisena sillä perusteella, ettei sivuasuntoja koskevan määräyksen vaikutuksia oltu arvioitu riittävästi. (KHO:2020:1) Mahdollisena ratkaisuna voisi olla esimerkiksi jonkinlainen kytketty mökkityyppi, jonka rakennusvalvonta tulkitseisi yhdeksi rakennukseksi.

Muita haasteita ja kehityskohtia

Käyttötarkoituksen muutoksien lisäksi rakennustarkastajat mainitsivat haastatte-
luissaan myös muita haasteita vapaa-ajan asumiseen liittyen. Joissain näissä oli huomattavissa, miten mökinomistajien ja rakentajien toiveet eivät kohtaa joidenkin kuntien nykyisten määräysten kanssa. Esimerkiksi erään hyvin mökkirikkaan kunnan rakennustarkastaja totesi, että vapaa-ajan asuntoihin halutaan vesikäymälöitä, mutta kaavat ja poikkeamisluvat estävät ne. Jätevesimääräykset toistuivat myös rakennusvalvontaviranomaisten mainitsemana haasteena. Eräs haastateltava totesi, etteivät nykyisten kaavojen ohjeet jätevesien käsittelystä aivan kohtaa uusien, jopa joltain osin löyhempien, jätevesimääräysten kanssa. Yleiskaavan muuttaminen on kuitenkin pitkä ja työläs prosessi, eikä ”pohdintaa ole oikein haluttu nostaa pöydälle”. Yhdessä haastattelussa hyvin mökkirikkaan kunnan rakennustarkastaja totesi, etteivät mökinomistajat ole lupahakemusten määrän perusteella vielä ryhtyneet jätevesiasetuksen mukaisiin muutostöihin.

Haastateltavat korostivat pätevien ja asiantuntevien suunnittelijoiden tärkeyttä rakennusvalvonnan toiminnan sujuvoittamisen kannalta.

”Palkattaisiin jonkin verran kokenut pääsuunnittelija hoitamaan varhaisesta vaiheesta lähtien lupa-asioita ja suunnitelmien laatimista. Hyvä suunnittelija voi jo alusta lähtien kertoa lähtötietojen perusteella mikä kannattaa millekin rakennuspaikalla.”

Lisäksi rakennustarkastajat toivovat kohteen lähtötietojen selvittämistä hyvissä ajoin ja rakennusvalvonnan kutsumista varhaisessa vaiheessa rakennuspaikalle käymään, mielellään suunnittelijan kanssa. Eräs haastateltava korosti erikseen energiamääräysten riittävän huomioimisen lupavaiheessa sekä jätevesijärjestelmien suunnittelun.

4.3 YHTEENVETO

Työn yhteydessä haastateltiin kiinteistönvälittäjiä ja mökkitoimittajia sekä mökkirikkaiden kuntien kaavoittajia ja rakennustarkastajia. Asiantuntijoiden ajankoh-
taiset näkemykset syvensivät työtä ja täydensivät kirjallisia lähteitä sekä tilastoja vapaa-ajan asumisen nykytilasta ja muutossuunnista. Aineiston tulokset myötä-

livät pitkälti kirjallisuusselvityksessä nousseita teemoja ja tunnistettuja trendejä, mutta haastatteluista paljastui myös työn kannalta oleellisia uusia näkemyksiä. Mökinostajien vaivattomuuden arvostus on jäänyt alan kirjallisuudessa ja tutkimuksissa vähälle huomiolle, ja osoittautuikin yhdeksi mielenkiintoisimmista haastatteluista nousseista teemoista.

Vanhojen ja uusien mökkien ostajat ovat haastatteluiden perusteella pääasiassa noin 50-vuotiaita ja hyvin toimeentulevia, vaikka ostajia on toki myös nuorempia perheitä sekä vanhempia eläkeikäisiä. Mökkiä hankkivat arvostavat erityisesti helppoutta, valmiita ratkaisuja ja mahdollisimman vaivatonta ylläpitoa. Ympäristöasiat kiinnostavat kiinteistönvälittäjien mukaan ostajia, mutta enemmänkin käytettävyyden ja mökkiä ympäröivän luonnon kannalta, eikä niinkään itse loma-asumisen ekologisuuden puolesta. Uusien mökkien ostajille ympäristöarvot vaikuttivat olevan hieman tärkeämpiä. Ostajien suhtautumisesta jätevesimääräykseen annettiin haastatteluissa hyvä kuva, joka viittaa kiinnostukseen suojella oman mökin ympäristöä ja vesistöä.

Haastatteluissa esiin nousseet mökinostajien toiveet vapaa-ajan asunnon ominaisuuksista tukivat muita tutkimuksia ja olivat linjassa työssä aiemmin tunnistettujen muutossuuntien kanssa. Erityisesti mökkien toivottu korkea varustelutaso sekä soveltuvuus talvikäyttöön korostuivat haastatteluaineistossa. Aikaisemmin työssä todettiin, että muutossuunnat näkyvät erityisesti uusissa vapaa-ajan asunnoissa. Haastatteluiden perusteella kuitenkin niin vanhoja sekä uusia mökkejä ostavilla on hyvinkin samanlaisia toiveita ja vaatimuksia. Sekä kiinteistönvälittäjät että mökkitoimittajat kertoivat mökin korkean varustelutason sisävessoi-
neen olevan usein ostajan vaatimuksena. Tämä liittyy todennäköisesti vapaa-ajan asuntojen lisääntyvään ympärivuotiseen käyttöön, ja haastatteluiden mukaan talviasuttaville mökeille onkin eniten kysyntää. Lisäksi kiinteistönvälittäjät totesivat sijainnin ratkaisevan mökin valinnassa ja vahvistivat rantapaikkojen ylivoimaisen suosion. Loma-asuntoa harkitsevia miellytti selvästi moderni ja selkeälinjainen tyyli. Mökkien arkkitehtuuria on käsitelty hyvin vähän aiemmissa tutkimuksissa, jonka takia tämä tulos on erityisen mielenkiintoinen. Mökkien toivotussa pinta-alassa oli paljon hajontaa, eli kysyntää on sekä suuremmille että pienemmille vaihtoehdoille. Haastatellut olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että mökin huono kunto on usein esteenä sen myynnille, joka kytkeytyy aiemmin todettuun ostajien haluttomuuteen ryhtyä työläisiin remontteihin.

Jo aiemmin työssä käsitelty mökkeilyn monipuolistuminen erottui teemana myös haastatteluaineistosta. Vaikka vastausten perusteella voitiin tunnistaa mökkien ostajien yleisiä vallitsevia vaatimuksia, korostui haastatteluissa myös tämän päiväisen mökkeilyn monipuolisuus. Talviasuttavien ja mukavuuksin varusteltujen

loma-asuntojen lisäksi monet asiantuntijat totesivat myös yksinkertaisemmilla ja jopa sähköttömillä mökeillä olevan oma asiakaskuntansa. Myös suomalaisille tärkeästä omarantaisuudesta oltiin valmiita tinkimään suosiota kasvattaneissa lomakeskuksissa sijaitsevilla mökeillä. Mökkeily on Suomessa laaja ja kirjava ilmiö, jonka suosion suunnasta asiantuntijoilla oli hyvinkin erilaisia näkemyksiä.

Haastatteluiden tulokset tukivat aiemmin työssä esitettyä tietoa, että yhä suurempi osa rantarakentamisesta perustuu kaavoitukseen, ainakin mökkirikkkaiden kuntien osalta. Suhtautumiseen rantarakentamiseen otettiin hyvin varovaisesti kantaa, mutta melkein puolet vastanneista kaavoittajista totesi kunnalla olevan asiaan myönteinen kanta. Ajankohtaiset aiheet mökkeilyssä korostuivat rakennusvalvonnan vastauksissa, joiden mukaan asiakkaat tiedustelevat heiltä vapaa-ajan asumiseen liittyen erityisesti sallittua rakennusoikeutta ja rakennusten lukumäärää, jätevesiasetuksen määräyksiä sekä mahdollisuuksia vakituiseen asumiseen. Viime vuosien uudet mökkeilyä koskettaneet lakimuutokset ja niiden aiheuttamat vaikutukset mainittiin usein sekä kaavoittajien että rakennustarkastajien haastatteluissa. Yleisesti viranomaisten haastattelut vahvistivat sen, kuinka erilaisia suhtautumisia ja käytäntöjä eri kunnilla on loma-asumisen suhteen, vaikka asiakkaiden tarpeet olivat hyvinkin yhtenäisiä. Mökkeilyssä vallitsevat trendit on kuitenkin selvästi tiedostettu mökkirikkaissa kunnissa.

Kaavoitus ja määräykset perustuvat vahvasti vapaa-ajan asumisen erotteluun käyttötarkoituksen mukaan, jota kasvava monipaikkaisuus haastaa. Mökkien käyttötarkoitusten muutokset ja niiden aiheuttamat haasteet kunnissa nousivat esiin selvänä teemana haastatteluissa. Pääasiassa kaavoituksista sanottiin loma-asunnon muuttamisen poikkeamisluvalla vakituiseksi asunnoksi olevan mahdollista tietyin ehdoin. Kirjallisuudessa on painotettu käyttötarkoituksen muutoksien aiheuttamia velvoitteita ja kustannuksia kunnalle, mutta haastatteluissa ilmeni joidenkin kaavoittajien näkevän vapaa-ajan asumisen ja vakituisen asumisen sekoittumisen ongelmallisena erityisesti juuri sosiaalisista syistä, asukkaiden elämäntyylien erotessa.

Toisena haasteena kaavoittajien haastatteluissa toistui vanhojen rantakaavojen riittämätön mitoitus, joka aiheuttaa muutospaineita kaavoihin. Mökkien kokojen kasvaessa moni kunta on alkanut porrastamaan rakennusten etäisyyttä rantaviivasta, josta seuraa joskus haasteita. Lisäksi yhdelle rakennuspaikalla saa rakentaa vain yhden varsinaisen päämökkin, joka aiheuttaa hankaluuksia monen sukupolven mökkeillessä samalla tontilla. Tähän todettiin tarvittavan uusia ratkaisuja. Rakennustarkastajien haastatteluista kävi ilmi mökkeilijöiden toiveiden ja määräysten olevan välillä vastakkain, ja peräänkuulutettiin pätevien suunnittelijoiden hyödyntämistä tarpeeksi varhain mökkiprojekteihin ryhtyessä.

5.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä työssä on kuvattu suomalaisen mökkeilyn historiallista kehityskulkua nykypäivään asti ja tunnistettu mökkikulttuurissa tällä hetkellä vallitsevia muutossuuntia. Tässä luvussa pohditaan näihin muutossuuntiin perustuvia mökkeilyn mahdollisia tulevaisuuden näkymiä ja näiden vaikutuksia mökkirakentamiseen sekä mökkien arkkitehtuuriin.

Suomalaisessa mökkikulttuurissa tapahtuvat muutokset ovat merkki siitä, että ihmiset ovat yhä kiinnostuneita sovittamaan mökkeilyn osaksi heidän elämäänsä. Luonto sekä arjesta irtautuminen ovat monelle edelleen tärkeitä mökkeilyn päämotiveja. Mökkeily kuitenkin halutaan muokata omia toiveita vastaavaksi, joka yhä useammin eroaa ”perinteisestä” mökin käsityksestä. Suomelle kulttuurisesti ja taloudellisesti tärkeän mökki-ilmiön säilyttämiseksi on kehitettävä kestäviä ratkaisuja vastaamaan näitä nykymökkeilijöiden toiveita ja vaatimuksia.

Yhä suurempi osa uusista rakennettavista mökeistä on moderneja, kattavasti varusteltuja ja ympärivuotiseen käyttöön soveltuvia

Modernit, kattavasti varustellut ja ympärivuotiseen käyttöön suunnitellut vapaa-ajan asunnot muodostavat tulevaisuudessa yhä suuremman osan Suomen mökkikannasta. Näitä uusia mökkejä rakennetaan todennäköisesti pääasiassa juuri rantatonteille kuivanmaan mökeistä ollessa runsaasti tarjontaa. Rantamökkejä hankkivat voivat olla muutenkin valmiita maksamaan kokonaisuudesta enemmän kuin mahdollisesti kustannussyistä rannattomiin mökkeihin päätyvät. Ostajilla on harvoin erityisiä tunnesiteitä ostamaansa mökkiin, jolloin tontilla oleva vanha mökki voidaan helpommin nähdä rasitteena.

Mukavuusvarusteltujen ja talvikäyttöisten mökkien lisääntyessä kasvaa myös ympärivuoden peruslämmössä pidettävien rakennusten määrä ja mökkien energiankulutus. Kuten alaluvussa 3.6 todettiin, nuoret ovat kustannustietoisia, ja käyttöaika suhteessa mökin energiankulutukseen ja kustannuksiin voi heistä tuntua kohtuuttomalta. Mökkien kasvava koko ja siten kasvava lämmitettävä pinta-ala, sähkön hinnan nousu ja tulevaisuudessa mahdollisesti sähkösiirtomaksun suhteuttaminen tarvittavaan maksimitheoon voivat edelleen lisätä vaihtoehtojen lämmitysratkaisujen houkuttelevuutta (ks. kuva 169). Yhä useampaa saatetaan kiinnostaa pohtia mahdollisuuksia mökin suunnitteluvaiheessa sen kylmäksi jättämiseen, kuivanapitolämmitykseen tai näiden yhdistelmään. Tämä edistää pakkasenkestävien vesihuoltojärjestelmien ja lämmityksen etäohjattavuuden kehittymistä (ks. kuva 170). Myös kehittyneet kuivakäymäläratkaisut helpottavat vesijärjestelmän pakkaskestävyyden toteuttamista, jonka lisäksi tiukentuneet jätevesimääräykset voivat kannustaa vedettömiin vaihtoehtoihin (Sahari & Perrels 2009). Diplomityön perusteella ratkaisujen vaivattomuus ja mökin helpohoitaisuus sekä käytön joustavuus ovat tärkeitä mökkeilijöille. Siksi huoltovapaa ja hankintahinnaltaan edullisen suoran sähkölämmityksen suosio tulee myös varmasti säilymään.

Vapaa-ajan asunnon ja vakituisen asunnon välinen kontrastisuus on yhä tärkeää, mutta se perustuu yhä vähemmän eroon asuntojen varustelutasossa. Mökin ym-

SÄHKÖNKULUTUS

Peruslämmössä
oleva mökki
 °C
~8000
kWh/VUODESSA

Sähköistetty mökki
(ei pidetä sähköllä
lämpimänä)
~1500
kWh/VUODESSA

↑ Kuva 169
Perustuu lähteeseen:
Rytkönen & Kirkkari
2010

Kuva 170 →
Perustuu lähteeseen:
Rytkönen & Kirkkari
2010

TÄYDELLISEKSI KEHITETYLLÄ PAVE-JÄRJESTELMÄLLÄ SAAVUTETTAVAT EDUT KIIINTEISTÖLLE OVAT SEURAAVAT:

- Vesihuolto toimii pakkasellakin ilman ongelmia.
- Järjestelmä sietää vaurioitumatta pitkiäkin sähkökatkoksia.
- Kalliita pakkasvaurioiden korjauksia ei tarvita.
- Järjestelmä voidaan toteuttaa edullisemmin kuin omakotitalotasoinen vesihuolto, joka vaatii jatkuvan lämmityksen.
- Energiakustannukset ovat pienemmät kuin lämmitettäessä koko rakennusta jatkuvasti (ns. peruslämpö).
- Vettä käyttäviä kalusteita on mahdollista korvata vedettömillä, mikä säästää vettä ja parantaa rakennuksen pakkaskestävyyttä.

päristöllä on paljon suurempi vaikutus arjesta irrottautumiseen kuin itse rakennuksella. Mökkeilijöiden toivomat suuret lasipinnat ja terassit sekä kesäkeittiöiden kasvanut suosio liittyvät korostuneeseen luonnosta nauttimiseen. Vapaa-ajan asuntojen suunnittelussa todennäköisesti keskitytään yhä enemmän avautuviin näkymiin sekä ulko- ja sisätilojen rajapinnan hämärtymiseen. (ks. kuvat 171–173) Nykymökkeilijöiden toiveet vaikuttavat myös mökkien tilasuunnitteluun. Korostuva yhdessäolon tärkeys voi näkyä suurempina ja avoimempina oleskeluun, syömiseen ja ruoanlaittoon tarkoitettuina tiloina. Työn ja vapaa-ajan sekoituessa yhä enemmän sekä teknologian kehittyessä kiinnostus mökiltä tehtävään etätöihin todennäköisesti jatkaa kasvuaan tietotyötä tekevien keskuudessa. Monessa tapauksessa etätöiden teko mökiltä käsin vaatii ainoastaan laajakaistayhteyden, mutta uusiin mökkeihin saatetaan myös suunnitella yhä useammin työpis-teiksi soveltuvia tiloja.

Kuva 171 (vas.)
Valoisa kesähuvi
Sysmässä.
Sunhouse

Kuva 172 (kesk.)
Rakennukset ja kalliot
rajaavat hulpean
terassin Porvoossa.
Sunhouse

Kuva 173 (oik.)
Sisä- ja ulkotilan raja
vapaa-ajan asunnossa
Korpilahdella.
Sunhouse

Suurin osa uusista mökeistä on teolliselta valmistajalta tilattuja, kuten todettiin alaluvussa 2.4.4. Kattavien toimitussisältöjen sekä laajojen mallistojen houkuttelemana monet uusien mökkien ostajista tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa valitsemaan teollisen valmistajan mökin. Tehtyjen haastatteluiden mukaan ostajille on kuitenkin tärkeää jättää oma jälki mökkinsä arkkitehtuuriin, jonka lisäksi tontin sekä ympäröivän luonnon huomioiminen ovat aina onnistuneen mökkirakentamisen lähtökohtia. Tarve ja halu mökkien räätälöinnille toivottavasti ylläpitää mökkiteille ominaista yksilöllisyyttä. Yhä useampia miellyttävä moderni mökkiarkkitehtuuri todennäköisesti yleistyy Suomen rannoilla ja voi viedä vapaa-ajan asuntojen arkkitehtuuria rohkeampaan suuntaan.

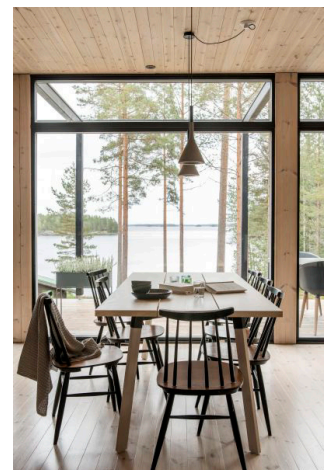
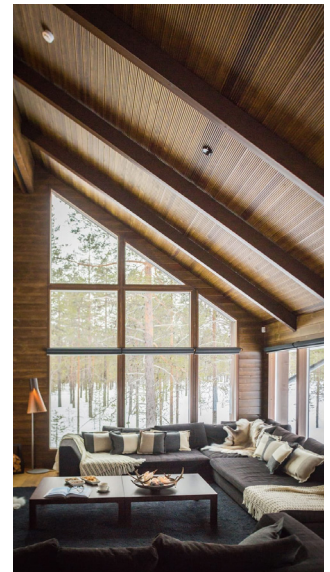
Yhtenäistä suomalaisille mökeille on jatkossakin puurakentaminen. Puu on materiaalina oleellinen osa suomalaista mökkikulttuuria sen ominaisuuksien sekä ulkonäön takia, jonka lisäksi se sopii nousevaan ympäristötietoisuuden ja kotimaisuuden trendiin. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta juuri laadukkaasti rakennettujen ja selkeälinjaisten hirsimökkien kestäneen parhaiten aikaa. Massiivihirrestä rakennettu mökki talvehtii erinomaisesti, jonka lisäksi energiamääräysten lievennykset kannustavat hirsirakentamiseen. Arkkitehtuurin kannalta mökkirakentaminen pitää osaltaan huolen puurakentamisen suosioista ja tarjoaa pienten sekä yksinkertaisten talojen muodossa erinomaisen alustan teollisen hirsirakentamisen rajojen venyttämiseksi ja innovoinnille.

Mökkien käyttötarkoitusten muutokset ovat tehtyjen haastatteluiden mukaan ajankohtainen aihe kuntien kaavoituksissa ja rakennusvalvonnoissa. Kasvavasta varustelutasosta ja talvikäytöstä huolimatta mökille vakituisesti muuttamiseen ei kuitenkaan ole suurta kiinnostusta tutkimusten mukaan (Adamiak et al. 2015; Mökkibarometri 2016), jonka lisäksi tämä voi olla erityisesti nykyisten omistajien ikään ja eläköitymiseen liittyvä vaihe, jonka merkitys vähenee mökinomistajien vaihdosten myötä. Kunnilla on tällä hetkellä erilaisia linjauksia vakituisen asumiseen loma-asuntoalueilla, joiden vaikutukset selviävät ajan saatossa.

Yhä useampi kohtaa tilanteen, jossa joutuu pohtimaan perintömökin tulevaisuutta

Mökinomistajien korkean keski-ikänsä takia joudutaan yhä useamman mökin kohdalla pohtimaan sen tulevaisuutta. Syitä perintömökin lunastamatta jättämiseen ovat erityisesti ajan puute, mökin ylläpidon työläys, etäisyydet, mökkikiinteistön hinta ja oma sekä yleinen taloustilanne (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017). Helposti saavutettavia rantatontteja ollaan todennäköisesti eniten halukkaita perimään ja rantamökit saattavatkin siksi säilyä suvussa kuivanmaan mökkejä pitkempään. Erityisesti perintötilanteissa mökki on rakennustyyppinä erittäin altis käyttökatoille, ja tämä vaihe tulee jatkossakin kuulumaan monen mökin elinkaareen. Näissä tilanteissa on etua siitä, että rakennus on suunniteltu kestäväksi kylmillään oloa ja hetkellistä käyttämättömyyttä. Varustelutason nousun myötä yleistyvät peruslämmöllä pidettävät mökit, jotka tulevat kalliiksi käyttökatojen aikana ja ovat haavoittuvaisia esimerkiksi pitkille sähkökatkoille. Perintömökit harvoin vastaavat täysin uuden omistajansa toiveita, mutta tästä huolimatta niihin voidaan olla vastahakoisia tekemään muutoksia niiden edustaman jatkuvuuden takia. On silti odotettavissa, että kiinnostus perintömökkien kunnostamiseen, laajentamiseen ja pihapiirin täydennysrakentamiseen kasvaa tulevaisuudessa.

Kuva 174 Juho Huttunen 2013

*Kuva 175 Honkarakenne
Kuva 176 Kontio Glass House.*

*Pauliina Salonen 2018
(ylhäältä alas)*

Tarve mökkien laajentamiseen, täydennysrakentamiseen ja kunnostamiseen kasvaa

ESIM.

Pyöröhirsimökki
60 m²
(≈ kevyesti
eristetty
lautamökki)

Sähköpatterit
Sähkön hinta
12 snt/kWh
Aikajakso
lämmityskausi

15 °C PERUSLÄMPÖ
~960 €

5 °C PERUSLÄMPÖ
~480 €

KUIVANAPITO-
LÄMMITYS
180–240 €

Kuva 177 ↑
Mökin lämmityksen
kustannuksia.
Perustuu lähteeseen:
Motiva 2016

Mökkikannan ikääntyminen, mukavuustason nostaminen ja käyttökuukausien laajentaminen sekä edellä mainittu mökkien periminen lisäävät tarvetta mökkien päivittämiseen. Lisäksi tutkimusten (Hiltunen & Rehunen 2014; Pitkänen et al. 2014) mukaan erityisesti nuorille on mökillä tärkeää perheen kanssa yhdessä ajan viettäminen, johon vanhat ja ahtaat mökit sopivat huonosti. Tästä syystä kaikkien majoittamiseksi mökkipihoilla voidaan odottaa yleistyvän erilaiset rinnakkaismökkit ja vierasmajat. Kysyntä voi myös kasvaa mökkimalleille, jotka soveltuvat usean perheen samanaikaiseen mökkeilyyn tarjoamalla tiloja yhdessäoloon, mutta myös mahdollisuuden toimintojen jakautumiseen yksityisempiin tiloihin. Mökkirakentaminen on jatkossakin pitkälti täydennysrakentamista, joka lisää edelleen mökkipihojen kerroksellisuutta. Liiterit, ulkohuussit ja muut lisärakennukset ovat vakiintuneet osaksi mökin pihapiiriä ja säilyvät jatkossakin osana maalaiselämää jäljittelevää mökkeilyä.

Tilan puute voi johtaa vapaa-ajan asunnon laajentamiseen erityisesti silloin, kun tontille ei sallita tai siihen ei mahdu lisärakennusta, mutta rakennusoikeutta on vielä jäljellä. Vanhan mökin tunnearvo voi myös ohjata sen laajentamiseen uudella korvaamisen sijaan. Laajennuksen kustannukset ovat kuitenkin usein verrattavissa uuden mökin rakentamiseen. Jatkossa voisi olla yhä enemmän kysyntää mökkien laajennuksiin erikoistuneisiin yrityksiin, jotka olisivat kehittäneet kustannustehokkaita standardoituja ratkaisuja laajennuksien haasteisiin, kuten liitoskohdan tekniseen ratkaisuun ja lämmitysjärjestelmiin. Laajennukset pidentäisivät olemassa olevien mökkien elinkaarta, nostaisivat niiden arvoa ja lisääisivät kiinnostusta myös vanhojen mökkien hankintaan.

Usein tilanne on se, että mökkien varustelutasoa on tarpeen mukaan vuosien mittaan nostettu päälle liimatuin ratkaisuin. Monessa tapauksessa lopputulos on näin saattanut muodostua hankalakäyttöiseksi, energiatehottomaksi ja epäesteettiseksi. Kysyntää on varmasti yhä enemmän suunnitteluratkaisuille, jotka tyylikkäästi piilottavat lisättyä tekniikkaa, sillä moni kuitenkin toivoo mökiltä tiettyä askeettisuutta ilman turhia häiriötekijöitä korkeasta varustelutasosta huolimatta. Hillityt ja mökkimaisemaan sopivat vaihtoehdot voisivat lisätä esimerkiksi aurinkopaneelien tai ilmalämpöpumpun ostajien määrää. Toteutettujen haastatteluiden mukaan ekologisuudella ei tällä hetkellä ole erityisesti painoarvoa mökinostajien valinnoissa. Kustannuksilla sen sijaan on suuresti merkitystä, jonka vuoksi mökkeilijöille suunnatut kustannus- sekä ekotehokkuuden yhdistävät laitteet ja ratkaisut voisivat tulevaisuudessa edistää mökkeilijöiden valintojen ympäristöystävällisyyttä (ks. kuva 177). Lisäksi mökkien kunnostus- ja ylläpitopalvelut pidentäisivät iäkkäiden omistajien mahdollisuuksia mökkeillä ja kiinnostaisivat todennäköisesti monia muitakin mökinomistajia.

Tähän mennessä rantarakentamisen määräyksiä on jouduttu kiristämään samaan tahtiin kuin mökkien määrä on kasvanut Suomessa. Vuosittain rakennettavien uusien mökkien määrä on nyt tasaantunut enää muutamiin tuhansiin, ja vapaa-ajan rakentamisen sääntelyn tulisi yhä enemmän keskittyä olemassa olevien mökkien ja tonttien käytön jatkuvuuteen ja suosion säilyttämiseen. Näin voidaan myös vähentää painetta uusien rantatonttien kaavoittamiselle. Erityisesti vanhojen kaavojen rakennusoikeudet ovat usein liian pieniä nykymökkeilijän tarpeille ja niiden harkitulle päivittämiselle on tarvetta.

Maaseudun entisistä vakituisista asuintaloista saattaa muodostua yhä suosituimpi mökkityyppi

On mahdollista, että maaseudun autioituneet omakotitalot ja muut kuivanmaan tontit muodostuvat entistä varteenotettavimmiksi mökkityypeiksi, kun sopivien etäisyyksien päässä olevista rantatonteista alkaa olla yhä vähemmän tarjontaa. Lisäksi rantapaikkojen hinnat ovat nousussa ja monien ulottumattomissa. Sen sijaan jatkuvan kaupungistumisen myötä maaseudulla on yhä enemmän tyhjilleen jääviä vakituisina asuintaloina palvelleita taloja, joiden hinnat jatkavat laskuaan ylitarjonnan vuoksi. Nämä voisivat houkutella nimenomaan niitä ostajia, jotka ovat kustannussyistä valmiita tinkimään omarantaisuudesta. Omarannattomille vapaa-ajan asunnoille on todettu olevan kysyntää, jos niiden hinta pysyy kohtuullisena (Hirvonen & Puustinen 2008).

Kilpailukykyisten hintojen lisäksi nämä kohteet kuitenkin vastaavat myös muilla tavoin nykypäivän mökkeilijöiden toiveisiin. Sijainti kotiin nähden on mökinostajien tärkeimpiä kriteereitä, ja nämä kohteet ovat usein hyvin saavutettavia ja hintaansa nähden lähellä isoja kasvukeskuksia. Palveluiden ja mahdollisten harrastusten läheisyys voi olla erityisesti iäkkäille, aktiivisille nuorille ja paljon aikaa mökillä viettäville tärkeää, kuten myös mökkikunnan elinvoimaisuudelle. Maaseudun käyttämättömiksi jääneet rakennukset ovat lisäksi usein tilavia sekä varustelutasoltaan vakituisen asumiseen suunniteltuja ja siten ympärivuotiseen käyttöön soveltuvia. Suurella tontilla saa olla rauhassa ja naapurit saattavat olla kauempana kuin täyteen rakennetuilla rannoilla. Lisäksi näissä kohteissa rakentamista ei rajoita rantarakentamisen tiukat määräykset ja loma-asunnon muuttaminen tarvittaessa vakituiseksi asunnoksi voi onnistua sujuvasti.

Suomen olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen vapaa-ajan asumiseen edistäisi rakennusten kunnostusta ja huoltoa sekä vähentäisi rantojen rakentamispainetta. Harrastustoiminta ja erilaiset aktiviteetit voisivat nostaa kiinnostusta niiden lähistöllä oleviin kuivanmaan loma-asuntoihin ja näille kohteille voisi muodostua omat kohderyhmänsä. Erityisesti nuoret ovat kiinnostuneita myös muista loma-asumisen muodoista kuin rantamökeistä, joten voidaan ennustaa mökkeilyn yhä monipuolistuvan, myös rantojen ulkopuolelle.

Vuokraukseen tarkoitettujen mökkien määrä kasvaa

Kuva 178, 179, 180 ↑
Oslo lähetyvillä
Finnskogenin metsässä
kohoavien vuokrattavien
PAN-tornimökkien (2019)
suunnittelija Espen
Surnevik inspiroitui
Muumi-tarinoista.
Rasmus Norlander

Nuorilla on kiinnostusta mökkeilyyn, mutta heillä ei välttämättä ole taloudellisia mahdollisuuksia tai muuten halua oman mökin omistamiseen (Saaristoasiain neuvottelukunta 2017; ks. myös Pitkänen et al. 2014). Vuokramökkien suosio vaihtoehtona mökin omistamiselle tulee todennäköisesti jatkossa kasvamaan erityisesti nuorten sukupolvien keskuudessa. Vapaa-aika halutaan jakaa useampaan paikkaan, johon sopii vähemmän sitovat loma-asumisen muodot. Lisäksi kotimaanmatkailu sekä Suomen viileämpään ilmastoon kesälomailemaan karkaavien turistien määrä saattaa jatkossa lisääntyä ilmastonmuutoksen myötä. Mökkivuokraustoiminta sopii erinomaisesti maan puhdasta luontoa korostavaan matkailuimagoon. Mökkien vuokrauksen ja yhteiskäytön edistäminen lisääisi olemassa olevan mökkikannan käyttöastetta. Samat henkilöt palaavat helposti entuudestaan hyväksi todettuun vuokramökkiin, jolloin vuokramökkeihin voi alkaa muodostua samanlaisia tunnesiteitä kuin suvun mökkeihin. Näin luodaan uusia mökkeilyn perinteitä.

Vuokramökkien käyttäjien kasvaessa kasvaa myös vuokrattavien mökkien määrä. Tähän tarkoitukseen rakennetut mökit ovat usein kustannukset edellä rakennettuja perustason mökkejä, joissa korostuu vaatimus helppokäyttöisyydestä. Persoonaton arkkitehtuuri ja sisustaminen voivat jopa yleistyä vuokrattavissa ja yhteiskäytettävissä mökkeissä. Toisaalta vuokraustoiminta voi myös johtaa arkkitehtonisesti jännittäviin mökkiratkaisuihin kokemuksellisuuden jatkuvasti korostuessa vapaa-ajan viettäessä (ks. kuvat 178–180). Kysyntä erilaisiin vuokrauspalveluihin todennäköisesti kasvaa, kuten mökkien siivoukseen ja tarkastukseen erikoistuneisiin yrityksiin.

Askeettisuuden paluu

Vapaa-ajan asuntojen pinta-alojen ja varustelutason kasvusta huolimatta ei yksinkertainen ja ”perinteinen” mökkeily ole kadonnut, ja suuri osa suomalaisista loma-asunnoista on yhä vaatimattomia kesämökkejä. On jopa merkkejä vaatimattomasti varusteltujen minimalististen kesämökkien nousevasta trendikkyyydestä, joka voidaan nähdä vastareaktionä teknologian ja kulutuksen täyttämälle arjelle. Koskemattoman luonnon tärkeys vastapainona kaupungeille jatkaa korostumista, ja ajatus ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavasta mökkeilystä voi kiehtoa yhä useampia. Myös mielikuva nuorten sukupolvien korkeista vaatimuksista mökin mukavuuksien suhteen on osittain vääristynyt. On tärkeää, että Suomessa on tulevaisuudessakin mahdollista rakentaa yksinkertainen kesämökki. Tämän tyyppiset mökit on myös huomioitava uusien mökkien tarjonnassa. Perinteisen mökkeilyn ja modernin tyylin yhdistelmä voi luoda mielenkiintoista, ekotehokasta ja Suomelle uniikkia arkkitehtuuria. Tiukentuvat energiamääräyk-

set, jätevesimääräykset ja muu vapaa-ajan rakentamista koskeva sääntely saattaa jopa kannustaa juuri pienten ja yksinkertaisten kesämökkien rakentamiseen. Lisäksi tämän tyyppiset loma-asunnot vastaavat erityisesti nuorten toiveisiin mökin edullisuudesta sekä helppohoitoisuudesta. Vapaa-aika halutaan jakaa usean eri paikan välille, johon voi hyvin sopia kesäkäyttöön tarkoitettu mökki ja talvella esimerkiksi vuokramökki laskettelukeskuksesta.

Ympäristöystävällisyyden myytin murtuminen

Vaikka ympäristöarvoilla ei vielä ole suurta vaikutusta mökkeilijöiden valintoihin ja mökkeilytottumuksiin, on mökkeilyyn automaattisesti liitetty ajatus ympäristöystävällisyydestä alkanut rakoilla. Massa (2011) kuvailee mökkeilyyn liittyvää ekologisuuden ideaalia ”kakkosasuntojen viher- ja perinnepesuksi, jolla paljon energiaa käyttävä rakennus saadaan sopeutumaan sekä ympäristöajatteluun että kesämökkiperinteeseen”. Ympäristöystävällisyys ei kuitenkaan ole enää itsestäänselvyys mökkeilyssä, ja kiinnostus ympäristöä vähemmän rasittavaan mökkeilyyn on kasvussa. Suomalaisia mökkeilijöitä motivoi parhaiten ekologisiin ratkaisuihin oman mökkinsä ympäristön hyvinvoinnin varmistaminen sekä pienemmät ylläpitokustannukset. Jatkossa mökkeilijät ovat todennäköisesti valmiimpia myös maksamaan ympäristöystävällisemmistä ratkaisuista, joka kannustaa esimerkiksi mökkivalmistajia niiden kehittämiseen ja tarjoamiseen.

Muuttuvaan mökkeilyyn liittyy myös ympäristön kannalta myönteisiä kehityskaskia. Mökkeilyn ympäristöystävällisyyden ideaalikäsitysten murtuessa kiinnostus luontoa säästävään teknologiaan kasvaa. Lisäksi mökkien varustelutason nosto, talvikäyttöön soveltuminen ja etätöyön yleistyminen voivat pidentää mökillä vietettäviä yhtenäisiä oleskelujaksoja ja vähentää mökkiliikennettä. Toisaalta nämä muutossuunnat myös helpottavat säännöllisiä lyhyitä vierailuita, joka taas voi lisätä liikkumisesta aiheutuvia päästöjä. Lomakeskusmökkien ja kuivanmaan mökkien kasvava suosio voi vähentää Suomen rantojen kuormitusta, lisätä nykyisen rakennuskannan käyttöä ja helpottaa mökkeilijöiden mahdollisuuksia julkisen liikenteen hyödyntämiseen. Potentiaalia on aidosti ekologisen moder-

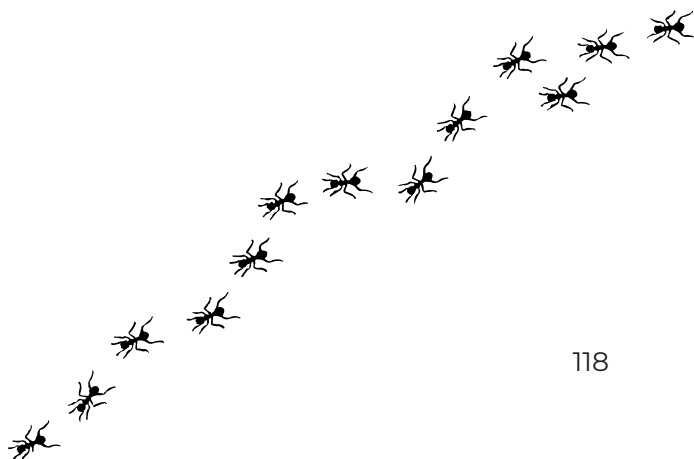
↓ Kuva 181, 182, 183
Project Ö (2019) on
Aleksi Hautamäen ja
Milla Selkimäen suunnittelema omavarainen kesämökki saaristoon.
Arcmospheres

nin mökkiarkkitehtuurin kehittämiseen, ja jopa tämän tyyppisille lomakylille. Mökkeilyn tärkein muuttumattomana säilynyt myönteinen ympäristövaikutus on kuitenkin jatkossakin suomalaisten luontosuhteen ylläpito.

Lopuksi

Mökkikulttuurin säilyminen Suomessa on pitkälti kiinni siitä, että nuorille sukupolville löytyy helppoja ja kohtuuhintaisia ratkaisuja muokata olemassa olevaa mökkikantaa omannäköiseksi ja vastaamaan omia tarpeita ja toiveita. Mökkitarjonnan monipuolisuudesta on myös jatkossa huolehdittava, jotta yhä useammalla säilyy mahdollisuus mökkeilyyn. Perehtymällä alan kirjallisuuteen ja haastattelemalla asiantuntijoita on onnistuttu luomaan kokonaisvaltainen kuva suomalaisen mökkeilyn historiallisesta kehityskaaresta sekä tällä hetkellä mökkeilyssä vallitsevista muutossuunnista. Seuraavaksi olisi tarvetta konkreettisia suunnitteluratkaisuja esitteleviin tutkimuksiin, jotka huomioisivat tässä työssä tunnistettuja mökkeilyn muutossuuntia edistäen mökkikannan sekä mökkeilykulttuurin säilymistä ja kehittymistä. Mahdollisia jatkotutkimusaiheita ovat esimerkiksi vanhojen mökkien kunnostus ja niiden ekotehokkuuden parantaminen, autioituvien mökkien ja maaseudun käyttämättömiksi jääneiden rakennusten mahdollisuudet, mökkien laajentaminen ja kehittäminen useiden sukupolvien yhteiseen käyttöön ja mökkien perimiseen liittyvät haasteet ja mahdollisuudet sekä erilaiset vuokra- ja yhteisomistuskonseptit. Yli puolen miljoonan mökin maassa mökkirakentamisen kehittäminen tulisi olla nykyistä paremmin osana ajankohtaista arkkitehtuurikeskustelua, ja toteutuneilla projekteilla tulisi inspiroida mökkikansaa. Mökkien on muun arkkitehtuurin tapaan perustuttava aikaa kestäviin ratkaisuihin ja edustettava teknisesti sekä esteettisesti tasokasta rakentamista.

LÄHTEET

ADAMIAK, C., Vepsäläinen, M., Strandell, A., Hiltunen, M., Pitkänen, K., Hall, C.M., Rinne, J., Hannonen, O., Paloniemi, R. & Åkerlund, U. (2015). Vapaa-ajan asuminen Suomessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 22/2015.

AHLQVIST, K. (2009). Vapaa-ajan asuminen – irtautumista, autonomiaa ja luonnonläheisyyttä. Teoksessa: Kulutuksen liikkeet. Kuluttajatutkimuksen vuosikirja 2009. Kuluttajatutkimuskeskus. s. 155–176.

AHO, S. & Ilola, H. (2006). Toinen koti maalla? Kakkosasuminen ja maaseudun elinvoimaisuus. Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja, Rovaniemi.

AIRAKSINEN, O. (2019). Suunnitteletko mökin myyntiä? Näin laitat mökin myyntikuntoon. Taloustaito 28.6.2019. Saatavissa: www.taloustaito.fi/vapaalla/suunnitteletko-mokin-myyntia-nain-laitat-mokin-myyntikuntoon/#b393ffe8

ALASUUTARI, P. & Alasuutari, M. (2010). Mökkihulluus: Vapaa-ajan asumisen taika ja taito. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.

ALUEHALLINTOVIRASTO. (2015). Maistraattien lain soveltamiskäytännöt yhtenäistyvät vapaa-ajan asuntoihin muuttamistapauksissa. Tiedotteet 2015.

ANTTILA, A-H. (2008). Mökkeily. Teoksessa: Suomalaisen arjen historia, 4. Hyvinvoinnin Suomi. Häggman, K., Kuisma, M., Markkola, P. & Pulma, P. (toim.). WSOY, Helsinki. s. 177–183.

BERGHÄLL, E., Perrels, A. & Sahari, A. (2008). Mökkikannan kehityspolku vuoteen 2025 asti. VATT-keskustelualoitteita 455. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.

ENERGY Efficiency. (2020). Environmental and Energy Study Institute. Viitattu: 21.3.2020. Saatavissa: www.eesi.org/topics/energy-efficiency/description

ESKOLA, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

HALL, C.M. & Müller, D.K. (2004). Tourism, Mobility, and Second Homes: Between Elite Landscape and Common Ground. Aspects of Tourism: 15. Cromwell Press, Great Britain.

HAMMARSTEN, H. (2017). Jakamistalous tulee myös mökkeilyyn. FCG Consulting People lehti 2/2017.

HAVSVIDDEN. (2019). Kotisivusto. Viitattu: 22.11.2019. Saatavissa: www.havsvidden.com

HE 128/2016 vp. (2016). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta.

HILTUNEN, M. (2007). Environmental impacts of rural second home tourism – case lake district in Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 7:3. pp. 243–265.

HILTUNEN, M. & Rehunen, A. (2014). Second home mobility in Finland: Patterns, practices and relations of leisure oriented mobile lifestyle. *Fennia* 192:1. pp. 1–22. ISSN 1798-5617.

HIRSJÄRVI, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

HUUSKO, A-K. (2018). Miten meistä tuli mökkiläisiä? Ensin herrasväki rakensi huviloita, sitten tulivat pikkumökit – ja lopulta nykyiset kakkoskodit. *Meidän Mökki. A-lehdet*.

JESKANEN, T. (1998). Kansanomaisuus ja rationalismi: näkökohtia Suomen puuarkkitehtuuriin 1900–1925: esimerkkinä Oiva Kallion kesähuvila Villa Oivala. Helsingin teknillinen yliopisto, Helsinki.

JETSONEN, J. & S. (2008). *Finnish Summer Houses*. Princeton Architectural Press, New York. pp. 20.

JULKUNEN, E. & Kuusamo, A. (1983). Elämää suomalaismetsissä: Kesämökin semiotiikkaa. *Näköpiiri* 6. s. 13–14, 18–19.

JÄRVENSIVU, S. (2013). *Mökkeily muutoksessa*. Suomen akatemia.

JÄTEVEDENKÄSITTELYN lainsäädäntö. (2020). Jätevesiopus. Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liitto ry. Viitattu: 30.1.2020. Saatavissa: vesiensuojelu.fi/jatevesi/etusivu/lainsaadanto-pahkinankuoressa/#Kuntakohtaisilla

KALAJOEN kaupunki. (2019). Vaiheittainen asemakaavan muutos Hiekkasärkien alueella, osa-alue 5. Kaavaselostus 5.11.2019.

KHO 2020:1. (2020). Korkein hallinto-oikeus. Vuosikirjapäätös.

KIELITOIMISTON sanakirja. (2019). Kotimaisten kielten keskus. Viitattu: 10.9.2019. Saatavissa: www.kielitoimistonsanakirja.fi

KIETÄVÄINEN, A., Tuulentie, S. & Rinne, J. (2014). Muutto vapaa-ajan asunnolle – Unelman täyttymys vai taistelu byrokratiaa vastaan? Maaseudun uusi aika 2/2014.

KOIVURANTA, E. (2018). Tässä on mökki, joka on niin lähellä nollapäästöistä kuin vain mahdollista – Yle testasi yhdeksänmeliöisen ja tuhatkiloisen mini-ihmeen. Yle Uutiset 30.8.2018. Saatavissa: yle.fi/uutiset/3-10367156

KOMULAINEN, V. (2007). Etätyö maaseudulla kakkosasunnolla – Töissä lomalla luonnon helmassa. MTT:n selvityksiä 136.

KORHONEN, A. & Liski-Markkanen, S. (2013). Metsä ikäihmisten hyvinvoinnin lähteenä. TTS:n julkaisuja 418.

KOTO. (2020). Kotisivusto. Viitattu: 21.1.2020. Saatavissa: kotodesign.co.uk

KUNTALIITTO. (2020). Opas rakennusjärjestyksen laatimiseen. 6.7 Rakentaminen ranta-alueella. Viitattu: 11.4.2020. Saatavissa: www.kuntaliitto.fi/opas-rakennusjarjestyksen-laatimiseen/6-opas-ja-mallimaarayksia/67-rakentaminen-ranta-alueella

KUOKKANEN, T., Kallio-Seppä, T., Nurmi, R. & Ylimaunu, T. (2009). Huussi tuli taloon – suomalaisen käymälän kehitys uuden ajan alkumetreillä. Arkeologi-päivät 2009.

KURRI, M. (2017). Kesäasumisen kulttuurihistoriaa – viikonloppumajoja ja kakkoskoteja. Kulttuuriympäristömme.fi.

LAHTI, P. (2010). Mökkiliikenteen energia- ja ekotehokkuus. Teoksessa: Rytönen, A. & Kirkkari, A-M. (toim.). Vapaa-ajan asumisen ekotehokkuus. Suomen ympäristö 6. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. s. 64–88.

LAMMI, M. & Timonen, P. (2007). Kaalimaalta unelmapuutarhaan. Puutarhahanteiden muutos sodanjälkeisessä Suomessa. Teoksessa: Kuluttajat kehittäjinä. Miten asiakkaat vaikuttavat palvelumarkkinoilla? Kuluttajatutkimuksen vuosikirja 2007. Lammi, M., Järvinen, R. & Leskinen, J. (toim.). Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.

LOUNATVUORI, I. (2017). Jokamiehen oikeus kesäkotiin. Maaseudun maisemat. Ympäristöministeriö. Saatavissa: [www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Jokamiehen_oikeus_kesakotiin\(37637\)](http://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Jokamiehen_oikeus_kesakotiin(37637))

LÖFGREN, O. (1999). *On Holiday: A History of Vacationing*. University of California Press, Berkeley, California.

MAANKÄYTTÖ- ja rakennuslaki 132/1999. 72 §, 73 §, 117 g §, 129 a §, 171 §.

MAANMITTAUSLAITOS. Kiinteistökauppojen tilastopalvelu. Viitattu: 23.1.2020. Saatavissa: khr.maanmittauslaitos.fi/tilastopalvelu/rest/API/kiinteistokauppojen-tilastopalvelu.html

MASSA, I. (2011). Mökkeily muuttuu, ympäristökuorma kasvaa. Teoksessa: Niemelä, J., Furman, E., Halkka, A., Hallanaro, E-L & Srovari, S. (toim.). *Ihminen ja ympäristö*. Gaudeamus, Helsinki. s. 299–304.

MELASNIEMI-UUTELA, H. (2004). Suomalaisen mökkikulttuurin suunta? Teoksessa: Ahlqvist, K. & Raijas, A. (toim.) *Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen*. Tilastokeskus. Edita Prima, Helsinki. s. 145–163.

MÖKKIBAROMETRI. (2016). FCG Finnish Consulting Group Oy. Saaristoasiain neuvottelukunta. Maa- ja metsätalousministeriö.

NIEMI, M. (2001). *Populaarimusiikkia Vittulajänkältä*. Suomentanut Outi Menna. Like, Helsinki.

NIEMINEN, M. (2004). Suuret ikäluokat – mitä ne ovat? Tilastokeskus. Viitattu: 21.3.2020. Saatavissa: www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_06_03_nieminen.html

NIEMINEN, T. (2019). Trendikkäällä pihalla on lupa nauttia. Ruduksen verkkosivut. Viitattu: 5.1.2020. Saatavissa: www.rudus.fi/blogi/2019/04/26/trendikkaalla-pihalla-on-lupa-nauttia

NOLLA – Journey to Zero -projekti. (2019). Neste. Viitattu: 3.12.2019. Saatavissa: www.neste.com/fi/journeytozero/nolla-mokki

PERIÄINEN, K. (2006). *The Summer Cottage: a Dream in the Finnish Forest*. In McIntyre, N., Williams, D. & McHugh, K. *Multiple Dwelling and Tourism: Negotiating Place, Home and Identity*. CABI. pp. 103–113.

PERRELS, A. & Kangas, E. (2007). Vapaa-ajan asuntojen omistus ja käyttö – esiselvitys ekotehokkuuden kartoitusta varten. VATT-keskustelualoitteita 417. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.

PERSSON, I. (2014). Second homes, legal framework and planning practice according to environmental sustainability in coastal areas: the Swedish setting. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 7(1).

PITKÄNEN, K. & Kokki, R. (2005). Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten mökkeilyyn Järvi-Suomessa. Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja n:o 11.

PITKÄNEN, K., Puhakka, R., Semi, J. & Hall, C. M. (2014). Generation Y and Second Homes: Continuity and Change in Finnish Outdoor Recreation. *Tourism Review International*, 18(3). pp. 207–221.

PUUINFO. (2011). Puun käyttökohteet monipuolistuvat vapaa-ajan rakentamisessa. Puuinfo Oy. Saatavissa: www.puuinfo.fi/tiedote/puun-k%C3%A4ytet%C3%B6kohteet-monipuolistuvat-vapaa-ajan-rakentamisessa

PUUTIETO. (2019). Puuinfo Oy. Viitattu: 19.11.2019. Saatavissa: www.puuinfo.fi/puutieto

RAKENNUSTUTKIMUS RTS Oy. (2019). Valintaopas lomarakentajalle 2019–2020.

RUUSUVUORI, J., Tittula, L., Aaltonen, T., Alastalo, M., Rastas, A., Tienari, J., Vaara, E., Meriläinen, S., Lumme-Sandt, K., Alasuutari, M., Hyvärinen, M., Löyttyniemi, V., Valtonen, A. & Nuolijärvi, P. (2005). Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere.

RYTKÖNEN, A. & Kirkkari, A-M. (2010). Vapaa-ajan asumisen ekotehokkuus. Suomen ympäristö 6. Ympäristöministeriö, Helsinki.

SAARANEN-KAUPPINEN, A. & Puusniekka A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere. Viitattu: 24.2.2020.

SAARISTOASIAIN neuvottelukunta. (2015). Suomi – Saarten ja vetten maa. Työ- ja elinkeinoministeriö, Forssa.

SAARISTOASIAIN neuvottelukunta. (2017). Nuoret aikuiset mökkeilijöinä 2030 -selvitys. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 5/2017, Helsinki.

SAHARI, A. & Perrels, A. (2009). Ekotehokkuutta parantavat investoinnit kesämökeillä. VATT Tutkimukset 145.

SAIMAA Gardens. (2019). Kotisivusto. Viitattu: 22.11.2019. Saatavissa: saimaagardens.com

SHELLER, M. (2005). Automotive Emotions: Feeling the Car. In: Featherstone, M., Thrift, N. & Urry, J. (eds). Automobilities. Sage, London. pp. 221–242

SVT. (2018). Suomen virallinen tilasto: Rakennukset ja kesämökit. Kesämökit 2018. Tilastokeskus, Helsinki. ISSN=1798-677X. Viitattu: 30.10.2019
Saatavissa: www.stat.fi/til/rakke/2018/rakke_2018_2019-05-21_kat_001_fi.html

SVT. (2020). Suomen virallinen tilasto: Rakennukset ja kesämökit. Käsitteet ja määritelmät. Tilastokeskus, Helsinki. ISSN=1798-677X. Viitattu: 21.3.2020.
Saatavissa: www.stat.fi/til/rakke/kas.html

S-PANKIN suuri mökkikysely. (2019). Kantar.

TIAINEN, A., Pihlajaniemi, J. & Lakkala, M. (2017). Arkkitehdin hirsioipas. Oulun yliopisto, Moderni Hirsikaupunki -hanke.

TIETEEN termipankki. (2020). Oikeustiede: poikkeamispäätös. Viitattu: 21.3.2020. Saatavissa: tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:poikkeamispäätös

TIIHONEN, A. (2011). Mökkikulttuuri muutoksessa. Tilastokeskus. Saatavissa: www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-07-13_001.html

TILASTOKESKUS. (2007). Huvilaomistuksesta koko kansan mökkeilyyn. Suomi 1917–2007.

TILASTOKESKUS. (2016). Tietoa tilastoista. Rakennukset ja kesämökit.

TILASTOKESKUS. (2020). Tietoa tilastoista. Käsitteet: Etätyö. Viitattu: 21.3.2020. Saatavissa: www.stat.fi/meta/kas/etatyo.html

TYRVÄINEN, L. (2008). Metsät terveyden ja hyvinvoinnin lähteenä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ. (2018). Millaista monipaikkaisuutta Suomeen – Selvitys kaksoiskuntalaisuudesta. Valtiovarainministeriön julkaisu 3/2018, Helsinki.

VEPSÄLÄINEN, M., Strandell, A. & Pitkänen, K. (2015). Muuttuvan vapaa-ajan asumisen hallinnan haasteet kunnissa. Yhdyskuntasuunnittelun seura RY.

VEROHALLINTO. (2017). Kiinteistövero. Vakituinen vai vapaa-ajan asunto. Viitattu: 4.10.2019. Saatavissa: www.vero.fi/henkiloasiakkaat/asuminen/kiinteistovero/vakituinen-vai-vapaa-ajan-asunto

VUORI, O. (1966). Kesähuvilaomistus Suomessa. Kartoittava tutkimus kesäasutuksesta ja huvilanomistuksesta taloudellisena ilmiönä. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C osa 3.

WILLAMO, R. (1988). Miten kesämökkiasutus vaikuttaa linnustoon? *Lintumies* 3/23. s. 112–115.

WÄRE, R. (1991). Rakennettu suomalaisuus. Nationalismi viime vuosisadan vaihteen arkkitehtuurissa ja sitä koskevissa kirjoituksissa. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakausikirja 95. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsinki.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. (2005). Rantojen maankäytön suunnittelu. Ympäristöopas 120. Edita Prima, Helsinki.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. (2014). Arviointi maankäyttö- ja rakennuslain toimivuudesta 2013. Suomen ympäristö 1/2014. Ympäristöministeriö, Helsinki.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. (2016). Poikkeamistoimivalta nyt kokonaan kunnilla. Uutinen 1.4.2016. Viitattu: 25.2.2020.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. (2017). Kestävä kehitys. Mitä on kestävä kehitys. Viitattu: 14.10.2019. Saatavissa: www.ymparisto.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN asetus uuden rakennuksen energiatehokkuudesta 1010/2017.

YMPÄRISTÖOPAS. (2017). Haja-asutuksen jätevedet – Lainsäädäntö ja käytännöt. Ympäristöministeriö.

ÅKERLUND, U., Pitkänen, K., Hiltunen, M. J., Overvåg, K., Müller, D. K. & Kahila, P. (2015). Health, well-being and second homes: An outline of current research and policy challenges. *Matkailututkimus, Finnish Journal of Tourism Research*.

KUVALÄHTEET

Muut kaaviot ja kuvitukset ovat tekijän omia.

Otsikkosivujen luontovalokuvat, jotka on otettu oman suvun mökiltä Salajärven rannalta, ovat tekijän omia.

Kansien ja muiden sivujen kuvituksessa käytetyt ikonit ja piirustukset: Shutterstock ja AdobeStock.

KUVA 2

Juha-Pekka Järvenpää 2010

Saatavissa: www.toinenlinja.fi/en/02297

KUVA 4

Helsingin Sanomat 1984-1993

Saatavissa: www.hs.fi/aikakone

KUVA 5

Helsingin kaupunginmuseo

Saatavissa: helsinkikuvia.fi

KUVA 6

Väinö Kannisto, Helsingin kaupunginmuseo

Saatavissa: helsinkikuvia.fi

KUVA 7

Helsingin Sanomat 1994-1997

Saatavissa: www.hs.fi/aikakone

KUVA 9

Pietinen 1936, Museovirasto

Saatavissa: www.kuvakokoelmat.fi

KUVA 10

Pietinen 1936, Museovirasto

Saatavissa: www.kuvakokoelmat.fi

KUVA 11

Pietinen 1937, Museovirasto

Saatavissa: www.kuvakokoelmat.fi

KUVA 13

Erkki Hölttä 1948

Saatavissa: cometofinland.fi/fi/tuote/finland-winter-summer-original-size-poster

KUVA 14

Anna Kuptsova

Saatavissa: www.inprnt.com/gallery/anniko/finland-travel-poster

KUVA 15

Helge Mether-Borgström 1950-luku

Saatavissa: cometofinland.fi/product/pays-de-la-romance-poster-50-x-70-cm-on-demand-print

KUVA 16

Caravan Studio Designs

KUVA 17

Pixabay

Saatavissa: pixabay.com

KUVA 18

Hirsityö Heikkilä

Saatavissa: www.hirsityoheikkila.fi

KUVA 19

Marja Wickman 2018

Saatavissa: www.marjawickman.com/mustaovi/2018/06/yhdistimme-haaveet-talosta-ja-mokista.html

KUVA 20

Sunhouse

Saatavissa: sunhouse.fi/

valokuvagalleria

KUVA 21

Natalia Klimova 2011

Saatavissa: www.flickr.com

KUVA 22

tikis.fi

Saatavissa: tikis.fi/lifestyle-miehet/avantouinti-ja-palautuminen

KUVA 23

Tuulia Talvio 2016

Saatavissa: tuulia.co/fi/kesan-paras-gluteeniton-mustikkapiirakka

KUVA 24

Sunhouse

Saatavissa: sunhouse.fi/valokuvagalleria

KUVA 25

Rauno Mäntylä 1982

Saatavissa: www.kotiseutuarkisto.fi/visavuori-emil-wikstromin-koti

KUVA 26

gustafsberg.fi

KUVA 28, 29, 30

Museum of Finnish Architecture

Saatavissa: navi.finnisharchitecture.fi/villa-oivala

KUVA 31

Megan Lubaszka 2013

Saatavissa: meganlubaszka.com/portfolio/finnish-summer-houses

KUVA 33

Wonenonline

Saatavissa: wonenonline.blogspot.com

KUVA 34

Adobe Stock

Saatavissa: stock.adobe.com

KUVA 35

Pixabay

Saatavissa: pixabay.com

KUVA 36
Elisabeth Dunker
Saatavissa: www.blog.finelittleday.com/?p=17545

KUVA 40
Perustuu lähteeseen: Alasaarela, M. (2008). Hirren ekokilpailukyky. Arkkitehtitoimisto Inspis Oy.

KUVA 42, 43, 44
Koto
Saatavissa: kotodesign.co.uk

KUVA 45
Honkarakenne
Saatavissa: honka.com/en/our-log-homes/all-models/sirius-60-1a-en

KUVA 46
Finnlamelli
Saatavissa: www.finnlamelli.fi/mallisto/malli/kuura-69

KUVA 47
Honkarakenne
Saatavissa: honka.com/en/our-log-homes/all-models/lintukoto-40-2a-en

KUVA 48
Salvos
Saatavissa: www.salvos.fi/hirsimokit/kaarna

KUVA 49
Honkatalot
Saatavissa: www.honkatalot.fi/mallistot/polar-collection

KUVA 50
Urbipedia
Saatavissa: www.urbipedia.org/index.php?title=Moduli_225

KUVA 51
Greta Elmgren, Helsingin kaupungin museo 1912
Saatavissa: helsinkikuvia.fi

KUVA 52
Helsingin kaupunginmuseo 1928
Saatavissa: helsinkikuvia.fi

KUVA 53
Chris Ozer 2013
Saatavissa: chrisozer.tumblr.com

KUVA 54
Pirkka.fi
KUVA 55
Lauren Caris
Saatavissa: mylucie.com/2020/01/24/behind-the-scenes-with-lauren-caris

KUVA 56
A-lehtien kuva-arkisto
Saatavissa: www.meillakotona.fi/artikkelit/talta-nayttavat-suomen-upeimmat-mokit

KUVA 58
Ellie Bergeron 2013
Saatavissa: ellie-bergeron-photography-blog.tumblr.com/post/52342601722

KUVA 59
Hirsityö Heikkilä
Saatavissa: www.hirsityoheikkila.fi

KUVA 60
Honkarakenne
Saatavissa: www.honka.fi/fi/honka-heimo/kuvagalleria

KUVA 62
Kai Fagerström
Saatavissa: yle.fi/uutiset/3-6657210

KUVA 63
Auvo Hirsjärvi, Museovirasto 1954
Saatavissa: www.kuvakokoelmat.fi

KUVA 64
Pixabay
Saatavissa: pixabay.com

KUVA 66
Honkarakenne
Saatavissa: www.honka.fi/fi/honka-heimo/kuvagalleria

KUVA 67
Honkarakenne
Saatavissa: honka.com/en/our-log-homes/all-models/lintukoto-40-2a-en

KUVA 68
Honkarakenne
Saatavissa: www.honka.fi/fi/honka-heimo/kuvagalleria

KUVA 69
Hanne Manelius
Saatavissa: www.meillakotona.fi/artikkelit/rantalan-suvun-perinne-joulu-hirsitorpassa-maalla-kuuntelemme-miten-satoja-vuosia-vanhat-hirret-huokailevat-pakkasella

KUVA 70
Uusi Kuu by Emilia
Saatavissa: uusikuu.indiedays.com

KUVA 71
Hedda Hytter

KUVA 72
Stylizimo
Saatavissa: stylizimoblog.com

KUVA 73
Allie Provost 2019
Saatavissa: www.pretaprovost.com/blog/2019/11/27/lapland-finland-the-perfect-winter-wonderland

KUVA 77
Riikka Kantinkoski
Saatavissa: archello.com/project/arctic-treehouse-hotel-arcticscene-suites

KUVA 78
Marjut Keskikorpi 2017
Saatavissa: lovingwhitestyle.fi/tag/lappi

KUVA 79
Riikka Kantinkoski
Saatavissa: archello.com/project/arctic-treehouse-hotel-arcticscene-suites

KUVA 80
Magical Pond
Saatavissa: www.magicalpond.com

KUVA 81
Levin Iglut
Saatavissa: leviniglut.net

KUVA 84
Little Upside Down Cake
Saatavissa: www.littleupsidecake.com/photography-and-styling-workshop-portugal-2017

KUVA 85
Pekka Kyytinen 1936, Museovirasto
Saatavissa: www.kuvakokoelmat.fi

KUVA 86
Yossy Arefi
Saatavissa: www.yossyarefi.com

KUVA 87
Pekka Kyytinen 1936, Museovirasto
Saatavissa: www.kuvakokoelmat.fi

KUVA 89
Eduardo C.G., Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 90
Roberto Nickson, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 91
Pluspuu
Saatavissa: www.pluspuu.fi/galleria

KUVA 97
Pluspuu
Saatavissa: www.pluspuu.fi/galleria

KUVA 98
Sunhouse
Saatavissa: sunhouse.fi/valokuvagalleria

KUVA 99
Krista Keltanen
Saatavissa: kotijakeittio.fi/artikkeli/

tunnelmallinen-rantamaja-jossa
-tehostevarina-on-kaytetty
-mustaa-6.165.124687.5ea6dde182

KUVA 102
Sunhouse
Saatavissa: sunhouse.fi/valokuvagalleria

KUVA 103
oudebouwmaterialen.nl

KUVA 104
Krista Keltanen
Saatavissa: www.meillakotona.fi/artikkelit/sattumia-ja-samettia-verhoilijamestarin-harmaa-valtakunta

KUVA 105
thetarnishedjewelblog.com

KUVA 106
Heikki Y. Rissanen 1975

KUVA 107
Per Olov Jansson

KUVA 108
Perustuu lähteeseen: Tilastokeskus 2015. Artikkelissa: Takala, S. Mökkejä rakennetaan vain vähän. Helsingin Sanomat. 13.9.2015.

KUVA 111
Auvo Veteläinen 2014
Saatavissa: www.flickr.com

KUVA 112
Juliana True, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 113
Kelly Sikkema, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 114
Pixabay
Saatavissa: pixabay.com

KUVA 115
Perustuu lähteeseen: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. (2016).

Osallistun kaavoitukseen. Kuntalaisen opas. Haliseva-Soila, M. (toim.). Opas 5. Tarkistettu 6/2017. Saatavissa: www.doria.fi/bitstream/handle/10024/130881/Opas%205%202016.pdf

KUVA 116
Raimo Ahonen, RA-Studio
Saatavissa: www.archdaily.com/871586/the-purity-of-expressive-timber-structure-celebrated-in-finlands-pudasjarvi-campus/591b3df4e58eced8ef000239-the-purity-of-expressive-timber-structure-celebrated-in-finlands-pudasjarvi-campus-photo

KUVA 117
Yle
Saatavissa: yle.fi/aihe/artikkeli/2019/03/01/kelluva-sauna-joka-on-samalla-kamera-katsele-maisemia-kameran-sisalta-ja-heita

KUVA 118
Visit Närpes
Saatavissa: www.visitnarpes.fi/fi/tj%C3%A4rlaxin-m%C3%B6kki%20kyl%C3%A4

KUVA 124, 125, 126
Fanny Haga
Saatavissa: robinfalck.com/nolla

KUVA 128, 129, 130
Kuvio, Anders Portman & Martin Sommerschild
Pohjapiirustus: Avanto Arkkitehdit Oy

Saatavissa: homeli.co.uk/four-cornered-villa-in-finland-by-avanto-architects

KUVA 131, 132, 133
Katariina Träskelin
Saatavissa: joarc.fi/index.php/projects/holiday-villas/64-lulla

KUVA 137
Erik Stine, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 138
Kontio
Saatavissa: www.kontio.com/fi-FI/mallisto/syreeni

KUVA 139
Mika Korhonen, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 140
Krista Keltanen
Saatavissa: www.finnishdesignshop.fi/design-stories/kotona/kesaklassikko?

KUVA 141
Tommi Selander, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 142
Gona Siko, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 143
Pluspuu
Saatavissa: www.pluspuu.fi/galleria

KUVA 144
Bernard Hermant, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 147, 148, 149
Sunhouse
Saatavissa: sunhouse.fi/valokuvagalleria

KUVA 150
Pickles & Honey
Saatavissa: www.picklesnhoney.com/vegan-gingerbread-cookies/?utm_content=buffer47b32

KUVA 151
Honkarakenne
Saatavissa: www.honka.fi/fi/honka-heimo/kuvagalleria

KUVA 152
Juha Lakaniemi, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 154
tahko.com

KUVA 155
Barden Barwich, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 156
Marko Peltola 2010
Saatavissa: www.flickr.com

KUVA 157
Janne Karvinen 2019
Saatavissa: www.flickr.com

KUVA 158
Maija Kui 2016
Saatavissa: www.flickr.com

KUVA 159
Lassi Kurkijärvi 2009
Saatavissa: www.flickr.com

KUVA 161
hannashantverk.blogspot.com

KUVA 162
Delicatissen
Saatavissa: www.delikatissen.com/2015/03/casa-de-madera-de-vacaciones-en-finlandia

KUVA 163
Markus Spiske, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 165
Filip Zrnzević, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 166
Annie Spratt, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 167
Patrick Hendry, Unsplash
Saatavissa: unsplash.com

KUVA 168
Perustuu lähteeseen: Etelä-Savon seutukaava. Julkaisussa: Ympäristöministeriö. (2005). Rantojen maankäytön suunnittelu. Ympäristöopas 120. Edita Prima, Helsinki.

KUVA 171, 172, 173
Sunhouse
Saatavissa: sunhouse.fi/valokuvagalleria

KUVA 174
Juho Huttunen 2013
Saatavissa: kontio.mediafiles.fi

KUVA 175
Honkarakenne
Saatavissa: www.honka.fi/fi/honka-heimo/kuvagalleria

KUVA 176
Pauliina Salonen 2018
Saatavissa: kontio.mediafiles.fi

KUVA 177
Perustuu lähteeseen: Motiva. (2016). Artikkelissa: Hankivaara, J. (2017). Jätänkö mökkiin lämmöt päälle vai en – ja mistä tiedän, mikä on oikea lämpö? Meillä kotona. Saatavissa: www.meillakotona.fi/artikkelit/jatanko-mokkiin-lammot-paalle-vai-en-ja-mista-tiedan-mika-on-oikea-lampo

KUVA 178, 179, 180
Rasmus Norlander
Saatavissa: www.finnishdesignshop.fi/design-stories/arkkitehtuuri/pan-mokit-norja-finnskogen-muumit-metsasuomalaiset

KUVA 181, 182, 183
Archmospheres
Saatavissa: www.dwell.com/home/project-o-8ddda21a/6587735322584510464

LIITE 1 ASIANTUNTIJOILLE ESITETYT KYSYMYKSET

KIINTEISTÖNVÄLITTÄJÄT

1. Millaisille mökeille on eniten kysyntää tällä hetkellä? Mitä mökinostajat haluavat mökkirakennukselta erityisesti arkkitehtuurin näkökulmasta? (Esim. mökin koko, varustetaso, rakennustapa, talviasuttavuus, ulkonäkö, vesistön läheisyys, lähitieneon palvelujen saatavuus)
2. Missä elämäntilanteessa olevat ihmiset ovat osoittaneet eniten kiinnostusta mökin ostoon?
3. Kiinnostaako asiakkaita ympäristöasiat mökin ostossa?
4. Miten ostajat suhtautuvat nykyisiin jätevesimääräyksiin ja rantarakentamisen tiukentuvaan sääntelyyn?
5. Mitkä asiat erityisesti laskevat mökin arvoa tai vähentävät kiinnostuneita ostajia?
6. Millaisia suunnitelmia mökin ostajilla on vapaa-ajan asunnolleen? (Esim. remontointi, lisärakentaminen tai laajentaminen, muuttaminen talviasuttavaksi)

VALMISMÖKKITOIMITTAJAT

1. Mitä mökin ostajat haluavat mökkirakennukselta erityisesti arkkitehtuurin näkökulmasta? (Esim. mökin koko, varustetaso, rakennustapa, talviasuttavuus, ulkonäkö)
2. Missä elämäntilanteessa olevat ihmiset ovat osoittaneet eniten kiinnostusta mökin ostoon?
3. Kiinnostaako asiakkaita ympäristöasiat mökin ostossa?
4. Miten ostajat suhtautuvat nykyisiin jätevesimääräyksiin ja rantarakentamisen tiukentuvaan sääntelyyn?
5. Mitkä ovat suosituimmat mökkimallinne?
6. Millaisille muutoksille valmismökkimalleihin on eniten kysyntää?

KAAVOITUS

1. Mikä on kuntanne kaavoituksen kanta vapaa-ajan asuntojen rakentamiseen rantojen ääreen?
2. Onko kunnassanne tarvetta vapaa-ajan asumista koskevan kaavoituksen uudistamiseen? Jos kyllä, miksi?
3. Miten kunnassanne suhtaudutaan mökkien muuttumiseen yhä enemmän vakituisia asuntoja vastaaviksi?
4. Mikä on merkittävin vapaa-ajan asumiseen liittyvä suunnittelu- tai kehittämiskysymys kunnassanne?

RAKENNUSVALVONTA

1. Mitä teiltä erityisesti tiedustellaan vapaa-ajan asuntoihin liittyen?
2. Onko teillä huomattu jotain muutosta vapaa-ajan asuntoihin liittyvien tiedustelujen ja lupahakemusten suhteen 2010-luvulla verrattuna 2000-luvun alkuun?
3. Millaisia haasteita kuntanne rakennusvalvonnassa kohdataan vapaa-ajan asumiseen liittyen? (Esim. mökkeilijöiden vaatimustaso, mökkien muuttuminen vakituisiksi asunnoiksi, nykyinen jätevesiasetus, rantarakentaminen)
4. Millaisten asioiden huomioiminen mökkirakennusten rakennus- tai remontointivaiheessa sujuvoittaisi rakennusvalvonnan toimintaa?

“

”Voisin tehdä mitä tahansa enkä kumminkaan
tee yhtään mitään. Voi miten hauskaa on tehdä
ihan mitä haluaa.”

”

- MYMMELI
TOVE JANSSON, MUUMILAAKSON MARRASKUU

